

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ
ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ
ФІЛОЛОГІЇ**

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Київський національний лінгвістичний університет
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Бердянський державний педагогічний університет**

ДІАЛОГ МОВ І КУЛЬТУР У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

*Матеріали VIII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції
14 листопада 2024 року
Суми 2024*

Рекомендовано Вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (протокол № 4 від 25 листопада 2024 р.)

Редакційна колегія:

Подосиннікова Ганна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Багацька Олена Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Алексенко Світлана Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Бондаренко Віктор Олександрович – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Давидова Тетяна Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Коваленко Андрій Миколайович – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Козлова Вікторія Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Докашенко Тетяна Вікторівна – викладач, лаборант кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

У збірнику подано матеріали студентів, магістрантів, аспірантів вищих навчальних закладів України на VIII Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі». Збірник присвячений актуальним питанням комунікативної лінгвістики, дискурсології, лінгвоконцептології, розвитку та функціонування мовних систем в полікультурному просторі, літературознавству, перекладу та методики навчання іноземних мов.

Відповідальність за зміст викладеного матеріалу несе автор тез та його науковий керівник.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ТЕЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОПОВІДЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «ДІАЛОГ МОВ І КУЛЬТУР У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ»

СЕКЦІЯ 1. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....10

Баюрко Марія

Розвиток англomовного діалогічного мовлення в учнів старшої школи з використанням методу «акваріум» 10

Біленька Марина

Types of scaffolding: strategies for its use in the classroom.....13

Жолоб Алла

Гейміфікована платформа blookey як інструмент змішаного навчання англійської мови учнів старших класів закладів загальної середньої освіти 16

Карпеко Аліна

Формування англomовної лексичної компетентності в учнів 5 класу в умовах дистанційної освіти 19

Кожухівська Юлія

Цілі навчання іншомовної письмової онлайн взаємодії в старших класах закладів загальної середньої освіти 22

Костенко Вікторія

Senior School Students' Readiness for Autonomous Learning of English Grammar.....24

Кучерова Ірина

Використання цифрових квестів для розвитку критичного мислення старшокласників на уроках англійської мови 27

Мельник Вікторія

Інноваційні методи формування монологічного мовлення на основі відеоматеріалів Ted Talks у середній освіті 31

Острога Наталія

Використання онлайн-платформи Grammarly для формування англomовної граматичної компетентності учнів 5 класу закладів загальної середньої освіти.....33

Рибальченко Марія

Інтеграція лексичного та комунікативного підходів у розвитку діалогічного мовлення 36

Романюк Катерина	
Psychological and Pedagogical Foundations of the Formation of Grammatical Skills in the Study of English	40
Саннікова Валерія	
Розвиток розмовних навичок в учнів старших класів ЗЗСО через використання коміксів як інтерактивного навчального інструменту.....	42
Сіробаба Анастасія	
Використання чату-боту зі штучним інтелектом Claude AI у навчанні англійської мови у базовій школі.....	46
Стеценко Маргарита	
Формуванні іншомовної граматичної компетентності учнів профільної школи з використанням лексичного підходу	49
Ткаченко Юлія	
Модернізація уроку англійської мови засобами інтерактивного навчання у базовій школі.....	52
Тодосієнко Вікторія	
Застосування штучного інтелекту в процесі вивчення іноземних мов: перспективи і ризики	56
Трофимовська Марина	
Психолого-педагогічні засади гейміфікації формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні учнів 1-2 класів закладів загальної середньої освіти	59
Фоменко Ярослав	
Дискусія як технологія інтерактивного навчання англомовного говоріння у профільній школі	62
Чеботарьова Владислава	
Роль пісенного матеріалу у розвитку навичок аудіювання учнів початкової школи.....	65
Ярощук Марія	
Розвиток критичного мислення старшокласників у процесі навчання читання англомовних автентичних текстів	68
СЕКЦІЯ 2. ГУМАНІСТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ВИЩІЙ ФІЛОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ.....	72
Юхимчук Софія	
Використанням проєктної методики для навчання іноземної мови у вищій школі.....	72

СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....77

Малета Вікторія

Застосування методу симуляції у контексті соціально-емоційного навчання.....77

Паук Анна

Роль англійської мови у процесі інтеграції дітей за кордоном: нові виклики та можливості.....79

Перва Анна Олександра

Integrating Mobile Applications for Social-Emotional Skills Development in English Language Learning as a factor in High School Academic Success.....81

Шкабара Ольга

Результати практичного дослідження ефективності комплексу вправ для формування умінь діалогічного мовлення та емоційної компетентності.....85

СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ.....89

Ващенко Анастасія

Комунікативні стратегії побудови відеоблогу як жанру віртуальної комунікації для залучення та утримання аудиторії.....89

Галковська Тетяна

Гендерні особливості вираження категорії емотивності в жіночих та чоловічих промовах сучасних політиків 92

Гордієнко Ангеліна

Основні підходи до визначення поняття фітнес-дискурсу 95

Гримайло Анастасія

Пісенна лірика як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень.....98

Гримайло Анастасія

Наукові підходи до визначення афоризмів як текстів малої форми 101

Грицина Марія

Наукові підходи до вивчення ораторського виступу як моделі мовленнєвої діяльності 106

Грудій Владислав

Семантичні та структурні особливості англійського комп'ютерного сленгу як елементу сучасної комунікативної практики 108

Козаченко Катерина

Поняття «текстова ситуація» у сучасних лінгвістичних дослідженнях...110

Козій Єва	
Стилістичні засоби вираження емоційного змісту в сучасній англомовній пісенній ліриці	114
Кокадей Марія	
Національні особливості англійського гумору	116
Коломієць Вероніка	
Композиційні характеристики детективного дискурсу	119
Курсова Анна	
Дистинктивні ознаки публіцистичних виступів та критерії їх класифікації.....	123
Ліфєнцева Марія	
Емоційність як обов'язковий компонент текстів у відгуках на кінопродукцію	126
Макаренко Катерина	
Особливості реалізації гендерних стереотипів у англомовній рекламі...	129
Острога Наталія	
Статус соціальних мереж як сучасного засобу комунікації	133
Панченко Катерина	
Жанрові особливості англомовного пісенного дискурсу як культурного феномену.....	136
Самсоненко Анна	
Статус англомовного дискурсу тревел-блогів в сучасній комунікативно-дискурсивній парадигмі та його характеристики	139
Сокура Дар'я	
Наукові підходи до визначення поняття «ідіостиль» в сучасному мовознавстві	142
Ткаченко Юлія	
Основні підходи до визначення поняття медичного дискурсу	144
Токарєва Катерина	
Особливості побудови англомовних рекламних текстів на основі гендерних стереотипів.....	148
Черевко Лілія	
Соціальні функції молодіжної лексики англійської мови.....	151
Шаповал Таїсія	
Синтаксичні характеристики англомовного дискурсу соціальної реклами.....	155

СЕКЦІЯ 5. МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ.....157

Білер Оксана

Лексикографічні параметри поняття «тривога» у сучасній англійській мові.....157

Дев'ять Данііл

Лексичні засоби на позначення ставлення американського істеблішменту до російсько-українського конфлікту 161

Жан Жуй

Youth Slang in Evolution of Canadian English 164

Макаренко Катерина

Системність французької лексики. Поняття синонімії на прикладі синонімічної групи “parler” 167

Маценко Світлана

Особливості використання сленгу в сучасному англійському просторі.....169

Молгамова Тетяна

Поняття та класифікація молодіжного сленгу в сучасних лінгвістичних дослідженнях 173

Педько Марія

From 'Unhinged' to 'Hinged': the Role of Back-Formation and Internet Culture in Modern English 176

Працюк Анастасія

Особливості дослідження англійських ідіом у лінгвокультурологічному аспекті 179

Чжен Цзішань, Давидова Тетяна

Семантична структура ключової лексеми на позначення концепту юність.....182

Чичикало Анна

Лінгвістичні особливості формування фемінітивів–неологізмів у сучасній англійській мові.....185

СЕКЦІЯ 6. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКОГНІТОЛОГІЇ.....189

Гомоля Влада

The Properties and Representation of the Unity/Multiplicity Image Schemas in English 189

Краковецька Ліза

Поняття концепту та концептосфери 191

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....196**Задорожна Анастасія**

Відображення морально-етичних та соціальних цінностей англійського суспільства у літературних казках.....196

Нагорний Богдан

Мультимодальна образність як тренд у сучасній поетичній творчості....198

Нємчунова Аделія

Засоби експресивності в жанрі фентезі на прикладі трилогії ДЖ. Р. Р. Толкіна «Володар перснів».....201

Сахно Ілля

Террі Пратчетт і його романи циклу “Дискосвіт” у контексті вивчення химерної прози.....204

Симоненко Марія

Роман жанру фентезі у сучасному літературознавчому та лінгвістичному трактуванні.....206

Яременко Анна

Характерні особливості літературного жанру фентезі у сучасній англійській літературі.....208

СЕКЦІЯ 8. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....213**Булах Олена**

Переклад медичних абревіатур і скорочень 213

Стригун Ярослав

Особливості перекладу англійськомовних психологічних трилерів: аналіз україномовного тексту роману Р. Гардинг «Ідеальна родина» за авторством Н.Тисовської 217

РОЗДІЛ II. СТАТТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....221**Ван Фей**

Типологія стереотипів-образів у текстах сучасного англійськомовного 221

Задорожна Анастасія	
Фразеологічні та символічні лінгвокультурами в англійських літературних казках	231
Кокадей Марія	
Соціальний і культурний контекст роману “Bridget Jones's Diary”	238
Мороз Анна	
Особливості вербалізації категорії персуазивності в публічних лекціях Ted Talks	246
Мусієнко Олександр	
Засоби вербалізації передачі ефекту уявного світу у романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати»	256
Осьмаченко Станіслав	
Естетика слова-образу вітер у мовотворчості поетів-шістдесятників (на прикладі ідіостилю М. Вінграновського, В. Симоненка	264
Палівода Ярослава	
Socio-Linguistic Peculiarities of Translating Speech of British Teenagers in Films	276
Підлужна Катерина	
Роль питань у структурі англомовних політичних інтерв'ю: типи та їх комунікативна значущість	281
Сіробаба Анастасія	
Лінгвопрагматичні особливості цифрової комунікації: мультимодальні засоби та крос-культурна адаптація в сучасному медіапросторі	288
Хилько Надія	
Емоційно-забарвлена лексика на позначення інституту демократії як один із засобів вербалізації категорії експресивності в англомовному політичному дискурсі	295

РОЗДІЛ І. ТЕЗИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОПОВІДЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «ДІАЛОГ МОВ І КУЛЬТУР У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ»

СЕКЦІЯ 1. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Марія Баюрко

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Поселецька К.А.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

РОЗВИТОК АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ «АКВАРІУМ»

У сучасному освітньому просторі розвиток діалогічного мовлення учнів старшої школи є одним із пріоритетних завдань навчання англійської мови. Інтерактивні методи навчання, зокрема метод «Акваріум» демонструє високу ефективність у формуванні комунікативних компетенцій учнів [2, с. 33].

Діалогічне мовлення являє собою процес мовленнєвої взаємодії двох або більше учасників спілкування. Воно характеризується наявністю вмотивованості, яка відображає потреби учнів у спілкуванні. Важливою характеристикою є зверненість, що передбачає спрямованість висловлювань на конкретного співрозмовника. Ситуативність діалогічного мовлення проявляється через його безпосередній зв'язок із ситуацією спілкування. Емоційна забарвленість виражається через використання емоційно забарвленої лексики, інтонації та невербальних засобів комунікації. Спонтанність є невід'ємною характеристикою природного діалогічного мовлення, що вимагає від учнів швидкої реакції на репліки співрозмовника. Двосторонній характер спілкування передбачає постійну зміну ролей між мовцем та слухачем.

Метод «Акваріум» є однією з форм ділової гри, в якій кілька учасників розігрують задану ситуацію, а інші учні спостерігають за процесом, аналізуючи як дії, так і запропоновані ідеї. Такий підхід сприяє розвитку навичок роботи в малих групах, однак його доцільно застосовувати, коли учні вже добре володіють основами групової взаємодії [1, с. 33].

Практична реалізація методів навчання потребує ретельної підготовки. На підготовчому етапі вчитель повинен детально спланувати заняття, враховуючи рівень мовної підготовки кожного учня та їхні індивідуальні особливості. Необхідним є підготовка якісного роздаткового матеріалу, формулювання чітких інструкцій та розробка об'єктивних критеріїв оцінювання [3, с. 54].

Організаційний етап вимагає особливої уваги до формування груп. Важливо створити психологічно комфортну атмосферу та врахувати міжособистісні стосунки учнів. Для методу «Акваріум» оптимальним є формування внутрішнього кола з 4-6 осіб.

На етапі реалізації педагог повинен забезпечити постійний моніторинг роботи учнів, надавати необхідну підтримку та своєчасно корегувати навчальний процес. Важливим аспектом є фіксація типових помилок для їх подальшого аналізу та опрацювання.

Систематичне впровадження інтерактивних методів передбачає їх регулярне використання, але не частіше ніж 1-2 рази на місяць для збереження ефективності та підтримання високого рівня зацікавленості учнів. При розробці завдань необхідно дотримуватися диференційованого підходу, враховуючи різні рівні мовної підготовки учнів та створюючи можливості для прогресу кожного з них [5, с. 55].

Моніторинг та оцінювання навчального процесу вимагають розробки чіткої системи критеріїв, яка враховує як індивідуальний прогрес кожного учня, так і його внесок у групову роботу. Це дозволяє забезпечити об'єктивність оцінювання та мотивувати учнів до подальшого вдосконалення своїх мовленнєвих навичок.

Основними факторами успіху використання методу «Акваріум» є систематичність застосування, ретельне планування та організація роботи, постійний моніторинг та своєчасна корекція, створення сприятливого психологічного клімату та індивідуальний підхід до кожного учня [4, с. 71].

Впровадження методу «Акваріум» сприяє розвитку діалогічного мовлення та розвиває комунікативну компетентність учнів та значно підвищує їх внутрішню мотивацію до вивчення англійської мови, що підтверджує доцільність та ефективність застосування даного методу у навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крикун О. В. Використання інтерактивних методів навчання для формування навичок діалогічного мовлення учнів середніх класів на уроках англійської мови: дипломна робота магістра: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)); Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2021. 117 с. URL: <https://elar.khmnmu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac0dcfa2-ac7c-4ebd-b45f-9ca9bf55cdeb/content>.
2. Литвин С.В., Скляренко Н.К. Навчання писемного спілкування учнів старшої загальноосвітньої школи. *Бібліотечка журналу «Іноземні мови»*. Київ, 2021. Вип. 3. 48 с.
3. Малихіна О.В. Мотивація учіння молодших школярів. Київ, 2022. 304 с.
4. Міхно О.П. Концепція навчання другої іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2021. № 2. С. 24–31.
5. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2022. 328 с.
6. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 328 с.

Марина Біленька

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Глазунова Т.В.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського)*

TYPES OF SCAFFOLDING: STRATEGIES FOR ITS USE IN THE CLASSROOM

Scaffolding theory was first presented at the end of the 1950s by Jerome Bruner, an American psychologist who made a huge contribution to human cognitive psychology and cognitive learning theory in pedagogical psychology. He used the term “scaffolding” to describe kids’ oral language acquisition, since when small children learn to speak a language, their parents create informal conditions that make the learning process for them easier [2].

Using Scaffolding in a class consists of useful interactions between a teacher and a student that allow the student do something beyond his knowledge that he could do independently. Bruner thinks when children start learning new concepts, they need the teacher’s help in the form of active support. Initially, they depend on adults’ support. Later, when students become more independent in their thinking and language skills and acquire new skills and knowledge, the support can gradually fade. Such a form of cooperation between the student and the teacher reminds of the scaffolding that supports the construction of a building. It is gradually dismantled as the works are completed [1]. There are two types of scaffolding: verbal and procedural.

Verbal scaffolds use language to support learners during the learning process. This type of scaffolding gives prompts, questions and explanations to facilitate students' transition to higher levels of language proficiency, understanding, and thinking. The combination of verbal scaffolds and interaction between the teacher and the student promotes confidence that leads to language competence. There are a lot of different strategies of verbal scaffolding that make the learning process more efficient and easier.

The first one is called “*Give Time to Talk*”. All students need time to process new ideas and information. They need time to verbally reflect and articulate their

learning to a community of learners who are engaged in the same experience and journey. We all know that structural discussions work the best way with children regardless of the level of their development.

Another not less helpful strategy is *tapping into prior knowledge*. Students are asked to share their own experiences, predictions, and ideas about the content and concept of learning and try to connect them with their life. Sometimes, teachers have to provide students with prompts and hints to lead them to connect, but as soon as they get there, they will take the content as their own. Using this strategy as foundation for future lessons is not only a scaffolding technique, but it is just good learning.

And last but not least strategy is called “*Pause, ask questions, pause, review*”. This is a nice way to check learners’ understanding while they read a piece of a complicated text or learn a new concept or content. This strategy works in the following way: the teacher shares new ideas from the discussion or the reading. Then the teacher should make a pause to give learners some time for thinking, after that ask a strategic question and pause again. The teacher should create questions beforehand to make sure they are concrete, guiding, and open-ended. Even great questions may fail if the teacher doesn’t give students time to think. Also, learners should be engaged as active listeners by calling someone to state the essence of what has just been discussed, discovered, or questioned. If the class struggles with questions, the teacher should give an opportunity to discuss them in pairs.

Procedural Scaffolds are tools and resources for children’s support during their learning process. Procedural Scaffolds make content more comprehensible by providing tools, resources, and other types of support before, during, and after teaching. Using scaffolding makes the learning process more productive and language acquisition quicker and easier. There are a lot of various scaffolding strategies [4].

The first strategy is using ***discussion prompts***. Students can be active interacting with the teacher, with one another, or with the content. Discussion prompts can provide such interaction allowing students to think, use recently learned concepts, and talk to their classmates while discussing course content. Discussion prompts help students reply to the commentaries and questions. Discussion prompts are a wonderful way to

make students engaged in the learning process, answer questions, and give context to the ideas when the time is limited.

Graphic organizers, pictures, and diagrams also can serve as a tool for scaffolding. They help children to visualize their ideas, systematize information, and report the information to someone. Graphic organizers shouldn't be the product but rather a scaffolding tool that helps to guide and shape students' thinking. Some students can discuss different topics, situations, and issues without any scaffolds, but most of the students at school need support to develop and improve their speaking skills. Graphic organizers should serve like training wheels. They are temporal and meant to be removed.

Graphic organizers combine both text and images. Scientifically proven, using them is an effective way of teaching and learning. Their usage can be extremely useful for both teachers and students as they make lessons fascinating and comprehensive. Graphic organizers can be used at all levels of education. They appeared to be an effective learning tools for gifted children and children with special needs.

Another strategy of procedural scaffolding is applying *cue cards*. Cue cards are cards with words or pictures that are used for encouraging students to answer in pairs or groups [3]. Cue cards help to reduce preparation time. A set of pictures or questions can be re-used at any level in classes for kids, teenagers, and for adults. They can be easily shuffled into a new order, and unnecessary ones can be thrown away. Cue cards make it easy for students to prepare a speech even in the heat of the moment.

So, there is verbal and procedural scaffolding in teaching speaking skills. Both are important and productive in practice. Besides, each of them consists of various strategies that can be applied during the learning process. Each strategy is effective and students find it easier to learn new material using these strategies as they help to scaffold the lesson properly.

REFERENCES

1. Максименко А. Методика навчання іноземних мов та культур, 2013. С. 302 – 346. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka>.
2. Сидір К. О. Формування в учнів комунікативної компетентності на уроках іноземної мови, 2018. URL: <https://naurok.com.ua/dopovid-formuvannya-v-uchniv-komunikativno-kompetentnosti-na-urokah-inozemno-movi-50622.html>.
3. Fatonah, E. Scaffolding used by the teacher in teaching English at Junior High School 2 Bobotsari, 2019. URL: <http://lib.unnes.ac.id/33346/1/2201415037.pdf>
4. McLeod, S. A. What Is the Zone of Proximal Development? 2019. URL: <https://www.simplypsychology.org/Zone-of-Proximal-Development.html>

Алла Жолоб

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Подосиннікова Г.І

(Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка)

ГЕЙМІФІКОВАНА ПЛАТФОРМА VLOOKET ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Змішане навчання є поширеним терміном у сучасних освітніх закладах. Однією з переваг, пов'язаних зі змішаною освітньою системою, є гнучкість, оскільки учні можуть отримувати знання як у класі з викладачем, так і через онлайн-платформи. Це дозволяє їм працювати у власному темпі, обираючи зручний час для навчання та доступ до матеріалів з будь-якого місця, де є інтернет. Така система також дає можливість більш глибоко опанувати знання завдяки поєднанню теорії та практики, що підвищує рівень самостійності та відповідальності учнів за свій навчальний процес [3]. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є основою змішаного навчання [5]. Серед основних переваг, пов'язаних зі змішаним навчанням, є можливість учням дистанційно отримувати доступ до освітніх ресурсів і заходів [4]. Досягнення та інновації в інформаційних технологіях були провідними у зменшенні проблем надання освітніх послуг студентам у різних частинах світу. Змішане навчання

забезпечує гнучкість, доступність, дозволяє учню отримати доступ до матеріалів з будь-якого місця в будь-який час [2]. Потреби та вподобання учнів швидко розвиваються із збільшенням поширення мультимедійної інформації та глибшим розумінням того, як відбувається навчання, тому змішане навчання використовує новітні технології для покращення викладання, збереження інформації, залучення та задоволення [1].

Гейміфікована навчальна платформа (ГНП) EdTech під назвою Blooket дозволяє вчителям розміщувати ігри, у яких учні можуть відповідати на запитання на власних пристроях. Викладачі можуть легко створювати або вибирати набори запитань і проводити ігри для оцінювання прогресу учнів. Ця ГНП пропонує різні режими гри для різних стилів навчання, щоб мотивувати учнів за допомогою позитивного підкріплення, зокрема: «Битва монстрів», «Підступні динозаври», «Золотий квест», «Королівська битва», «Захист вежі», «Кафе», «Завод», «Гонки» та «Класика».

У режимі «Битва монстрів» гравці можуть змагатися з віртуальними монстрами, правильно відповідаючи на запитання. Цей ігровий режим надає студентам унікальний і захоплюючий спосіб повторювати та вивчати новий матеріал, насолоджуючись веселою та захоплюючою грою. Крім того, Blooket має режим «Захист вежі», де гравцям пропонується стратегічно захищати шлях від наступаючих ворогів, вибираючи та розміщуючи різні блоки. У цьому режимі гравці використовують свої навички стратегічного мислення, щоб приймати рішення про те, які блоки вибрати та де їх розмістити, щоб не дати ворогам дійти до кінця шляху. Для початку гравцям потрібно вибрати тип вежі. Кожна вежа має різні функції, наприклад, посилати хвилю, щоб призупинити монстрів. Гравцям потрібно ретельно обдумати, які вежі використовувати та де їх розмістити на карті, щоб забезпечити найкращу стратегію захисту. Також потрібно ефективно керувати своїми ресурсами та максимально правильно обирати відповіді, щоб покращувати свої вежі та купувати нові за потреби. Вчитель вибирає режим гри, а потім проводить гру на великому екрані перед класом. Учні змагаються в іграх, використовуючи власні пристрої з

ідентифікатором гри. Наприкінці гри вчителі отримують звіти, які допомагають їм визначити сильні та слабкі сторони своїх учнів. Blooket має більше 15 різних ігрових режимів, в які можна грати наживо поодиноці або призначати як домашнє завдання. Ігрові режими відповідають різним стилям і швидкостям навчання, що може бути корисним для студентів, які мають проблеми зі швидшим або більш конкурентним середовищем. Гейміфікована платформа пропонує такі винагороди, як “Blooks” (віртуальні персонажі) і «монети», які учні можуть заробити, що додає рівень мотивації, окрім простої правильної відповіді на запитання.

Перегони – це швидкий і захоплюючий ігровий режим, запропонований Blooket, який змушує гравців відповідати на запитання якомога швидше, змагаючись з іншими гравцями, щоб дістатися до фінішу першим. У цьому режимі гри гравцям потрібно використовувати свої знання та швидкість, щоб правильно відповідати на запитання та просуватися вперед у гонці.

Для початку гравцям потрібно правильно відповісти на низку запитань, щоб рухатися вперед. Гравець, який першим правильно відповість на всі 30 питань і досягне фінішу, виграє гру. Однією з переваг ігрового режиму «Гонки» є те, що він заохочує дружнє змагання та допомагає учням розвивати свої знання та швидкість. Завдяки ігровому процесу гравці вчаться швидко й точно мислити. Загалом, перегони – це веселий і захоплюючий ігровий режим, який поєднує в собі елементи знань, швидкості та стратегії для створення захоплюючого та інтерактивного навчання.

Отже, ГНП Blooket дозволяє студентам навчатися у власному темпі, дотримуватися свого гнучкого режиму та стилю навчання. Платформа Blooket демонструє інноваційний підхід до гейміфікації навчання, дозволяючи інтегрувати ігрові елементи для ефективного засвоєння матеріалу та підвищення мотивації учнів. Завдяки різноманітності ігрових режимів – від «Битви монстрів» і «Захисту вежі» до «Перегонів» і «Королівської битви» – викладачі можуть адаптувати процес навчання до індивідуальних потреб і темпів учнів. Blooket сприяє розвитку стратегічного мислення, командної роботи та швидкого

прийняття рішень, що робить навчання інтерактивним та привабливим. Впровадження таких платформ у навчальний процес допомагає утримувати увагу учнів, а також надає викладачам інструменти для відстеження успішності та виявлення зон, що потребують додаткової уваги. Таким чином, Blooket є ефективним ресурсом для сучасної освіти, який сприяє інтерактивному, захоплюючому та продуктивному навчанню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Подосиннікова Г., Глазунова Т. Формування англомовної лексичної компетентності з використанням ігрової навчальної платформи «Kahoot!» в учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти. 2024. С. 8. URL: <http://fl.knlu.edu.ua/article/view/312472>
2. Bruggeman B., Tondeur J., Struyven K., Pynoo B., Garone A., & Vanslambrouck, S. Crucial teacher attributes for implementing blended learning in higher education. 2021. P. 48.
3. Setyaningrum W. Blended learning: does it help students in understanding mathematical concepts? 2018. Vol. 22, №5. P. 244-53.
4. Smith K., Hill J. Defining the nature of blended learning through its depiction in current research. 2019. Vol. 38. №2. P. 383-97.
5. Tyagi R., Chawla G. Education through information and communication technology: Student perspective on the blended learning. 2017. №4. P. 212.

Аліна Карпеко

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Смоліна С.В.

*(Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка)*

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ 5 КЛАСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Формування англомовної лексичної компетентності в учнів п'ятого класу в умовах дистанційної освіти є важливим завданням, оскільки вимагає не лише ґрунтовного знання предмета, але й уміння адаптувати традиційні методи навчання до нових умов. У сучасному світі володіння англійською мовою є ключовим фактором успіху у навчанні та професійній діяльності. У зв'язку з

пандемією COVID-19, війною, навчальні заклади були змушені перейти на дистанційне навчання, що створило нові виклики для педагогів та учнів. Зокрема, для учнів п'ятого класу формування англомовної лексичної компетентності є важливим етапом у процесі вивчення мови, який вимагає особливої уваги. Однак, на жаль, зі свого досвіду вивчення англійської мови скажу, що дистанційна освіта приносить виклики, які можуть негативно вплинути на успішність учнів у цьому процесі [1, с. 45]. Розгляньмо ці аспекти та знаряддя, які допоможуть вирішити навчальні виклики у формуванні лексичної компетентності учнів в умовах дистанційної освіти.

Однією з основних проблем, з якими стикаються учні, є відсутність безпосереднього контакту з педагогом, що ускладнює контроль за процесом навчання та мотивацією учнів. В умовах дистанційного навчання учні часто стикаються з труднощами у запам'ятовуванні нових слів через відсутність живого спілкування та практики. Це в свою чергу, веде до зниження мотивації вивчати нову лексику, адже учні не усвідомлюють її важливість для їхнього навчання та повсякденного спілкування [2, с. 78]. Використання інтерактивних платформ та додатків для вивчення лексики може частково вирішити цю проблему, але не завжди забезпечує необхідний рівень пізнавального інтересу учнів.

Важливим аспектом є мотивація учнів до вивчення нової лексики. В умовах дистанційного навчання учні часто втрачають інтерес до навчання через одноманітність завдань та відсутності живого спілкування [3, с. 90]. Використання мовних ігор, інтерактивних завдань та відео-уроків може підвищити мотивацію учнів та зробити процес вивчення лексики когнітивно-стимулюючим та захоплюючим. Quizlet або Kahoot, дозволяють створювати інтерактивні завдання для вивчення нових слів, що сприяє кращому запам'ятовуванню та засвоєнню матеріалу [1, с. 112]. Важливо, щоб учні не лише запам'ятовували, але й уміло застосовували знання під час аудіювання, читання, говоріння та письма.

Ще однією проблемою є відсутність мовленнєвого середовища. В умовах дистанційного навчання учні мають обмежені можливості для практики мовлення. Залучення носіїв мови до освітнього процесу через онлайн-платформи, організація віртуальних мовних клубів та спілкування з однолітками з інших країн може сприяти формуванню лексичної компетентності учнів [2, с. 34]. Наприклад, такі платформи, як Zoom або Meet, дозволяють організувати відео конференції з носіями мови, що покращує уміння усного мовлення та сприйняття на слух [3, с. 56].

Важливо також врахувати індивідуальні особливості учнів та адаптувати навчальні матеріали відповідно до їхніх потреб. Наприклад, учні з порушенням слуху можуть потребувати спеціальних методів навчання, таких як використання жестової мови або візуальних матеріалів. Крім того, необхідно забезпечити регулярний зворотній зв'язок з учнями, щоб контролювати їхній прогрес та вчасно виявляти проблему у засвоєнні матеріалу [1, с. 65].

Отже, формування англомовної лексичної компетентності в учнів п'ятого класу в умовах дистанційної освіти є викликом, але також і можливістю для впровадження інноваційних підходів та методів у навчанні. Адже, вимагає комплексного підходу, який включає застосування інтерактивних платформ, мовних ігор, залучення носіїв мови, створення реальних комунікативних ситуацій та індивідуального підходу до кожного учня. Ці методи можуть значно покращити процес вивчення лексики, підвищити рівень лексичної компетентності учнів та підготувати молоде покоління до сучасних викликів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Schmitt N. Vocabulary in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press. 2020.
2. Nation I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge: Cambridge University Press. 2021.
3. Milton J. Measuring Second Language Vocabulary Acquisition. Bristol: Multilingual Matters. 2022.

Юлія Кожухівська

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Довгалюк Т.А.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

ЦІЛІ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПИСЬМОВОЇ ОНЛАЙН ВЗАЄМОДІЇ В СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У контексті сучасної освіти, де інтернет-технології та цифрові ресурси відіграють ключову роль у навчальному процесі та реальному житті, розвиток навичок та вмінь іншомовної письмової взаємодії в Інтернеті стає одним з найважливіших завдань навчальних програм з іноземних мов для закладів загальної середньої освіти. Інтеграція цих специфічних навичок та вмінь у процес навчання іноземної мови в старших класах не лише сприяє покращенню загального володіння іноземною мовою, але й готує учнів до вимог глобалізованого суспільства, в якому цифрова комунікація є основним інструментом взаємодії [4, с. 430].

Навчання письмової онлайн взаємодії іноземною мовою в старших передбачають розвиток цілого комплексу навичок та вмінь, необхідних для успішного спілкування в цифровому просторі. Однією із основних цілей тут є навчити учнів здійснювати ефективну іншомовну письмову комунікацію за допомогою цифрових інструментів. Це включає вміння складати змістовні, граматично правильні, логічно структуровані й ситуативно обумовлені повідомлення, а також здатність змінювати стилі спілкування залежно від контексту та аудиторії [3, с. 35-37]. Учні повинні вміти аналізувати інформацію, критично оцінювати її достовірність та приймати обґрунтовані рішення щодо змісту повідомлень під час взаємодії в онлайн-середовищі. Це передбачає також формування навичок інфомедійної грамотності – розпізнавання маніпулятивних повідомлень і ненадійних джерел. Учні повинні навчитися використовувати онлайн-ресурси для пошуку, збору, аналізу та поширення інформації. Даний контекст також включає розуміння цифрових платформ для співпраці та використання різних онлайн-інструментів для створення та обміну

повідомленнями. Користуючись Інтернетом, учні можуть взаємодіяти з представниками різних культур, тому важливо навчити їх поважати культурні звичаї та традиції письмової взаємодії [1].

Для того, щоб учні старшої школи могли успішно користуватися Інтернетом, вони повинні відповідати певним вимогам щодо компетентності у письмовій взаємодії в Інтернеті. Так, згідно із ‘Навчальними програмами з іноземних мов’ розробленими Міністерством освіти і науки України, учні повинні володіти достатнім запасом лексики та граматичних структур для створення точних і зрозумілих повідомлень.. Це включає як базові мовні інструменти, так і специфічну лексику, пов’язану з темами, обговорюваними в онлайн-середовищі [2].

Отже, основними цілями навчання онлайн-комунікації іноземною мовою в старших класах є навчання учнів здійснювати ефективну письмову й міжкультурну онлайн комунікацію засобами виучуваної іноземної мови, створювати граматично правильні, логічно структуровані й ситуативно обумовлені повідомлення, а також адаптувати стилі спілкування до контексту спілкування та аудиторії. При цьому, учні повинні навчитися критично оцінювати інформацію, виявляти ненадійні джерела та поважати культурні норми під час цифрової взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куріч М. А. Використання інтерактивних технологій на уроках іноземної мови. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням мови 10-11 класи. Програми затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. С. 22-23.
3. Сініцина В. В. Розвиток професійно спрямованих комунікативних навичок студентів у процесі вивчення ділової англійської мови. Донецьк: *Науково-методичний збірник*, вип. 4, 2009. С. 35-37.
4. Lisnychenko A., Glazunova T., Dovhaliuk T., Kuzmina S., Podosynnikova H. Facebook Movie-Based Discussions: Bringing Down Intercultural Barriers in English Language Education. *Arab World English Journal*, 13 (3). 2002.

Вікторія Костенко

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Чухно О.А.

*(Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди)*

SENIOR SCHOOL STUDENTS' READINESS FOR AUTONOMOUS LEARNING OF ENGLISH GRAMMAR

In the modern policy of foreign language teaching, an approach to learning has been established, where one of the main provisions is the orientation of the entire learning process towards the development of the learner's personality as an active subject of learning activities and comprehensive preparation for a continuous process of self-education, self-development and self-improvement throughout life [3]. The psychological readiness of learners to master grammar skills independently is an important aspect of developing autonomy in language learning, which contributes to deeper learning and the development of self-regulation and self-confidence. Autonomous language learning requires an appropriate level of motivation, awareness and discipline. Students can achieve great success in self-directed learning by developing metacognitive skills, namely the ability to track and evaluate progress. Motivation also plays an important role: a high level of personal interest in learning English grammar enables students to achieve their goals and constantly strive for self-improvement.

The research aims to define whether senior school students are ready and motivated to learn English grammar independently. To achieve this aim, we must outline the developmental characteristics of learners of this age category.

The complexity and a significant increase in the amount of material studied by senior school students lead to a qualitative restructuring in the organization of memory mechanisms. Students are forced to abandon verbatim memorization. They transform the text or other learning material, making it easier to remember and reproduce. At this stage, logical memory is actively developing and quickly reaches the level at which the

child switches to using this type of memory. Senior school students develop sequential perception, voluntary attention, and observation skills. These learners also develop hypothetical and deductive thinking, verbal and logical memory, speech, and self-awareness.

In the upper grades, theoretical thinking (a type of thinking aimed at identifying patterns and characteristics of objects) begins to develop intensively. Students can easily abstract from certain visual materials and reason in purely verbal terms. On the basis of general assumptions, they can already build hypotheses, test or refute them, which indicates the priority development of logical thinking (logical structures and ready-made concepts). In developing thinking, students improve cognitive abilities, such as operating with hypotheses when performing intellectual tasks. When faced with a new problem, a student tries to find various approaches to solving it, seeking the most effective one. Moreover, the main feature of the development of thinking at this age is that separate mental operations are transformed into a single integral structure.

Another feature of senior school students' thinking is their ability to analyze abstract ideas and to find errors and logical contradictions in abstract judgments. As a result, students are becoming interested in various philosophical issues.

In general, intellectual development at senior school age is high, which affects all other cognitive processes. A characteristic feature of the development of the cognitive sphere in senior school age is the intellectualization of all mental cognitive processes. During this period, the skills of logical thinking and then theoretical thinking are formed, and logical memory develops.

Other psychological characteristics of senior school students are: 1) transition to adulthood: physical, mental, moral, social; 2) transition from physiological maturity to social maturity; 3) life self-determination; 4) identity, life plan (goals), intellectual maturity; 5) search for the meaning of life.

Students of this age group show increased social activity, a desire for independence, communication with peers, friendly and tactful support, and sensitivity to criticism. Senior school students undergo socialization, preparation for independent

life, the formation of social roles, professional self-determination, and exercise of political and legal rights [1].

The main activities of high school students are: 1) intimate and personal communication: emotional closeness, intensity, trust, equality, subculture, slang; 2) educational and professional activity: readiness for self-determination, the awareness of one's abilities.

In the structure of the personality of senior school age, there appears a sense of adulthood, personal identity, serious attitude to learning, interest in the universe, fashion, helping others, interest in one's personality, status; plans for the future; independent analysis of social phenomena. This is when professional orientation in cognitive interests is carried out, responsibility, a realistic view of the future, character qualities, willpower, endurance, perseverance, criticality, and introspection are manifested.

Students are involved in various activities, which significantly expands the sphere of social communication of adolescents, the possibility of learning social values, and the formation of moral qualities. In the team, the most important motives for adolescents' behavior and activities are formed, such as a sense of duty, the ability to work in a team, and to perform common tasks to achieve a specific goal.

The peculiarities of the development of learning autonomy and the formation of senior school students' learning and strategic competence are the systematization of knowledge and improvement of skills necessary for using the foreign language acquisition strategy, which they have previously learned [2].

Thus, the main psychological characteristics of senior school students are: a high level of cognitive processes and intellectual activity, development of logical thinking and memory, formation of a high level of self-awareness, understanding of their individual qualities, development of theoretical thinking, socialization, preparation for entering independent life, formation of social roles, professional self-determination, the development of personal identity, and the formation of learning autonomy.

The psychological features described above (in particular, the development of thinking, speech, and memory, the formation of the psycho-emotional sphere) of senior

school students should be taken into account in the English language instruction. These peculiarities contribute to forming learner autonomy, within which students will demonstrate the ability to independently complete the tasks assigned to them, to analyze and manage the process of acquiring foreign language grammatical knowledge, skills, and abilities.

REFERENCES

1. Орловська О. В. Врахування вікових особливостей учнів старшої школи у процесі підготовки майбутнього вчителя до виховання толерантності у старшокласників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки*. 2014. Випуск 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_4_14
2. Подосиннікова Г. І., Мельник С. М. Розвиток навчальної автономії старшокласників у процесі формування англомовної лексичної компетентності. *Іноземні мови*. 2016. № 1. С. 9-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2016_1_6
3. Самчук, О. Ю., Самойлюкевич, І. В. Розвиток автономії учня під час вивчення іноземної мови як важлива мета нової української школи. *Теорія і практика навчання іноземних мов*. 2020. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/30824/>

Ірина Кучерова

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Подосиннікова Г. І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КВЕСТІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному інформаційно насиченому суспільстві здатність критично мислити стала життєво важливою навичкою для вирішення складних питань та прийняття обґрунтованих рішень. Розвиток технологій відкриває перед освітянами нові можливості для розвитку критичного мислення в учнів, проте традиційні освітні підходи часто не встигають за цими швидкими змінами. Цифрові квести, інтерактивні та дослідницькі цифрові навчальні програми,

представляють інноваційний метод залучення старшокласників та розвитку їхніх навичок критичного мислення.

Критичне мислення, що визначається як здатність аналізувати, оцінювати та синтезувати інформацію в аргументований спосіб, постійно визнається важливим для академічного успіху та навчання впродовж життя [5]. Однак, незважаючи на його важливість, дослідження показують, що багатьом старшокласникам все ще бракує навичок критичного мислення через обмежені можливості для активної, рефлексивної участі в навчальному середовищі. Цифрові квести стають педагогічним підходом, який може подолати цю прогалину. Інтегруючи завдання на розв'язання проблем, спільне навчання та самостійне дослідження в межах цифрових платформ. Вони заохочують учнів застосовувати критичний аналіз у значущих, реальних контекстах.

Одним з перших прикладів такого підходу стали веб-квести, створені Берні Доджем у Сан-Дієго в 1995 році. Ці автономні «пошуково-орієнтовані» види діяльності в Інтернеті призначені для підтримки мислення учнів на рівнях аналізу, синтезу та оцінки, використовуючи автентичні веб-ресурси як основу для завдань, що входять до їх складу. Таким чином, веб-квести спрямовані не лише на передачу змісту, а на розвиток навичок мислення шляхом залучення учнів до практичного застосування цих навичок у вирішенні завдань [1].

Веб-квести існують вже досить давно і мають чітко визначену структуру, яка, однак, є лише базовим орієнтиром. Вчителі можуть адаптувати її до потреб своїх учнів. Зазвичай веб-квест включає чотири основні етапи:

1. Вступ – знайомить учнів з темою, надає довідкову інформацію, а в контексті мовного навчання вводить ключові поняття та лексику.

2. Завдання – чітко формулює, що учні мають зробити, мотивуючи їх завданнями, пов'язаними з реальними ситуаціями.

3. Процес – описує кроки, які учні мають виконати, використовуючи визначені ресурси, здебільшого веб-посилання. У мовних веб-квестах цей етап може включати завдання для практики лексики або граматики, з акцентом на створення «продукту» для подальшої оцінки.

4. Оцінювання – включає самооцінювання учнів та оцінку вчителя, дозволяючи учням порівнювати результати та обговорювати свої досягнення [3].

Використання веб-квестів у навчанні має низку переваг порівняно з традиційними методами. На відміну від підручників чи лекцій, веб-квести активно залучають учнів до процесу навчання, перетворюючи їх з пасивних слухачів на активних учасників. Ці завдання сприяють розвитку навичок високого рівня, таких як аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція, і вимагають створення нового продукту на основі вивченої інформації.

Крім того, веб-квести легко інтегруються у навчання, навіть без спеціальних технічних знань, та є мотивуючими, оскільки надають завданням реалістичності й практичної значущості, підвищуючи інтерес і залученість учнів. Спільна робота над веб-квестами сприяє також толерантності та розумінню різноманітності думок, що допомагає формувати навички командної роботи й вирішення проблем.

Нещодавні дослідження показують, що веб-квести є дуже корисними на уроках англійської мови в старших класах, пропонуючи цифровий підхід, заснований на дослідженні, який покращує мовні навички, критичне мислення та цифрову грамотність. Веб-квести використовують структуровані онлайн-завдання, де учні досліджують інтернет-ресурси для вивчення тем, вирішення проблем і створення проектів, роблячи навчання інтерактивним і орієнтованим на учня [4]. На уроках англійської мови вони особливо ефективні для залучення учнів до значущої мовної практики, такої як розуміння прочитаного, розширення словникового запасу та навичок усного перекладу, завдяки роботі з автентичними матеріалами та спільним завданням.

Викладачі вважають, що веб-квести корисні для диференціації навчання, оскільки вони дозволяють студентам навчатися у власному темпі та надають різноманітні матеріали, пристосовані до різних рівнів підготовки [2]. Крім того, веб-квести сприяють розвитку важливих навичок 21 століття, зокрема інформаційної грамотності, роботи в команді та критичного аналізу, вимагаючи від учнів оцінювати цифрові джерела, порівнювати перспективи та створювати

творчі результати [6]. Ці види діяльності також допомагають вчителям впроваджувати технології в уроки англійської мови, не вимагаючи від них високих технічних навичок, що робить їх практичним вибором для сучасних класів.

Використання цифрових квестів у старшій школі є перспективним підходом до розвитку навичок критичного мислення, пропонуючи учням можливість взаємодіяти зі складними питаннями в динамічному та інтерактивному середовищі. На відміну від традиційних методів, цифрові квести заохочують учнів до активної участі у навчанні, вимагаючи від них аналізу, синтезу та критичного застосування інформації. Завдяки спільному розв'язанню проблем і дослідженню реальних сценаріїв учні не лише розвивають важливі аналітичні навички, а й підвищують свою цифрову грамотність, адаптивність і взаємодію з академічним контентом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Amer A., El-Okda M. Using Web Quests in teaching and learning English. 19 April 2006.
2. Area M., Adell J. Tecnologías digitales y cambio educativo. una aproximación crítica. REICE. revista iberoamericana sobre calidad, eficacia y cambio en educación. 2021. Vol. 19, no. 4. URL: <https://doi.org/10.15366/reice2021.19.4.005>.
3. Dudeney G., Hockly N. Webquests. teachingenglish.org. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/integrating-ict/articles/webquests>.
4. Latuperissa K. Action research on a webquest as an instructional tool for writing abstracts of research articles. Excellence in higher education. 2012. Vol. 3, no. 1. P. 52–59. URL: <https://doi.org/10.5195/ehe.2012.45>.
5. Paul R., Elder L. Critical thinking: tools for taking charge of your learning and your life. Rowman & Littlefield Publishers, Incorporated, 2021.
6. Wu Q., Zhang J., Wang C. The effect of english vocabulary learning with digital games and its influencing factors based on the meta- analysis of 2,160 test samples. International journal of emerging technologies in learning (ijet). 2020. Vol. 15, no. 17. P. 85. URL: <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i17.11758>.

Вікторія Мельник

Науковий керівник – к.філол.н. Кірієнко М.М.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ НА ОСНОВІ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ TED TALKS У СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

У сучасній освіті виникає необхідність використовувати інноваційні методи для розвитку мовної компетентності учнів, зокрема їхніх навичок монологічного мовлення. Одним із перспективних підходів є використання автентичних відеоматеріалів, таких як TED Talks, які забезпечують реальні, змістовні теми та збагачують словниковий запас. TED (аббревіатура від англійського *Technology, Entertainment, Design* – Технології, Розваги, Дизайн) – це некомерційна організація в США, яка організовує конференції з метою поширення цінних ідей (“ideas worth spreading”) [4, с. 261].

Сучасна освітня методика передбачає максимальне наближення навчального процесу до реального життя, забезпечуючи учням доступ до змістовного матеріалу на актуальні теми. У цьому контексті використання TED Talks особливо важливе, адже ці відеоматеріали пропонують високоякісний контент із різних галузей науки, культури та соціального життя. Автентичні виступи відображають різні стилі мовлення, допомагаючи учням знайомитися зі справжніми моделями комунікації. TED Talks дозволяють зрозуміти, як спікеру вдається створити ефект комунікації з аудиторією. Вони також демонструють, які саме навички подання матеріалу використовує виступаючий у різних ситуаціях [5, с. 1094]. На основі відеоматеріалів можна створювати систему вправ, що сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та креативності в учнів. Застосування відеоматеріалів на уроках сприяє різноманітності та підвищенню активності навчального процесу [2, с. 73].

На прикладі тем «Спорт» та «Я, моя родина, мої друзі», які відповідають навчальній програмі для стандартного рівня 10 класу [1, с. 93], розроблено

комплекс вправ для розвитку монологічного мовлення. Використання відеоматеріалів на такі теми дозволяє учням побачити зв'язок між командною роботою у спорті та сімейними стосунками, що стимулює розуміння соціальних і культурних цінностей. Така діяльність сприяє глибшому сприйняттю тематики, розвитку мовних та аналітичних навичок.

Система вправ для розвитку монологічного мовлення побудована за етапами: *pre-watching, while-watching, after-watching*. Така структура дозволяє ефективно охопити різні аспекти мовлення, починаючи від ознайомлення з темою до активного відтворення власних думок:

1. **Pre-watching.** Етап підготовки, спрямований на актуалізацію фонових знань учнів, розширення словникового запасу та формування мотивації до перегляду відео. Учні прогнозують зміст на основі назви, зображень, ключових слів, що стимулює їх до розуміння теми. Залучення до обговорень цінностей у сім'ї та спорті розвиває їхнє критичне мислення та креативність [3].

2. **While-watching** - спрямований на рецептивне сприйняття інформації. Вправи на ідентифікацію основної ідеї, сортування інформації та аналіз структури матеріалу розвивають здатність учнів чітко організовувати почуту інформацію.

3. **After-watching** - забезпечує закріплення матеріалу та стимулює продуктивне мовлення. Обговорення, дебати, постери й презентації на тему цінностей у спорті та родині допомагають учням зрозуміти важливість ролей у командній роботі.

Використання таких відеоматеріалів дозволяє перейти від традиційного заучування до активної взаємодії з контентом. Інтерактивні вправи підвищують мотивацію, стимулюють інтерес до теми та забезпечують практику мовлення в умовах, максимально наближених до реальних комунікативних ситуацій.

Таким чином, інноваційні підходи, зокрема, використання TED Talks для розвитку навичок монологічного мовлення, підвищують ефективність навчання, забезпечуючи гнучкий та адаптивний підхід до розвитку компетенцій учнів. У поєднанні з актуальними темами, такими як спорт та сім'я, ці вправи сприяють

усвідомленню соціальних та культурних зв'язків, готуючи учнів до впевненого мовлення у різноманітних ситуаціях. Використання автентичних відеоматеріалів, зокрема таких як TED Talks, надає учням можливість не тільки збільшити словниковий запас, але й розвинути критичне мислення, креативність, культурну обізнаність, та вміння створювати чіткі, логічно побудовані монологи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи: програми затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

2. Ковальова А. В. Інноваційні технології формування іншомовної професійної компетенції. Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: Матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2013. С. 73 –74.

3. Lonergan J. Video in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.136 p.

4. Rubenstein L. Using TED Talks to inspire thoughtful practice. *The Teacher Educator*. 2012. №47. P. 261-267.

5. Taibi D., Chawla S., Dietze S. Exploring TED talks as linked data for education. *British journal of educational technology*. 2015. № 46. P. 1092-1096.

Наталія Острога

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ GRAMMARLY ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5 КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Англомова граматична компетентність (АГК) – це здатність учня правильно використовувати граматичні структури англійської мови у процесі спілкування. До змісту АГК учнів 5 класу закладів загальної середньої освіти

(ЗЗСО) входять: 1) розпізнавання та вживання простих часових форм (Present Simple, Present Continuous); 2) вживання простих минулих і майбутніх форм (Past Simple, Future Simple); 3) оперування модальними дієсловами (can, must, may); 4) вживання особових займенників, артиклів, основних числівників та узгодження їх із іменниками та дієсловами; 5) побудова простих питальних і заперечних речень. Серед сучасних засобів інтерактивного навчання іноземних мов [3, с. 197], які підсилюють мотивацію до спілкування та розвиток критичного мислення, а також є ефективним інструментом змішаного навчання, зокрема, у процесі формування АГК, варто відзначити використання онлайн-платформи на основі штучного інтелекту Grammarly.

Grammarly – це зручний та простий у використанні онлайн-сервіс для перевірки граматики, стилю та правопису англійської мови. Цей інструмент не лише допомагає виявити помилки, а й надає рекомендації щодо їх виправлення, що є особливо корисним для учнів 5 класу загальноосвітніх закладів [4].

Однією з найбільш цінних функцій Grammarly є можливість отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Учні можуть перевіряти свої роботи на граматичні помилки та отримувати пояснення, що дозволяє їм краще розуміти правила та принципи побудови речень. Це сприяє більш глибокому засвоєнню граматичних структур, необхідних для правильного спілкування.

Grammarly також забезпечує можливість адаптації завдань для учнів, що дозволяє вчителям легко планувати уроки та підібрати матеріали відповідно до рівня підготовки класу. Вчителі можуть використовувати цей інструмент для створення індивідуальних завдань, які стимулюють учнів до активного навчання та розвитку граматичних навичок.

Методичний потенціал Grammarly [1, с. 166] у формуванні АГК учнів 5 класу ЗЗСО є зумовленим наступними чинниками: 1) індивідуалізація навчання – сервіс допомагає учням виявляти свої слабкі місця і працювати над ними, що підвищує їхню впевненість у написанні; 2) візуалізація граматичних помилок – Grammarly надає можливість бачити помилки в контексті, що допомагає учням зрозуміти, як вони можуть поліпшити свої тексти; 3) створення інтерактивних

вправ – вчителі можуть інтегрувати Grammarly у навчальний процес, створюючи завдання на базі помилок учнів та обговорюючи їх на уроці; 4) обмін ідеями та зворотний зв'язок між учасниками навчального процесу – учні можуть ділитися своїми текстами, отримуючи коментарі від однокласників і вчителів, що стимулює їх до активного обговорення та взаємодії; 5) розвиток навчальної автономії учнів – Grammarly може бути використано учнями як інструмент для розвитку та систематизації граматичних знань, а також для зберігання корисних посилань і матеріалів для подальшого вивчення; 6) доступність – цей сервіс є універсальним інструментом, який можна використовувати в класі, під час змішаного або віддаленого навчання або для самостійної роботи.

Використання Grammarly для виконання та самостійного створення учнями створення граматичних вправ [2, с. 80] є ефективним інструментом у процесі формування АГК учнів 5 класу ЗЗСО.

Завдяки інтерактивному характеру онлайн-платформи на основі штучного інтелекту Grammarly учні мають можливість отримати миттєвий зворотній зв'язок, вчитися на власних помилках, що робить навчання більш динамічним і ефективним. Вчитель також може запропонувати учням писати короткі тексти або есе, а потім використовувати Grammarly для перевірки та взаємоперевірки. Учні можуть обговорювати виправлення, аналізувати помилки та шукати способи їх уникнення в майбутньому. Після завершення завдань учні можуть разом розглядати свої результати, ділитися досягненнями та обговорювати труднощі, з якими стикалися під час виконання граматичних і орфографічних дій. Це сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок, дозволяє учням активно залучатися до колективного навчання, розвитку навчальної автономії та сприяє засвоєнню граматичних структур.

Отже, використання онлайн-платформи на основі штучного інтелекту Grammarly у навчальному процесі для розвитку АГК учнів 5 класу ЗЗСО є ефективним і інноваційним інструментом. Інтеграція Grammarly в навчання стимулює активне залучення учнів, підвищує їхню впевненість у мовленні та

створює динамічне навчальне середовище, що сприяє кращому засвоєнню граматичних структур.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікторова Л. В., Кочарян А. Б., Мамчур К. В., Коротун О. О. Застосування штучного інтелекту та чат-ботів під час вивчення іноземної мови. *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті*. 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 166–173.
2. Зубенко О. В. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. № 27(2). С. 80–85.
3. Подосиннікова Г. І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов. *Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць*. 2012. № 3. С. 196-208.
4. Grammarly: A Detailed Overview and Review. Elegant Themes Blog. URL: <https://www.elegantthemes.com/blog/resources/grammarly-a-detailed-overview-and-review>

Марія Рибальченко

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Пальчикова О.О.

(Криворізький державний педагогічний університет)

ІНТЕГРАЦІЯ ЛЕКСИЧНОГО ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДІВ У РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Проблема ефективного розвитку діалогічного мовлення у процесі вивчення іноземних мов є актуальною для сучасної методики навчання. Одним із перспективних напрямів у цьому контексті є інтеграція лексичного та комунікативного підходів. Серед українських науковців вагомий внесок у розробку цієї проблематики зробили О. Бігич, Н. Бориско, І. Задорожна, С. Ніколаєва які досліджували методичні основи формування іншомовної компетентності та О. Тарнопольський, який розвинув теорію інтегрованого навчання. Серед зарубіжних дослідників варто відзначити фундаментальні праці М. Льюїса, який заклав основи лексичного підходу, М. Маккарті, що розвинув теорію розмовної англійської мови, та Л. Алке, яка досліджувала стратегії засвоєння лексики у процесі вивчення іноземної мови. Їхні дослідження створили міцне підґрунтя для розуміння важливості інтеграції різних підходів у

процесі навчання іноземної мови. Однак, незважаючи на численні дослідження, питання інтеграції лексичного та комунікативного підходів у контексті діалогічного мовлення залишається недостатньо розробленим.

Отже мета нашої роботи полягає у аналізі теоретичних засад та практичних аспектів інтеграції лексичного та комунікативного підходів у розвитку діалогічного мовлення.

В основі комунікативного підходу, який набув широкого розповсюдження з 1970-х років, але продовжує відігравати ключову роль у методиці викладання іноземних мов лежить ідея вивчення мови через спілкування, а не вивчення її як набору граматичних правил та лексичних одиниць. Як слушно зазначає О.Бігич, «Комунікативний підхід передбачає формування в учнів комунікативної компетентності – здатності користуватися мовою залежно від конкретної ситуації» [1, с. 45].

Лексичний підхід, запропонований Майклом Льюїсом у 1993 році, як зазначає Н. Майєр, “ базується на ідеї, що значна частина мови складається з готових лексичних блоків, які можна вивчати і використовувати як цілісні одиниці” [3, с. 78]. Саме він, на наш погляд, став важливим доповненням до підходу комунікативного.

У контексті навчання діалогічного мовлення лексичний підхід реалізується через фокус на вивченні колокацій (наприклад, “make a decision”, “heavy rain”, “speak fluently”), сталих виразів для різних комунікативних ситуацій (“Would you mind...?”, “To be honest...”) та фразових дієслів, пов’язаних з комунікацією (“bring up”, “get across”). О. Тарнопольський у цьому контексті слушно відзначає: “Лексичний підхід дозволяє учням швидше досягти комунікативної компетентності, оскільки вони оперують готовими мовленнєвими блоками, а не конструюють висловлювання з окремих слів” [24, с. 112].

Розглянувши особливості кожного з підходів, ми дійшли до висновку, що саме інтеграція двох підходів може дати найкращий результат для розвитку діалогічного мовлення. Для реалізації вказаної ідеї підходять такі практичні активності як «ситуативний калейдоскоп» (серія завдань, спрямованих на

розвиток навичок використання лексичних блоків у різних комунікативних ситуаціях) та «діалогічний конструктор», який допомагає формувати навички побудови природних діалогів через презентацію лексичних блоків для певної ситуації, демонстрацію можливих комбінацій та практику створення діалогів з подальшим аналізом та корекцією.

Ефективною для інтеграції обох підходів під час розвитку діалогічного мовлення учнів є також вправа «Діалогічне моделювання». Вона складається з трьох етапів: на першому етапі учні отримують набір лексичних блоків та типових комунікативних ситуацій (наприклад, «вирішення конфліктної ситуації», «досягнення компромісу», «висловлення незгоди»). На другому етапі вони мають створити ментальну карту, розподіляючи лексичні блоки за можливими комунікативними намірами. На третьому етапі учні працюють у парах, розігруючи спонтанні діалоги з використанням створених ментальних карт, при цьому їхній співрозмовник може несподівано змінювати напрямок розмови, що вимагає гнучкого використання засвоєних лексичних блоків у непередбачуваних комунікативних ситуаціях.

Ще однією результативною вправою є «Комунікативний квест», який поєднує використання лексичних блоків із реальними комунікативними завданнями. Учні отримують картки з проблемними ситуаціями (наприклад, «заброньовати столик у ресторані, але з особливими вимогами до меню» або «домовитися про перенесення важливої зустрічі, пояснивши складну ситуацію»). До кожної ситуації додається набір обов'язкових для використання лексичних блоків різних типів: колокації, фразові дієслова, сталі вирази. Учні мають вирішити комунікативне завдання в парах, обов'язково використовуючи надані лексичні блоки, але водночас реагуючи на репліки співрозмовника та розвиваючи природний діалог. Після виконання завдання відбувається аналіз того, наскільки органічно вдалося інтегрувати запропоновані лексичні блоки у спонтанне мовлення.

Як ми можемо простежити, важливим аспектом інтеграції підходів є контекстуалізація лексичних одиниць та створення автентичного мовного

середовища. Як зазначають у своєму системному огляді Й. Чжан і С. Вебб, саме «контекстуалізоване вивчення лексики, особливо з використанням інтерактивних методів навчання, демонструє значно вищу ефективність порівняно з традиційним заучуванням слів» [5, с. 12]. Такий підхід не заперечує необхідності вивчення граматики, натомість пропонує інтегрувати граматичні структури в процес вивчення лексичних блоків, що робить навчання більш ефективним та природним. і наголошуємо, що такий підхід не заперечує необхідності вивчення граматики.

Отже, інтеграція лексичного та комунікативного підходів є перспективним напрямом у розвитку діалогічного мовлення. Поєднання фокусу на лексиці та на комунікативних завданнях забезпечує більш ефективне засвоєння мови та сприяє розвитку комплексної мовної компетенції. Однак, успішна реалізація такого підходу вимагає від учителя глибокого розуміння теоретичних основ та вміння творчо адаптувати методичні прийоми до конкретних умов навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи. К.: Ленвіт, 2006. 200 с.
2. Задорожна І. П. Розвиток у майбутніх учителів англійської мови вмінь проводити рефлексію щодо формування у школярів іншомовної компетентності в діалогічному мовленні. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18, Т. 1. С. 89-93.
3. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Дніпропетровськ: ДУЕП, 2018. 248 с.
5. Zhang Y., Webb S. Vocabulary Learning Strategies in Technology-Enhanced Language Learning: A Systematic Review. *Language Learning & Technology*, 2023, 27(3), 1-25. URL: <https://doi.org/10.125/44798> .

Катерина Романюк

Науковий керівник – к. пед. наук, доц. Лебедєва Н.А.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF GRAMMATICAL SKILLS IN THE STUDY OF ENGLISH

The way students mentally interpret language rules and structures is the main focus of the cognitive underpinnings of grammatical skill formation. For instance, cognitive load theory places a strong emphasis on controlling the mental strain necessary to acquire intricate linguistic rules. Grammar principles are introduced gradually and reinforced over time as part of effective grammar training, which balances this cognitive load. In order to help learners move from conscious comprehension of grammatical rules to automatic, fluent usage, structured repetition and revision are essential [1]. This steady progression is supported by Anderson's skill acquisition model, which postulates that students move from the cognitive stage – during which they actively consider grammar rules – to the associative stage – during which they practice and hone these rules – to the autonomous stage – during which their use of grammar becomes more instinctive and integrated into their speech.

Contextualizing grammar in the context of meaningful communication is crucial from a pedagogical standpoint. Learners are better able to comprehend the practical application of grammar when they perceive it as a component of everyday speech rather than as separate activities. Students can learn how to apply language in a functional way through contextualized grammar instruction, which improves comprehension and retention [2].

For example, students can understand how language structures express certain meanings when grammar teachings are woven into stories, dialogues, or real-world situations. This method is in line with communicative language teaching, which emphasizes the use of grammar to communicate ideas clearly and engage in real-world interactions.

Grammar learning also heavily relies on error analysis. Giving students the freedom to recognize and fix their own errors promotes metacognitive awareness, which enables them to evaluate their own learning and comprehend their own difficulties. Teachers can help students with frequent grammar mistakes by outlining the reasoning behind each rule and providing constructive criticism rather than discouraging behavior. Students' confidence in experimenting with language and gradually improving their skills is increased by this method, which fosters an atmosphere where mistakes are viewed as teaching opportunities.

Another important element in the development of grammatical skills is social interaction. Social learning theories contend that social engagement improves language acquisition [4 p. 7]. Peer conversations, role-playing exercises, and collaborative assignments give students excellent chances to use language in relevant circumstances, get feedback, and see how others use it. Through social engagement, students are exposed to a variety of grammatical structures and learn how to use them more naturally in conversation, which eventually improves their accuracy and fluency.

Lastly, grammatical similarities and differences between the learner's native language and English can be highlighted through contrastive analysis. With the help of this method, students can identify and resolve certain issues that may arise from linguistic interference from their mother tongue. Students who comprehend these distinctions are better able to steer clear of typical mistakes and create a more coherent foundation for English grammar [5].

All things considered, the development of grammatical abilities in the study of English is most successful when it incorporates social components that promote real-world language usage, pedagogical techniques like contextualized learning, and cognitive concepts like staged practice. When combined, these pillars provide a thorough method for learning grammar that promotes accuracy as well as self-assurance and fluency in the language.

ЛІТЕРАТУРА

1. Novawan A. Visually-based Grammar Teaching. In H. P. Widodo & Cirocki (Eds), *Innovation and Creativity in ELT Methodology*, New York: Nova Science Publisher. 2011. P. 161-172.
2. Humeniuk I., Kuntso O., Lebedieva N., Osaulchuk O., Dakaliuk O. Moodle as e-learning system for esp class. *Independent Journal of Management & Production*. 2021. N. 12(6). P. 646-659.
3. Hinkel E. Current perspectives on teaching the four skills. *TESOL Quarterly*. 2006. 40(1). P.109-131.
4. Fletcher M., Munns R. *Timesaver Visual Grammar*. 2005. P. 5.
5. Лебедева Н.А. Прагматична граматики: комунікативний аспект *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26 жовтня 2022 р. Вінниця / гол. ред. О.М. Ігнатова. Вінниця: ТОВ “Друк”. 2022. 288 с.*

Валерія Саннікова

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

РОЗВИТОК РОЗМОВНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗЗСО ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ ЯК ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТУ

У сучасній освіті особлива увага приділяється розвитку комунікативних навичок студентів, які є ключовими для їхньої інтеграції в глобальне суспільство. Вивчення іноземної мови більше не обмежується лише вивченням граматики чи лексики, адже успішна комунікація потребує вміння вільно висловлюватися, використовувати мову в різних ситуаціях та адаптуватися до нових контекстів. У зв'язку з цим викладачі постійно шукають ефективні методи, які не лише мотивують студентів, але й забезпечують інтерактивне та творче середовище для навчання.

Одним із таких інструментів є комікси, які поєднують текстовий та візуальний контент. Цей формат привертає увагу студентів, сприяє їхній емоційній залученості та допомагає у подоланні мовних бар'єрів. Завдяки своїй універсальності, комікси можуть бути використані як для аналізу мовленнєвих ситуацій, так і для практики діалогів або створення власних історій, що значно підвищує мотивацію студентів до говоріння.

Сучасні студенти стикаються з низкою труднощів під час навчання говоріння: страх перед помилками та відсутність впевненості у власних знаннях; недостатність практики спонтанного мовлення у традиційних форматах занять; монотонність деяких методів навчання, що знижує інтерес до уроків.

Використання коміксів у навчальному процесі допомагає вирішити ці проблеми. Як візуально-орієнтований ресурс, комікси забезпечують контекст, який полегшує розуміння мовних ситуацій, спонукають до творчості й дозволяють практикувати мову в цікавій і невимушеній формі. Крім того, вони інтегрують реалії сучасної поп-культури, що робить навчання актуальним та захоплюючим для молоді.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових підходів до розвитку розмовних навичок студентів, а також впровадження інтерактивних інструментів, які відповідають інтересам сучасного покоління.

Дослідники зазначають, що комікси та графічні романи є ефективним інструментом у вивченні іноземних мов завдяки поєднанню тексту та зображень, що полегшує розуміння і запам'ятовування нової лексики. Вони сприяють підвищенню мотивації студентів, знайомлять з культурними особливостями та розмовними виразами, а також забезпечують можливості для розвитку критичного мислення і творчості, наприклад, через створення власних коміксів. Такий підхід робить процес навчання динамічним і цікавим [1].

За словами Д. Качорської та Стефані Ф. Рейд Комікси ефективно сприяють розвитку мовленнєвих навичок учнів, тому що їхній інтерактивний характер допомагає учням практикувати мовлення в невимушеній атмосфері, де помилки

сприймаються як частина навчання. Комікси пропонують прості й релевантні сюжети, які стимулюють дискусії та формування аргументів [2].

Джеймс Уайтінг доводить, що комікси можуть стимулювати розвиток прагматичного інтелекту, навчаючи читачів інтерпретувати контекст, тон та невербальні сигнали, такі як вирази обличчя й жести, які інтегровані у візуальний наратив. Це сприяє формуванню навичок розуміння прихованих значень, соціальних нюансів і ефективних стратегій комунікації, що є важливими для орієнтації в реальних життєвих ситуаціях [3].

Крім того, у дослідженні Джабарі Селларс стверджується, що комікси є ефективними в аналізі класичних літературних творів. Іноді класичні твори написані складною мовою або описують події, які важко уявити. Комікси можуть спростити цей процес, зробивши історію більш доступною для читачів. При цьому вони зберігають основні ідеї та навчають нас тим самим речам, що й оригінальні книги [4].

Як ми вже з'ясували, використання коміксів у навчанні має значний потенціал для розвитку розмовних навичок і глибшого засвоєння лексики. Тепер настав час застосувати ці теоретичні знання на практиці. Ми виконаємо кілька завдань, які допоможуть вам не лише закріпити лексику з теми «Relationships with Friends» але й творчо попрацювати з коміксами для розвитку мовленнєвих навичок.

Метою завдання є вивчити та закріпити лексику, пов'язану з характеристикою друзів та розвинути навички говоріння та читання через інтерактивну роботу з коміксами.

У вступній частині (час виконання: 5 хв) вчитель запитує “*What qualities do you value most in a friend?*” та “*Can you name three adjectives that describe your best friend?*” (Учні обговорюють у парах і діляться відповідями.)

Далі учні працюють з коміксом (час виконання: 15 хвилин), на якому можуть бути зображені наступні сцени:

- Один друг допомагає іншому з важкою валізою.
- Хтось ділиться їжею, а інший відмовляється.

- Група друзів разом сміється.
- Конфлікт між двома друзями через чесність.

На наступному етапі учні читають текст у коміксі (або слухають його озвучення, якщо є аудіосупровід). Після цього вони визначають якості персонажів у кожній сцені, використовуючи лексику.

Наприклад: “In scene 1, the character is generous and helpful because they share their food”.

Далі учні працюють у парах, обговорюючи, які якості підходять кожному персонажу.

Наступним завданням для учнів є складання власного коміксу (час виконання: 20 хвилин). За матеріал потрібно взяти порожні шаблони коміксів та надати інструкцію до завдання.

Інструкція:

1. У парах або групах учні створюють свій комікс про дружбу, використовуючи задані слова.
2. Кожен кадр має демонструвати ситуацію, у якій проявляється одна або кілька характеристик (наприклад, щедрість, чесність, егоїзм).
3. Учні записують діалоги або короткий опис ситуації під кожним кадром.

Приклад:

- **Сцена 1:** *One friend forgets their homework, and another friend shares theirs (generous, kind).*
- **Сцена 2:** *A friend tells the truth even when it's difficult (honest, courageous).*

На останньому етапі роботи кожна група демонструє свій комікс класу та пояснює, які якості вони показали, а потім учні ставлять одне одному запитання, на кшталт:

“Why do you think this character is brave/selfish/friendly?”

Отже, використання коміксів у навчанні сприяє розвитку розмовних навичок, мотивації до навчання та створенню інтерактивного середовища для

вивчення мови. Завдяки поєднанню тексту та візуального контенту, комікси полегшують сприйняття інформації, стимулюють творчість і дозволяють учням краще розуміти мовленнєві ситуації. Цей підхід не лише забезпечує практику говоріння, але й формує у школярів впевненість у власних знаннях, допомагає подолати страх перед помилками та стимулює до вільного висловлення думок.

У подальшому маємо на меті створення власних коміксів у практикуванні побудови зв'язних текстів, логіці викладу думок та використанні нової лексики у письмовій формі. Завдання на складання сценаріїв чи підписів до коміксів сприяють розвитку навичок креативного письма.

ЛІТЕРАТУРА

1. Teaching Comics: A Syllabus - JSTOR Daily. JSTOR Daily. URL: <https://daily.jstor.org/teaching-comics-a-syllabus/>
2. Dani Kachorsky, Stephanie F. Reid. Teaching with Comics for the First Time: Traditional Literacy and Non-Traditional Texts in Content Area Classrooms. *Study and Scrutiny Research on Young Adult Literature*. 2024. P. 64 – 94.
3. Teaching with Comics and Graphic Novels. American English | For English Language Teachers Around the World. URL: <https://americanenglish.state.gov/resources/teaching-comics-and-graphic-novels>
4. Jabari Sellars. Comics in the Classroom. URL: <https://www.gse.harvard.edu/ideas/usable-knowledge/17/12/comics-classroom>

Анастасія Сіробаба

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ВИКОРИСТАННЯ ЧАТУ-БОТУ ЗІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ CLAUDE AI У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ

У сучасному світі стрімкої цифровізації освітній процес зазнає суттєвих змін. Традиційні методи навчання доповнюються інноваційними підходами, які сприяють інтерактивності, доступності та індивідуалізації навчання. Одним із таких підходів є використання чат-ботів із штучним інтелектом (ШІ) у процесі

навчання англійської мови, особливо в базовій школі. Ці інструменти набувають популярності серед учнів і вчителів завдяки їхній функціональності, адаптивності та здатності надавати миттєвий зворотний зв'язок.

Чат-боти з ШІ виступають у ролі «віртуального партнера» для розвитку мовленнєвих умінь. Вони імітують реальні комунікативні ситуації, аналізують відповіді учнів, виправляють помилки та пропонують індивідуалізовані навчальні програми. Це сприяє зниженню стресу й мовного бар'єра, роблячи навчання динамічнішим і цікавішим.

У контексті формування мовленнєвих навичок і вмінь чат-боти охоплюють широкий спектр завдань: від опанування лексики й граматики до вдосконалення умінь аудіювання, говоріння, читання та письма. Вони використовують інтерактивні методи навчання, зокрема гейміфікацію й адаптивний підхід, що дозволяє враховувати індивідуальні потреби й темп навчання кожного учня.

Як свідчить Мельник А. [1, с. 101]: “досягнення в робототехнічних дослідженнях дозволили роботам допомагати людям у багатьох сферах. Останнім часом з'являється все більше досліджень, присвячених вивченню шляхів послугоування чат-ботами (ЧБ) у філологічній освіті. Завдяки технологіям ШІ комп'ютерні системи здатні визначати значення висловлювань користувачів і відповідно реагувати на них. Мобільні додатки на основі ЧБ для вивчення мов дозволяють студентам вивчати їх будь-де і будь-коли. Іншими словами, у своєму повсякденному житті вони можуть легко навчатися будь-де і тоді, коли вони відчують потребу.”

Гарним прикладом може послугувати – Claude AI. [4] Бот створений компанією Anthropic, є ефективним інструментом для розвитку мовленнєвих навичок і вмінь учнів базової школи у процесі вивчення англійської мови. Використання цього чат-бота дозволяє інтегрувати сучасні технології в освітній процес, забезпечуючи учням можливість вдосконалювати лексичні, граматичні та фонетичні навички, а також оволодівати техніками письма та читання.

Claude AI сприяє розвитку мовленнєвих умінь читання й письма через текстову взаємодію. Учні можуть писати есе, описи або діалоги, отримуючи від

бота миттєвий зворотний зв'язок, який містить виправлення, пояснення граматичних помилок і рекомендації для покращення тексту. Бот також пропонує вправи для вдосконалення техніки читання, зокрема роботу з текстами різного рівня складності.

Для вдосконалення лексичних навичок Claude AI може пропонувати тематичні словникові списки, підбирати синоніми й антоніми до слів, а також демонструвати їх використання у контексті. Граматичні навички розвиваються завдяки інтерактивним вправам, де бот пояснює правила й дає можливість їх практикувати через створення власних речень. У сфері фонетики Claude AI імітує носія мови, дозволяючи учням тренувати вимову й інтонацію в межах окремих слів та фраз.

Claude AI також підтримує розвиток мовленнєвих умінь аудіювання й говоріння через симуляцію реальних комунікативних ситуацій. Наприклад, учень може потренуватися у веденні діалогу на тему знайомства, відвідування магазину чи спілкування під час подорожей. Бот адаптує рівень складності завдань залежно від рівня володіння мовою учня.

Для оцінювання прогресу Claude AI аналізує виконані учнями завдання, надає детальний зворотний зв'язок і пропонує рекомендації для подальшого навчання. Це робить бота цінним інструментом як для індивідуальної роботи учнів, так і для організації групових занять під керівництвом учителя.

Завдяки доступності, гнучкості та персоналізації, Claude AI може стати важливим компонентом навчання англійської мови в базовій школі. Його використання сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, але найкраще він працює у поєднанні з традиційними методиками, забезпечуючи інтегроване формування мовленнєвих навичок і вмінь.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник А. Використання чат-боту chatgpt у практичній мовній підготовці майбутніх викладачів англійської мови. *Серія: Педагогічні Науки*. 2023. № 21 (177). С.100-107.

2. Терлецька Т. Використання чат-ботів на основі великих мовних моделей у науково-педагогічній діяльності викладачів. Київ. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/380184525_VIKORISTANNA_CHAT-BOTIV_NA_OSNOVI_VELIKIH_MOVNIH_MODELEJ_U_NAUKOVO-PEDAGOGICNIJ_DIALNOSTI_VIKLADACIV
3. Вікторова Л. Застосування штучного інтелекту та чат-ботів під час вивчення іноземної мови. *Інноваційна Педагогіка*. Випуск 32. Т. 2. 2021. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/32/part_2/35.pdf
4. Чат Бот Claude AI. URL: <https://claude.ai/new>

Маргарита Стеценко

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ

Формування граматичної компетентності є важливим елементом мовної освіти, особливо в профільних школах, де від учнів очікується поглиблене володіння мовою. У той час як традиційне викладання мови довгий час спиралося на експліцитне викладання граматики, часто ізольовуючи правила від автентичного використання мови, сучасна освітня парадигма шукає альтернативні методи для більш природного та ефективного засвоєння мови. Лексичний підхід знаменує собою зміну парадигми, надаючи пріоритет засвоєнню лексики через розуміння компонентів, словосполучень і сталих виразів, які володіють внутрішньою граматичною інформацією. Цей підхід тісно пов'язаний з використанням мови в реальних життєвих контекстах, відображаючи нюанси того, як мова використовується в повсякденному спілкуванні [10].

Грамматична компетентність (ГК) – це здатність людини правильно формулювати усні та письмові висловлювання, а також розуміти граматичні структури, що присутні в мовленні інших людей. Це поняття ґрунтується на

складній і динамічній взаємодії граматичних навичок у поєднанні з глибокими знаннями та усвідомленням граматичних принципів [1].

Лексичний підхід може бути спрямований на розвиток граматичної компетенції в учнів профільних шкіл, де особливий акцент робиться на комунікативних та прикладних мовних навичках. Цей підхід, запроваджений Майклом Льюїсом і далі розвинений такими практиками, як Г'ю Деллар, заснований на припущенні, що мова складається з «готових» фраз і шаблонів, а не просто з окремих правил. Завдяки постійному впливу загальних лексичних структур, учні природним чином засвоюють граматичні моделі, розвиваючи інтуїтивне розуміння граматики без необхідності заучування правил [9]. Підхід узгоджується з природним процесом засвоєння мови, коли учні засвоюють граматичні конструкції за допомогою моделей, вбудованих в осмислені мовні фрагменти [3].

Ключові компоненти лексичного підходу у формуванні граматичної компетентності:

- Засвоєння граматики на основі словникового запасу: на відміну від традиційних методів, де словниковий запас доповнює граматичні вправи, лексичний підхід ставить знання слів за основу, а граматика формується під впливом загальних лексичних зразків. Учні вивчають граматичні структури як частину значущих фраз, що дозволяє їм застосовувати ці структури в контексті [7].

- Зосередження на словосполученнях і «чанках»: зосереджуючись на загальноповживаних словосполученнях, учні розвивають природне відчуття граматики, оскільки вони засвоюють синтаксичні та граматичні моделі, закладені в словосполученнях [5].

- Контекстуалізоване вивчення граматики: граматика подається як частина автентичної мови, що дозволяє учням розуміти і запам'ятовувати структури в реальних життєвих контекстах, покращуючи як розуміння, так і використання [4]. Деллар виступає за таке контекстне навчання, зазначаючи, що

розуміння лексики у звичних фразах сприяє кращому запам'ятовуванню та практичному застосуванню [10].

Застосування лексичного підходу в профільних школах має численні переваги, зокрема для розвитку комунікативної компетентності, вільного використання мови та закріплення матеріалу. По-перше, підвищується рівень вільного володіння мовою, оскільки учні використовують мовні структури, що забезпечує більш природне та невимушене мовлення [2]. По-друге, покращене запам'ятовування досягається завдяки контекстуальному характеру вивчення лексики; учні з більшою ймовірністю згадують і застосовують мовні структури, коли вони вивчаються як частина значущих фраз [8]. По-третє, розвивається інтуїтивна граматична точність, коли учні практикують розпізнавання зразків, поступово засвоюючи граматику без когнітивного навантаження, пов'язаного із застосуванням ізолюваних правил [9]. За словами Деллара, це природне набуття призводить до глибшого розуміння і дозволяє учням ефективно спілкуватися, не покладаючись на формальні правила [10].

Впровадження лексичного підходу в профільних школах включатиме й певні труднощі. Важливо знайти баланс між лексичним навчанням і викладанням граматики, щоб задовольнити потреби учнів, які можуть почуватися невпевнено без допомоги правил [6]. Крім того, такий підхід вимагає значних ресурсів, оскільки потребує широкого спектру автентичних мовних матеріалів.

Отже, розвиток граматичної компетентності учнів профільних шкіл є фундаментальним для їхнього мовного зростання. Використання лексичного підходу сприяє більш природному засвоєнню граматичних структур через контекстуальне вивчення словникового запасу та словосполучень, підвищуючи комунікативні навички учнів. Незважаючи на певні виклики впровадження цього підходу, його переваги в розвитку інтуїтивного розуміння граматики роблять його перспективним напрямком у сучасній мовній освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Boers F., Lindstromberg S. *Optimizing a Lexical Approach to Instructed Second Language Acquisition*. London: Palgrave Macmillan, 2009.
3. Hoey M. *Lexical Priming: A New Theory of Words and Language*. London: Routledge, 2005.
4. Moudraia O. *Lexical Approach to Second Language Teaching*. *ERIC Digest*.
5. Laufer B., Waldman T. *Verb-Noun Collocations in L2 Writing: A Corpus Analysis*. *Language Learning*. 2011. Т. 61, № 2. С. 647–672.
6. Lewis M. *The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward*. Hove, England: Language Teaching Publications, 1993.
7. Nation I. S. P. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
8. Richards J. C., Rodgers T. S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. 2-ге вид. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
9. Schmitt N. *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
10. Dellar, H., & Walkley, A. (2016). *Teaching Lexically*. London: Delta Publishing.

Юлія Ткаченко

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

МОДЕРНІЗАЦІЯ УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ

ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У БАЗОВІЙ ШКОЛІ

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів. Для

реалізації цієї мети зміст навчання іноземних мов забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою [3].

Сучасна методика навчання іноземних мов вказує на пряму залежність успішності формування комунікативної компетенції учнів від їх внутрішньої позитивної мотивації, особистісного інтересу та високої активності у процесі вивчення іноземної мови. Разом з цим, вітчизняна школа стоїть перед прикрим фактом: школярі досить часто схильні до пасивного отримування інформації, не вміють творчо застосовувати те, що знають і вміють.

У зв'язку з цим гостро стоїть проблема вдосконалення форм організації процесу навчання з тим, щоб створити умови для розвитку та самореалізації особистості. Значною мірою цієї мети можна досягти, використовуючи технології інтерактивного навчання. Інтерактивне навчання іноземних мов – це спеціальна форма організації навчально-пізнавальної діяльності на уроці іноземної мови, при якій учні в складі малої групи (4-8 учнів) вирішують спільне навчальне комунікативно та / або особистісно орієнтоване завдання, перебуваючи в активній взаємодії і позитивній взаємозалежності та працюючи в умовах взаємної підтримки [4].

Існує декілька класифікацій інтерактивних методів навчання. За Н. Коломієць розрізняють:

1. Фронтальні (технології колективного навчання);
2. Групові (технології навчання у співпраці):
  - а) за характером завдань: загальні, кооперативні, диференційовані;
  - б) за тривалістю: постійні, динамічні [2];

Характеризуючи інтерактивні технології кооперативного навчання, можна зазначити, що вони спрямовані на роботу в парах, групах. Завдяки цьому діти виконують роботу швидше, вони більше спілкуються між собою та діляться своїми думками. До колективно-групового навчання відносять такі методи:

«мозковий штурм», «мікрофон», «незакінчене речення», що дають можливість учитися ви-словлювати свої думки, доводити їх та оцінювати знання кожного учня. Як правило, до технологій ситуативного моделювання відносяться ігрові методи: «рольова гра», «програвання сценки», «драматизація». Представлені методи навчальної діяльності, як правило, застосовуються під час закріплення матеріалу. Під дискусійними технологіями переважно розуміються дискусії, що дають гарну нагоду виділити різні позиції щодо питання чи проблеми.

Організація спілкування та співробітництва можлива як за допомогою традиційних методів навчання, так і за допомогою інтерактивних та хмарних технологій. Набувають популярності нові організаційні форми навчання, які не обмежуються класною кімнатою, зокрема навчального співробітництва з використанням комп'ютерних технологій. Наведемо приклади застосування окремих інструментів на різних етапах заняття. Для здійснення комунікації з групою, командою, класом учнів допоможе програма Skype. У Skype можна встановити модуль WhiteBoardMeeting, який дозволить працювати з віртуальною дошкою. Дошка нагадує графічний редактор, який дозволяє працювати одночасно кільком користувачів над одним і тим же малюнком.

Онлайн-інструмент Trello – гнучкий, візуальний інструмент для спільного управління проектами та завданнями. Інтерфейс базується на віртуальних дошках. Подібний інструмент корисний для розподілу завдань за деякими типами: заплановані та поточні. Під час заняття учні зможуть бачити, які завдання вони зробили, а які ще потрібно буде доробити.

Онлайн-інструмент Padlet – призначений для створення та наповнення контентом віртуальної дошки (простору) з можливістю спільного редагування. Цей сервіс можна назвати платформою для ідей, мозкових штурмів тощо.

Серед усього різноманіття онлайн інструментів, що можна використовувати з будь-якого гаджету, підключеного до мережі Інтернет під час занять, самостійної роботи та для підвищення мотивації до навчання учнів, варто виокремити онлайн сервіс LearningApps. Платформа є однією з хмарних сервісів веб 2.0 для організації та підтримки освітніх процесів та безкоштовним

міжнародним відкритим освітнім ресурсом, що містить як представлені в режимі загального доступу навчальні готові навчальні матеріали (завдання-модулі; тести-модулі), так і конструктор для самостійного виробництва нових інтерактивних навчально-методичних матеріалів з найрізноманітніших дисциплін [1].

Виходячи з вищезазначеного, на практиці необхідно використовувати інтерактивні форми в цілому, або взявши елементи, які більш доцільні до певного класу. Саме інтерактивні методи дають змогу створювати навчальне середовище, у якому теорія і практика засвоюються одночасно. Це дозволяє учням формувати характер; розвивати світогляд та зв'язне мовлення; формувати критичне мислення; виявляти і реалізовувати індивідуальні можливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладун М. А., М. А. Сабліна. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2018. Вип. 4. С. 33-43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2018_4_6
2. Коломієць Н. Дидактичні засади ефективного застосування інтерактивних методів у навчанні молодших школярів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2018. (1). С. 118–129. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2018.134899>
3. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов. 5 – 9 класи. 2017. 112 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf>
4. Подосиннікова Г., Пипа А. Методичні особливості та цифрові інструменти інтерактивного навчання англomовного діалогічного мовлення учнів молодшої школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 7 (131). С. 54-74.

Вікторія Тодосієнко

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Глазунова Т.В.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПЕРСПЕКТИВИ І РИЗИКИ

Останніми роками особливо активізувалися дискусії щодо використання Інтернету, мобільних додатків та штучного інтелекту (ШІ) в освіті. Серед різноманітних технологій, які використовуються в освітньому процесі, особливе місце посідають чат-боти, засновані на ШІ. Автоматизоване спілкування за допомогою таких чат-ботів відбувається через текстові або голосові повідомлення й спрямоване на розвиток індивідуальних знань, мовленнєвих навичок та умінь учнів. Завдяки ШІ чат-боти стають більш адаптивними та ефективними, забезпечуючи персоналізований підхід до навчання та швидко реагуючи на потреби кожного учня. Серед переваг таких технологій можна виділити доступність навчальних матеріалів у будь-який час, можливість отримувати миттєвий зворотний зв'язок та підвищення мотивації учнів завдяки інтерактивному формату навчання. Однак, незважаючи на значний потенціал, використання ШІ в освіті має певні недоліки. Для того, щоб використовувати у навчанні ШІ етично та відповідально, важливо висвітлити ці менш обговорювані аспекти.

Одним із недоліків використання ШІ є його **нездатність до саморефлексії та відчуттів**. Оскільки система не може повністю зрозуміти ситуації, досвід та емоції студентів, вона може бути не в змозі належним чином реагувати на їх індивідуальні особливості та потреби [1].

Інша проблема полягає в тому, що машини завжди дотримуються встановлених правил і **не можуть бути креативними чи гнучкими**. Покладаючись на заздалегідь підготовлені набори даних, машина обмежена інформацією, яку вона отримує, і оновлення цього набору даних відбувається нечасто. Іншими словами, машина робить те, що їй було наказано робити згідно

з інструкціями та поданою інформацією, тому результати її творчості не можна розглядати як щось нове чи оригінальне [1, 2].

Однією з найважливіших є проблема **конфіденційності та безпеки даних**, пов'язана з використанням засобів штучного інтелекту в освіті. У ході використання таких інструментів часто збираються та обробляються персональні дані студентів. Це може бути потенційною загрозою, оскільки несанкціонований доступ до таких даних може призвести до порушення конфіденційності.

Крім того, впровадження штучного інтелекту в класне середовище може **зменшити людську взаємодію**, яка є важливою частиною процесу навчання. Якщо людське обговорення, дебати та діалог замінюються автоматизованою взаємодією, це потенційно може змінити весь процес навчання. Таке скорочення спілкування віч-на-віч може мати негативний вплив на розвиток соціальних навичок учнів.

У деяких випадках впровадження штучного інтелекту в освітній сектор може призвести до **звільнень викладачів та учителів**, оскільки технологія ШІ дозволяє вивільнити деякі робочі місця. Це може призвести до втрати роботи тих працівників, чії обов'язки можуть бути повністю автоматизовані технологією ШІ.

Хоча ШІ може оптимізувати процес навчання, зростання використання штучного інтелекту в освіті може водночас **перешкодити розвитку в учнів критичного мислення та навичок вирішення проблем**. Якщо учні постійно отримують готові шаблонні відповіді від систем ШІ, вони можуть не відчувати потреби в самостійному аналітичному мисленні [2].

Використання штучного інтелекту в освіті також пов'язано зі значними **фінансовими витратами**, що покривають закупівлю програмного забезпечення, обладнання та необхідної інфраструктури, а також регулярне технічне обслуговування, оновлення та, можливо, ремонт.

Використання онлайн-інструментів у сучасній освіті не тільки потенційно може полегшити процес навчання, але й порушує важливі питання етичності та

компетентності здобувача освіти. Зокрема, виникає проблема **плагіату** як одна з важливих аспектів використання онлайн-ресурсів [3].

Навчання з використанням технології штучного інтелекту перебуває в **активній експериментальній** фазі як на технічному рівні, так і на рівні впровадження. Цей етап являє собою значний прогрес у розробці та впровадженні інноваційних методів навчання. Однак це також відображає значні проблеми, які постають перед працівниками освітньої галузі [4].

З огляду на виявлені технічні та методологічні проблеми, важливо працювати над удосконаленням навчання на основі ШІ. Це максимізує переваги інтелектуальних систем та мінімізує ризики, пов'язані з використанням ШІ в освіті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Добровольська О. В., Штанько В. І. Філософський аналіз еволюції штучного інтелекту. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2019. Т. 28, № 1. С. 10–19.
2. Adamu M., Aliyu B., Aliyu A. Emerging 'AI'-powered instruments for teaching & learning: issues and challenges. *Conference paper of the 4th national conference, organized by the academic staff union of Polytechnic (ASUP)*. 2023.
3. Lee C. AI plagiarism changers: How academic leaders can prepare institutions. Plagiarism Detector: Prevent Academic Misconduct | Turnitin. URL: <https://www.turnitin.com/blog/ai-plagiarism-changers-how-administrators-can-prepare-their-institutions>
4. Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education / T. Chiu et al. *Computers and education: artificial intelligence*. 4th ed. 2023.

Марина Трофимовська

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Полосиннікова Г. І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕЙМІФІКАЦІЇ
ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ УЧНІВ 1-2 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Важливим аспектом формування англомовної комунікативної компетентності учнів молодшого шкільного віку є створення мотиваційної бази оволодіння навичками та вміннями іншомовного спілкування. Одним із елементів створення мотивації навчальної діяльності є використання гейміфікації, зокрема й під час розвитку англомовного діалогічного мовлення учнів 1-2 класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Гейміфікація як освітній підхід, зокрема у навчанні іноземних мов, передбачає використання азарту та мотивації для досягнення освітніх цілей [6, с. 16]. Як інструмент педагогіки вона передбачає впровадження у навчальну діяльність елементів гри й «ігрових механік», серед яких виокремлення чіткої цілеспрямованості й мети, спроможність до конкуренції та досягнення поставлених цілей, заохочення у вигляді визнання й нагородження.

Важливо не ототожнювати гру як форму роботи на уроці та гейміфікацію як підхід або метод-технологію у навчанні іноземних мов. Диференційними ознаками гейміфікації є орієнтованість учасників саме на результат своєї діяльності, а не на ігровий процес; можливість використання гри в «неігрових контекстах» [2, с. 30]. Пріоритетним аспектом впровадження гейміфікації є насамперед реальний результат, досягнення певної цілісної практичної мети навчання іноземної мови. У такому випадку діяльність на уроці часто містить елементи змагання, отримання бонусів, балів, встановлення правил тощо [6]. Завдання мають відповідати рівню знань і засвоєних навичок. Але водночас стимулювати увагу й зацікавленість своєю новизною, складністю й необхідністю вирішення поставлених задач.

У процесі формування англомовної компетентності у діалогічному мовленні (АКДМ) в учнів 1-2 класів ЗЗСО гейміфікація сприяє інтенсифікації та поглибленню психологічного залучення учнів до виконання поставлених завдань на тлі зниження рівня афективного фільтру [4, с. 70]. У результаті вибудовується позитивна особистісна взаємодія між учителем-учнем і між учнями в цілому, що є основою для ефективної реалізації мовленнєвої практики та формування окремих мовленнєвих навичок і вмінь.

Під час формування АКДМ учнів 1-2 класів ЗЗСО гейміфікація сприяє створенню обстановки природного мовленнєвого спілкування, знімає напругу, мимоволі спонукає учнів до активної участі у роботі, сприяє швидшому і легкому запам'ятовуванню діалогічних реплік і єдностей. «Основна мета гейміфікації полягає в тому, щоб зробити завдання чи діяльність більш приємними та заохочувати певну поведінку» [1, с. 196].

Гейміфікація є також способом впливу на мовленнєву поведінку й роботу учнів щодо опанування навичок і вмінь англомовного діалогічного мовлення. При цьому гейміфікація як метод формування АКДМ неможлива без якісного навчального матеріалу – методичного та мовленнєвого, який є адекватним нормам сучасного спілкування, дає можливість активізуватися компонентами мовленнєвої діяльності [3], тобто подає мотив, мету, ситуацію, засоби комунікативної діяльності.

Під час роботи в онлайн чи офлайн середовищі гейміфікація активізує навчальну діяльність здобувачів освіти у формі або прямого залучення до мовленнєвої діяльності, або безпосереднього, наприклад, спостереження за комунікативною поведінкою інших учнів й виявлення помилок, вивчених лексичних, граматичних структур, лінгвокультурологічних компонентів тощо.

Уроки з елементами гейміфікації враховують основні вікові психологічні особливості учнів, зокрема містять ігрову мотивацію, розвивають мимовільну увагу, пам'ять. Наприклад, гра-драматизація дає можливість учням засвоїти необхідні слова та висловлювання, відпрацювати інтонацію, дозволяє розвинути образне, виразне мовлення. Або з метою опрацювання лексичного матеріалу для

створення діалогічних єдностей доречно використати онлайн-платформу «Kahoot!», яка є «потужним джерелом мотивації» до вивчення для учнів молодшої школи [5].

Система вправ із компонентами гейміфікації (наприклад, гра вчитися через перемоги, рольові ігри, вивчення діалогічних єдностей за допомогою онлайн-платформ) для учнів 1-2 класів є більш ефективною, ніж форми роботи традиційного навчання. Така діяльність стимулює їх когнітивний, комунікативний, емотивний інтерес.

За допомогою компонентів гейміфікації вчитель може зробити більш емоційно привабливою та захоплюючою багаторазову репродуктивну діяльність за зразком, яка є необхідною для формування мовленнєвих дій учнів з діалогічними єдностями, прийоми роботи стають більш цікавими, головне, осмисленими, оскільки провідною діяльністю для школярів початкової школи залишається гра [3]. Створення діалогу із засвоєних діалогічних структур і єдностей передбачає розподілення ролей, введення певних умов спілкування, моделювання спеціальної ігрової реальності, що оптимально дозволяють зробити саме ігрові вправи.

Важливим аспектом підвищення ефективності формування АКДМ можна вважати запровадження ігрових бонусів у навчальні ситуації та отримання якоїсь винагороди за виконані завдання. Бальна система оцінювання не завжди мотивує учнів 1-2 класів до освітньої діяльності, для них вона є не до кінця осмисленою і зрозумілою. Під час практики діалогічного мовлення можна запропонувати учням ігрові бонуси або бали за успішно побудовану репліку, бейджі за позитивно чи негативно відтворені діалогічні єдності, дошку лідерів тощо.

Отже, гейміфікацію можемо вважати актуальним й ефективним засобом формування АКДМ учнів 1-2 класів ЗЗСО. Когнітивні, психологічні, емоційні та соціально-культурологічні складники її потенціалу створюють передумови для активного впровадження ігрових механізмів у онлайн і офлайн навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Digital technologies for teaching English as a foreign/second language. Цифрові технології навчання англійської мови як іноземної/другої мови : колективна монографія / Антоненко Н. та ін. Житомир : Видавництво «Євро-Волинь», 2024. 352 с.
2. Sailer M., Hense J., Mandl H., & Klevers M. Psychological Perspectives on Motivation through Gamification. *Interaction Design and Architecture(s) Journal-IxD&A*. №19. 2013. P. 28–37.
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич та ін. ; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Подосиннікова Г. І. Методичні особливості та цифрові інструменти інтерактивного навчання англomовного діалогічного мовлення учнів молодшої школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 7 (131). С. 54–74.
5. Подосиннікова Г. І., Глазунова Т.В. Формування англomовної лексичної компетентності з використанням ігрової навчальної платформи «Kahoot!» в учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти. *Іноземні мови*, 2024. 3. 31-41. URL: <http://fl.knlu.edu.ua/article/view/312472>.
6. Тарнопольський О. Б. Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі. *Іноземні мови*. 2018. № 3. С. 15–22.

Ярослав Фоменко

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ДИСКУСІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Відповідно до Державного стандарту профільної середньої освіти, затвердженого постановою КМУ від 25.07.2024 р. № 851 [1], досягнення освітніх цілей та оволодіння необхідними компетентностями повинно реалізовуватися за активної взаємодії вчителів та учнів, із використанням новітніх методик, різноманітних форм, прийомів, серед яких є інтерактивні методи навчання іноземної мови.

Вважаємо, що інтерактивні методи навчання іноземної мови у профільній школі надають можливість підвищувати ефективність навчального процесу, вирішувати комунікативно-пізнавальні завдання засобами іншомовного спілкування.

За визначенням Г. І. Подосиннікової, інтерактивне навчання іноземних мов – це спеціальна форма організації навчально-пізнавальної діяльності на уроці іноземної мови, при якій учні в складі малої групи (4-8 учнів) вирішують спільне навчальне комунікативно та / або особистісно орієнтоване завдання, перебуваючи в активній взаємодії й позитивній взаємозалежності та працюючи в умовах взаємної підтримки [4]. Процес навчання відбувається за умови постійної, активної, позитивної взаємодії, яка виключає домінування одного учасника над іншими. У процесі інтерактивного навчання учні намагаються, з одного боку, творчо вирішувати певне завдання, критично мислити, приймати продумані рішення, аргументувати власну точку зору, а з іншого – бути толерантними, співпрацювати, підтримувати один одного. Відбувається колективне, групове навчання, навчання у співпраці, коли вчитель і учні – рівноправні суб'єкти навчання. У результаті організації навчальної діяльності за таких умов у класі створюється атмосфера взаємодії, співробітництва.

Одним із методів-технологій інтерактивного навчання іноземних мов, який відповідає завданням і особливостям навчання англomовного говоріння (діалогічного та монологічного мовлення) учнів профільної школи, є дискусія.

Дискусія є ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності старшокласників: сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу захищати власну позицію, формує навички відстоювання своєї думки, сприяє поглибленню знань із певної теми. Головним завданням дискусії у процесі формування англomовної комунікативної компетентності учнів профільної школи є стимулювання пізнавального інтересу; залучення різних точок зору учнів до активного обговорення різноманітних проблем; спонукання їх до осмислення різних підходів та аргументації чужої й власної позиції іноземною мовою. Під час дискусії учні не лише удосконалюють мовленнєві вміння та

стратегії говоріння, але й вчать поважати думки інших, розвивають толерантність до різних поглядів. Саме цей метод навчання припускає цілеспрямований і упорядкований обмін думками, водночас орієнтований на узгодження протилежних точок зору [3].

Дискусія також активізує критичне мислення учнів, спрямоване на формування змісту висловлювання; спонукає учнів обговорювати складні або суперечливі питання із теми, опановувати стратегії й тактики ефективної комунікації, удосконалювати мовне оформлення висловлювання [2]. Дискусія, з одного боку, сприяє розвитку в учнів уміння чітко, логічно розмірковувати, формулювати думку, а з іншого – вчить їх аргументовано сперечатися, відстоювати ту чи ту версію та визнавати правоту інших, робити обґрунтовані висновки.

Отже, залучення дискусії як інтерактивної технології навчання англomовного говоріння в профільній школі сприяє не лише розвитку комунікативних вмінь говоріння, але й передбачає активізацію пізнавальної діяльності, розвиток когнітивних здібностей, стимулює учнів до взаємодії, співпраці, розвитку соціальних навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт профільної середньої освіти: затв. постановою КМУ від 25.07.2024 р. № 851. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoho-standartu-profilnoi-serednoi-osvity-851-250724>
2. Зайцева В., Яремчук Н. Дискусія як засіб комунікативної взаємодії учнів. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка»*. 2020. Том 2, № 29, С. 163-170.
3. Леган В., Годованець Н. Дискусія як активний метод вивчення іноземних мов. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2019. № 17, С. 249-258.
4. Подосиннікова Г.І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов. *Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 3. С. 196-208.

Владислава Чеботарьова

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Школа І.В.

(Бердянський державний педагогічний університет)

РОЛЬ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ У РОЗВИТКУ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Проблема розвитку навичок аудіювання учнів початкової школи на уроках іноземної мови досі залишається актуальною, адже без ефективного сприйняття мови на слух неможливе повноцінне спілкування. Дослідженню цього питання присвячено праці таких сучасних науковців, як О. Бігич, С. Ніколаєва, О. Паршикова, Д. Крістал, П. Ур та С. Торнбері, проте особливості використання пісенного матеріалу для розвитку аудіативних навичок молодших школярів потребують додаткового вивчення.

Використання пісень для розвитку навичок аудіювання виправдане з кількох причин. Як зазначає С. Ніколаєва, «використання пісень у початковій школі створює позитивний емоційний фон навчання та сприяє мимовільному запам'ятовуванню мовного матеріалу» [1, с. 124]. Такий лінгвокраїнознавчий матеріал сприяє ознайомленню учнів з культурою країни, мова якої вивчається та особливостями вимови, що особливо важливо для молодших школярів, які виявляють високу чутливість до іноземних культур.

Сучасні дослідження О. Бігич довели, що «музичний супровід активізує роботу обох півкуль головного мозку, що значно підвищує ефективність засвоєння іншомовного матеріалу» [2, с. 87]. Музичний слух, слухова увага та артикуляційний апарат перебувають у тісному взаємозв'язку, а отже, розумування та виконання коротких, нескладних пісень з частими повторами допомагають закріпити правильну артикуляцію та вимову. Це відбувається завдяки тому, що пісні та римівки створюють природне мовне середовище, що полегшує сприйняття іноземної мови на слух, музичний компонент сприяє розвитку фонематичного слуху та покращує запам'ятовування мовних зразків, а використання пісень підвищує мотивацію учнів до вивчення іноземної мови завдяки емоційному залученню та створенню позитивної атмосфери на уроці.

Важливо також відзначити, що пісенний матеріал дозволяє органічно поєднувати роботу над різними мовними аспектами: фонетикою, лексикою та граматику, що особливо цінно в умовах обмеженого навчального часу.

Ефективним прикладом використання chants (ритмічних віршів) на початковому етапі може слугувати активність на тему “What's the Weather Like Today?”. Вона спрямована на розвиток навичок аудіювання та говоріння, а також закріплення лексичного матеріалу з теми “Weather”. Текст ритмічного вірша побудований за принципом питання-відповідь, що є методично виправданим для молодших школярів: “What's the weather? What's the weather? / What's the weather like today? / Is it sunny? Is it rainy? / Is it cloudy? Let me say! / Yes, it's sunny! No, it's not rainy! / Look outside the window / It's a lovely sunny day!”

Робота над чантом передбачає кілька етапів. На підготовчому етапі відбувається актуалізація лексичних одиниць з використанням наочності та введення рухів, що супроводжуватимуть кожен рядок. Презентація чанту здійснюється вчителем з демонстрацією всіх рухів, в той час як учні слухають та спостерігають. Етап відпрацювання включає повторення рядків за вчителем з відповідними рухами та роботу в групах, коли клас розділяється на дві частини для відпрацювання структури питання-відповідь.

Особливу увагу варто приділити етапу закріплення, де учні мають можливість видозмінювати чант, підставляючи різні варіанти погодних явищ. Це сприяє розвитку мовленнєвої гнучкості та креативності. Важливим компонентом є використання різноманітної наочності, ритмічного супроводу та системи заохочень, що підтримує мотивацію та активність учнів протягом всього уроку. Така форма роботи не лише допомагає засвоїти мовний матеріал, але й розвиває фонематичний слух, формує правильну вимову та знижує психологічний мовний бар'єр через колективну взаємодію.

Пенні Ур [4], відома дослідниця методики викладання англійської мови, підкреслює, що через слуховий канал інформація зберігається в пам'яті міцніше, ніж в будь-якому іншому випадку, тож пісня як аудіотекст може стати ефективним засобом розвитку навичок аудіювання. При цьому пісні як один з

видів мовленнєвого спілкування являються засобом більш міцного засвоєння і розширення лексичного запасу, оскільки містять нові слова та вирази.

Показовим прикладом може слугувати адаптація відомої пісні групи ABBA “Dancing Queen” для молодшої вікової категорії:

Оригінал: “You can dance, you can jive, having the time of your life”

Адаптація: “We can dance, we can move, having a lot of fun!”

Такі адаптації не лише спрощують лексико-граматичну складність пісенних текстів, але й відповідають інтересам та рівню сприйняття молодших школярів, мотивуючи їх до вивчення іноземної мови.

Отже, використання пісень на уроках іноземної мови є ефективним інструментом розвитку навичок аудіювання учнів початкової школи. Різномісний позитивний вплив пісенного матеріалу на мовленнєву, емоційну та творчу сфери молодших школярів робить його незамінним компонентом сучасного уроку іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2022. 212 с.
2. Ніколаєва С.Ю. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2021. 296 с.
3. Паршикова О.О. Теоретичні основи навчання іноземної мови учнів початкової школи. Київ: Педагогічна думка, 2023. 238 с.
4. Ur P. (2023). A Course in English Language Teaching. Cambridge University Press, 2023. 336 p.

Марія Ярошук

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Поселецька К. А.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ АНГЛОМОВНИХ АВТЕНТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Розвиток критичного мислення учнів старших класів – одне із ключових завдань сучасної освіти, адже саме це вміння допомагає молодим людям орієнтуватися в швидкозмінному світі інформаційних потоків. Такі вміння, як аналіз різноманітних точок зору, розпізнання достовірної інформації та формулювання обґрунтованих суджень стали ключовими моментами для успішного майбутнього молодого покоління. Англійська мова, як всесвітній засіб спілкування розкриває нові горизонти для розвитку цих навичок. Важливу роль у процесі формування критичного мислення мають автентичні тексти, які не лише демонструють реальну мову, а й надають доступ до різнопланових соціальних та культурних явищ. Читання таких матеріалів стимулює глибше розуміння інформаційних джерел. Учні навчаються аналізувати тексти та розуміти культурні особливості для кращої адаптації в глобальному суспільстві.

У науковій літературі визначення критичного мислення трактується по-різному. Джон Дьюї характеризує цей феномен як рефлексивне мислення, тобто ретельний аналіз власних переконань, беручи до уваги підстави, на яких вони базуються, крім того увага звертається на можливі наслідки, до яких призводять ці переконання. Едвард Глассер трактує критичне мислення як здатність раціонально оцінювати проблему, використовуючи методи логіки, дослідження та міркування. Здебільшого дослідники сьогодення погоджуються з тим, що критичне мислення є активним процесом, що включає аналіз, синтез і оцінку інформації, яка була зібрана шляхом спостереження або досвіду, що дозволяє формулювати обґрунтовані висновки та рішення [1, с. 89-98].

Читання – це важливий метод розвитку критичного мислення старшокласників на уроках іноземних мов. Ключова роль тут належить правильному добору текстів, які повинні відповідати дидактичним цілям, крім того брати до уваги вікові особливості учнів. Тексти займають вагому частину від усіх навчальних матеріалів, вони повинні не тільки здійснювати функцію передачі інформації, але й стимулювати дискусії та міркування, що є базою для розвитку критичного мислення. Безпосередньо автентичні тексти в поєднанні з різноплановими вправами та завданнями до них можуть дієво підготувати учнів до реальних комунікативних ситуацій, таким чином активізувати критичний аналіз інформації, яка обговорюється [3, с. 126].

Включення автентичних текстів у навчальний процес сприяє розвитку критичного мислення студентів, розширює їхні знання про інші культури та підвищує мотивацію до вивчення мови. Розвиток як критичного, так і аналітичного мислення в процесі роботи з автентичними текстами відбувається через взаємодію наявних знань учнів з новою інформацією. Розвиваючи навички читання, учні можуть адаптувати стиль читання до власних цілей і розуміти зміст текстів на різних рівнях, що позитивно впливає на розвиток їхніх мовних навичок [5, с. 28-37].

Переваги автентичних текстів з онлайн-джерел очевидні: вони надають учням справжній лексичний та граматичний матеріал, а також актуальну інформацію, яка відображає сучасне життя та культуру носіїв мови. Такі тексти також стимулюють інтерес і заохочують пізнавальну активність, особливо серед старшокласників, які вважають їх цікавими, сучасними та актуальними. До таких матеріалів належать газетні та журнальні статті, реклама, репортажі та телевізійні програми. Вони надихають учнів вивчати мову та досліджувати інші культури [4, с. 197].

Використання англомовних автентичних текстів з періодичних онлайн-видань, спрямоване на активний розвиток критичного мислення старшокласників. Різноманітні візуальні засоби, такі як малюнки, ілюстрації, схеми, діаграми, графіки та таблиці. Ці елементи полегшують сприйняття тексту

та сприяють розвитку контекстуальної здогадки, покращуючи критичне мислення, привертають увагу та підвищують інтерес до матеріалу, що вивчається. Крім того, вони допомагають учням дотримуватись послідовності ідей і фактів, що в кінцевому підсумку покращує точність і повноту розуміння тексту [4, с. 202].

Важливим ресурсом для створення автентичного англомовного середовища є National Geographic. Це чудовий проєкт, який дає можливість учням вивчати різноманітні теми про науку та навколишній світ. Завдяки статтям цього видання учні можуть ознайомитися з термінологією і стилістикою науково-популярних текстів у різноманітних сферах знань. Використання матеріалів в National Geographic допомагають не лише у покращенні мовних навичок учнів – вони також сприяють розвитку критичного мислення через аналіз складних мовних конструкцій [6].

Використання різних педагогічних технологій може сприяти розвитку критичного мислення старшокласників. Кластеризація використовує графічний дизайн, щоб підкреслити ключові розділи тексту. Учні можуть використовувати концептуальне колесо, щоб знайти синоніми до ключового слова та записати їх в секторах колеса. Вставка – це метод позначення тексту на основі доступної інформації, суперечливих даних, нових ідей і того, що потребує подальшого дослідження. Учні також можуть написати сенкан, короткий п'ятирядковий вірш, який підсумовує основні ідеї тексту [2, с. 156-160].

Отже, читання – це хороший спосіб розвитку критичного мислення у старшокласників, які вивчають іноземні мови. Основна увага зосереджена на виборі відповідних текстів, які відображають вікову групу учнів та їхні освітні потреби. Тексти є величезною частиною навчального контенту, і вони не тільки сприяють обміну інформацією, але й заохочують до критичного мислення через обговорення та аналіз. Автентичні тексти з вправами та завданнями можуть допомогти підготувати учнів до реальних комунікативних ситуацій, активізувати їх критичне розуміння інформації, що обговорюється.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О.І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14
2. Матюха Г. В., Занін О. М. Сучасний стан використання англомовної преси в освітньому процесі з англійської мови в старшій школі. *Актуальні проблеми функціонування мови і літератури в сучасному полікультурному суспільстві* : Матеріали V Міжнар. науково-практ. конф., м. Мелітополь, 25–26 верес. 2020 р. Мелітополь, 2020. С. 156–160. URL: <https://filolog.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/MATERIALY-V-MIZHNARODNOYI-NAUKOVO-PRAKTYCHNOYI.pdf#page=157>
3. Пасічник О. С. Добір та організація текстового матеріалу в змісті елективного курсу "Англійська мова для ділового спілкування". *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. № 19. С. 125–131. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/4617>
4. Подосиннікова Г., Огієнко Д. Методична характеристика англомовних автентичних текстів періодичних он-лайн видань як матеріалу для формування компетентності в читанні учнів профільної школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 7 (101). С. 191–208. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/10394>
5. Поселецька К., Боровський Н. Використання автентичних країнознавчих текстів у процесі формування іншомовної компетентності у читанні. *Журнал крос-культурної освіти/ Journal of Cross-Cultural Education*. Вінниця: ВДПУ, 2023. № 2. С. 28-37. URL: <https://drive.google.com/file/d/1EZc-hP-WZjW6BA5JUJntIRbrY6W6BKz9/view>
6. National Geographic. URL: <https://www.nationalgeographic.com>

СЕКЦІЯ 2. ГУМАНІСТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ВИЩІЙ ФІЛОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Софія Юхимчук

Науковий керівник. – к.філол.н., доц. Остапчук І.І.

*(Тернопільський національний педагогічний
університет імені В.Гнатюка)*

ВИКОРИСТАННЯМ ПРОЄКТНОЇ МЕТОДИКИ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Інтеграція проектної методики в процес навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі набуває актуальності в контексті формування ключових компетентностей студентів. Такий підхід забезпечує практичну спрямованість навчального процесу, підвищує його мотиваційну складову та сприяє розвитку міждисциплінарного мислення [5].

Поняття «проект» в останні роки активно увійшло в освітню практику у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Проте управління освітніми проектами залишається недослідженою проблемою, оскільки управління проектами було прерогативою тих галузей науково-практичних знань, які належали до системи матеріального виробництва. розробка інвестиційних проектів. А отже, використання проектної форми в освітніх процесах, зокрема в контексті пошуку нового. Управлінські підходи потребують вивчення проблеми, насамперед її генетичного походження, історично сформованих сфер застосування, аналізу сучасного стану ідеї та механізмів (методів) проектного менеджменту (управління проектами), поширених у міжнародній та вітчизняній науково-практичній діяльності.

Проектна методика заснована на концепціях активного навчання і зосереджена на виконанні завдань, які мають практичну цінність. Вона забезпечує студентам можливість працювати в групах, розвивати критичне мислення та застосовувати отримані знання у реальних ситуаціях [7].

Моделюючи систему проектного навчання, необхідно керуватися такими принципами теорії систем:

- принцип концептуальності, що задається соціумом у вигляді вимог до пто, відповідних проектних умінь майбутніх кваліфікованих робітників;
- принцип бінарності, що визначає розвиток і ефективне функціонування дидактичної системи проектного навчання: «викладання-учіння», «виховання-самовиховання», «розвиток-саморозвиток»;
- принцип оптимальності, що забезпечує підтримку позитивної мотивації, зацікавленості учнів у розвитку творчого, технічного і технологічного мислення;
- принцип інформативності, який передбачає достовірність і науковість навчально-методичної інформації [2].

Розроблений нами комплекс завдань відповідає трьом етапам реалізації проектної методики: підготовчому, практичному та завершальному. Необхідною умовою здійснення успішної проектної діяльності є розробка вправ і завдань, які учні виконують послідовно під час роботи над проектами.

Вітчизняні та зарубіжні дослідники пропонують різну кількість та різні назви етапів навчальної діяльності студентів під час проектування. Ми виходили з того, що для послідовного виконання проекту основними є мета і зміст діяльності студентів на кожному етапі. Так, студенти спочатку планують свою діяльність і готуються до виконання проекту, потім вони його виконують, далі презентують результати своєї проектної діяльності і, нарешті, аналізують й оцінюють створені проекти. Таким чином, можна визначити чотири послідовних етапи проектування, які реалізуються покроково: 1) підготовчий; 2) виконавчий; 3) презентаційний; 4) підсумковий [1, с. 9-10 ; 8, с. 114-115].

Схематично запропонований комплекс вправ і завдань представлений у табл. 1.

Таблиця 1

**Комплекс вправ і завдань для навчання іноземної мови у школі
на основі проектної методики**

Етап	Групи вправ і завдань	Типи вправ	Види вправ і завдань
Підгот овчий	<ul style="list-style-type: none"> ● для визначення теми проектної роботи ● для формулювання проблеми проекту ● для актуалізації необхідної тематичної лексики 	<p>рецептивно-продуктивні</p> <p>комунікативні, продуктивні</p> <p>комунікативні, рецептивні</p> <p>некомунікативні</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● обговорення афоризмів ● обговорення обраної проблеми у мінігрупах ● заповнення таблиці ● узагальнення та систематизація ідей за допомогою денотатної мапи ● виконання завдання перехресного вибору
Викона вчий	<ul style="list-style-type: none"> ● для розвитку вмінь читання, ● письма та говоріння ● для навчання укладання ● анкети та проведення ● опитування ● для навчання узагальнення ● результатів опитування у вигляді діаграм ● для організації пошуку ● інформації в мережі ● Інтернет ● для навчання написання та ● усного представлення звіту 	<p>рецептивні комунікативні,</p> <p>рецептивно-репродуктивні</p> <p>комунікативні, репродуктивні</p> <p>комунікативні, продуктивні</p> <p>комунікативні, рецептивні</p> <p>некомунікативні,</p> <p>рецептивно-репродуктивні</p> <p>некомунікативні,</p> <p>рецептивно-продуктивні</p> <p>комунікативні</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● читання текстів з повним розумінням ● висловлення власної думки (на понадфразовому рівні) щодо проблеми з опорою на ключові фрази ● складання різних типів анкет за зразком ● створення різних діаграм за зразком ● читання та розуміння зразка тексту звіту з підкресленими ключовими словами та словосполученнями про проведене опитування ● обговорення результатів опитування у мінігрупах ● написання звіту про проведене опитування за планом ● ознайомлення з матеріалами хотліста ● робота з матеріалами хотліста, збирання інформації ● обговорення зібраної інформації у мінігрупах ● звітування про результати дослідження з опорою на план-інструкцію/логіко-синтаксичну схему

Презентаційний	<ul style="list-style-type: none"> • для навчання створення усної презентації проектів • для навчання створення мультимедійної презентації 	рецептивні комунікативні, рецептивно-продуктивні комунікативні	<ul style="list-style-type: none"> • обговорення та аналіз зібраної інформації і результатів опитування • ознайомлення зі структурою та мовними особливостями тексту усної презентації • ознайомлення зі структурою та правилами укладання мультимедійної презентації • створення мультимедійної презентації з опорою на зразок
Підсумковий	<ul style="list-style-type: none"> • для організації самооцінювання проектів • для організації взаємоконтролю та взаємооцінювання проектів 	рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні, продуктивні комунікативні	<ul style="list-style-type: none"> • заповнення форм, відповіді на запитання для само- та взаємооцінювання • групова бесіда • бесіда між студентами і викладачем

Отже, проектна методика дозволяє ефективно інтегрувати навчання іноземної мови у професійну підготовку тих, хто навчається. Запропонований комплекс вправ і завдань сприяє формуванню комунікативної компетенції, розвитку критичного мислення та інтеграції знань у міждисциплінарному контексті. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на адаптації цієї методики для змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арванітопуло Е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання: германські мови" / Е. Г. Арванітопуло. К., 2006. 22 с.
2. Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / В. М. Аніщенко, М. В. Артюшина, Т. М. Герлянд, Н. В. Кулалаєва, Г. М. Романова, М. М. Шимановський та ін.; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир: «Полісся», 2019. 208 с.
3. Устименко, О. М. Комплекс вправ і завдань для навчання студентів другого курсу англійської мови на основі проектно-методики. *Іноземні мови : наук.-метод. журн.* 2014. № 4. С. 20-32.
4. Beckett G. H., Slater, T. The Project Framework: A tool for language, content, and skills integration. *ELT Journal*, 2005. 59(2). PP.108-116.

5. Blumenfeld P. C. Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 1991. 26(3-4), PP. 369-398.
6. Bygate M., Skehan P., Swain M. *Researching Pedagogic Tasks: Second Language Learning, Teaching, and Testing*. Routledge, 2013. 214 p.
7. Dewey J. *Experience and Education*. New York: Macmillan Company, 1998. 350 p.
8. Fragoulis I. Project-based learning in the teaching of English as a foreign language in Greek primary schools: From theory to practice. *English Language Teaching*, 2009. 2(3), PP. 113–119.
9. Fried-Booth D. L. *Project Work*. Oxford University Press, 2002. 215 p.
10. Krajcik, J. S., Czerniak, C. M. *Teaching Science in Elementary and Middle School: A Project-Based Approach*. Routledge, 2014. 146 p.

СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вікторія Малета

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Кондратьєва О.М.

(Бердянський державний педагогічний університет)

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СИМУЛЯЦІЇ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Соціально-емоційне навчання набуває все більшої актуальності в сучасній освіті, оскільки воно сприяє розвитку життєво-важливих навичок, необхідних для розвитку суспільства. В сучасних умовах війни учні стикаються з високим рівнем напруженості та тривоги. Розвиток емоційного інтелекту, емпатії, уміння працювати в команді, самоконтроль і навички міжкультурної комунікації є актуальними на сьогодні, адже вони є невід'ємною складовою розвитку майбутніх здорових відносин з іншими людьми, подолання стресу та досягнення життєвих цілей, підготуватись до динамічного ринку праці. На сьогодні лідерські якості асоціюються не з жорсткою владою, а вмінням надихати, підтримувати, проявляти гнучкість та співчуття. Соціально-емоційне навчання готує учнів до того, щоб стати справжніми лідерами, які не тільки можуть досягати високих результатів у навчанні і в подальшій роботі, але й допомагати іншим.

Метою нашого дослідження є дослідити застосування методу симуляцій та з'ясувати цього методу у контексті соціально-емоційного навчання. Проблема є актуальною на сьогодні і є предметом наукових розвідок багатьох дослідників, а саме Н. Дмитренко, І. Школи, Н. Дужик, Г. Ябурової.

Загальновідомо, що розвиток емоційного інтелекту, емпатії, уміння працювати в команді, самоконтроль і навички міжкультурної комунікації є актуальними на сьогодні, адже вони є невід'ємною складовою розвитку майбутніх здорових відносин з іншими людьми, подолання стресу та досягнення життєвих цілей, підготуватись до динамічного ринку праці [2]. На нашу думку, ефективним методом для досягнення таких завдань є застосування методу

симуляцій, який дозволяє учням продемонструвати свої знання в «безпечному для них середовищі», яке нагадує їм реальні обставини.

Під час застосування такого методу відбувається імітація віртуальної ситуації, яка дозволяє усі учасникам експериментувати з рішенням у безпечному середовищі, відтворюючи певну поведінкову ситуацію. Завданням є вирішення певної проблеми, яку необхідно розв'язати разом. Учні розподіляють ролі, визначають послідовність дій. Сценарій таких подій є ідентичний певним ситуаціям в реальності. Застосування методу симуляцій дає можливість керувати власними емоціями, самостійно приймати рішення, сформувати навички ефективного спілкування та покращення соціального та емоційного розвитку [3].

Під час застосування такого методу на уроках англійської мови учням можна давати такі завдання: “Can you help me?”, “What can you do if you’ll see the robbers?”, “How to get to the circus?”, “What do you do if....”. знаходження правильних рішень стимулює комунікативні навички, правила дотримання етикету, співпереживання, доброчесності, навичок соціальної активності. Кінець уроку має містити рефлексивний етап, де учні аргументують власні вчинки, дій, висловлювання. Для створення комфортного середовища можна застосовувати інтерактивні платформи Miro, Padlet для візуалізації взаємодії усіх учасників навчального процесу, розвитку емпатії та організації обміну думками.

Ми дійшли висновку, що метод симуляції сприяє розвитку соціально-емоційного навчання, яке є важливим аспектом збереження психологічного здоров'я учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко Н., Панченко В., Школа І. Застосування прийомів соціально-емоційного навчання у формувальному оцінюванні майбутніх учителів іноземної мови. *Молодь і ринок*. 2024. № 2 С. 80-86.
2. Дужик Н. Соціально-емоційне навчання в системі сучасних педагогічних знань. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Том 2. Випуск 27. С. 186-192.

3. Ябурова Г. Адаптація програми соціально-емоційного та етичного навчання до викладання англійської мови в початковій школі. *Слобожанський науковий вісник*. 2023. Серія: Філологія. Випуск 3. С. 162-169.

Анна Паук

Науковий керівник – викл. Докашенко Т. В.

*(Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка)*

РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ІНТЕГРАЦІЇ ДІТЕЙ ЗА КОРДОНОМ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Діти, які переїжджають до нової країни, стикаються з численними викликами, що ускладнюють процес інтеграції. Знання англійської мови може значно полегшити адаптацію та прискорити їхнє входження в нове суспільство. Один із найбільших викликів – це мовний бар'єр. Навіть у країнах, де англійська не є державною мовою, вона часто використовується у міжнародних школах і великих містах як друга мова. Це дозволяє дітям спілкуватися з учителями, однокласниками та іншими людьми, що допомагає їм подолати відчуття ізольованості і швидше знаходити друзів.

Крім того, знання англійської допомагає адаптуватися до культурних особливостей нового середовища. Багато культурних матеріалів – як-от фільми, музика та книги – доступні англійською мовою, що дозволяє дитині краще розуміти нові соціальні норми й традиції, а також зменшує культурний шок. Завдяки цьому дитина може легше прийняти і зрозуміти іншу культуру, що знижує відчуття самотності та сприяє формуванню почуття належності до спільноти.

Англійська мова також відкриває доступ до величезного обсягу освітніх ресурсів. Багато підручників, наукових статей та онлайн-курсів доступні саме англійською мовою, що допомагає дітям засвоювати навчальний матеріал і компенсувати прогалини, які можуть виникати через мовний бар'єр у школі. Це,

в свою чергу, підвищує їхню академічну успішність і стимулює бажання вчитися далі, що сприяє їхньому розвитку в новому середовищі.

Соціальна інтеграція в шкільному середовищі також є великим викликом, особливо для дітей, які переїжджають у старшому віці. Англійська мова може стати мостом між ними та іншими однолітками, зокрема іншими іноземними учнями, які також часто володіють англійською як додатковою мовою. Це допомагає дітям формувати дружні зв'язки та відчувати себе частиною соціальної групи, що є важливим для повноцінної інтеграції.

Крім того, еміграція часто пов'язана з психологічним стресом та тривогою, і знання англійської мови дозволяє дітям долучатися до позашкільних активностей, таких як англійськомовні гуртки або спортивні секції, що допомагає зменшити стрес і почуватися більш впевнено в новому середовищі. Таким чином, знання англійської мови не тільки сприяє адаптації дітей до нового суспільства, а й допомагає у створенні надійної основи для успішної інтеграції та подальшого розвитку у новій країні.

Звертаючись до наукового підґрунтя даної теми бачимо кілька робіт різних організацій, що виражають подібні думки та більш розширено показують різні аспекти даної теми. Наприклад стаття “Language Issues in Migration and Integration: Perspectives from Teachers and Learners” by the British Council [2] розкриває досвід як учнів так і вчителів для розуміння ролі англійської мови в налагодженні контакту та адаптації дітей з різних країн в шкільному середовищі. Опираючись на статтю “Language Development and School Achievement: Opportunities and Challenges in the Education of EAL Students” by National Framework for Languages [1] показує масштаб розширення можливостей учнів зі знанням англійської в навчальному просторі. Висвітлюється перспектива збільшення шансу вступу до багатьох міжнародних шкіл, університетів та професійних курсів з подальшим потенціалом кар'єрного розвитку. В “Whose Integration?” by (Cooke, Bryers, Winstanley) [3] розкривається тема культурної адаптації через споживання міжнародного цифрового контенту (фільмів, музики тощо), що зменшує рівень стресу та культурних шоків серед учнівського

суспільства. Також наголошується на психологічних перевагах вивчення англійської мови серед молоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Language Development and School Achievement: Opportunities and Challenges in the Education of Eal Students. *The Bell Foundation - Changing lives and overcoming exclusion through language education*. URL: <https://www.bell-foundation.org.uk/app/uploads/2017/05/Language-development-and-school-achievement-full-report.pdf>
2. Language issues in migration and integration: perspectives from teachers and learners Edited by David Mallows. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_BC_NEXUS_booklet_web.pdf
3. Cooke M., Winstanley B., Bryers D. Whose integration? A participatory ESOL project in the UK. *English for Action*. URL: <https://efalondon.org/content/uploads/2022/09/Whose-Integration.pdf>
4. Frontiers | Refugee Children and English Language: Challenges From English Language Teachers' Perspectives. *Frontiers*. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2022.918734/full>

Анна Олександра Перва

Науковий керівник – к. пед. наук, доц. Лебедева Н.А.

(Вінницький державний педагогічний

університет імені Михайла Коцюбинського)

INTEGRATING MOBILE APPLICATIONS FOR SOCIAL-EMOTIONAL SKILLS DEVELOPMENT IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING AS A FACTOR IN HIGH SCHOOL ACADEMIC SUCCESS

The integration of mobile applications into learning can remarkably affect high school students' social-emotional skills, which significantly contribute to their academic achievement. Social-emotional learning (SEL) involves developing competencies in such aspects as self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making. These are foundational skills in

the lives of students both at personal and academic levels. Mobile applications allow adding new dimensions to embedding SEL in language education and afford opportunities for interactive and engaging practices that will develop linguistic proficiency parallel to emotional intelligence.

SEL plays a determining role in academic success in that it provides students with emotional management, setting and achieving goals, establishing positive relationships, and making responsible decisions. Research has shown that the more a student develops social-emotional competencies, the greater the likelihood that the student will achieve academic excellence. Such competencies provide an enhanced ability to navigate social complexities of the classroom and persist through challenges. Other studies, such as that by Jones (2015), found there was improvement in academic performance and a reduction in behavior problems among the recipients of in-school SEL interventions [4, p. 45].

This holds especially true in the case of language learning. The process of language acquisition is not strictly a matter of cognition; it is also social in nature and requires effort on the part of effective communication, empathy, and cultural awareness. The incorporation of SEL into language education will help students build up their confidence and interpersonal skills for effective communication in a new language. The Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning (CASEL) added that SEL promotes students' ability to synthesize skills, attitudes, and behaviors to respond effectively and ethically to the demands of daily life tasks and challenges [1].

Mobile applications open up opportunities for embedding SEL into the process of learning the English language. Applications allow for interactive and personalized learning environments that could be adjusted to the particular needs of every single student, hence enhancing his or her engagement and motivation. Certain applications, like Duolingo, designed to learn languages, incorporate gamification elements encouraging persistence and resilience, both important components of SEL. Duolingo's chief executive Luis von Ahn insisted that to have more users, one needs to “make

learning addictive”. It is quite clear that with this kind of focus, the company strongly acts on user engagement and motivation [5].

It will bring social awareness to the students and improve their relations with others. HelloTalk allows its users to converse in languages with native speakers from all over the world, hence allowing cultural exchange and empathy. This kind of social interaction is actually at the core of SEL, given that it avails learners with an opportunity to develop the ability to understand and respect diverse perspectives [6].

In this regard, mindfulness apps like Headspace and Calm can be implemented in language learning classes in order to help students deal with the stress associated with language learning. It offers exercises that tend to enhance the self-awareness and regulation of emotions, both important components of SEL. With the incorporation of mindfulness practice, the students would increase their ability to focus, reduce anxiety, hence increasing academic score imperatives.

Empirical research proves the efficiency of integrating SEL-centered mobile apps into language learning. A meta-analysis by Chen et al. (2020) estimated the effect size of using mobile devices while learning a new language and found a medium to high effect size, which proves that mobile-assisted language learning is effective if compared to traditional approaches [2, p. 1775].

Further, Chuah and Kabilan (2022) carried out a systematic review for the development of mobile applications to teach languages and found that the development must include theoretical frameworks relating to the cognitive and affective dimensions of learning. This study emphasized that the design of mobile applications based on the social-emotional competency approach may improve motivation level among learners, and the learners could be more involved in the learning of the language [3, p. 253-270].

The integration of mobile apps that focus on social-emotional learning into English language education is one of the promising approaches in increasing high school students’ academic success. They offer interactive and engaging platforms toward meeting the improvement of not only the language proficiency but also the social-emotional competencies of the students. By encouraging skills such as self-awareness, empathy, and emotional regulation, SEL-based mobile apps help learners

cut through to the most salient elements of language learning itself, contributing positively to overall academic achievement. As technology continues to evolve, educators should consider the potential these tools have for creating holistic and effective learning experiences.

ЖИТЕПАТҮПА

1. Breiseth L. SEL for English Language Learners: What Educators Need to Know. *Colorín Colorado*. URL: <https://www.colorincolorado.org/article/sel-english-language-learners-what-educators-need-know>
2. Chen X., Zou D., Xie H., Wang F. Effects of Mobile Learning on Students' Learning Outcomes: A Meta-Analysis. *Educational Technology Research and Development*. 2020. Vol. 68. P. 1769–1789.
3. Chuah K.-M., Kabilan M. K. The Development of Mobile Applications for Language Learning: A Systematic Review of Theoretical Frameworks. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 2022. Vol. 21, no. 8. P. 253–270.
4. Jones S. M., Barnes S. P., Bailey R., Doolittle E. J. Promoting Social and Emotional Competencies in Elementary School. *The Future of Children*. 2015. Vol. 27, No. 1. P. 49–72.
5. Patel N. Duolingo CEO Luis von Ahn thinks AI has a lot to teach us. *The Verge*. URL: <https://www.theverge.com/24267841/luis-von-ahn-duolingo-owl-language-learning-gamification-generative-ai-android-decoder>
6. StackCommerce. Chat your way around the world with this app that lets you talk to native speakers. *New York Post*. URL: <https://nypost.com/2024/10/29/shopping/hellotalk-vip-plan-lifetime-subscription-is-40-off/>

Ольга Шкабара

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Глазунова Т.В.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського)*

РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ТА ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

З метою перевірки ефективності застосування розробленого комплексу вправ для формування компетентності в усному мовленні з опорою на емоційний інтелект нами було проведено пробне навчання серед учнів 11 класу Ямпільського ліцею Ямпільської селищної ради Шепетівського району Хмельницької області. Програма пробного навчання передбачала проведення восьми занять, а також вхідного та вихідного тестування з метою оцінювання динаміки розвитку комунікативних навичок та рівня сформованості емоційного інтелекту.

Пробне навчання було спрямоване на реалізацію відповідних *завдань*:

1. визначити початковий рівень сформованості навичок та умінь діалогічного мовлення та емоційної компетентності;
2. здійснити пробне навчання на основі розробленого комплексу вправ;
3. провести післяекспериментальний зріз для виявлення динаміки розвитку мовленнєвої діяльності учнів та рівня емоційного інтелекту;
4. здійснити якісний і кількісний аналіз отриманих результатів.

Пробне навчання здійснювалось у три етапи: підготовчий, практичний та підсумковий.

Мета *підготовчого етапу* полягала у створенні практичного фундаменту для розвитку емоційного інтелекту в учнів старшої школи у процесі навчання усного мовлення. Під час аналізу діючого навчального підручника англійської мови Карпюк О.Д. було виявлено недостатню кількість вправ, спрямованих на розвиток навичок та умінь діалогічного мовлення та емоційного інтелекту. Це зумовило актуальність розробки спеціального комплексу вправ. У відповідності

до даної мети було розроблено анкету для діагностики рівня емоційного інтелекту та завдання для проведення контрольних зрізів з метою перевірки рівня сформованості компетентності в діалогічному мовленні на початку та після подібного навчання. Опитувальник містив 50 тверджень, які забезпечили комплексну оцінку кожного компоненту емоційного інтелекту. Респонденти оцінювали, наскільки запропоновані твердження відповідають їхнім переконанням, використовуючи шкалу від 1 до 5, де 1 бал означав «зовсім не погоджуюсь», а 5 балів – «цілком погоджуюсь».

На підставі отриманих даних можна зробити висновок, що середній бал у класі за показником емпатії склав 35 балів з 50 можливих, що є найвищим серед усіх компонентів емоційного інтелекту. Це свідчить про те, що учні цієї вікової групи мають добре розвинену здатність розуміти емоційний стан інших людей та співчувати їм. Рівень емоційної самосвідомості (33 бали), самоконтролю (28 балів), мотивації (33 бали) та навички управління стосунками (30 балів) відповідають середнім показникам емоційної обізнаності. Розвиток та вдосконалення цих компетентностей є пріоритетним завданням.

Для виконання вхідного тестування учні отримали три групи вправ, зокрема, на реплікування, вживання різних видів діалогічних єдностей та створення власного діалогу на основі запропонованої комунікативної ситуації. Завдання відповідали очікуваному рівню володіння англійською мовою учнями 11 класу відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах.

Вхідний зріз дозволив виявити рівень сформованості умінь і навичок усного мовлення старшокласників. Оцінювання діалогічного мовлення здійснювалося на основі чотирьох критеріїв: граматична та лексична компетентність, організація дискурсу, вимова та інтерактивність спілкування. Кожен з цих аспектів максимально оцінювався в 5 балів. Отримані результати були переведені у 12 - бальну систему оцінювання шляхом відповідного пропорційного перерахунку.

Результати кількісного аналізу даних вхідного контрольного зрізу дозволяють зробити висновок, що у 60% учнів компетентність у діалогічному мовленні відповідає початковому рівню навчальних досягнень. Учні демонструють знання базової лексики, проте виявляють нездатність сформулювати зв'язні репліки та підтримувати простий діалог. Решта учасників дослідження показали середній та достатній рівень усномовленнєвої компетентності, яка проявилась у вмінні вступати у невелику діалогічну взаємодію, підтримувати бесіду, ставити запитання та відповідати на них.

На *практичному етапі*, який проводився протягом чотирьох тижнів, нами був застосований комплекс розроблених вправ. Головним завданням пробного навчання було формування іншомовної комунікативної компетентності. При цьому при розробці комплексу вправ особлива увага приділялася розвитку компонентів емоційного інтелекту, а саме: емоційній самосвідомості, самоконтролю, соціальній чутливості та навичці управління стосунками.

Пробне навчання було організовано таким чином, що до плану кожного уроку були включені вправи на відпрацювання діалогічного мовлення та емоційної компетентності. На виконання вправ було відведено близько 10-15 хвилин кожного заняття, які добиралися з урахуванням цілей уроку.

На *останньому етапі* дослідження було проведено підсумковий зріз та анкетування з метою визначення підсумкового рівня сформованості англomовної компетентності старшокласників в опорі на емоційний інтелект після пробного навчання. Для забезпечення валідності дослідження процедура проведення вихідного зрізу повністю відповідала процедурі вхідного зрізу

Для оцінки ефективності розробленої методики було здійснено порівняльний аналіз результатів вхідного та вихідного тестування.

Отримані результати засвідчили те, що середній рівень емоційної обізнаності склав 34,8 балів, що на 5% більше попереднього показника. Спостерігається також збільшення рівня самоконтролю з 27,8 до 28,8 балів, який на 3,6% більше початкового значення. Крім того, отримані дані свідчать про зростання показника мотивації на 2,7% (з 32,5 до 33,4 балів). Діагностика

показників емпатії респондентів вказує на незначний приріст на 1,9% (з 35,13 до 35,8 балів). Зафіксовано також покращення навички управління стосунками, про що свідчить підвищення середнього показника на 2,6% (з 30,47 до 31,27 балів).

Таким чином, згідно з результатами дослідження спостерігається незначне збільшення середнього показника рівня сформованості компетентності в діалогічному мовленні та емоційного інтелекту серед одинадцятикласників. Попри обмежену тривалість дослідження отримані дані дозволяють зробити висновок про ефективність та перспективність використання розробленого комплексу вправ для формування англомовної комунікативної компетентності учнів старшої школи з опорою на емоційний інтелект.

СЕКЦІЯ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ

Анастасія Ващенко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Алексенко С. Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ПОБУДОВИ ВІДЕОБЛОГУ ЯК ЖАНРУ ВІРТУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ТА УТРИМАННЯ АУДИТОРІЇ

Відеоблог як форма сучасної віртуальної комунікації набув значної популярності у різних сферах суспільного життя, включаючи освітню, розважальну та рекламну діяльність. Завдяки своїй інтерактивності та візуальній насиченості, відеоблог став важливим інструментом для залучення широкої аудиторії та формування ефективної комунікації. Успішні відеоблоги використовують різноманітні комунікативні стратегії, спрямовані на встановлення контакту з аудиторією, її залучення та утримання. Основними стратегіями в цьому процесі є персоналізація контенту, інтерактивність, підтримання автентичності та використання наративних технік [1].

Персоналізація є однією з ключових комунікативних стратегій, яка передбачає орієнтацію на конкретні потреби та інтереси аудиторії. Блогери створюють контент, який відповідає актуальним запитам, захопленням або проблемам глядачів, тим самим викликаючи інтерес та збільшуючи залученість. Персоналізація також стосується використання неформальної мови, звертання до глядачів у форматі «ти» або «ви», що сприяє встановленню більш тісного зв'язку між автором контенту та аудиторією. Окрім цього, важливим аспектом персоналізації є врахування демографічних характеристик, таких як вік, стать, соціальний статус глядачів, що дозволяє створювати релевантний контент.

Інтерактивність відеоблогу є ще однією важливою комунікативною стратегією, яка сприяє залученню аудиторії. Важливою перевагою відеоблогів є

можливість миттєвого зворотного зв'язку, що виражається у формі коментарів, лайків, голосувань або запитань до блогера. Це дозволяє глядачам не лише споживати контент, але й брати активну участь у його створенні, що підвищує рівень зацікавленості та лояльності аудиторії. Багато відеоблогерів активно взаємодіють зі своєю аудиторією, відповідаючи на коментарі, проводячи опитування або організовуючи інтерактивні прямі ефіри, де глядачі можуть спілкуватися безпосередньо з автором контенту. Така стратегія сприяє формуванню відчуття спільності та підтримки аудиторії, що є важливим чинником для утримання глядачів.

Автентичність контенту також є важливою складовою успішної комунікації у відеоблозі. Глядачі цінують щирість та відкритість блогерів, що допомагає будувати довіру між автором та аудиторією. Автентичність виявляється у відсутності надмірної постановочності, природності поведінки та мови, що створює враження справжньої комунікації, а не рекламної стратегії. Глядачі позитивно реагують на контент, де блогери розкривають особисті думки, переживання та досвід, оскільки це дозволяє встановити емоційний зв'язок. Автентичність також може проявлятися у відсутності надмірного монтажу або використанні професійних студійних технологій, що надає контенту більш «домашнього» вигляду і робить його ближчим до аудиторії [3].

Наративні техніки є важливими інструментами для побудови ефективної комунікації у відеоблозі. Вони дозволяють структуровано подати інформацію та забезпечити її цікавість для глядачів. Застосування історій або сюжетних ліній у відео підвищує емоційну залученість аудиторії, оскільки люди зазвичай краще запам'ятовують інформацію, якщо вона подана в контексті історії. Наприклад, блогери часто розповідають про свої особисті досягнення, труднощі або цікаві події, що дозволяє глядачам краще зрозуміти автора та відчувати емоційний зв'язок. Створення послідовних сюжетних ліній або контенту з продовженням також сприяє тому, що аудиторія повертається до каналу, щоб дізнатися, як розвиваються події далі.

Контент-планування та регулярність випусків є важливою частиною стратегій утримання аудиторії. Глядачі цінують передбачуваність у розкладі виходу відео, тому багато успішних відеоблогерів дотримуються чітких графіків публікацій. Це не лише дозволяє утримувати інтерес аудиторії, але й сприяє формуванню звички перегляду контенту. Крім того, планування контенту дозволяє блогерам краще керувати тематикою своїх відео, забезпечуючи різноманітність і новизну. Використання серійного формату або створення тематичних випусків допомагає зберігати інтерес аудиторії на тривалий період.

Важливу роль у стратегії залучення та утримання аудиторії відіграє візуальна складова контенту. Якість зображення, дизайн обкладинок відео та використання монтажу впливають на те, наскільки привабливим буде контент для глядачів. Однак, варто зазначити, що візуальна складова не повинна замінювати автентичність або змістовну частину контенту. Важливо знайти баланс між якістю візуального оформлення та автентичністю, оскільки надмірна естетизація може відштовхнути частину аудиторії, що прагне більше природного, «незрежисованого» контенту [2].

Отже, стратегія залучення та утримання аудиторії у відеоблозі базується на комплексному підході, що включає персоналізацію контенту, інтерактивність, автентичність, використання наративних технік, візуальну привабливість та емоційну складову. Відеоблогери, які успішно застосовують ці стратегії, не лише формують лояльну аудиторію, але й забезпечують тривалу зацікавленість своїм контентом, що є важливою умовою для досягнення популярності у сучасному цифровому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2009. 342 с.
2. Білан Н.І. Інтернет як простір різних видів соціальних комунікацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 103. Ч. I. С. 46–50.
3. Іващенко В.Л. Сучасні медіакомунікативні технології: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Видавництво “Розумники”», 2021. 192 с.

Тетяна Галковська

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Колода Д. В.

(Харківський національний педагогічний

університет імені Г.С. Сковороди)

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ В ЖІНОЧИХ ТА ЧОЛОВІЧИХ ПРОМОВАХ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКІВ

В сучасному політичному дискурсі політики все більше стали привертати увагу гендерним відмінностям у своїх висловлюваннях. Політики використовують емоційні стани у своїх виступах, щоб створити більш глибокий зв'язок із аудиторією та підвищити ефективність своїх повідомлень. Емоції в політичному дискурсі не лише передаються через слова, але й через інтонацію, жести та міміку, що робить їх потужним засобом впливу [7]. Вивченню питання політичного дискурсу присвячено праці зарубіжних та вітчизняних дослідників. Т. ван Дейк є одним із засновників **критичного дискурс-аналізу** – методології, яка досліджує, як мова використовується для підтримки ієрархічних структур влади та ідеологій. Він акцентує увагу на тому, як еліти, політики й ЗМІ використовують мову, щоб впливати на суспільну думку і підтримувати свою владу. У своїй праці **“Discourse and Context” (2009)** вчений аналізує, як контекст впливає на розуміння і виробництво дискурсу. У праці **“Discourse and Power” (2008)** мовознавець вивчає, як влада реалізується через мову і дискурс у різних соціальних контекстах. Його дослідження розкривають механізми, через які медіа маніпулюють увагою аудиторії, висвітлюючи або замовчуючи певні події чи проблеми [1].

М. Ільїна, український лінгвіст, спеціалізується на питаннях когнітивної лінгвістики, семантики та прагматики дискурсу. Однією з важливих тем її досліджень є порівняння **емотивності** в мовленні політиків чоловіків і жінок. Вона аналізує, як риторика впливає на емоційний стан аудиторії, використовуючи різні мовні засоби для формування емоційних реакцій. У своїй роботі **«Емотивність політичного дискурсу: когнітивно-прагматичний**

аспект» М. Ілліна аналізує, як політичні тексти використовують емоційні апеляції для впливу на виборців [6].

Г.Г. Почепцов активно досліджує феномен **інформаційних воєн** та їх вплив на міжнародну політику, аналізує методи маніпулювання суспільною свідомістю через мас-медіа та соціальні мережі. Він є експертом із політичних комунікацій і **зв'язків із громадськістю (PR)** в контексті політичних кампаній і технологій впливу на виборців. Він досліджує, як політики та їхні команди використовують PR для формування іміджу, поширення інформації та створення позитивного сприйняття своєї діяльності. Свою роботу **«Міфологія та ідеологія: як формуються ідеї в сучасному світі»** він присвятив дослідженню міфів та ідеологічних наративів, які використовуються для маніпулювання суспільною свідомістю [10, 11].

Матеріалом данного дослідження слугували промови чинного Президента США Дж. Байдена, прем'єр-міністра Великобританії Ріші Сунака, лідерки партії демократів США Ненсі Пелосі, віце-президента США Камали Гаріс.

У дослідженні використовувалися методи лінгвістичного аналізу, порівняльного аналізу та дискурсивного аналізу. Для дослідження ми підбрали матеріалами політичних текстів, опублікованих у ЗМІ, створених політиками різної статі та виголошених політиками різних країн.

Результати дослідження свідчать, про те, що жіночі політичні тексти містять більше емотивних засобів, таких як вигуки, інтер'єктиви, риторичні питання, емпатійні конструкції та емоційно забарвлені лексеми. Ми виявили, що у жіночих текстах частіше використовуються експресивні лексеми та фрази, що виражають співчуття, емпатію та емоційне забарвлення. Жінки-політики частіше використовують такі засоби, як метафори та епітети для створення образів, що викликають співчуття, довіру та емоційний відгук. Зокрема, у жіночих текстах значно частіше використовуються засоби апеляції до особистого досвіду, сімейних цінностей, а також метафори, що викликають емоційний відгук у слухача. Натомість чоловічі тексти нам демонструють схильність до раціонального викладу та меншого використання емоційно забарвлених виразів.

Чоловічі тексти, характеризуються стриманістю у вираженні емоцій та частіше використовують логічні та фактологічні аргументи, що підкреслюють раціональний характер промови.

Статистичний аналіз тематики політичних дискурсів жінок і чоловіків демонструють різноманітні акценти в їх висловлюваннях. Зокрема, жінки більше зосереджуються на соціальних питаннях, що охоплюють охорону здоров'я, освіту та права жінок, які становлять 40% їх дискурсів. Економічні питання займають 20%, політичні та зовнішні питання – 15%, тоді як патріотизм та національна безпека представлені лише 5%. Крім того, емоційні звернення також мають вагоме місце в жіночих висловлюваннях, складаючи 20%. У чоловічих дискурсах спостерігається інша тенденція: соціальні питання становлять лише 20%, тоді як економічні питання займають 40%. Політичні та зовнішні питання представлені на рівні 25%, а патріотизм і національна безпека – 10%. Емоційні звернення у чоловічих дискурсах вживаються значно рідше, їх частка складає всього 5%. Таким чином, аналіз вказує на значні відмінності в акцентуванні тематики висловлювань між жінками і чоловіками в політичному дискурсі.

Аналіз стилістичних особливостей висловлювань виявив принципову різницю у використанні певних риторичних засобів між жіночими та чоловічими текстами. Зокрема, у жіночих текстах спостерігалось часте звернення до особистих історій (35%), апеляції до емоцій (30%), риторичних запитань (20%) та прямих закликів до дії (15%). Водночас, у чоловічих текстах домінувало використання прямих закликів до дії (60%), тоді як особисті історії (15%), апеляції до емоцій (15%) та риторичні запитання (10%) застосовувалися значно рідше.

Отримані результати підтверджують, що гендер відіграє важливу роль у формуванні мовних стратегій політичних текстів. Жіночі тексти відрізняються більшим ступенем емоційності та спрямовані на створення емоційного зв'язку з аудиторією, тоді як чоловічі тексти орієнтовані на раціональність та факти. Необхідно зауважити, що гендерні особливості виявляються не лише у виборі тематики та структурі політичних текстів, а й у способах емоційного впливу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Van Dijk T. A. *Discourse and Context*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 232 p.
2. Ажнюк Б.М. *Лінгвістична теорія і текст* Київ, 2004. 312 с.
3. Антонюк І.В. Категорія емотивності у мовній комунікації. *Мовознавство*. 2008. № 2. С. 98–110.
4. Бех В. П. *Мова і політика: гендерні аспекти*. Харків, 2011. 224 с.
5. Єрмоленко С. Я. Політичний дискурс: проблеми та перспективи. *Мовознавчі студії*. 2012. № 5. С. 45–57.
6. Ільїна Н.С. Емотивність політичного дискурсу: когнітивно-прагматичний аспект. Київ, 2010. 256 с.
7. Кочерган М. П. Емотивність у політичному мовленні сучасної України. *Мовознавство*. 2020. № 2. С. 23–36.
8. Лукашевич Н.І. Емотивність як стратегія політичної комунікації. *Українське мовознавство*. 2017. № 4. С. 42–50.
9. Почепцов Г.Г. Міфологія та ідеологія: як формуються ідеї в сучасному світі. Київ, 2011. 240 с.
10. Почепцов Г.Г. *Паблік рілейшнз для професіоналів*. Київ, 2006. 312 с.
11. Фуко М. *Нагляд і покарання: народження в'язниці*. Пер. з фр. О. Хом'як. Київ, 1998. 327 с.

Ангеліна Гордієнко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ФІТНЕС-ДИСКУРСУ

Сучасний фітнес-дискурс став важливим елементом глобальної культури здорового способу життя. Різноманітні платформи, зокрема соціальні мережі, блоги та онлайн-курси, активно просувають ідеї фізичної активності, мотивації та самовдосконалення. Такі комунікації стали значущими у житті багатьох людей і сприяють розвитку специфічної лексики та стилістики у межах фітнес-дискурсу, що підкреслює його унікальність. Мова фітнесу здатна не лише описувати фізичні вправи, а й мотивувати досягати особистих цілей, підтверджуючи популярний вислів «Ваші можливості не мають меж».

Фітнес-дискурс є не лише стилем, але й засобом впливу на громадську свідомість, що відображається через його лексичну структуру. Англomовний фітнес-дискурс, зокрема, об'єднує в собі такі важливі аспекти, як інструктаж, мотивацію, поради та створення співтовариства, що сприяє формуванню емоційного зв'язку між інструктором і слухачами. Через мову фітнес-дискурсу досягається близькість і довіра між автором і читачем, що є особливо важливим у сфері здоров'я [2].

Фітнес-дискурс у сучасному світі є важливим елементом комунікації, що стосується фізичної активності, здорового способу життя та мотивації до особистісного вдосконалення. Важливим аспектом дослідження фітнес-дискурсу є визначення його концептуальних і лексичних меж, що можуть бути описані через різні лінгвістичні підходи. Сучасні лінгвісти пропонують різні трактування поняття «фітнес-дискурс», зокрема, в контексті функціональних і стилістичних особливостей.

1. Когнітивно-дискурсивний підхід

Одним з основних підходів до визначення фітнес-дискурсу є когнітивно-дискурсивна парадигма, що зосереджує увагу на процесах створення значень у межах комунікації. Згідно з цим підходом, фітнес-дискурс не тільки описує фізичні вправи, а й будує концепти здоров'я, сили, мотивації, досягнення мети через лексичні і стилістичні засоби. Важливим є те, як через мову фітнес-дискурсу передається ідея фізичної активності як частини культурних уявлень про здоров'я та самовдосконалення.

2. Соціолінгвістичний підхід

У рамках соціолінгвістичного підходу фітнес-дискурс розглядається як важливий елемент сучасної медіа-культури. Мова фітнесу активно впливає на соціальні норми, пропагуючи ідеї здорового способу життя, а також формуючи стереотипи щодо фізичних навантажень та інтенсивності тренувань. В цьому контексті фітнес-дискурс функціонує як засіб соціальної комунікації, що формує спільноти, підвищує обізнаність про здоров'я і підтримує мотивацію через соціальні мережі та медіа.

3. Прагматичний підхід

Прагматичний підхід до фітнес-дискурсу акцентує увагу на взаємодії між мовними чинниками і комунікативними цілями, зокрема на тому, як лексичні і стилістичні прийоми використовуються для досягнення конкретних ефектів. У фітнес-дискурсі мова слугує не лише для інформування, а й для стимулювання фізичної активності, залучення до тренувань, формування мотивації та забезпечення позитивної зворотної реакції від аудиторії. Застосування імперативів, коротких конструкцій і мотивуючих фраз сприяє активній участі слухачів і створює ефективне середовище для досягнення особистих цілей.

4. Культурно-історичний підхід

Згідно з культурно-історичним підходом, фітнес-дискурс тісно пов'язаний із сучасними ідеалами та уявленнями про здоров'я, красу та фізичну досконалість. Мова фітнесу відображає загальні тенденції, що домінують у певних культурах, підкреслюючи важливість здорового способу життя як соціального та особистісного ідеалу. Водночас, такий підхід дозволяє аналізувати, як культурні норми й медіа впливають на побудову ідеалів через мовні засоби, створюючи певний образ ідеального здоров'я і фізичної форми [1].

5. Дискурсивно-аналітичний підхід

Цей підхід фокусується на аналізі фітнес-дискурсу як комплексної системи комунікації, де лексика, структура і стилістика створюють певну картину світу здоров'я та фізичної активності. Мова фітнесу в рамках цього підходу розглядається як частина більш широкої дискурсивної практики, що включає різноманітні жанри комунікації (від інструкцій до особистих історій успіху), що сприяють формуванню соціальної реальності навколо ідеї фізичної досконалості та здорового способу життя.

Таким чином, фітнес-дискурс є багатогранним комунікативним феноменом, що відображає та формує уявлення про фізичну активність і здоров'я через різні лінгвістичні підходи. Вивчення його лексичних і стилістичних особливостей дозволяє глибше зрозуміти механізми впливу на індивідуальні та

соціальні уявлення про фізичну культуру, що робить цей напрямок актуальним для подальших досліджень у лінгвістиці та культурології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочерган, М. П. Загальне мовознавство. Київ: Академвидав, 2004. 432 с.
2. Шевченко, І. С. Дискурсологія: теорія і практика. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 320 с.

Анастасія Гримайло

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ПІСЕННА ЛІРИКА ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Пісенна лірика є однією з найдавніших форм мистецтва, яка супроводжує людство протягом усієї його історії. Вона поєднує в собі поетичне слово й музичне виконання, створюючи унікальний синтез, що має потужний емоційний вплив на аудиторію. Пісенна лірика завжди займала важливе місце в культурі різних народів, але в сучасних умовах вона стає також об'єктом наукових досліджень, адже її значення виходить за межі виключно художнього сприйняття [1].

Сьогодні пісенна лірика розглядається не тільки як естетична форма вираження, але й як соціокультурний феномен, що відображає цінності, ідеї та настрої суспільства в певний історичний період. Дослідження пісенної лірики охоплює різні галузі знань: літературознавство, музикознавство, культурологію, соціологію, психологію та інші. Це дозволяє дослідникам вивчати пісенну лірику не тільки як текст, але й як комплексний феномен, який впливає на різні аспекти життя людини.

Основою пісенної лірики є поетичний текст, який може існувати як самостійний літературний твір. Поетичний компонент пісень часто має ритмічну

та римовану структуру, що значно полегшує його запам'ятовування й сприйняття. Лірика, на відміну від епічних або драматичних творів, зосереджується на вираженні індивідуальних почуттів, емоцій і переживань ліричного героя, що робить її універсальною та зрозумілою для широкої аудиторії.

У пісенній ліриці широко використовуються художні засоби, такі як метафори, алегорії, порівняння, епітети тощо. Це дозволяє створювати багатозначні та глибокі образи, які резонують з емоційним станом слухача. Крім того, пісенний текст часто має лаконічну форму, що вимагає від автора максимальної концентрації на виразності кожного слова [2].

Музика є невід'ємною частиною пісенної лірики. Вона не лише супроводжує поетичний текст, але й підсилює його емоційне навантаження, створюючи необхідну атмосферу. Мелодія та ритм можуть гармоніювати з настроєм тексту або контрастувати з ним, створюючи нові інтерпретації змісту пісні.

Музикознавці досліджують взаємодію тексту та музики в пісенній ліриці, аналізуючи, як музичні елементи впливають на сприйняття поетичних образів. Важливе місце в таких дослідженнях займає вивчення стилів музичного супроводу, його жанрових особливостей та еволюції в різні історичні періоди.

Пісенна лірика часто відображає важливі соціальні та політичні події, виступаючи своєрідним дзеркалом суспільства. У різні історичні періоди пісні виконували різні функції: вони могли бути закликком до дії, виразом протесту, засобом збереження національної ідентичності або ж способом збереження культурної спадщини [3].

Наприклад, у період соціальних та політичних змін у ХХ столітті пісенна лірика стала важливим інструментом вираження протесту та боротьби за права. Пісні таких жанрів, як рок, панк, або авторська пісня, часто порушували гострі соціальні проблеми і впливали на формування громадської думки. У сучасних умовах пісенна лірика продовжує залишатися потужним засобом комунікації, який впливає на політичні та соціальні процеси.

З розвитком засобів масової інформації та технологій пісенна лірика стала невід'ємною частиною масової культури. Сьогодні вона є одним із найбільш популярних видів мистецтва, який має величезну аудиторію завдяки радіо, телебаченню, інтернету та соціальним мережам. Масова культура формує тренди в музиці та ліриці, впливаючи на тематику і стилі пісень, які стають популярними.

Однією з особливостей сучасних досліджень пісенної лірики є використання міждисциплінарного підходу, який дозволяє глибше аналізувати цей соціокультурний феномен. Пісенна лірика є об'єктом досліджень не лише літературознавців або музикознавців, але й соціологів, культурологів, психологів та інших спеціалістів [4]. Так, соціологи аналізують вплив пісенної лірики на суспільні настрої та поведінку, психологи – на емоційний стан людини, а культурологи – на формування національної ідентичності. Такий широкий спектр досліджень дозволяє комплексно вивчати пісенну лірику як соціокультурний феномен.

Сучасні технології відкривають нові можливості для дослідження пісенної лірики. За допомогою цифрових інструментів можна аналізувати великі масиви даних, що стосуються музичних творів, їхніх текстів, популярності та впливу на аудиторію. Наприклад, завдяки технологіям аналізу текстів дослідники вивчають ключові теми пісенної лірики певного періоду або жанру. Цифрові платформи також дозволяють дослідникам відстежувати реакцію аудиторії на пісні, аналізувати її емоційні реакції та вивчати вплив пісень на поведінку слухачів [5].

Однією з проблем у дослідженні пісенної лірики є суб'єктивність її сприйняття. Пісні часто викликають у слухачів різні емоційні реакції, залежно від їхнього культурного та соціального контексту, тому інтерпретація пісенного тексту може бути різною. Крім того, музика як частина пісенної лірики є складною для формального аналізу, оскільки її вплив на слухача значною мірою залежить від індивідуальних емоційних переживань.

Попри труднощі, дослідження пісенної лірики має великі перспективи. Розвиток цифрових технологій дозволяє значно розширити можливості аналізу пісень, а міждисциплінарний підхід дозволяє вивчати пісенну лірику з різних точок зору. Пісенна лірика є важливим об'єктом сучасних наукових досліджень, оскільки поєднує в собі художню, соціальну та культурну функції. Вона відображає не лише естетичні смаки певної епохи, але й соціальні, політичні та культурні процеси, що відбуваються в суспільстві. Сучасні дослідження пісенної лірики стають дедалі більш комплексними завдяки використанню міждисциплінарних підходів та цифрових технологій. Це дозволяє краще розуміти її вплив на суспільство та особистість, а також її роль у культурному розвитку людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грица С. Й. Українська народна пісенність: питання текстології, мелографії, жанрової класифікації. Київ: Наукова думка, 1991. 248 с.
2. Денисюк І. О. Поетика української народної пісні. Львів: Видавництво Львівського університету, 2003. 312 с.
3. Єфремов С. О. Історія українського письменства. Київ: Либідь, 1995. 688 с.
4. Кирилюк І. П. Лірика як жанр української літератури: історія і сучасність. Київ: Академія наук України, 2008. 206 с.
5. Мушкудіані І. М. Пісенна творчість як культурний феномен у сучасному інформаційному просторі. *Наукові записки Інституту філології*. 2020. №1. С. 123-134.

Анастасія Гримайло

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Алексенко С. Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ АФОРИЗМІВ ЯК ТЕКСТІВ МАЛОЇ ФОРМИ

Афоризми, як короткі, змістовні висловлювання, які часто містять глибоку філософську думку або моральний урок, є важливим елементом літературної та

мовної культури. Вони використовуються для вираження загальних істин, моральних настанов або спостережень за життям у лаконічній формі, що дозволяє легко запам'ятовувати та передавати їх із покоління в покоління. Незважаючи на свою популярність і поширення, афоризми є складним об'єктом для наукового дослідження через свою специфіку як тексту малої форми. Наукові підходи до вивчення афоризмів різноманітні та охоплюють кілька дисциплін, включаючи літературознавство, лінгвістику, філософію та культурологію [1].

Термін «афоризм» походить від грецького *aphorismos*, що означає «визначення» або «коротке правило». Перші афоризми з'явилися ще в античності, і одним з перших, хто використав цей термін, був давньогрецький лікар Гіппократ. Він створив збірник коротких медичних настанов, які називалися афоризмами. Відтоді афоризми стали використовуватися в різних галузях знань, зокрема в літературі, моралі, політиці та філософії.

Основні характеристики афоризму:

1. Лаконічність. Афоризми відзначаються стислістю, що дозволяє в декількох словах передати глибокі думки або моральні уроки. Це одна з головних ознак текстів малої форми.

2. Змістовність. Незважаючи на свою лаконічність, афоризми несуть значне смислове навантаження. Вони часто охоплюють складні філософські або етичні питання [2].

3. Загальність висловленої істини. Афоризми часто виражають загальні істини, які є універсальними і можуть бути застосовані до різних життєвих ситуацій.

4. Естетична завершеність. Афоризми, як правило, мають чітку структуру, яка надає їм ритмічної і логічної завершеності, що підсилює їхню виразність і емоційний вплив [3].

З точки зору лінгвістики, афоризми розглядаються як особливий вид текстів малої форми. Вони є макроструктурно завершеними та мають просту синтаксичну будову. Лінгвісти аналізують афоризми з точки зору їхньої

граматичної та стилістичної компактності. Важливим аспектом є те, що афоризми часто використовують риторичні прийоми, такі як антитеза, паралелізм, метафора, гротеск, що збільшує їхню виразність і допомагає передати глибший зміст.

У літературознавчому контексті афоризми розглядаються як особливий жанр, що входить до категорії текстів малої форми. Літературознавці звертають увагу на естетичну функцію афоризмів, їхню здатність узагальнювати життєвий досвід у стислій, але образній формі. Афоризми можуть становити окремі вислови або входити до складу більших текстів, таких як літературні твори, промови або есе.

Афоризми часто використовуються авторами як засіб підкреслення ключових ідей або моральних уроків. Наприклад, твори Фрідріха Ніцше або Оскара Уайльда насичені афоризмами, які відображають їхні філософські погляди і світобачення [4].

З точки зору філософії, афоризми є своєрідною формою вираження складних ідей у концентрованій формі. Відомі філософи, такі як Сенека, Ларошфуко, Ніцше, використовували афоризми для вираження своїх моральних та етичних міркувань. Афоризми в цьому контексті є зручним засобом для вираження загальних моральних принципів або філософських істин, оскільки вони легко запам'ятовуються і поширюються.

Філософські афоризми часто мають парадоксальну природу, що змушує читача задуматися над значенням вислову та його прихованим змістом. Парадоксальність сприяє залученню уваги і створює умови для глибшого осмислення проблеми. Наприклад, афоризм Фрідріха Ніцше «Те, що нас не вбиває, робить нас сильнішими» не лише викликає емоційний відгук, але й підштовхує до роздумів про стійкість людського духу [5].

Культурологічний підхід до афоризмів розглядає їх як важливий елемент колективної пам'яті та культурної традиції. Афоризми часто є короткими висловами, які передаються з покоління в покоління, стаючи частиною народної мудрості або національної ідентичності. Наприклад, багато українських

народних прислів'їв і приказок мають афористичний характер і відображають традиційні уявлення про мораль, справедливість, працю та щастя.

Афоризми також часто відображають соціальні та історичні контексти, в яких вони виникають. Вони можуть служити засобом критики або опису соціальних явищ, політичних подій або змін у суспільстві. У цьому сенсі афоризми є своєрідними культурними текстами, які відображають той чи інший історичний момент [6].

У сучасному інформаційному суспільстві афоризми зберігають свою популярність як засіб комунікації. Вони активно використовуються в медіа, рекламі, соціальних мережах та повсякденному спілкуванні. Завдяки своїй лаконічності та емоційній насиченості афоризми легко сприймаються та поширюються у цифровому середовищі. У контексті соціальних мереж афоризми набули нового життя, оскільки їхні короткі форми ідеально відповідають вимогам таких платформ, як Twitter, Instagram або Facebook.

Афоризми також використовуються в політичній і рекламній риторичі, де вони допомагають створювати яскраві, запам'ятовувані гасла, що можуть впливати на свідомість аудиторії. Наприклад, афоризми часто вживаються в політичних промовах або рекламних кампаніях як засіб вираження основної ідеї чи меседжу.

Незважаючи на те, що афоризми є популярним жанром, їхнє наукове визначення викликає ряд проблем. Зокрема, афоризми важко чітко відмежувати від інших текстових форм, таких як прислів'я, приказки або крилаті вислови. Однією з основних проблем є відсутність універсального визначення, яке б охоплювало всі можливі варіанти афоризмів.

Дослідники підкреслюють, що афоризми мають бути об'єктивними і виражати загальні істини, тоді як інші вважають, що афоризми можуть бути суб'єктивними висловами, які відображають індивідуальні погляди автора. Така різноманітність підходів ускладнює однозначне визначення афоризму як тексту малої форми.

Афоризми є унікальним жанром, який поєднує стислість, змістовність і естетичну завершеність. Вони виконують важливу функцію в різних сферах життя – від літератури до філософії, від політики до реклами. Афоризми відображають загальні істини, моральні уроки, філософські міркування і культурні особливості, залишаючись при цьому максимально лаконічними [7].

Наукові підходи до визначення афоризмів як текстів малої форми є різноманітними і охоплюють лінгвістичний, літературознавчий, філософський та культурологічний аспекти. Важливим аспектом дослідження афоризмів є їхній вплив на сучасну комунікацію, де вони зберігають свою популярність завдяки здатності до швидкого поширення та запам'ятовування.

Незважаючи на труднощі у чіткому визначенні афоризму, очевидно, що цей жанр відіграє важливу роль у мовній та культурній традиції людства, забезпечуючи передачу знань та досвіду через покоління у максимально сконцентрованій формі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білодід І. К. Афоризм як жанр: лінгвістичні та літературознавчі аспекти. *Мовознавство*. 2005. № 4. С. 22–29.
2. Голуб Н. Б. Афоризми як засіб когнітивного мовного вираження. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 54–61.
3. Гриценко Т. Б. Лінгвістичні особливості афоризмів у сучасній українській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2016. Вип. 61. С. 112–118.
4. Єрмоленко С. Я. Афоризми в українській літературі: лексико-семантичний аспект. *Літературознавчі студії*. 2011. № 34. С. 75–80.
5. Ковальчук В. П. Афоризм як літературний жанр: українська літературна традиція. *Вісник Київського університету*. Серія «Філологія». 2013. Вип. 12. С. 84–90.
6. Костенко Л. Ліна Костенко: вибрані афоризми. *Сучасність*. 2020. № 7/8. С. 34–39.
7. Михайловський В. І. Афоризм у контексті української літературної традиції. *Вісник Національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Літературознавство». 2012. Вип. 18. С. 63–68.

Марія Грицина

Науковий керівник – к.філол.н.,доц. Алексенко С.Ф

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ОРАТОРСЬКОГО ВИСТУПУ ЯК МОДЕЛІ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ораторський виступ досліджується науковою спільнотою як комунікативний процес. У сучасній риторичі ораторський виступ розглядається як форма комунікативної діяльності, яка поєднує в собі декілька складових: мовну та психологічну, щоб впливати на аудиторію. Ораторська діяльність інтегрує когнітивні процеси сприйняття та обробки інформації слухачами [1, с. 45].

Ораторський виступ вивчається вченими у когнітивно-комунікативному аспекті і базується, на тому що успіх ораторського виступу залежить від здатності оратора впливати на когнітивну сферу слухача через ефективну аргументацію та правильну організацію мовного матеріалу. З цією тезою важко не погодитися, адже кожен вислів оратора має аргументуватися, щоб мати успіх у аудиторії та плідний виступ [2, с. 62-63].

Вивчення ораторського виступу у контексті соціолінгвістики в останні десятиліття дозволяє з'ясувати значення соціальних чинників, таких як соціальний статус оратора, очікування аудиторії та культурні норми, які визначають ефективність мовленнєвого впливу [3, с. 88].

Ораторський виступ розглядається також через призму психолінгвістики. У цьому аспекті досліджується психологічні процеси, що супроводжують створення та сприйняття промови. Серед них – мотивація самого оратора, увага та пам'ять слухачів, а також фактори, що впливають на когнітивну обробку інформації [4, с. 134].

Прагматичний підхід у ораторському мистецтві дозволяє приділити увагу тому, як оратор реалізує свої комунікативні наміри, використовуючи мовні засоби для досягнення конкретної прагматичної мети, такої як переконання спонукання до дії чи інформаційне забезпечення [5, с. 115].

Ораторський виступ аналізується вченими також у дискурсивному аспекті. Цей виступ трактується, як аналіз дискурсивної практики, яка передбачає побудову смислів через взаємодію оратора і аудиторії. Велика увага приділяється не лише змісту промови, а й контексту, в якому вона відбувається [6, с. 74].

Отже для досягнення мети оратора інтерактивна мовленнєва діяльність є однією з ключових форм у виступі [7, с. 101]. Ораторський виступ, будучи інтерактивною формою мовленнєвої діяльності, в якій важливу роль відіграє зворотній зв'язок з аудиторією, вивчається з точки зору багатьох міждисциплінарних підходів. Інтерація між оратором і слухачем є необхідною умовою для досягнення комунікативної мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук В.О. Основи риторики. Київ: Видавництво Либідь, 2015. 19 с.
2. Ляхова Т.Г. Мовленнєва діяльність у когнітивно-комунікативній парадигмі. Харків: Основа, 2019. 214 с.
3. Петров А.В. Соціолінгвістичні аспекти мовленнєвої діяльності. Львів: Світ, 2010. 320 с.
4. Шаповалов В.В. Психолінгвістичні аспекти публічної промови. Харків: Ранок, 2017. 198 с.
5. Радченко М.М. Основи прагматики мовленнєвої діяльності. Донецьк: ДонНУ, 2013. 270 с.
6. Савельєва І.В. Дискурсивні практики в риториці. Одеса: ОНУ, 2020. 185 с.
7. Ніколаєнко О.В. Інтерактивні стратегії в риториці. Київ: Наукова думка, 2014. 240 с.

Владислав Грудій

Науковий керівник – к. філол.н., доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

СЕМАНТИЧНІ ТА СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО СЛЕНГУ ЯК ЕЛЕМЕНТУ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПРАКТИКИ

Актуальність дослідження англомовного комп'ютерного сленгу зумовлена його роллю в сучасному спілкуванні, яке значно змінилося з розвитком інформаційних технологій та інтернету. В умовах глобалізації та цифровізації сленг стає не лише засобом вираження ідентичності певних соціальних груп, але й важливим інструментом комунікації, що впливає на формування нових мовних норм [1, с. 15]. Це дослідження спрямоване на вивчення специфіки сленгу в англомовному середовищі, що є особливо актуальним в контексті зростання інтернет-культури.

Предметом дослідження є семантичні та структурні особливості англомовного комп'ютерного сленгу, які відображають характер сучасної комунікації у віртуальному просторі.

Сленг часто характеризується динамічністю та гнучкістю, завдяки чому він швидко адаптується до змін в технологічному середовищі та соціальних трендах. Наприклад, терміни, такі як “*meme*” (мем), “*streaming*” (стрімінг) та “*gamer*” (гравець), набувають нових значень, відображаючи специфіку цифрової культури та нові способи взаємодії [3].

Семантичні особливості англомовного комп'ютерного сленгу включають використання метафор, алегорій та акронімів. Сленг в інтернет-комунікації, в першу чергу, формується через злиття культурних контекстів і емоційних реакцій користувачів. Наприклад, акроніми, такі як “*LOL*” (*laugh out loud*) та “*BRB*” (*be right back*), стали невід'ємною частиною повсякденної мови користувачів інтернету. Вони функціонують не лише як засоби скорочення часу спілкування, але й як засоби передачі емоцій і настрою. Водночас такі елементи

сленгу, як “*FOMO*” (*fear of missing out*) і “*YOLO*” (*you only live once*), акцентують увагу на соціальних аспектах, пов’язаних із сучасним способом життя, зокрема на страху пропустити важливі події чи переживання [2].

Окрім акронімів, комп’ютерний сленг активно використовує терміни, що виникають у середовищі відеоігор. Наприклад, слова “*noob*” (*новачок*), “*rwn*” (*знищити*) або “*camping*” (*перебування в укритті для нападів на супротивників*) мають специфічне значення, яке розуміється лише в контексті геймерської культури. Ці терміни не тільки описують поведінку гравців, але й несуть у собі соціальне навантаження, яке може вказувати на статус гравця в спільноті [4]. Водночас сленг надає можливість для самовираження та підкреслення приналежності до певної соціальної групи, що є важливим для створення комунікативної ідентичності.

Структурні особливості англомовного комп’ютерного сленгу також заслуговують на увагу. Сленг характеризується нестандартними граматичними формами, скороченнями та інверсіями, що робить спілкування більш ефективним і оперативним. Наприклад, фрази, такі як “*GG*” (*good game*) або “*GGWP*” (*good game, well played*), використовуються не лише для оцінки гри, але й для підтримки позитивного спілкування в соціальному контексті [4]. Використання таких формулювань допомагає створити відчуття спільноти та взаємодії між гравцями.

Крім того, англомовний комп’ютерний сленг активно використовує неологізми, які формуються під впливом технологічного прогресу та нових медіа [2, с. 244]. Наприклад, терміни, такі як “*influencer*” (*впливовий користувач*) та “*content creator*” (*творець контенту*), відображають зміни в культурних практиках та соціальних ролях, що виникають у результаті розвитку соціальних медіа. Ці терміни не лише описують нові професії, але й формують нові норми спілкування, що підкреслює значення особистого брендингу та маркетингу в онлайн-середовищі.

Отже, англомовний комп’ютерний сленг є важливим елементом сучасної комунікаційної практики, який відображає не лише мовні зміни, а й

соціокультурні трансформації у цифровому середовищі. Семантичні та структурні особливості комп'ютерного сленгу свідчать про глибокий зв'язок між мовою та соціальною ідентичністю, що підкреслює важливість подальших досліджень у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Груша Т. Підлітки. Підлітковий сленг. Як з ним боротися? *Дитина*. 2012. № 3. С. 15.
2. Кочерга О. Д. Семантичні прогалини в описуванні процесових понять. *Термінологічний вісник*. 2019. Вип. 5. С. 242-246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/terv_2019_5_35
3. Матвійчук М. І. Особливості комп'ютерного сленгу: вживання, формування, переклад. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія*. 2012. Вип. 24. С. 97-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2012_24_17
4. Руденко М. Ю. Арго, жаргон і сленг у європейському й американському мовознавстві: історія і сучасний стан дослідження : дис. ... канд. філол. наук : [спец.] 10.02.15 «Загальне мовознавство». Державний заклад «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». Слов'янськ, 2019. 270 с.

Катерина Козаченко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ПОНЯТТЯ «ТЕКСТОВА СИТУАЦІЯ» У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У сучасній лінгвістиці поняття «текстова ситуація» є важливим інструментом для аналізу і розуміння текстів. Вона допомагає визначити взаємозв'язок між мовними елементами та їхнім контекстом, в якому розгортається комунікація. Текстова ситуація дозволяє глибше усвідомити зміст і мету повідомлення, адже текст завжди існує в певному середовищі: соціальному, культурному чи комунікативному. Текстова ситуація відіграє

ключову роль у формуванні значень і впливає на те, як сприймається та інтерпретується текст.

Текстова ситуація є одним із форматів втілення знань, уявлень, а також особистого та спільного морального досвіду, надбаного представниками тієї чи іншої лінгвокультури [2]. Це сукупність умов, які впливають на створення та інтерпретацію тексту. Вона визначається не тільки самим змістом тексту, а й зовнішніми факторами, такими як контекст спілкування, соціальні ролі учасників, культурні обставини та інтенції автора. Кожен текст виникає в певній ситуації, і ця ситуація суттєво впливає на його форму та зміст.

Поняття «текстова ситуація» в лінгвістиці використовується для опису певної тематично і логічно поєднаної частини тексту, яка відображає конкретну концептуальну ситуацію. Це включає структуроване знання про певний аспект дійсності, яке вербально репрезентується в тексті через мовні засоби. Текстова ситуація може бути як цілісним фрагментом тексту, так і розсіяною по текстовій тканині. Це поняття активно вивчається у межах лінгвокогнітивного підходу, який дозволяє аналізувати семантичну і концептуальну структуру різних типів текстів (художніх, юридичних, публіцистичних) [1, с. 44].

Зображена в тексті ситуація, чи текстова ситуація, реалізується в тексті через контекст і у вигляді контексту. Ситуація є сукупність реальних умов протікання комунікації, у той час як контекст відноситься безпосередньо до мовної матерії. У поняття контексту входять наступні складові:

1. Ситуативний контекст;
2. Експліцитний вербальний контекст;
3. Експліцитний невербальний контекст
4. Імпліцитний контекст [4].

Текстова ситуація віддзеркалює структуроване знання про відповідний фрагмент дійсності за допомогою комплексу мовних засобів, зосереджених у композиційно та структурно цілісному фрагменті тексту або розосереджених у текстовій тканині. Жанрово-стилістичні особливості текстів, де ці ситуації

опредметнено, зумовлюють певні розбіжності у способах та засобах втілення різних аспектів досвіду людини [2].

Людська пам'ять зберігає когнітивні структури, які допомагають зрозуміти індивідуальний чи колективний досвід. Ці структури також схожі на ті, що виникають під час інтерпретації тексту. Вони не просто зберігають знання про світ, а й відображають, як люди певної культури осмислюють і оцінюють ці знання.

Одним із способів, за допомогою якого текст і дійсність взаємодіють, є модель ситуації. Вона представляє інформацію про взаємодію людей у конкретних умовах часу і простору. В такій моделі відображаються дії та події, що відбуваються в реальності, а також особистий досвід учасників цих подій. Ці моделі є фрагментованими, тобто зосереджуються на окремих деталях ситуацій. Людина не може запам'ятати всі дрібниці, тому обирає лише важливі моменти. Текстові версії ситуацій також не можуть повністю відобразити всі аспекти досвіду, оскільки це залежить від жанру тексту і стилю автора. Наскільки детально ситуація описана в тексті, впливає на те, чи можна відновити реальну ситуацію, прочитавши лише цей текст [2].

Одним із ключових аспектів текстової ситуації є контекст або контекстуальне сприймання. Воно полягає в тому, що текст не сприймається ізольовано від реальності, а завжди осмислюється в певному контексті соціальному, політичному, культурному або психологічному. Наприклад, коли ми чуємо політичну промову, контекст має величезне значення. Та сама промова в умовах економічної кризи викличе більше емоцій, тривоги або надії, ніж у період стабільності. Слова набувають іншого сенсу, бо змінюються умови, за яких вони сказані. Контекст допомагає аудиторії визначити, як реагувати на текст [3].

Інший важливий аспект – це інтерпретація тексту. Один і той самий текст може сприйматися зовсім по-різному залежно від того, хто його читає і в яких умовах. Наприклад, роман чи стаття можуть викликати різні емоції і думки у різних читачів, залежно від їхнього життєвого досвіду або навіть поточного

настрою. Крім того, правильна побудова тексту з урахуванням текстової ситуації робить комунікацію більш ефективною. Наприклад, рекламні тексти завжди створюються з урахуванням цільової аудиторії та актуальних тенденцій.

Приклади з літератури та медіа часто демонструють, як текстова ситуація змінює сприйняття тексту. Наприклад, одна і та ж новина може мати різні відтінки в залежності від політичної позиції видання або поточних соціальних подій.

Таким чином, поняття текстової ситуації є надзвичайно важливим для повного розуміння будь-якого тексту. Вона включає в себе всі умови та фактори, що впливають на створення і сприйняття тексту, зокрема комунікативну мету, контекст, соціокультурне середовище та особистість адресата. Текстова ситуація допомагає розкрити глибший зміст тексту, зрозуміти його інтенції та надає можливість адекватно інтерпретувати повідомлення.

Текстова ситуація є невід'ємною складовою аналізу текстів. Розуміння її сутності дозволяє краще зрозуміти як самі тексти, так і процес комунікації в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багумян О. В. Текстова ситуація «соціальний захист: дис.. канд.. філол.наук : 10.02.04. Київ, 2004. 376 с. URL: <https://mydisser.com/ua/catalog/view/tekstova-situaciya-socialniy-zahist-lingvokognitivniy-aspekt-na-materiali-riznostilovih-anglomovnih.html>
2. Ведута В. В. Текстова ситуація як формат актуалізації знань про порушення норм етики в сучасних англomовних різностильових дискурсах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) № 4 Ч. 1 2021. С. 109-115. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/4_2021/part_1/20.pdf
3. Савелюк Н. М. Контекст як системний чинник розуміння дискурсу: філософські, лінгвістичні та психологічні аспекти. *Теорія і практика сучасної психології*. № 1. 2016. С. 29-33. URL: http://tpspjournal.kpu.zp.ua/archive/1_2016/8.pdf
4. Шевченко О. І. Комунікативна ситуація як категорія перекладознавства. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/499053/mod_resource/content/0/%D0

[%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%94%D0%BE%D0%A1%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.pdf](#)

Єва Козій

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

(Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка)

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ЗМІСТУ В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ ПІСЕННІЙ ЛІРИЦІ

Стилістичні прийоми сучасної англомовної любовної лірики є ефективними засобами передачі емоційної глибини почуттів та тонкощів міжособистісних стосунків. Сучасні лінгвістичні дослідження свідчать, що стилістичні засоби активно впливають на сприйняття текстів слухачами, викликаючи сильний емоційний відгук та ідентифікацію з ліричними героями [2, с. 260].

Так, у пісні Елвіса Преслі “*Can't Help Falling in Love*” метафора “*falling in love*” демонструє кохання як акт падіння, що символізує одночасно втрату контролю та повне занурення у почуття. Цей образ передає емоційну вразливість та ризик, притаманні стану закоханості, підсилюючи переживання ліричного героя. Такий метафоричний підхід до вербалізації емоційного змісту відображає традиційні уявлення про кохання в культурі, де емоції розглядаються як щось незворотнє і невідконтрольне [5, с. 192].

У пісні Fleetwood Mac “*Landslide*” метафора “*landslide*” асоціює втрату та зміну з масштабною катастрофою. Метафоричний образ природної стихії викликає у слухачів асоціацію з непередбачуваністю, неминучістю змін та важливістю переосмислення минулого. Використання такої метафори дозволяє не тільки підкреслити руйнівний характер втрати, але й розкрити

процес емоційного оновлення, коли герой приймає зміни у власному житті [1, с. 317].

У пісні Тейлор Свіфт “*All Too Well*” метафоричні вирази, як-от “*lost in translation*” та “*time won’t fly*”, створюють відчуття глибокої емоційної розгубленості, невизначеності та болю від втрати. Ці ідіоми ефективно передають складність стосунків і відчуття недосконалого розуміння, яке часто супроводжує переживання розриву та незавершеності минулих стосунків [4, с. 404].

У композиції Джона Ледженда “*All of Me*” хіазм “*all of me loves all of you*” відображає прагнення ліричного героя до повної, всеосяжної самовіддачі у стосунках. Використання таких стилістичних прийомів втілює ідею беззастережного кохання, що сприяє відчуттю емоційної близькості та підкреслює взаємну значущість відносин для обох партнерів [3, с. 260]. Включення стилістичних прийомів до ліричних текстів інтенсифікує силу почуттів, наближаючи їх до сакральної категорії.

Аналіз стилістичних засобів сучасної англомовної любовної лірики демонструє, що метафоричні конструкції є важливим інструментом для передачі емоційної глибини тексту. Такі вирази, як “*give my all*”, відображають американські культурні цінності відданості та самопожертви у стосунках, що сприяє універсальності лірики. Це дає змогу слухачам ідентифікувати себе з ліричними текстами, проєктуючи власні емоції та досвід [2, с. 260].

Отже, стилістичні прийоми є не лише естетичними засобами вираження емоцій у сучасних англомовних піснях, але й слугують містком між ліричним змістом та внутрішнім емоційним світом слухача. Цей дискурс сприяє формуванню більш глибоких переживань та зближенню з ліричними героями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hardy, S. *Cultural Symbols in Popular Music Lyrics*. Cambridge University Press, 2021.
2. Hudson, R. *Lexical and Semantic Structures in Modern Pop Music*. New York: Palgrave, 2015.

3. Kroeger, P. *Analyzing Meaning in Music Lyrics: A Cognitive Approach*. Cambridge University Press, 2018.
4. Lakoff, G., Johnson, M. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press, 2003.
5. Stone, R. *Modern Love Lyrics: An Analytical Approach*. Los Angeles: Sage Publications, 2019.

Марія Кокадей

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО ГУМОРУ

Однією з невід’ємних складових сучасного суспільства та культури є гумор. Національні особливості його творення формуються на основі життєво-історичного та культурного досвіду народу. Однак він має свої специфічні властивості, характерні для певної нації чи країни. Різноманіття форм гумору дозволяє розкрити вектори комічного і соціального середовища народу. Його специфіка та мовні особливості є об’єктом багатьох наукових досліджень.

Поняття «гумор» у словнику іншомовних слів О.С. Мельничука трактується як «різновид комічного, бачення й відображення смішного в житті в доброзичливому, жартівливому тоні» [7]. У наукових студіюваннях С.П. Бибик гумор виражає «доброзичливо-глузливе ставлення до чого-небудь, спрямоване на викриття недоліків; уміння подати, зобразити щось у комічному вигляді» [2, с.157]. Він може бути добрим, дотепним, самокритичним, грубим, чорним. Поміж його різноманіття окремо цінується саме англійський, як тонкий, стриманий, інколи зарозумілий та в’їдливий, тому англійців вважають майстрами вишуканого гумору. Однак особливості вираження національного гумору англійців є своєрідними та залежать від їх ментальних характеристик, культури, традицій та цінностей. Їх пізнання дозволить зрозуміти тонкощі англійського гумору та розширити уявлення про мову, культуру та характерність англійців.

Формування англійського національного характеру – це результат взаємодії історії, культури, традицій та географічних особливостей країни. Стриманість, стабільність і практицизм – їхні відмінні риси. Незважаючи на репутацію серйозності, англійці мають тонке почуття гумору, яке часто приховується під маскою благопристойності. Тому англійський гумор – специфічне явище, що сформувалося історично, відповідно до соціального і політичного устрою та ментальності британського народу.

За дослідженнями І.С. Беженар національна специфіка концепції гумору визначається особливостями менталітету, системою цінностей нації, з одного боку, та можливостями національної мови, з іншого [1]. Як стверджує С. Дуброва, характерними рисами гумору є консервативний зміст, обмежене коло об'єктів висміювання, що визначені суспільними умовностями, стриманість, замовчування (*understatement*)» [5]. Можливо деякі іноземці вважають англійців суворою та зарозумілою нацією, але жоден не зможе заявити про відсутність у них почуття гумору. Поширений стереотип, що англійці не вміють жартувати, бо вважаються серйозними й замкненими, але вони віддають перевагу «завуальованим» жартам, які розкриваються лише в неформальному колі. Тим не менш, саме в Британії англійська література має найкращі зразки неповторного гумору, а його автори є справжніми майстрами комічного. На думку І.О. Києнко «зразки комічної літератури сучасної Англії численні та різноманітні, в чомусь подібні між собою, а в чомусь відмінні; жовчно-агресивні й насмішкувато-елегійні, легковажно-грайливі та оманливо-безсторонні, що викликають повний спектр емоцій – від легкої усмішки до відвертого сміху» [6].

І.А. Діденко констатує: «традиційна консервативність англійського характеру ускладнює аналіз англійського національного гумору і робить його суперечливим завданням, оскільки типова стриманість англійця приховує його справжнє ставлення до подій. Реальне ставлення проявляється на межі напівжартівливого натяку. Гумор у англійців проявляється швидше в усмішці, ніж в гучному сміху» [4]. Так, національний гумор англійців має своєрідні ознаки: тактовність і симпатія до об'єкта осміяння. Тому він характеризується як

тонкий та іронічний, в якому відсутні грубі жарти чи вульгаризми. Проте, на думку О. Варданян, англійці дуже самокритичні. Гумор дозволяє виявити і висміяти ідіотські заборони суспільства. Ця нація вміє поглянути на себе збоку, посміятися над собою. В англійському суспільстві існує багато заборон і норм поведінки, які обмежують людину» [3]. Тому розкриття феномену національного англійського гумору стає зрозумілим, завдяки використанню простого та водночас глибокого підтексту або правдивих життєвих історій, перетворюючись на яскравий жарт.

Таким чином, англійський гумор є багатогранним явищем, що відображає культурні та соціальні особливості британського суспільства. Він має глибокі історичні корені і тісно пов'язаний з самоідентифікацією, соціальними нормами та традиціями Великої Британії. Особливо цінується серед британців, являючись їх стилем життя та частиною культури, що робить його унікальним. Як важливий елемент національної ідентичності англійців, спосіб висловлювання та сприйняття світу, а також інструмент для вирішення соціальних та культурних проблем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беженар І. С., Рибалкіна Ю. В. Універсальне і національне в англійському гуморі. *Вісник Черкаського університету*. Серія Філологічні науки (№ 169). 2009. С. 204-211.
2. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень. С. П. Бибик, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2005. 623 с.
3. Варданян О. Особливості англійського гумору. Матеріали II Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання». В 2 т. Тернопіль: Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя (м. Тернопіль, 23-24 квітня 2009 р.), 2009. Т. 2. 278 с.
4. Діденко І. А. Особливості національного англійського гумору. Наукова думка сучасності і майбутнього: зб. статей учасників двадцять сьомої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції. Дніпро, 2019. С. 3–6.

5. Дуброва С. Особливості функціонування мовних засобів вираження комічного у романі В. Теккеря «Vanity Fair». Теоретична і дидактична філологія : зб. наук. праць МОН України Університет Григорія Сковороди в Переяславі за ред.: Т. М. Левченко, О. Д. Кулик. Переяслав (Київ. обл.), 2023. Вип. 36. С. 141–153.

6. Києнко І. О. Сучасний англійський комічний роман. Київ : Наукова думка, 1993. 131 с.

7. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. 1-е видання, Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974. 776 с. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53395/280789.html>>ГУМОП (дата звернення: 02.10.2024).

Вероніка Коломієць

Науковий керівник – к. філол. н. доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка)*

КОМПОЗИЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЕТЕКТИВНОГО ДИСКУРСУ

Останніми роками багато науковців досліджують лінгвостилістичні особливості детективних творів у різних національних літературах. Детективний жанр набув популярності наприкінці XIX – на початку XX століття та має характерні ознаки логічності й художності. Особливістю детективного дискурсу є орієнтація на читача, де автор формує не лише сюжет, але й очікування аудиторії. У цьому жанрі відбувається поєднання експліцитних (прямих) та імпліцитних (підтекстових) смислів. Структура детективних творів ґрунтується на типових функціях головного героя та його взаємодії з вигаданою реальністю [2; 4].

Композиція художнього тексту детективного жанру відображає динамічні зміни зовнішньої реальності через чергування мовних форм та стилістичних прийомів, що інтегруються в образах автора і персонажів. У мовній структурі авторського образу акцентується стилістична цілісність твору. Різноманітні форми мовлення та стилі утворюють композиційні системи тексту [2].

Ми розглядаємо композицію художнього тексту як лінгвостилістичне явище, що змінює підхід до її аналізу. Композиція англomовного детективного дискурсу є системою, що об'єднує зміст і форму [2].

Л.В. Піхтовнікова розглядає композицію англomовного детективу на 4 рівнях: змістовий, формальний, змістовно-формальний та образно-символічний [2].

Змістовий рівень відповідає за розкриття сюжетних ліній, характерів персонажів та мотивів їхніх дій. На цьому рівні висвітлюються ключові елементи сюжету, які формують основний зміст твору, узагальнюючи думки автора та його ідейно-емоційне сприйняття дійсності. Це досягається через мовне зображення вигаданих персонажів, їхньої поведінки та взаємин. Формальний рівень детективного тексту аналізує речення, абзаци та смислові блоки. Формально-змістовий рівень реалізується через архітектонічно-мовленнєві та композиційно-мовленнєві форми. Архітектонічно-мовленнєві форми представлені монологами та діалогами, а основними структурними елементами є повідомлення, опис та роздуми. У детективному творі повідомляють про злочин, місце події, жертву, учасників розслідування та підозрюваних. Статичний опис зображує зовнішність і місце події, тоді як динамічний опис передає дії та вчинки. Роздуми виражаються через монологи персонажів або авторські відступи. Образно-символічний рівень відповідає за створення центрального художнього образу, який відображає основну мету детективної оповіді. Часто в детективних творах ключову роль відіграють підказки, які сприяють розслідуванню або, навпаки, ускладнюють його [2].

Композиції класичного та «нового» детективу мають певні відмінності, які варто відзначити. Класичний детектив характеризується наступними критеріями:

- наявність загадки, яка не завжди ґрунтується на злочині;
- детальне занурення в побут і повсякденність персонажів, що дозволяє читачеві відчувати атмосферу подій, навколишнього середовища, мотиви героїв та їхні соціальні ролі;

- стереотипна поведінка персонажів, яка передбачає відсутність глибокої індивідуалізації їхніх емоцій та психологічного портрету;
- дотримання специфічних особливостей побудови сюжету, відомих як «неписані закони» жанру, що забороняють, наприклад, робити злочинцями певних персонажів, таких як оповідач, слідчий чи близькі родичі жертви;
- відсутність невинуватих випадкових помилок, оскільки герої детективу не можуть допускати елементарних фактологічних похибок [1].

«Новий» детектив запозичив деякі функції художньої літератури, пропонуючи поглиблене осмислення реальності через широке коло читачів і майстерність авторів. Хоча цей жанр переважно виконує розважальну функцію, він водночас аналізує складні суспільні та моральні питання. Композиція літературного твору визначається розташуванням таких елементів, як головний персонаж, час, простір і події. У детективних творах основна структурна схема включає злочин, події, що передують йому, та розкриття загадки: хто вчинив злочин і які були його мотиви?

Р. Каюа розглядає детективні твори як наративи, що розвиваються від завершення до початку, тоді як Д. Сіверський підкреслює їхню зосередженість на злочині [3].

С. Ласіч трактує таємницю як центральний елемент детективних історій, аналізуючи їх через три складові: зміст (структуру оповіді), фабулу (послідовність подій) та композицію (систему взаємопов'язаних подій). Як правило, детективні історії мають одну композиційну лінію, зосереджену на питаннях «хто є вбивцею і з яких мотивів діяв?» [3].

С. Ласіч також акцентує увагу на тому, що пропуск етапу підготовки злочину до його розв'язки підсилює напругу, залучаючи читачів до процесу розгадки. Він пропонує метод аналізу структури детективних творів, виділяючи три основні підходи до роботи з таємницями з боку авторів:

- таємниця залишається нерозкритою;
- розгадка відповідає очікуванням читача;
- розгадка побудована так, що вводить читача в оману [3].

У детективному дискурсі найбільш поширеним є третій підхід. Такі твори не лише зосереджуються на злочині, але й мають чітку структуру, яка включає жертву, детектива та підозрюваного. Саме вбивство жертви ініціює розвиток усього нарративу. Основним компонентом детективного жанру є динаміка дії, зосереджена на процесі розслідування. Це передбачає несподівані сюжетні повороти, які поступово приводять як читача, так і головного героя до повного розуміння подій, зберігаючи при цьому атмосферу інтриги та загадковості [3].

Детективний дискурс відзначається складною композиційною структурою, яка поєднує логічну організацію сюжету з художніми засобами, що сприяють створенню інтриги та залученню читача. Незважаючи на суттєві відмінності між класичними та сучасними детективами, вони мають спільну мету – зацікавити читача в процесі розслідування та розкриття злочину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуляк Т. Концепція детективного жанру в українській і російській літературі ХХ століття. *Філологічні науки. Літературознавство*. 2013. № 28. С. 35–39.
2. Цапенко Л. В. Англomовна детективна розповідь: прагматистичний та лінгвосинергетичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2019. 266 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2019/Tsapenko_dis.pdf
3. Liha-Pres. Structural peculiarities of detective stories URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/29/314/704-1?inline=1>
4. Svintsitska V. Y. Valency Bonds of the Key Concepts' Representatives in the Narrative Discourse (on the Detective Novels' Materials Written by Arthur Conan Doyle and Agatha Christie). *Transcarpathian Philological Studies*. 2019. Vol. 11, no. 2. P. 80–83. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.11-2.14>

Анна Курсова

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алексенко С. Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ДИСТИНКТИВНІ ОЗНАКИ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ВИСТУПІВ ТА КРИТЕРІЇ ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

Публіцистичні виступи, особливо в політичному контексті, займають особливе місце в комунікативному просторі, поєднуючи інформативну та переконливу функції. Їхня роль не обмежується простим інформуванням: вони часто спрямовані на формування громадської думки, мобілізацію аудиторії та досягнення певного емоційного ефекту. Науковий аналіз публіцистичних виступів потребує розгляду їх специфічних ознак, структури, функцій, а також критеріїв класифікації, що дозволяє чіткіше зрозуміти їх значення в суспільстві.

Однією з ключових дистинктивних ознак публіцистичного дискурсу є прагнення до впливу на аудиторію, що базується на комунікативній стратегії, орієнтованій на викликання певних емоцій, формування думки або стимулювання до дії. Бацевич Ф.С. у своїй праці «Основи комунікативної лінгвістики» [1] звертає увагу на те, що публіцистичні тексти характеризуються високим рівнем експресивності, завдяки чому вони можуть ефективно впливати на сприйняття інформації. Автор наводить приклади використання метафор, гіпербол, а також інших риторичних засобів для створення емоційно насиченого повідомлення, що є характерним для публіцистики. Наприклад, політичні лідери, звертаючись до суспільства під час кризових ситуацій, часто вживають такі слова, як «боротьба», «захист» чи «справедливість», щоб посилити почуття єдності або пробудити патріотизм.

Іншою важливою ознакою публіцистичних виступів є їхня змістова різноманітність. Ковальова О. у статті «Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації» [2] розглядає специфіку політичного дискурсу як одного з різновидів публіцистичного дискурсу. Вона зазначає, що політичний дискурс має особливий набір тем, пов'язаних із соціальними, економічними та

етичними питаннями, який визначає характер текстів і їхню спрямованість. Зокрема, політичні виступи часто фокусуються на критичних питаннях, які потребують негайного суспільного обговорення, таких як екологія, освіта, війна чи безпека, що в свою чергу впливає на їхню стилістику та структуру.

Особливу увагу варто звернути на функціональну класифікацію публіцистичних виступів, яка дозволяє виділити кілька основних типів. Вони можуть бути інформаційними, аналітичними, критичними або ж аналітично-експресивними. Зокрема, інформаційні публіцистичні тексти спрямовані на подачу фактів та висвітлення подій, тоді як аналітичні містять елементи аналізу та оцінки ситуацій, їхніх причин та наслідків. Матюхіна Ю.В. [4] у своєму дослідженні на прикладі фатичної метакомунікації розглядає, як структуроване спілкування здатне впливати на аудиторію навіть на рівні коротких, «малих» текстів, що використовуються для підтримання соціального зв'язку, що також може бути застосоване до публіцистики. Такі тексти, хоч і менш об'ємні, влучно підсилюють головний меседж і часто використовуються як допоміжні в політичних виступах.

Інша класифікація, пов'язана з жанровими особливостями публіцистичних виступів розглядала Шевчук Н.В. [5]. Вона відзначає, що жанр публіцистичного виступу визначає його структуру та основні мовні засоби. Зокрема, різні жанри – політична промова, інтерв'ю, звіт або дебати – мають свої вимоги до композиції та мовних прийомів. Наприклад, у дебатах актуальним є дотримання формальних рамок, чітка аргументація і уникнення емоційних висловлювань, тоді як у промовах допускаються значно вищий рівень експресивності та використання емоційно насиченої лексики.

Публіцистичний дискурс також визначається рівнем інтерактивності з аудиторією. Колесник О.С. [3] у дослідженні міфічних концептів розкриває, як використання символів і культурних міфів (наприклад, концепт «шляху» або «боротьби») дозволяє комунікаторам досягти більш глибокого зв'язку з аудиторією, сприяючи створенню спільної системи цінностей та ідеалів. У публіцистичних виступах такі прийоми дозволяють досягати складних ідей через

зрозумілі образи, що особливо важливо в політичних виступах, спрямованих на широку аудиторію.

Отже, публіцистичні виступи в політичному та соціальному дискурсах вирізняються кількома дистинктивними ознаками: експресивністю, змістовою спрямованістю на актуальні соціальні проблеми, функціональною різноманітністю та використанням культурних символів. Вони можуть бути класифіковані за жанровими ознаками, комунікативними стратегіями та цільовим ефектом. Такі аспекти дозволяють поглибити розуміння публіцистики як важливого комунікативного інструменту, що формує суспільну свідомість та впливає на політичні процеси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : Видво «Академія», 2009. 376 с.
2. Ковальова О. Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 27, Т. 2, 2020. С. 101–107.
3. Колесник О.С. Lingual representation of the mythic concept WAY. Луганськ: *Вісник Луганського національного університету імені Т.Г. Шевченка*, 2014. Вип. 3. 286 с.
4. Матюхіна Ю.В. Small talk як різновид англійської фатичної метакомунікації: аспект діячності. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2014. №1102: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. Вип. 77. С. 65–71.
5. Шевчук Н. В. Особливості політичного дискурсу: зміст, функції, жанрове втілення. *Вісник ДАКККіМ. Серія: Політологія*. 2013. Вип. 1. С. 263–269.

Марія Ліфенцева

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Колода Д.В.

*(Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди)*

ЕМОЦІЙНІСТЬ ЯК ОBOB'ЯЗKOBИЙ КОМПОНЕНТ ТЕКСТІВ У ВІДГУКАХ НА КІНОПРОДУКЦІЮ

Інтернет – всесвітня система сполучених комп'ютерних мереж, ця система надає різноманітні можливості для спілкування, обміну думками і створення спільнот на основі спільних інтересів, надає можливість ділитись досвідом та емоціями у вигляді відгуків. Соціальні мережі, форуми формують нову культурну практику комунікації, де відгуки користувачів стають важливим елементом взаємодії між людьми та брендами, а також впливають на суспільну думку. Ці відгуки є такими текстами, які не тільки передають інформацію, а й активно взаємодіють з читачем через експресію емоцій.

Аналіз емотивних текстів дає змогу побачити, що певні емоції схиляються до певних комунікативних типів висловлювання. Активні, або стеничні, емоції, такі як радість, гнів, здивування виражаються за допомогою оклику і запитального знаку в реченнях, тоді як пасивні, або астеничні, емоції, такі як смуток, занепокоєння або нудьга, – в оповідних [4, с. 149].

Емотивність – це специфічний аспект емоційності, який зосереджується на вираженні та передачі емоційного стану мовця. Емотивність грає ключову роль у відгуках. Люди виражають свої почуття, емоції та реакції. Це дозволяє їм висловити свої думки, сподівання, роздуми та рефлексії, що відбиваються на їхньому загальному враженні.

Відмінності між емоційним та емотивним дискурсами проявляються на різних рівнях мови, включаючи лексичний, синтаксичний і прагматичний. Емоційний дискурс характеризується використанням нецензурних слів, лайливої лексики та інших експресивних засобів, в той час як в емотивному дискурсі переважають вишукані мовні засоби та стилістичні елементи. Щодо розрізнення понять «емоційність» і «емотивність», в лінгвістиці вони

використовуються як синоніми, але можуть також описувати відмінності на рівні психології та лінгвістики [1, с. 23].

Аналіз робіт А. Вежбицької вказує на те, що в англійській мові емоції частіше виражаються за допомогою прикметників і дієприкметників (*“Mary was sad, pleased, afraid, angry, happy, disgusted...”*) [2, с. 364].

У дослідженнях Дж. Ларда і К. Оутлі наголошується, що всі слова, які виражають емоції в англійській мові, можна класифікувати за п'ятьма базовими емоціями: щастя, печаль, гнів, страх і відраза [3, с. 53-74].

Аналіз відібраних відгуків на кінопродукцію з сайтів *IMDb*, *Rotten Tomatoes*, *Metacritic*, *UAkino* та *Фільм.ua* дозволяє виділити ключові тенденції у вираженні емотивності користувачами. Усього було проаналізовано 100 відгуків, що дозволило здійснити класифікацію на основі позитивної та негативної оцінності.

Відгуки з позитивною оцінкою характеризуються використанням лексики, що виражає задоволення, захоплення та високі оцінки кінопродукції. Позитивні відгуки часто насичені словами та фразами зі значенням захоплення, це підкреслюють високу оцінку кінострічки. Наприклад, на сайті *“IMDb”* можна знайти такі відгуки: *“This movie was an absolute masterpiece! The actors delivered stunning performances, especially the lead actor, whose portrayal of the character was both captivating and believable. I couldn't take my eyes off the screen. A must-watch!”* Тут використано слова *“absolute masterpiece”* та *“stunning performances”*, які виражають захоплення та високу оцінку.

Негативні відгуки супроводжується лексикою, що виражає розчарування, невдоволення або навіть гнів. На сайті *“Metacritic”* можна знайти такі приклади: *“The plot was a complete disaster. The characters were one-dimensional, and the actors seemed uninterested in their roles. I wasted two hours of my life watching this. Avoid at all costs!”* – Відгук містить слова *“complete disaster”*, *“one-dimensional”*, *“uninterested”*, та *“wasted”*, які підкреслюють негативну оцінку.

У відгуках часто використовуються різні лексико-фразеологічні засоби для передачі емоцій. Наприклад, в англійських відгуках часто зустрічаються

фразеологізми “*a rollercoaster of emotions*” або “*left me speechless*”, що підкреслюють інтенсивність емоційних реакцій.

Синтаксичні засоби включають використання коротких речень для передачі сильних емоцій або риторичних запитань для підкреслення негативної оцінки. Наприклад, “*Why did they ruin such a great story?*”

Графічні засоби, такі як використання капіталізації для акцентування емоцій або застосування емодзі, також є поширеними у відгуках, наприклад, “*I LOVED this movie!* 🍷”

Повтори є ефективним засобом підсилення емоційного впливу та підкреслення важливих аспектів фільму. Вони додають тексту ритмічності та динаміки. Наприклад, “*Amazing, amazing, amazing! This movie was just perfect.*” (позитивна оцінка), “*Boring, boring, boring. I couldn't wait for it to end.*” (негативна оцінка).

Еліipsis, або пропуск частини речення, використовується для створення ефекту недомовленості та напруженості. Він дозволяє читачу самостійно додумати пропущені частини, що підсилює емоційний вплив. Наприклад, “*This movie... just wow.*” (позитивна оцінка), “*I can't even... what was that?*” (негативна оцінка).

Кліше та ідіоми вважаються важливим елементом англомовних відгуків. Вони відображають культурні особливості англомовного середовища. Позитивні відгуки часто використовують такі ідіоми як “*a breath of fresh air*”, “*on the edge of my seat*”, “*a rollercoaster of emotions*”, “*a feast for the eyes*”. Ці ідіоми підкреслюють унікальність та емоційність перегляду фільму, наприклад, “*The film was a breath of fresh air, offering something new and exciting*”, “*I was on the edge of my seat the entire time. The suspense was incredible.*”

Негативні відгуки часто використовують ідіоми, що виражають розчарування та незадоволення, наприклад, “*a waste of time*”, “*fell flat*”, “*left a lot to be desired*”, “*missed the mark*”. Вони чітко передають негативні емоції, наприклад, “*The movie was a complete waste of time. It had nothing to offer.*”

Аналіз показав, що в інтернет-відгуках емотивність виражається через широкий спектр лексичних, графічних та синтаксичних засобів, що дозволяє авторам відгуків ефективно передавати свої емоції. Ці засоби роблять текст більш особистісним, експресивним і впливають на читача на підсвідомому рівні, спонукаючи його до певного емоційного сприйняття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сарбаш О.С. Семантика позитивної емотивної лексики: лінгвокогнітивний та лексикографічний аспекти (на матеріалі англійської, української та новогрецької мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2008. 23 с.
2. Wierzbicka, A. Emotions across languages and cultures: diversity and universals. Cambridge: Cambridge University Press. 1999. 364 p.
3. Oatley, K. A taxonomy of the emotions of literary response and a theory of identification in fictional narrative. Poetics. 1995. №23. P. 53–74.
4. Бессонова О.Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивно–гендерні аспекти. Монографія–Донецьк: ДонНУ, 2002. 362 с.

Катерина Макаренко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

У АНГЛОМОВНІЙ РЕКЛАМІ

Культурні особливості й типові суспільні погляди на певні явища зазвичай відображаються у масовій культурі, частиною якої є реклама. Цінності, світогляд та життєві принципи передаються з покоління в покоління, вкорінюючись у колективній свідомості, що пояснює їх часте використання в масовій культурі. Ось чому реклама стає потужним осередком різноманітних стереотипів, у тому числі й гендерних.

Хоча стереотипи часто сприймаються в негативному світлі, вони не є шкідливими за своєю суттю і в рекламі можуть допомогти споживачам

зорієнтуватися у повсякденному виборі, акцентуючи увагу на певних категоріях. Але, водночас, використання гендерних стереотипів може спричинити надмірне спрощення уявлень про чоловічі та жіночі ролі, їхні особистісні характеристики, що призводить до побудови хибних суджень.

Гендерні ролі в рекламі часто представлені в ієрархічному порядку: чоловіки частіше зображуються в авторитетних позиціях, тоді як жінки – в пасивних або підпорядкованих ролях. Суспільні погляди на соціальне положення жінки у рекламній сфері змінюються набагато повільніше, ніж у реальному житті. Сучасні дослідження і досі підтверджують тенденцію до використання стереотипних гендерних образів, попри втрату їхньої актуальності у сучасному світі [4, с. 29–30].

Досліджуючи гендерні ролі й стереотипи в рекламі, помічаємо доволі часте нав'язування стандартів «ідеальності» (здебільшого – «ідеальної жінки», «ідеальної матері», «ідеальної дружини» тощо). Це часто передбачає, що жінки повинні вдосконалювати себе або певні аспекти свого оточення, як правило, за допомогою рекламованого продукту. З лінгвістичної точки зору, ефект ідеальності в англійській рекламі може досягатися за допомогою таких слів:

- *perfect* («ідеальний», «досконалий») – *perfectlook* («досконалий вигляд»), *perfectwife* («ідеальна дружина»);
- *immaculate* («бездоганний») – *immaculatecleanliness* («бездоганна чистота»);
- *flawless* («бездоганний») – *flawlesshaircolour* («бездоганний колір волосся»);
- *ideal* («ідеальний») – *idealhouse* («ідеальний будинок»);
- слів у вищому ступені порівняння для того, аби продемонструвати, що певна річ може стати кращою за допомогою рекламованому продукту: *smootherskin* («гладкіша шкіра»), *thickereyelashes* («густіші вій») тощо [2].

Як було помічено, вищезгадані слова особливо поширені в рекламі товарів для краси, особистої гігієни та догляду за домом. Ф.Робертс та

Д. Каннінгемстверджують, що реклама, орієнтована на жінок, часто включає думки псевдо-експертів, які використовують складну наукову мову для опису властивостей продукту, наприклад:

– «*Lipplump-effect mustard sprout extract hydratesli pand defines the contours of the lips for a fuller appearance*» («Екстракт паростків гірчиці з ефектом пухких губ зволожує губи та виділяє контури губ для повнішого вигляду»);

– «*Super-charged by Matrixyl 3000 plus, our unique and most concentrated peptide technology to target deep lines*» («Супер-насичений матриксілом 3000 плюс, нашою унікальною пептидною технологією для боротьби з глибокими зморшками») [2].

Такий рекламний підхід має на меті, з одного боку, надати рекламі достовірності, але з іншого—переконати жінок, яких стереотипно вважають наївними та довірливими, придбати товар. На противагу цьому, в рекламі, спрямованій на чоловіків, не спостерігається тенденції покладатися на псевдоекспертні твердження. Натомість, реклама для чоловіків зазвичай характеризується поважним, прямолінійним тоном, без блефу та хвастоців, адже вважається, що вони розумні, зайняті та впливові люди.

У своєму аналізі невербальних елементів у рекламі Ф. Робертс і Д. Каннінгем виділяють кілька поширених гендерних стереотипів:

– бінарні гендерні опозиції (чоловік = сильний, мужній, активний, зрілий; жінка = слабка, безсила, пасивна, вразлива) передаються за допомогою різних невербальних (у деяких випадках і вербальних) способів;

– у рекламі жіночих товарів часто використовуються мультяшні образи, квіткові візерунки та кольори, що асоціюються з дівотством, як-от пастельні та «цукеркові» кольори (наприклад, рожевий);

– чоловічі бренди, як правило, використовують темні, холодні, монохромні кольори (наприклад, чорний, синій), що передають лаконічність, точність, силу, владу тощо [2].

Звісно, у XXI столітті стереотипне зображення чоловіків і, особливо, жінок у рекламі все більше суперечить демократичним цінностям прогресивних країн і викликає критику з боку деяких верств населення. Як наслідок, у 2019 році Велика Британія прийняла важливе рішення, заборонивши зображення чоловіків і жінок у стереотипних ролях, якщо це може завдати образи чи шкоди. Це був доволі серйозний крок для подолання популяризації ідей гендерної нерівності. Натомість, дедалі частіше у рекламі починають з'являтися образи успішної, активної, впевненої у собі жінки, а чоловік, наприклад, може зображуватися у ролі люблячого батька [4, с. 29-30].

Помітні зміни стандартів торкнулися і рекламної мови. Наприклад, британська компанія Unilever нещодавно прибрала слово «нормальний» з упаковок і реклами своїх брендів косметики та засобів особистої гігієни, адже завдяки цьому слову з боку маркетологів на жінку створювався прихований тиск [3]. Це пов'язано із найпопулярнішим стереотипом про зацікленість жінок на вродливості, що спонукає суспільство встановлювати певні стандарти краси, невідповідність яким часто вважається «відхиленням від норми». Саме тому Unilever вилучила зі свого асортименту слово «нормальний», аби жінки, яким не підходять продукти із даною позначкою, перестали відчувати себе неповноцінними чи «ненормальними».

Тим не менш, гендерні стереотипи залишаються досить поширеними й дотепер. Аналізуючи англomовні мас-медіа Г. Бежнар зазначає, що «попри наявні зрушення в гендерному дискурсі, усе ще побутує уявлення про те, що жінки мають використовувати власні знання й досвід у межах приватного, а чоловіки – публічного простору, що закріплює традиційні гендерні стереотипи» [1, с. 4].

Отже, бачимо, що гендерні ролі та стереотипи все ще знаходять свій прояв в англomовних мас-медіа, в тому числі й у рекламі. Звичні уявлення про поведінкові, психологічні та соціальні ролі чоловіків і жінок допомагають аудиторії зорієнтувати себе у певних категоріях товарів. Однак нещодавні дослідження засвідчують, що ці уявлення про гендерні ролі та стереотипи значною мірою застаріли і не відповідають сучасним суспільним цінностям.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бежнар Г. П. Гендерні стереотипи в рекламі: проблеми й перспективи. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 32. С. 3–7.
2. Roberts Ph., Cunningham J. Brands' use of subtly sexist language is fuelling gender stereotypes. *MarketingWeek: website*. URL: <https://www.marketingweek.com/brands-sexist-language-gender-stereotypes/>.
3. Tiffany Kaitlyn. Gender stereotypes have been banned from British ads. What does that mean? URL: <https://www.vox.com/thegoods/2019/6/18/18684088/uk-gender-stereotype-ad-ban-sexism-advertisinghistory>.
4. Tsihla Eirini. The Changing Roles of Gender in Advertising: Past, Present, and Future. *Contemporary Southeastern Europe*. 2020. № 7 (2). P. 28–44.

Наталія Острога

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

СТАТУС СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК СУЧАСНОГО ЗАСОБУ КОМУНІКАЦІЇ

Термін «соціальна мережа» виник у 1954 році, ще задовго до появи Інтернету. Вперше цей термін було запропоновано представником Манчестерської школи, а також за сумісництвом британським соціологом Джеймсом Барнсом [2, с. 39] для опису соціальних зв'язків, які відрізнялися від традиційних соціологічних понять, таких як соціальні категорії чи обмежені групи.

Соціальними мережами також вважаються інтернет-програми, що сприяють спілкуванню між друзями, бізнес-партнерами та іншими людьми, дозволяючи їм встановлювати зв'язки за допомогою різноманітних інструментів. Мануель Кастельс у своїй трилогії “The Information Age: Economy, Society and Culture” [3] аналізує, як технології, зокрема Інтернет, трансформують соціальну структуру. Він зазначає, що соціальні мережі створюють нові форми організації та комунікації, дозволяючи людям формувати спільноти на основі спільних інтересів, а не географічної близькості. Проте Ніколас Карр в своїй книзі “The

Shallows” [4] стверджує, що постійна взаємодія з цифровими платформами може призводити до поверхневого сприйняття інформації, знижуючи нашу здатність до глибокого аналізу.

Таким чином, основною метою використання соціальних мереж є соціалізація та інтеграція, бажання налагодити зв'язки з іншими користувачами.

Однією з основних функцій соціальних мереж, можна вважати спілкування. Адже соціальні мережі дозволяють користувачам обмінюватися повідомленнями, коментувати пости та вести дискусії, що сприяє налагодженню зв'язків. Наступне, що слід зазначити це обмін контентом. Бо користувачі можуть ділитися різноманітним контентом (текстами, фотографіями, відео, посиланнями), що дозволяє розширювати аудиторію та підвищувати видимість. Не менш важливою функцією є створення спільнот. Соціальні мережі надають можливість формувати групи або спільноти на основі схожих інтересів, хобі або професійних цілей, де учасники можуть взаємодіяти і обмінюватися інформацією. Також одна з функцій тісно пов'язана з маркетингом і рекламою. Таким чином, бізнеси використовують соціальні мережі для просування своїх товарів і послуг, залучення нових клієнтів і взаємодії з існуючими споживачами через цільову рекламу. Відповідно кожна функція соціальної мережі тісно пов'язана з комунікацією і, зрештою, перетворюється на взаємодію.

Відповідно до функцій основних характеристиками соціальних мереж є: інтерактивність – користувачі можуть не тільки споживати контент, а й активно його створювати, коментувати, ділитися; аудиторія – мережі об'єднують величезну кількість людей з різними інтересами, що дозволяє створювати спільноти на основі спільних захоплень; глобальність – соціальні мережі стирають географічні бар'єри, дозволяючи спілкуватися людям з різних країн; персоналізація – користувачі можуть налаштовувати свої профілі та стрічки новин відповідно до своїх інтересів і вподобань.

Першим інтернет-сайтом, що пропонував функції соціальних мереж, став classmates.com, запущений у 1995 році. За ним у 1997 році з'явився SixDegrees.com. З 2001 року почали виникати сайти, які використовували

технологію «Коло друзів», і ця форма соціальних мереж набула популярності з появою Friendster у 2002 році. У 2005 році MySpace мав більше переглядів, ніж Google. У 2004 році з'явилася найбільша соціальна мережа – Facebook, а Google запустив свою платформу orkut [1, с. 218].

Вже у 2006 році онлайн-платформа Twitter представила концепцію мікроблогів, дозволяючи користувачам публікувати короткі повідомлення, відомі як твіти, обсягом до 280 символів. Ця платформа швидко стала важливим джерелом новин і комунікації, особливо під час великих подій, криз або соціальних рухів. У 2010 році з'явився Instagram, орієнтований на візуальний контент, захопив молодь завдяки можливості ділитися фотографіями та відео, обробленими за допомогою фільтрів. Платформа стала не лише місцем для особистого самовираження, але й потужним інструментом для брендів, які використовують Instagram для просування своїх продуктів через візуальні історії та рекламу. Сучасним етапом розвитку соціальних мереж вважається поява онлайн-платформи під назвою TikTok, що спеціалізується на коротких відео, швидко здобув популярність серед молодіжної аудиторії. Платформа дозволяє користувачам створювати, редагувати та ділитися кумедними або креативними відео тривалістю до 60 секунд. TikTok не лише став розважальним ресурсом, але й платформою для навчання, креативності та самовираження.

Отже, статус соціальних мереж як сучасного засобу комунікації є складним і багатогранним, відображаючи не лише технологічні досягнення, але й соціальні, культурні та психологічні аспекти нашого життя. У світі, де інформація розповсюджується миттєво, соціальні мережі продовжують відігравати ключову роль у формуванні суспільних настроїв і тенденцій, відкриваючи нові горизонти для особистого та професійного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзюбіна О. І. Комунікативний аспект соціальних мереж Facebook і Twitter. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2016. № 2 (12). С. 218–222.

2. Barnes J.A. Classand Committees in Norvegian Island Parish. *Human relations*. 1954. №7. P. 39–58.
3. Carr N. The Shallows. URL: <https://eddierockerz.com/wp-content/uploads/2020/11/the-shallows-what-the-internet-is-doing-to-our-brains-pdfdrive-.pdf>.
4. Castells M. The Information Age Economy, Society, and Culture. URL: https://deterritorialinvestigations.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/03/manuel_castells_the_rise_of_the_network_societybookfi-org.pdf.

Катерина Панченко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Алексенко С.Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПІСЕННОГО ДИСКУРСУ ЯК КУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ

У сучасній лінгвістиці англomовний пісенний дискурс як культурний феномен проаналізований не так детально, як інші теми, і тому має велике значення для дослідників. Тобто, постає питання історичного огляду виникнення англomовного пісенного дискурсу та використання символів у пісенному дискурсі.

Саме поняття дискурсу є дуже широким. Наприклад, дискурс, за Єфімовим Л. П., це центральне поняття лінгвістики, де закладено використання мови [3, с. 12]. А за Діденко І. А., дискурс - це висловлювання, мова, мовленнєва діяльність, комунікативні ситуація, текст та інше [2, с. 1].

Дискурс є практичним явищем, так як його можна визначити та проаналізувати в сучасній лінгвістиці. Також він є складним комунікативним явищем, що може поєднувати обробку інформації та нелінгвістичні елементи. Однак, як пояснюють інші науковці, у дослідженням поняття дискурсу часто асоціюється з музикою та інформацією [1, с. 2]. У такому разі, дослідники, що

зацікавлені в питанні дискурсу, повинні все більше приділяти уваги до зв'язку між дискурсом і семіозисом, або формуванням певних смислів [1, с. 2].

Жанрові особливості англомовного пісенного дискурсу напряду пов'язані з системою символів. Символ вважається умовним відношенням до об'єкту, яке в кожному конкретному випадку набуває іншої форми конкретизації [6, с. 33].

За класифікацією Ч. Пірса, у системі елементарних знаків виділяють такі різновиди:

- ікони;
- індекси;
- символи [6, с. 33-34].

Тобто, символ входить у третю групу системи елементарних знаків. Всі три елементи є пов'язані та мають чіткий перехід одне від одного. Тому, символ не можна називати чистим елементом, так як він матиме в собі деякі ознаки ікон та індексів [6, с. 33-34].

Символи – це цеглинки, які створюють неповторний образ будь-якого жанру, викликають емоції та ілюструють основну ідею. Іншими словами, вони відіграють фундаментальну роль у формуванні жанрової специфіки англійської пісні. А символізм – це інструмент сприйняття і давній спосіб відображення дійсності [4, с. 37]. Символізм розкриває різні аспекти дійсності, які неможливо зрозуміти іншими словами. Так як символи пройшли крізь століття, вони сформувалися у так звану міжнародну мову, яка є далеко за межами звичайної сфери спілкування [4, с. 37]. Переходячи до самих жанрів англомовної пісенної лірики, можемо орієнтуватися на головні три жанри:

- рок;
- поп;
- реп [5, с. 201].

Як правило, рок-музика асоціюється з символами асоціюється з символами бунту, свободи, молодіжної енергії та протесту. Серед символів поп-музики відносимо символи любові, радості, успіху та краси. А символіка реп-музики

часто включає в себе символи вуличного життя, грошей, успіху і соціальні проблеми [5, с. 201].

Переходячи до функцій, основна функція поп-музики є емоційна функція, що виражається у вербалізації тем та емоційних групових концептів. Основною функцією рок-музики є апелятивна, оскільки вона зосереджена на мові концепту нонконформізму. А функцією реп-музики є описова та дискурсивна, бо вони зосереджені на викритті соціальних концептів та цінностей [5, с. 201].

Отже, жанрові особливості англомовного пісенного дискурсу як культурного феномену дозволяють нам простежити еволюцію суспільства та його цінностей. Англомовний пісенний дискурс – це не лише сукупність музичних артефактів, а й складне культурне явище, яке відображає та формує суспільні процеси. Жанрові особливості англомовного пісенного дискурсу зумовлюються: - власне жанровою класифікацією пісенного дискурсу (англомовний пісенний дискурс має в собі три головні жанри: рок, поп, реп); - широкою системою символів (орієнтуючись на головні жанри англомовної пісенної лірики, система символів варіюється від символіки бунту до соціальних проблем); - різноманітністю соціальних функцій (кожен жанр виконує певну соціальну функцію, серед яких: емоційна, апелятивна, описова та дискурсивна). Завдяки цим особливостям кожен жанр англомовного пісенного дискурсу несе в собі унікальний код, пов'язаний з історичним, соціальним та культурним контекстом, в якому він з'явився.

ЛІТЕРАТУРА

1. Johnstone B., Andrus J. *Discourse analysis*. John Wiley & Sons. 2024. 320 p.
2. Діденко І. А. Дослідження поняття дискурсу у сучасній лінгвістиці: Збірник статей учасників двадцять четвертої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції. *Наукова думка сучасності і майбутнього*. Дніпро, 2018. 55 с.
3. Єфімов Л. П., Ясінецька О. А. *Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учебно-методичний посібник*. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 240 с.

4. Кобиленко Н. К. Кореляція понять концепт і символ у когнітивній лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна.* 2016. Вип. 60. С. 35-37.

5. Лучко Х. Жанрові особливості англomовних музичних пісень масової культури. *Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.* 2018. Вип. 29. С. 200–202.

6. Пашкова Н. І. Еволюція співвідношення термінів знак і символ у загальній семіотиці, лінгвістиці та культурології. *Культура і сучасність: альманах.* Київ: ІДЕЯ ПРИНТ. 2020. Вип. 1. С. 32-38.

Анна Самсоненко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

СТАТУС АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ ТРЕВЕЛ-БЛОГІВ В СУЧАСНІЙ КОМУНІКАТИВНО-ДИСКУРСИВНІЙ ПАРАДИГМІ ТА ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКИ

В епоху цифровізації та глобалізації, тревел-блог став однією з найяскравіших форм інтернет-комунікації. Цей жанр не лише відображає індивідуальний досвід авторів подорожей, але й формує колективний простір обміну інформацією, враженнями та порадами про різноманітні культури та країни.

Дискурс тревел-блогів – це особливий вид інтернет-комунікації, що фокусується на темі подорожей та туризму, та являє собою сукупність текстів, відео, фотографій та інших мультимедійних матеріалів, створених для обміну досвідом, враженнями та порадами з іншими користувачами мережі.

Основними ознаками дискурсу тревел-блогів є: персоналізований характер контенту, який відображає суб'єктивний досвід та погляди автора; неформальний, часто розмовний стиль викладу; використання специфічної лексики, пов'язаної з подорожами та туризмом; інтерактивність, що передбачає активну взаємодію з читачами через коментарі та соціальні мережі;

мультимедійність, яка проявляється у поєднанні текстової інформації з фото- та відеоматеріалами; гіпертекстуальність, що дозволяє пов'язувати різні публікації та ресурси через гіперпосилання.

Англомовний дискурс тревел-блогів має гібридний характер, поєднуючи елементи журналістики, особистого щоденника та путівника. Ця змішана природа виявляється на різних рівнях, починаючи від вибору слів і закінчуючи структурою контенту, де як наслідок формується унікальний стиль, який одночасно інформує читачів, розважає їх і спонукає до дій [2].

Англійська мова, як мова міжнародного спілкування сучасного інтернет-простору, надає дискурсу тревел-блогів додаткової ваги та глобального охоплення, що дозволяє авторам блогів звертатися до широкої міжнародної аудиторії, долаючи географічні та культурні бар'єри. Водночас, використання англійської мови в контексті опису різноманітних культур та місць створює цікавий лінгвістичний феномен, коли мова стає не лише засобом комунікації, але й інструментом культурної медіації.

Однією з ключових характеристик англомовних тревел-блогів є їхня інтерактивність і мультимодальність, адже на відміну від звичайної туристичної літератури, блоги дозволяють читачам швидко отримувати зворотний зв'язок і активно долучатися до створення контенту, залишаючи коментарі та обмінюючись враженнями. Це створює динамічну комунікацію, де межі між автором і читачами стають менш помітними, а сам блог живе і змінюється. Мультимодальність, яка включає текст, зображення та аудіо, відкриває нові можливості для аналізу. Візуальні елементи, такі як фото, відео та інфографіка, не просто доповнюють текст, але й активно взаємодіють із ним, формуючи складну систему [1].

З лінгвістичної точки зору, англомовний дискурс тревел-блогів характеризується високою експресивністю та емоційністю, що відображає прагнення авторів створити яскраві, захоплюючі описи своїх подорожей. Ця тенденція проявляється у широкому використанні епітетів, метафор, порівнянь

та інших стилістичних засобів, які покликані не просто передати інформацію, але й викликати у читача відчуття присутності та співпереживання.

З точки зору прагматики, англомовний дискурс тревел-блогів виконує кілька важливих функцій.

По-перше, це інформативна функція, яка полягає у наданні читачам практичних порад, рекомендацій та фактичної інформації про різні аспекти подорожей.

По-друге, це розважальна функція, спрямована на те, щоб зацікавити та розважити аудиторію через захоплюючі розповіді та яскраві описи.

По-третє, це спонукальна функція, яка має на меті надихнути читачів на власні подорожі або спонукати їх до певних дій (наприклад, відвідати конкретне місце або скористатися певним сервісом).

Ці функції реалізуються через різноманітні лінгвістичні та паралінгвістичні засоби, включаючи вибір лексики, синтаксичні конструкції, використання звернень до читача, риторичних запитань, закликів до дії тощо.

Однією з ключових рис англомовних тревел-блогів є їхня здатність швидко адаптуватися до нових технологій і соціальних змін, адже з появою нових платформ та форм контенту, таких як відео на TikTok або Stories в Instagram, блогери змушені коригувати свій стиль написання, роблячи його більш лаконічним і зосередженим на візуальному сприйнятті для швидкого споживання. Це призводить до формування нових жанрів та гібридних форматів. Така еволюція вимагає від блогерів постійного оновлення методів та розширення меж аналізу, щоб охопити всі різноманітні комунікативні практики, пов'язані з тревел-контентом.

Отже, англомовний дискурс тревел-блогів демонструє унікальне поєднання особистісного та колективного досвіду, сприяючи формуванню нових соціальних зв'язків та культурних обмінів у глобальному масштабі. Його гібридна структура, інтерактивність та мультимодальність забезпечують високу експресивність і емоційність, що допомагає авторам не лише інформувати, а й розважати та надихати свою аудиторію. Таким чином, тревел-блоги стають

важливим інструментом не лише для особистого самовираження, але й для культурної медіації, сприяючи формуванню нових уявлень про світ у його різноманітності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми сучасного дискурсу в теоретичній та прикладній лінгвістиці: Матеріали IV Регіон. наук.-практ. конф., м. Полтава, 5 грудня 2019 р. Полтава: Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна», 2019. 324 с

2. Зарічняк А., Шиманська У. Тревел-блогінг як сучасний інструмент комунікації: поняття та особливості класифікації. *Грааль науки*. 2022. № 18. С. 18-21.

Дар'я Сокура

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алексенко С. Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ІДІОСТИЛЬ» В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Поняття «ідіостиль» відображає індивідуальність мовця через особливі мовні риси та стилістичні характеристики, які проявляються в усному та письмовому мовленні. У сучасному мовознавстві термін «ідіостиль» часто ототожнюється з ідіолектом, однак він має більш вузьке значення, пов'язане зі стилістичним вираженням особистості. Дослідження ідіостилю стало актуальним у зв'язку з розвитком когнітивних, структурних та функціональних підходів до вивчення мови [1, с. 304].

Основні підходи до визначення ідіостилю у лінгвістиці такі:

1. Структурно-семантичний підхід. Цей підхід акцентує увагу на аналізі структурних особливостей та семантичного наповнення мовних одиниць, характерних для конкретного мовця. Ідіостиль розглядається як сукупність лексичних, граматичних та стилістичних особливостей, які вказують на індивідуальність мовної поведінки.

2. Функціональний підхід. Цей підхід досліджує ідіостиль з огляду на функції мови та комунікативні потреби мовця. Індивідуальні мовні особливості розглядаються як засіб реалізації певних комунікативних завдань, зокрема експресивності, оцінки та впливу.

3. Когнітивний підхід. У рамках когнітивного підходу ідіостиль розглядається як відображення ментальних та когнітивних процесів мовця. Лінгвісти досліджують, як особистісний досвід і ментальні моделі формують індивідуальний мовний стиль [3, с. 37; 4, с. 256].

Сучасні методи аналізу ідіостилю, зокрема корпусний аналіз та комп'ютерна стилістична ідентифікація, дозволяють кількісно та якісно аналізувати великі обсяги текстів, що сприяє детальнішому вивченню індивідуальних стилів. Наприклад, використання корпусів текстів дозволяє лінгвістам об'єктивно оцінити лексичні та граматичні особливості мовця, тоді як комп'ютерні програми допомагають ідентифікувати стильові особливості, що відображають унікальність авторського голосу [2, с. 76].

Поняття ідіостилю є важливим у літературознавстві, адже воно дозволяє дослідити унікальні стилістичні ознаки творів письменників. Ідіостиль дозволяє виявити не лише мовні особливості, але й розкрити культурний, психологічний і соціальний контексти, які формують стиль письменника [5, с. 105].

Ідіостиль як лінгвістичне явище займає важливе місце у сучасних мовознавчих дослідженнях, оскільки дозволяє виявити глибинні аспекти особистісної стилістики мовця. Різноманітність наукових підходів, зокрема структурно-семантичного, функціонального та когнітивного, відображає складність цього поняття та його значення для подальших досліджень індивідуальної мовної поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд І. В. Стилістика. Сучасна англійська мова. Київ: Вища школа, 1990. 304 с.

2. Денисенко С.Н. Функціоналізм – одна із найважливіших рис лінгвістики кінця ХХ – початку ХХІ ст. *Вісник Харківського національного університету. Іноземна філологія на межі тисячоліть*, 1999. № 471. С. 68-76.

3. Левицький А. Е. Семантичні аспекти стилю в сучасній лінгвістиці. *Лінгвістичні студії*. 2007. № 2. С. 37–42.

4. Потебня О. О. *Думка і мова*. Київ: Академія, 2000. 256 с.

5. Федорів О. Л. Когнітивна стилістика і мовна особистість. *Вісник Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія*. 2013. № 5. С. 105–112.

Юлія Ткаченко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ

Дискурс (від лат. “discursus” - бесіда, розмова) – це складний лінгвістичний феномен, який є об'єктом дослідження багатьох мовознавців. Сучасний лінгвістичний словник визначає дискурс як «комунікативну подію, що може бути описана або як послідовність пов'язаних один з одним мовленнєвих актів (або висловлень), або як певна послідовність речень, що складають основу такого опису [3].

Теорія дискурсу зародилася в концепції французького мовознавця Е. Бенвеніста, який розмежував план дискурсу та план оповідання. Згідно з думкою науковця, дискурсом є висловлювання, результат взаємодії адресата й адресанта, під час якого адресант має намір вплинути на свого співрозмовника [11]. За Е. В. Котовим, в розвитку дискурсивної теорії можна виокремити три етапи її становлення. На першому етапі пропонувалося досить вузьке його значення, що обмежувалося текстовою одиницею рівня усного мовлення й письма. Дослідження були зосереджені переважно на зв'язку мови та мовлення з соціальним становищем. На другому етапі поле досліджень дискурсу розширювалося до соціальних практик. В зіставленні дискурсу й практики

соціального конструювання як синонімів полягав третій етап розвитку теорії дискурсу. Отже, дискурс поставав як сукупність соціальних практик, що формують його значення й смислове наповнення [4].

Існування різних типів дискурсу робить складним завданням спроби формулювання універсального визначення цього поняття. За думкою О. О. Селіванової, дискурс можна розглядати як комунікативну подію, що онтологічно існує як цілісна комунікативна ситуація на підставі процесуальності комунікативного акту [7]. Інше визначення пропонує Т. ван Дейк, який розуміє дискурс як єдність мовної форми, дії та значення, що утворюють складну систему знань. Автор на додаток до усної та письмової форм дискурсу додає комбіновану форму (поєднання вербальних й невербальних засобів) [12]. Комплексне визначення дискурсу з урахуванням всіх його складників намагається дати Л. В. Бондар, який розуміє дискурс як соціокомунікативну структуру, процес і результат мовлення, єдність теми, змісту, мовлення й ситуації на лінгвальному й позалінгвальному рівнях [2]. Ф. С. Бацевич визначає дискурс як тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя»; залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [1].

При вивченні дискурсу виникає питання про його типологію. Велика кількість типологій дискурсу, що існують нині, зумовлена недостатньою логікою побудови класифікації та відсутністю достатнього емпіричного матеріалу. На сьогодні до провідних критеріїв виділення типів дискурсу за І. Шевченко і О. Морозовою відносяться ті, що пов'язані з категоріями дискурсу та можуть бути розрізнені у термінах формальних, функціональних, змістовних критеріїв. Отже, увесь загал дискурсу можна логічно розділити за тим чи іншим критерієм [9].

Взявши до уваги категорійний аспект дискурсу, О. О. Селіванова пропонує ряд текстово-дискурсивних категорій, які інтегрують текст з іншими складниками дискурсу. Це категорії цілісності, дискретності, інформативності (із підкатегоріями фактуальності, концептуальності, підтексту, аксіологічності, емотивності), зв'язності, континуума (із підкатегоріями прогресії, стагнації, часу та простору), референційності, антропоцентричності (адресатності, адресатності), інтерактивності (із підкатегоріями інтенційності, стратегічності, інтерпретанти, ефективності) й інтерсеміотичності [7]. Ще одним підходом до класифікації дискурсу є класифікація Г. Почепцова. Він виокремлює теле- і радіодискурси, газетний, театральний, кінодискурс, літературний дискурс, дискурс у сфері публік рілейшнз, рекламний дискурс, політичний, релігійний (фідеїстичний) дискурси [6]. В. І. Карасик виділяє статусно-орієнтований (інституційний) й особистісно-орієнтований (персональний) дискурс. В середині інституційного дискурсу виділяють такі підтипи як політичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, рекламний, науковий, медійний та ін.

Різновидом інституційного дискурсу є медичний дискурс. Дослідження медичного дискурсу розпочалося завдяки М. Фуко, відомому французькому філософу і культурологу, який досліджував психіатричний дискурс XIX століття та дискурс тогочасної медицини. Він висловлював думку про необхідність опису «інституціалізованої галузі», коли медик розвиває свій дискурс в рамках певних ділових сфер (госпіталь, приватна практика та ін.). Дослідник наполягав на обмеженні професійного дискурсу інституційними рамками [8].

Надалі медичний дискурс неодноразово ставав об'єктом наукових досліджень, зокрема в історичному (В. В. Німчук, В. А. Передрієнко), комунікативно-прагматичному (О. С. Шаніна, С. В. Вострова) та комунікативно-граматичному (Н. П. Литвиненко) аспектах тощо. Ф. С. Бацевич медичний дискурс розглядав як різновид функціонального стилю та його реалізацію в різних сферах спілкування [1]. Н. П. Литвиненко пропонувала розглядати медичний дискурс не лише в контексті викладання фахової мови, а також

враховувати дискурс лікаря в залежності всіх виконуваних ним ролей при спілкуванні з різними суб'єктами процесу [5].

Медичний дискурс представлений значною кількістю усних і письмових мовленнєвих жанрів. Мовознавці пропонують різні погляди на класифікацію мовленнєвих жанрів медичного дискурсу. Так, В. Я. Юкало об'єднує мовленнєві жанри у такі групи: медична наукова мова (дисертація, наукова стаття, наукова доповідь), медична розмовна мова (консиліум, консультація, діалог між колегами), мова медичної документації (медична карта хворого, листок лікарських призначень, направлення, рецепт) і мова медичної реклами (рекламне оголошення, плакат, рекламний кліп) [10]. Вивченням типології мовленнєвих жанрів, а також їх формуванням й історичним розвитком займався Ф. С. Бацевич. Зокрема, він зробив практичний аналіз мовленнєвого жанру утішання [1]. Усі перелічені жанри характеризуються особливою системою мовних і позамовних особливостей: медичною термінологією, характерними граматичними й синтаксичними структурами, специфічною комунікативною ціллю, контекстом спілкування, статусно-рольовою функцією учасників тощо.

Наведені вище визначення демонструють різноманітність підходів до визначення поняття медичного дискурсу, які не взаємовиключають, а скоріше доповнюють одне одного, розглядаючи поняття з різних ракурсів.

У підсумку можна сказати, що незважаючи на те, що теорія дискурсу вже тривалий час розробляється лінгвістами, досі не існує універсального визначення цього поняття, яке б включало всі його аспекти; та не розроблено уніфікованої системи критеріїв класифікації його різновидів. Те саме стосується питання дослідження медичного дискурсу, якому в україністиці не приділено достатньої уваги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 344 с.

2. Бондар Л. В., Полюк І. С. Лінгвопрагматичний аспект дослідження медичного дискурсу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 33 (72) № 1 Ч. 2 2022. С. 26-31.
3. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 920 с.
4. Котов Е. В. Дискурсивна природа сучасного політичного процесу: моделювання та прогнозування: дис. ... д-ра філос. наук: Вінниця. 2021. 210 с.
5. Литвиненко Н. П. Український медичний дискурс: монографія. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2009. 302 с.
6. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. К.: Видавничий центр "Київський університет", 1999. 301 с.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.
8. Фуко М. Археологія знання / пер. з фр. В. Шовкун. К.: Вид-во Соломії Павли-чко "Основи", 2003. 326 с.
9. Шевченко І. С. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: монографія. Харків: Константа, 2005. 356 с.
10. Юкало В. Я. Мовні стереотипи в комунікаціях лікаря : дис. ... канд. філол. наук : Київ, 2003. 499 с.
11. Benveniste E. Problèmes de linguistique générale, tome 1. Paris: Éditions Gallimard, 1966. 368 p.
12. Dijk T. A. van. Strategies of Discourse Comprehension. New York, Academic Press, 1983. 413 p.

Катерина Токарева

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ НА ОСНОВІ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Реклама є невід'ємною частиною сучасного комунікативного простору та потужним інструментом впливу на суспільну свідомість. Дослідження особливостей побудови рекламних текстів крізь призму гендерних стереотипів дозволяє краще зрозуміти механізми впливу реклами на різні категорії споживачів.

На думку Т. Ван Дейка [3, с. 45], рекламний дискурс відображає та одночасно формує соціальні стереотипи, серед яких гендерні займають особливе місце. Аналіз сучасної англomовної реклами показує, що гендерні стереотипи активно використовуються при створенні рекламних повідомлень та визначають їх лінгвістичні особливості.

Дослідники Д. Таннен та Р. Лакофф [9, с. 78; 3, с. 156] відзначають, що мова реклами, орієнтованої на жіночу аудиторію, характеризується більшою емоційністю та експресивністю. Це проявляється у частому використанні прикметників емоційної оцінки (*perfect, wonderful, amazing*), метафор та епітетів. Синтаксичні конструкції таких текстів часто включають питальні речення та окличні конструкції, що створює ефект діалогу з читачем.

Рекламні тексти, спрямовані на чоловічу аудиторію, згідно з дослідженнями П. Сміта [8, с. 52], характеризуються більшою раціональністю та інформативністю. В них переважає використання точних даних, технічних термінів та конкретних характеристик продукту. Синтаксис таких текстів зазвичай простіший, з перевагою розповідних та спонукальних речень.

Вивчення лексичного складу англomовної реклами показує чітку гендерну маркованість певних семантичних полів. Для жіночої аудиторії характерні лексеми, пов'язані з красою, доглядом, емоційним комфортом: *beauty, care, gentle, smooth*. У рекламі для чоловіків домінують лексеми, що позначають силу, статус, технічні характеристики: *power, success, performance, technology*.

М. Халлідей [12, с. 89] підкреслює важливість модальності в рекламних текстах. У рекламі для жінок частіше використовуються модальні конструкції можливості та бажання (*you can, you might want*), тоді як у рекламі для чоловіків переважають конструкції необхідності та впевненості (*you need, you must*).

Цікавим аспектом є використання займенників у рекламних текстах. Дослідження К. Джонсон [4, с. 115] показують, що в рекламі для жіночої аудиторії частіше використовується особовий займенник *we*, що створює відчуття спільності та розуміння. У рекламі для чоловіків частіше зустрічається займенник *you*, що підкреслює індивідуальність та особисті досягнення.

Аналіз синтаксичних структур рекламних текстів, проведений Р. Бартом, [1, с. 234], виявляє, що реклама для жіночої аудиторії часто використовує складні речення з численними підрядними конструкціями, що створює більш детальний та описовий стиль. Натомість, чоловіча реклама тяжіє до простих та еліптичних конструкцій, що забезпечує чіткість та лаконічність повідомлення.

Особливу увагу варто приділити використанню імперативів у рекламних текстах. За спостереженнями Д. Крістал [6, с. 167], у рекламі для чоловіків частіше використовуються прямі імперативи (*Buy now, Take control*), тоді як жіноча реклама надає перевагу м'якшим формам спонукання (*Try, Discover*).

Дослідження метафоричної складової рекламних текстів, проведене С. Томпсон [10, с. 82], показує, що в рекламі для жінок частіше використовуються метафори, пов'язані з природою, гармонією та доглядом. У рекламі для чоловіків переважають метафори, пов'язані з технікою, спортом та змаганням.

У сучасному рекламному дискурсі спостерігається тенденція до поступового розмивання чітких гендерних маркерів, що відзначають дослідники Л. Браун та М. Вест [2, с. 28]. Це проявляється у появі гендерно-нейтральних рекламних текстів, які успішно апелюють до обох статей.

Важливим аспектом є використання кольорової гами та візуальних елементів у поєднанні з текстом. За спостереженнями Н. Фейрклафа [11, с. 195], традиційно «жіноча» реклама використовує пастельні тони та плавні лінії, тоді як «чоловіча» надає перевагу контрастним кольорам та чітким геометричним формам.

Вивчення прагматичного аспекту рекламних текстів показує, що апеляція до гендерних стереотипів залишається ефективним засобом впливу на цільову аудиторію. Однак, як зазначає П. Екерт [5, с. 145], сучасна реклама повинна враховувати зміни в суспільному сприйнятті гендерних ролей та адаптувати свої лінгвістичні стратегії відповідно до цих змін.

Сучасні дослідники також відзначають зростання ролі соціальних мереж у формуванні нових підходів до створення гендерно-орієнтованих рекламних текстів. Інтерактивний характер комунікації в соціальних мережах вимагає

більшої гнучкості у використанні мовних засобів та врахування можливості миттєвого зворотного зв'язку від аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барт Р. Образ-Музика-Текст. Харків: Фоліо, 2018. 378 с.
2. Браун Л., Вест М. Подолання гендерних стереотипів у сучасній рекламі. *Маркетингові дослідження*. 2021. № 25(1). С. 15-32.
3. Ван Дейк Т. А. Дискурс та комунікація: нові підходи до аналізу дискурсу масової комунікації. Київ: Наукова думка, 2019. 286 с.
4. Джонсон К. Займенники в рекламі: гендерний аналіз. *Огляд прикладної лінгвістики*. 2021. № 8(3). С. 112-128.
5. Екерт П. Мова та гендер. Харків: Ранок, 2021. 286 с.
6. Крістал Д. Мова та Інтернет. Київ: Академвидав, 2020. 256 с.
7. Лакофф Р. Мова і місце жінки. Львів: Літопис, 2017. 288 с.
8. Сміт П. Гендерні стереотипи в рекламі: лінгвістичний підхід. *Вісник маркетингових комунікацій*. 2020. № 15(2). С. 45-62.
9. Таннен Д. Гендер і дискурс-аналіз. Харків: Фоліо, 2018. 345 с.
10. Томпсон С. Метафора і реклама: гендерно-специфічні патерни. *Журнал прагматики*. 2019. № 12(4). С. 78-95.
11. Фейрклаф Н. Критичний дискурс-аналіз: критичне вивчення мови. Львів: Літопис, 2020. 352 с.
12. Халлідей М. А. К. Мова як соціальна семіотика: соціальна інтерпретація мови та значення. Одеса: Астропринт, 2019. 312 с.

Лілія Черевко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Алексенко С.Ф

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Молодіжна лексика англійської мови є невід'ємною частиною соціолінгвістики, що відображає динаміку соціальних змін, культурні впливи та сучасні тенденції. Словниковий запас молоді швидко змінюється під впливом

глобалізації, цифрових технологій та популярної культури, і саме цей мовний пласт виконує важливу соціальну функцію.

Одна з найголовніших функцій молодіжної лексики – це функція ідентифікації. Молодь активно використовує специфічну лексику для того, щоб підкреслити свою індивідуальність, приналежність до певної соціальної групи або субкультури. Молодіжний сленг та нові вирази часто є своєрідним мовним кодом, який зазвичай зрозумілий лише «своїм». Цей код допомагає створити відчуття належності до певної спільноти, що є особливо важливим у процесі формування особистості підлітків [3, с. 260]. Наприклад, використання специфічних фраз, таких як “bro” (brother), “ASAP” (as soon as possible) або “cringe” одразу сигналізує про те, що носій мови володіє сучасними мовними тенденціями, які популярні серед молоді.

Ідентифікаційна функція також проявляється в тому, що молодіжна лексика стає засобом соціальної відокремленості, тобто способом відмежуватися від старших поколінь або тих, хто не належить до певної групи. Це створює бар'єр між цими групами. Наприклад, використання слів чи виразів, які не зрозумілі батькам чи вчителям підкреслює незалежність молоді та відокремленість від традиційних норм.

Інноваційна функція молодіжної лексики полягає у її постійному оновленні та експериментуванні. Молодь активно створює нові слова, скорочення та неологізми, які відповідають сучасним культурним та технологічним умовам [4, с. 192]. Це може бути як запозичення слів з інших мов, так і адаптація існуючих слів для створення нових значень. Наприклад, терміни, пов'язані з цифровими технологіями та соціальними мережами, такі як “hashtag”, “viral”, “DM” (direct message) швидко увійшли в молодіжний лексикон і стали невід'ємною частиною спілкування в нових комунікаційних середовищах.

Мовна інновація також часто відбувається через творче використання існуючих мовних форм. Підлітки можуть навмисно змінювати граматичні або синтаксичні структури, створюючи нові форми висловлювань, які можуть здаватися неправильними з точки зору традиційних мовних норм, але є цілком

прийнятими в їхньому соціальному середовищі. Наприклад, використання неправильних форм минулого часу, як у фразі “I seen it”, може бути частиною соціальної або регіональної ідентичності.

Молодіжна лексика часто виконує функцію маргіналізації, дозволяючи новому поколінню дистанціюватися від офіційних соціальних інститутів або авторитетних структур. Використання сленгу може бути засобом самовираження, який сигналізує про опір традиційним нормам та правилам [2, с. 404]. Цей аспект особливо яскраво проявляється у молодіжних субкультурах, де мова стає символом бунтарства та виклику існуючій системі.

Одним із прикладів є використання контркультурної лексики в музичних жанрах, таких як реп або панк. Слова, які використовуються в цих музичних напрямках, часто мають провокаційний або антисоціальний зміст, що дозволяє молоді виразити своє невдоволення з приводу соціальної несправедливості. Наприклад, терміни, що з'являються в реп-текстах, можуть мати подвійний сенс або бути іронічними, що допомагає підкреслити критичне ставлення до політичної чи соціальної системи.

Іншою важливою соціальною функцією є функція створення гумору та іронії. Молодіжна лексика часто є інструментом для створення веселого та невимушеного середовища спілкування, а використання іронії, гіперболи або навіть сарказму дозволяє співрозмовникам встановити ближчі відносини [1, с. 320].

Наприклад, у фразах на кшталт “That test was a piece of a cake”, “Shut up” або “I'm dead” (у значенні сильного здивування чи виснаження), підлітки вживають вислови з гумористичним підтекстом, що допомагає їм висловлювати свої емоції у нестандартній формі.

Молодіжна лексика є важливим елементом у процесі мовної еволюції. Молодь часто стає рушійною силою змін у мові, адже вона відкрита до нових ідей та впливів, які виникають як у межах її власної культури, так і ззовні, через глобалізацію та мас-медіа. Деякі нові вирази можуть закріпитися в мові та стати частиною стандартної лексики. Наприклад, слова “sis” (sister), “bro” (brother),

“cringe” або “trash”, які початково належали до молодіжного англomовного сленгу, з часом стали загальноживаними та використовуються в різних вікових і соціальних групах [5, с. 312].

Водночас, частина молодіжної лексики має тимчасовий характер, і згодом ці мовні форми можуть зникнути, як це сталося з багатьма сленговими виразами попередніх десятиліть.

Таким чином, молодіжна лексика англійської мови виконує низку важливих соціальних функцій, включаючи ідентифікацію, інновацію, маргіналізацію, гумор та мовну еволюцію. Цей лексичний пласт є віддзеркаленням соціальних і культурних процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві, та впливає не лише на формування молодіжних субкультур, але й на загальну мовну культуру. Молодіжна мова не лише допомагає виразити індивідуальність і спільноту, але й сприяє розвитку та зміні мовних норм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burrige K., Allan K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 320 p.
2. Crystal D. *Internet Linguistics: A Student Guide*. London: Routledge, 2011. 192 p.
3. Eckert P. *Linguistic Variation as Social Practice: The Linguistic Construction of Identity in Belten High*. Oxford: Blackwell, 2000. 260 p.
4. Holmes J. *An Introduction to Sociolinguistics*. Longman, 2008. 404 p.
5. Tagliamonte S. *Teen Talk: The Language of Adolescents*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 312 p.

Таїсія Шаповал

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

СИНТАКСИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Термін «реклама» походить від латинського дієслова “advertere”, що буквально означає «звертати увагу», зокрема, на продукт або послугу за допомогою публічного оголошення (усного або письмового) [1].

Рекламний дискурс можна охарактеризувати як мову аудіального, візуального та сенсорного впливу, яка використовує несвідомі семантичні значення, що резонують з людьми. Рекламний дискурс має на меті впливати на різні соціальні групи, пропонуючи певний спосіб мислення та стиль життя, які є актуальними. Саме з цієї причини реклама стала засобом комунікації формування ставлення людей до продуктів, компаній, брендів, стилів життя та соціальних проблем [2].

Люди часто сприймають рекламу як соціальне, а не лінгвістичне явище. Мова реклами виконує дві комунікативні функції - інформувати та переконувати. Вона повинна бути грамотною, вичерпною, конкретною і цілеспрямованою, що дозволяє оцінити, чим насправді рекламований об'єкт, що рекламується, відрізняється від подібних аналогів [3]. У пошуках максимальної ефективності впливу реклама часом виходить за межі існуючих мовних стандартів, формуючи нові текстові візуалізації та моделі вербальної комунікації, які лише згодом стають невід'ємним елементом лінгвокультури [3].

Мовні засоби та мовленнєві стратегії, що використовуються в рекламі, багато в чому визначають, наскільки успішним буде продукт. Аналіз основних синтаксичних характеристик англомовного рекламного дискурсу показує, що за особливостями синтаксичної будови мова реклами має більше спільного з розмовною мовою, тобто є структурно спрощеним стилем. Англомовні рекламні тексти зазвичай містять такі синтаксичні тропи, як еліпсис, паралельні

конструкції, антиметабола, інверсія, парцеляція, сегментовані структури та риторичні запитання [3].

Англомовний дискурс соціальної реклами вирізняється тим, що використовує мовні засоби не лише для передачі інформації, а й для формування ціннісних орієнтирів, тонко впливаючи на світогляд аудиторії. Завдяки спрощеній синтаксичній будові та динамічним конструкціям соціальна реклама сприяє легкому сприйняттю складних ідей, водночас закликаючи до дії та переосмислення поведінки, що робить її потужним інструментом культурного та соціального впливу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hackley C. Advertising. Sage Publications Limited. URL: <https://doi.org/10.4135/9781446260807>
2. Fennis B. M., Stroebe W. The psychology of advertising. Psychology Press. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315681030>
3. Baig M. Analyzing the advertizing discourse – a journey from sight to mind. *International Journal of Applied Linguistics & English*, 2013. 128 p.

СЕКЦІЯ 5. МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Оксана Білер

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка)

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ПАРАМЕТРИ ПОНЯТТЯ «ТРИВОГА» У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Комунікація є однією з основних форм людської взаємодії, що забезпечує обмін інформацією, емоціями та ідеями. Вивчення поняття «тривога» у комунікативній лінгвістиці дозволяє краще зрозуміти, як емоційні стани можуть впливати на міжособистісну взаємодію, створюючи бар'єри у спілкуванні та змінюючи комунікативну поведінку людини. Це має особливе значення в умовах сучасного суспільства, де успішна комунікація стає важливим елементом у професійному, освітньому та соціальному житті.

Питання принципів та умов реалізації ефективної комунікації досліджували такі вчені-лінгвісти, як М. Денисенко, С. Левінсон, Г. Почепцов, Т. Кияк, О. Сербенська, Л. Симоненко та ін. Прагнення вивчити засоби й способи мовного вираження емоцій, страху і тривоги зокрема, глибоко й традиційно вкорінена в мовознавстві й інших гуманітарних науках. Л. Бертон, А. Біркхед, Б. Галахер, А. Охман, О. Пентилюк, К. Дж. Роусела, З. Фрейд та багато інших дослідників розробляли цю тему з різних підходів. Багато сучасних дослідників у цій галузі спиралися на погляди античних філософів, оскільки інтерес до цього явища з точки зору філософії ґрунтується на тому, що наші страхи, так чи інакше, змушують нас задуматися про сенс життя та його перспективи [4].

Як зазначають лінгвісти, мовні засоби (лексичні, граматичні, синтаксичні та інші) можуть формувати будь-яку емоційну атмосферу в комунікативному дискурсі, що, в свою чергу, впливає на свідомість співрозмовника. Однак

проблеми вивчення та опису механізмів впливу окремих мовних явищ і категорій залишаються невирішеними, тому це питання залишається важливим і актуальним, особливо в умовах глобалізованого стресу у зв'язку з повномасштабними війнами, стихійними лихами та іншими екологічними і економічними проблемами.

Скористаємося науковими доробками Г. Почепцова, для визначення поняття «комунікація». Так, дослідник під терміном «комунікація» розуміє процеси перекодування вербальної сфери в невербальну та невербальної у вербальну [5], вважаючи, що комунікація допомагає посилити диспозиції, що існують у суспільстві, роблячи неявне явним.

Відповідно до тематики дослідження розглянемо термін «тривога» у психології та лінгвістиці. Так, у психології термін «тривога» найчастіше використовується для опису неприємного за своєю забарвленістю емоційного стану, що характеризується, з одного боку, суб'єктивними відчуттями напруги, занепокоєння, а з іншого – фізіологічними змінами в організмі: активацією нервової системи і типовими вегетативними ознаками (позчастішання пульсу та дихання, підвищення артеріального тиску, посилення потовиділення тощо) [3]. Хоча тривога і належить до категорії негативних емоцій, але це нормальне почуття, притаманне всім людям, незалежно від статі, віку і соціального статусу, крім тих випадків, коли тривога починає контролювати життя людини настільки, що вона не може впоратися з цим самотужки [2]. Глумачний словник визначає «тривогу» як неспокій, збентеження, викликані якимсь побоюванням, страхом перед чимось, передчуттям неприємного, небезпечного [1].

У Кембриджському словнику тривога – це «неприємне відчуття нервозності або занепокоєння з приводу того, що відбувається або може статися в майбутньому» [6]. Словник Merriam-Webster описує дану лексему як «нервозність, як правило, через загрозливе або очікуване захворювання: стан тривоги» [8].

Розглянемо лексичні інновації концепту «тривога» в англійській мові, що з'явилися протягом останніх років, відображаючи зміну соціокультурного

контексту, технологічного прогресу та нових психоемоційних викликів. Серед них: *anxiety disorder* – загальний термін для класифікації різних типів тривожних розладів, таких як генералізований тривожний розлад (*GAD*), соціальна тривога та панічні атаки; *anxiety epidemic* – описує зростаючу кількість людей, які страждають від тривожності на глобальному рівні, вказуючи на серйозність проблеми; *anxiety trigger* – позначає конкретний фактор або ситуація, яка викликає або посилює тривожний стан; *social anxiety* – описує тривогу, яка виникає під час соціальних взаємодій або в соціальних ситуаціях; *eco-anxiety* – цей термін описує тривогу, пов'язану з екологічними проблемами, такими як зміна клімату та екологічні катастрофи; *zoom fatigue* використовують для позначення втоми і тривоги, що пов'язані з надмірною участю у відеоконференціях, особливо під час пандемії *COVID-19* [7].

Слід зазначити, що тема війни також має значний вплив на лексичні інновації концепту «тривога» в англійській мові, особливо в контексті сучасних конфліктів. Відповідно часто вживаними стали такі терміни як: *war anxiety* (тривога, що виникає внаслідок війни, військових конфліктів або загрози насильства) – цей термін вживається для опису почуттів тривоги у людей, які живуть в районах, де ведуться бойові дії, або в країнах, що зазнають загрози з боку інших держав; *PTSD* (*post-traumatic stress disorder*) (психічний розлад, що може виникати у людей після переживання або свідчення травматичних подій, включаючи війну) – вживається для позначення наслідків бойових дій у військових, що страждають від тривоги; *war-related stress* (стрес, пов'язаний із військовими діями, який може включати тривогу, депресію та інші емоційні проблеми) – переважно вживається в наукових дослідженнях та медичних обговореннях про вплив війни на психічне здоров'я населення; *civilians' anxiety* (тривога цивільного населення в умовах війни або конфлікту, що пов'язана з безпекою, втратою близьких, руйнуванням житла тощо) – термін використовується в контексті гуманітарних криз та їх впливу на психологічний стан людей; *displacement anxiety* (тривога, що виникає внаслідок вимушеного переселення людей через конфлікти чи війни) – цей термін часто вживається в

гуманітарних та соціальних наукових дослідженнях, що стосуються біженців і внутрішньо переміщених осіб [9].

Таким чином, найпродуктивнішою в контексті кількості неологізмів, пов'язаних із концептом ANXIETY, є лексико-семантична група, що описує занепокоєння сучасної, що виникло внаслідок страху зараження, соціальної ізоляції та її наслідків, а також відчуття незахищеності. Подальші розвідки вбачаємо в реалізації компонентного аналізу та контекстуальній реалізації членів синонімічного ряду терміну «Anxiety» (Alarm, Alert Worried, Concern, Fear, Unease, Fretful).

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: близько 170000 слів та словосполучень. Укладач та головний редактор В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2001. 1440 с.

2. Жулінська М. О. Вербалізація концепту ANXIETY неологізмами сучасної англійської мови *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Філологія. 2023 № 60 Том 1. С.44-47.

3. Іванова Т. Тривога як психологічний феномен *Вісник Львівського університету*. Серія психологічні науки. 2020. Випуск 6. С. 72–78.

4. Колісник О. Чинник недиспозиційності предикатів у створенні смислу «страх» у художньому дискурсі *Актуальні проблеми іноземної філології і лінгводидактики* [Електронне видання]: Збірник наукових статей здобувачів вищої освіти факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Вип. 4. С.158-161.

5. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації. К.: Видавничий центр «Київський університет». 1999. 301 с.

6. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/anxiety>

7. Journal of Traumatic Stress <https://onlinelibrary.wiley.com/index/15736598?accessStatusFilter=on&startPage=>

8. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/anxiety>

9. Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy. <https://psycnet.apa.org/PsycARTICLES/journal/tra/16/8>

Данііл Дев'ять

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТАВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО ІСТЕБЛІШМЕНТУ ДО РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Дослідження медійного дискурсу щодо російсько-української війни набуває особливої актуальності з огляду на його визначальну роль у формуванні глобальної архітектури міжнародних відносин та геополітичної стабільності. Медійний дискурс американського істеблішменту, який характеризується специфічними лексико-семантичними та тактико-стратегічними параметрами, постає ключовим інструментом конструювання суспільної думки та артикуляції зовнішньополітичного курсу США.

Комплексний лексико-семантичний аналіз дискурсивних практик уможлиблює ідентифікацію доміантних термінологічних одиниць, фразеологічних конструкцій та концептуальних структур, що експлікують позицію США щодо російської агресії проти України. Означені мовні маркери виступають індикаторами стратегічних інтересів американської адміністрації та віддзеркалюють динаміку трансформації її геополітичних пріоритетів.

Об'єктивація предметного поля дослідження здійснюється через призму лексико-семантичної специфіки термінологічного апарату та концептуальної структури, що функціонують у медійному дискурсі американського істеблішменту стосовно російсько-української війни. Вивчення тактико-стратегічного потенціалу цього дискурсу набуває особливої релевантності в контексті сучасних міжнародних відносин, оскільки медійний континуум детермінує формування громадської думки, яка, своєю чергою, впливає на зовнішньополітичний вектор США. Лексико-семантичний аналіз уможлиблює глибоке осмислення того, як через селекцію вербальних засобів конструюється

не лише політична позиція, а й суспільне сприйняття ключових геополітичних процесів.

У дискурсі американського істеблішменту важливими термінами є “*aggression*” (агресія), “*sovereignty*” (суверенітет), “*territorial integrity*” (територіальна цілісність), “*humanitarian aid*” (гуманітарна допомога) та “*democratic values*” (демократичні цінності) [1-4]. Наприклад, вжиток лексеми “*aggression*” стосовно дій Росії має не лише описовий, але й морально-правовий аспект. У своїх виступах, такі політики як президент США Джо Байден та держсекретар Ентоні Блінкен [3] часто наголошують на “*aggressive actions*” (агресивних діях) Кремля, які підривають міжнародний порядок, встановлений після Другої світової війни. Вживаючи терміни, що акцентують на порушеннях міжнародного права, американські політики прагнуть залучити міжнародну спільноту до спільних дій на підтримку України.

Крім того, лексема “*sovereignty*” використовується для підкреслення важливості міжнародного визнання України як незалежної держави. Наприклад, у резолюціях Конгресу США [4] підкреслюється, що будь-які спроби Росії змінити кордони України є неприпустимими та вимагають активного міжнародного реагування. Це надає легітимності зусиллям України в боротьбі за свої території, демонструючи, що Сполучені Штати підтримують не лише військову, але й політичну стратегію України.

Важливо зазначити, що американська медіа-сфера також суттєво впливає на формування дискурсу навколо конфлікту. Висвітлення подій в Україні часто супроводжується такими лексемами “*humanitarian catastrophe*” (гуманітарна катастрофа), “*military aggression*” (військова агресія) та “*Crimean crisis*” (кримська криза). Наведені словосполучення не лише описують події, але й створюють емоційний контекст, що впливає на сприйняття громадськістю. Наприклад, у новинах телеканалів, таких як CNN або BBC, висловлення “*humanitarian catastrophe*” використовується для підкреслення тяжких наслідків війни для цивільного населення, що, у свою чергу, спонукає до мобілізації ресурсів для надання допомоги Україні [1].

Крім того, лексико-семантичний аналіз вказує на зміну риторики залежно від етапів конфлікту. Під час активізації військових дій, таких як “*Russian invasion*” (вторгнення Росії) в Україну в 2022 році, фрази на кшталт “*military support*” (військова підтримка) і “*weapons*” (зброя) стали домінуючими в американському дискурсі.

Це свідчить про еволюцію американської політики від економічних санкцій до більш рішучих військових дій. У своїх зверненнях до Конгресу Джо Байден [2] акцентував на необхідності надати Україні “*military assistance*” (військову допомогу) для захисту від агресії, що стало важливим кроком у формуванні тактичного потенціалу США.

Важливим аспектом є також використання висловлення “*democratic values*”, яке часто вживається у контексті підтримки України. Цей вираз підкреслює, що американська політика не лише базується на стратегічних інтересах, але й на принципах, які відстоюють США на міжнародній арені. Наприклад, у своїх виступах представники уряду наголошують на важливості підтримки України як країни, що прагне до демократії, протистоячи “*authoritarianism*” (авторитаризму), що асоціюється з режимом Путіна [3].

Аналіз мовних засобів, що використовуються в дискурсі, також вказує на те, як ці терміни формують певний імідж США як захисника свободи та демократії. Риторика, що акцентує увагу на “*partnership*” (партнерстві) і “*cooperation*” (співпраці), покликана створити образ активного учасника, який підтримує світовий порядок, заснований на правилах, і підкреслює роль США в глобальній політиці [1].

Проведене дослідження дає підстави констатувати, що медійний дискурс російсько-української війни виступає детермінантом формування політичних наративів та прийняття стратегічних рішень як у внутрішньополітичному вимірі США, так і на міжнародній арені. Здійснений лексико-семантичний аналіз дискурсивних практик верифікує гіпотезу про те, що термінологічний інструментарій та концептуальні конструкти, імплементовані в медійному просторі, екстраполюються на внутрішньо- та зовнішньополітичні процеси,

генеруючи відповідний емоційний резонанс у сприйнятті збройного конфлікту та каталізуючи консолідацію міжнародної спільноти.

В умовах перманентної трансформації геополітичного ландшафту експлікація означених аспектів набуває особливої епістемологічної цінності для комплексного осмислення як американського політичного вектора, так і глобальних політичних процесів у контексті новітніх безпекових викликів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jacqueline Howard. Biden 'confident' on \$60bn Ukraine war aid package vote. BBC News. 18 February 2024. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68330570>
2. Russia-Ukraine War: Biden Says, Deployment of North Korean Troops «Very Dangerous». WION. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aJ0Y8iZ0IQY>
3. Secretary of State Antony Blinken discusses the war in Ukraine and Biden's trip to Saudi Arabia. PBS NewsHour. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Hyw0QHkGcBo>
4. US has to strike on North Korean troops in Ukraine: Congress demands this from President. Kanal13. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7yH5aNOYHLE>

Жан Жуй

Науковий керівник – к.філол.н., ст. викл. Бондаренко В.О.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

YOUTH SLANG IN EVOLUTION OF CANADIAN ENGLISH

Language has always been an integral part of society, its members, their lives and all the changes taking part in them. As soon as society changes the language inevitably undergoes certain alterations or transformations, what is the main source of the language evolution due to the social aspects. According to some linguists, whenever a language goes through even the slightest modifications, it embraces all its aspects: lexical, grammatical and phonetic [1; 3; 4]. By the present linguistic research we are making an attempt to overview some lexical peculiarities of the youth slang as one of the major factors of current changes in Canadian English.

Slang can be classified as a social variety characterizing a group, for example, music slang, military slang, drug slang, teenage slang, college slang; or as a regional variety distinguishing an area. According to E. Mattiello, specific slang is language that speakers use to show their belonging to a group and establish solidarity or intimacy with the other group members [2, p. 39–40]. It is often used to create speakers' own identity. It is largely used by people of similar age and experience to strengthen the bonds within their own peer group, keeping outsiders out. It is also used by people sharing the occupation or same living conditions, attitude or lifestyle.

Meanwhile, general slang is the language that speakers use to break with standard language and to change the level of discourse in the direction of informality. It tells about the speakers' intention to refuse conventions and shows their need to be fresh and startling in their expression, in other words, to enrich the language. It should be mentioned that some slang are both specific and general [2, p. 39–40].

Modern classification of the Canadian youth slang includes several groups of lexical units:

- 1) Nouns signifying living beings: *ripstaker* – a self-conceited person; *floozie* – a prostitute; *boomer* – seasonal worker;
- 2) Nouns signifying process: *bend* – outdoor party, feast; *shellacking* – defeat; *hush-hush* – confidential talk;
- 3) Collective Nouns: *guff* – nonsense, lies; *bull* – idle talk; *bushwa(h)* – nonsense;
- 4) Nouns signifying inanimate objects: *jitney* – a cheap taxi; *dump* – a pub, a bar; *bug* – a small automobile;
- 5) Nouns of material: *weeno* – wine; *lightning* – cheap whisky [1; 3; 5].

Among the Canadian slangy words, used not only by teenagers, there are a lot of lexical units denoting typical Canadian dishes or elements of cuisine. Among them, *beavertail* – deep-fried dessert pastry resembling a beaver's tail; *poutine* – French fries covered with cheese curds and gravy (in some Ukrainian kitchens in Ontario perohies are used instead of French fries in this dish); *tortiere* – a French-Canadian meat pie.

Moreover, some slangs popular with the Canadian youth are connected only with the spoken informal conversations and may be considered as the social or phonostylistic marker of speech. For instance, *lineup* – a queue, *houser* – a primitive person, *canuck* – a typical Canadian, *clicks* – a speed of movement of a vehicle, etc.

Generally speaking, slang of the Canadian youth seems to be dynamic as well as the Canadian society itself. It reflects the slightest social changes and incorporates them into the language in the forms of newly-formed lexemes that are known and used within a closed circle of speakers first and gradually enter the language system. Some of the modern slangy words of Canadian youth become so popular that they establish themselves in the vocabulary of various social classes regardless of the communicative situations. All in all, slang of the Canadian youth is a constantly developing segment of vocabulary, evolving alongside the social changes and language modifications.

REFERENCES

1. Gold E., McAlpine J. Canadian English: A linguistic reader. Ontario: Queens University Kingston, 2010. 235 p.
2. Mattiello E. Introduction to English Slang. A description of its Morphology, Semantic and Sociology. Milan: Polimetrica, 2008. 320 p.
3. Telfer G. Dictionary of Canadianisms: How to Speak Canadian, eh! N/a: Folklore Publishing, 2009. 352 p.
4. Canadian Slang Dictionary. URL: <http://www.coolslang.com/in/canadian/index.php>
5. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com/>

Катерина Макаренко

Науковий керівник – викл. Кінжегулова Н. В.

*(Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка)*

СИСТЕМНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛЕКСИКИ. ПОНЯТТЯ СИНОНІМІЇ НА ПРИКЛАДІ СИНОНІМІЧНОЇ ГРУПИ “PARLER”

Французька мова, відома своєю багатю лексикою, забезпечує мовців великою кількістю синонімів для вираження найрізноманітніших відтінків смислу. Важливим аспектом цієї багатогранності є систематичність словникового складу, який дає змогу варіювати мовні засоби залежно від контексту, стилю, емоційного забарвлення та інших комунікативних факторів. Одним із найяскравіших прикладів синонімічних рядів французької мови є група дієслів, що об'єднує різні варіанти слова «parler», яке вказує на акт мовлення. Ця група синонімів, що складається з таких слів, як “bavarder”, “discuter”, “causer”, “converser”, “dialoguer”, “jaser”, демонструє лексичне багатство та структурованість французької мови [1, с. 184].

Основне дієслово “parler” має універсальний характер і використовується для позначення процесу говоріння загалом. Воно є нейтральним у стилістичному плані, тому підходить як для офіційного, так і для неформального контексту. Наприклад, речення “Il parle avec ses amis” вказує на загальне поняття розмови без додаткових відтінків смислу. Однак, щоб передати конкретніший зміст або стилістичне забарвлення, французька мова пропонує низку синонімів [4, с. 386].

Одним із таких синонімів є “bavarder”, що має дещо інше значення, ніж “parler”. Це слово вказує на легку, невимушену розмову, часто про незначні або неважливі теми. У порівнянні з “parler”, “bavarder” зазвичай використовується у неформальних ситуаціях, де немає потреби в серйозному обговоренні. Наприклад, “Les enfants bavardent pendant la récréation” (Діти балакають під час перерви) підкреслює невимушеність та несерйозний характер розмови [4, с. 389].

Інший синонім, “discuter”, має дещо інше забарвлення, ніж попередні варіанти. Це слово передбачає серйозне обговорення з метою досягнення

певного висновку або компромісу. Його можна використовувати в обох контекстах – як формальному, так і неформальному, але воно завжди вказує на змістовний і аналітичний характер розмови. Наприклад, у реченні “Ils discutent des problèmes politiques” (Вони обговорюють політичні проблеми) “discuter” підкреслює серйозність теми та намір досягти певного результату [2, с. 48].

Ще одне дієслово, “causer”, є цікавим прикладом синоніма “parler” із певним соціокультурним відтінком. Це слово має елітарне забарвлення і зазвичай використовується для опису світського спілкування. Наприклад, у фразі “Ils causent de littérature” (Вони говорять про літературу) дієслово “causer” підкреслює інтелектуальний або культурний контекст, у якому відбувається розмова.

Дієслово «converser» також має відтінок офіційності та витонченості. Це слово підходить для опису обміну думками між освіченими людьми або в офіційних ситуаціях. “Converser” має вишуканий характер і зазвичай вживається у формальних контекстах. Наприклад, у реченні “Ils conversent sur des théories philosophiques” (Вони ведуть бесіду про філософські теорії) “converser” вказує на вишуканість і серйозність теми розмови [3, с. 105].

Синонім “dialoguer” зазвичай використовується в дипломатичних або політичних контекстах, оскільки передбачає формальність та взаємне вислуховування. У порівнянні з “parler” це слово вказує на структуровану розмову між сторонами з наміром вирішити певні питання. Наприклад, “Les diplomates dialoguent pour résoudre le conflit” (Дипломати ведуть діалог для вирішення конфлікту) підкреслює офіційний характер спілкування.

Нарешті, “jaser” вказує на пусті балачки або плітки. Це слово часто має негативний відтінок і використовується для опису розмов на несуттєві теми або чуток. Наприклад, “Ils jament sur la vie privée de leurs voisins” (Вони пліткують про приватне життя своїх сусідів) підкреслює несуттєвість теми та певну негативну конотацію [5, с. 234].

Таким чином, синонімія у французькій мові відіграє важливу роль у лексичній системі, дозволяючи мовцям вибирати найбільш відповідне слово для

конкретної ситуації. Усі наведені синоніми дієслова «parler» мають свої особливості та нюанси, які залежать від контексту, стилістичного забарвлення та цільового призначення висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко С. П. Сучасна лексикологія французької мови. Київ: Вища школа, 2004. 284 с.
2. Гак В. Г. Синонімія у французькій мові: поняття та приклади. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Мовознавство*. 2017. № 3. С. 48–53.
3. Михайлович І. В. Особливості синонімічних рядів у французькій мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія*. 2020. Вип. 10. С. 102–108.
4. Le Grand Robert de la langue française: Dictionnaire alphabétique et analogique. Paris: Dictionnaires Le Robert, 2001. 2947 p.
5. Vuillaume M. Le système des synonymes dans la langue française. Paris: Larousse, 2015. 312 p.

Світлана Маценко

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Гуменюк І.Л.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЛЕНГУ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

(на матеріалі онлайн-ресурсу “Dictionary.com”)

У сучасному молодіжному англомовному просторі дедалі швидше набирають популярності слова і вирази, які є неформальними, а також нелітературними. Із лінгвістичної точки зору їх прийнято називати сленгом або ж сленгізмами. Прикметно, що для кращого розуміння англійської мови і її носіїв не достатньо лише володіти стандартним лексичним складом, а ще й бути ознайомленим із сучасними виразами, які активно використовуються під час спілкування носіями мови.

Питання сленгу в англomовному просторі цікавило багатьох дослідників, зокрема Ю. Загребнюк, І. Подгурську, А. Павельєву, І. Сотніченко, В. Демку, Є. Матвієнко, Л. Шимчук, Ю. Пилипей та інших. Слід відзначити, що у своїй праці «Молодіжний сленг у сучасній англійській мові» Л. Шимчук зазначає: «Сленг охоплює практично всі області життя, описує практично всі ситуації, крім нудних, оскільки сленгове слово народжується як результат емоційного ставлення мовця до предмета розмови. Сленг – це постійна словотворчість, в основі якої лежить принцип мовної гри. Нерідко саме комічний, гральний ефект є головним у сленговому тексті. Молодій людині важливо не тільки «що сказати», але і «як сказати», щоб бути цікавим оповідачем» [3].

Неабиякою знахідкою в пошуку сучасного англomовного сленгу стане онлайн-ресурс “Dictionary.com”, який містить не лише окремі слова і вирази, а й також подає їх у контексті, окреслює походження, надає чіткі пояснення до них.

Наприклад, цікавим вбачаємо вираз “*big mood*”, що є поєднанням двох слів *big* «великий» та *mood* «настрій». Слід відзначити, що ця фраза є аналогом виразу “that feeling when”. Цей вираз доречно використовувати під час перегляду різноманітних відео, стрічки новин, якщо ваш настрій або ж погляди схожі з тими, про які йдеться. (eg. “*Drinking coffee in the morning and hoping it solves a lot of our problems is a big mood*”. *Пити каву вранці і сподіватися, що вона вирішить багато наших проблем – спільний настрій.*). Зауважимо, що цей сленговий вираз можна використовувати й під час неформального спілкування, якщо ваші погляди схожі до тієї ситуації, яка обговорюється.

Слід зацентувати увагу на виразі “*in due time*”, який вказує на своєчасність та належність часу чогось саме. Цей сленговий вираз можна використовувати в ситуаціях, коли хочеться натякнути, що людині варто бути терплячою, адже зрештою все відбудеться, але в потрібний час. Також, вираз “*in due time*” можна використовувати коли точно знаємо (або ж нам так здається), що щось станеться, але не відомий точний час коли саме це відбудеться (e.g. “*I can't fix the car right now, but I will get to it in due time*”. *Зараз я не можу*

полагодити машину, але з часом доберусь до неї) [4]. Звернімо увагу, що цей вираз дозволяє закцентувати увагу співрозмовника на тому, що однаково роботу буде виконано, варто лише почекати.

Слушно зауважити на сленговому слові “*sadfishing*”, що походить від “*catfishing*”. Слово “*catfishing*” слугує для опису шахрайства чи обману, коли людина в соціальних мережах є інакшою, ніж у реальному житті. У свою чергу “*sadfishing*” описує людину, яка конкретизує увагу на своїх проблемах, сумному настрої задля привернення уваги більшої кількості підписників (e.g. “*Whenever her sister shares emotional stories online, some people accuse her of **sadfishing**, wondering if she’s genuinely seeking help or just looking for attention*”). Кожного разу, коли її сестра ділиться емоційними історіями в Інтернеті, деякі люди звинувачують її в настроєвому впливі, думаючи, чи справді вона шукає допомоги чи просто шукає уваги). Згаданий приклад вдало ілюструє ситуацію, коли людина занадто сильно акцентує увагу на собі. Саме тому люди досить часто ставляться скептично до таких публікацій, адже коли хтось занадто часто ділиться проблемами в соціальних мережах, це може викликати підозру. Проте, це не стосується тих людей, які справді потребують допомоги. Також, людям, які діють за принципом “*sadfishing*”, варто бути обережними, оскільки коли вони потребуватимуть допомоги насправді, значна кількість людей може не допомогти.

Задля опису стану людини, коли вона потрапляє в ситуацію, яку, на її думку, неможливо ніяк змінити, а варто лише прийняти можна вжити сленговий вираз “*it is what it is*” (eg. “*New land is harsh, and vigorous, and sturdy. It scorns evidence of weakness. There is nothing of sham or hypocrisy in it. **It is what it is, without apology***”). Нова земля сувора, енергійна та міцна. Воно зневажає ознаки слабкості. У неї немає нічого з фальсифікації чи лицемірства. Це те, що є, без вибачень.) [4]. У прикладі, де згадується про сувору нову землю, вираз “*it is what it is*” вдало показує відсутність фальсифікацій чи лицемірства. Навколишнє середовище вимагає прийняття ситуацій без ніяких ілюзій, адже воно є таким як

є. Сленговий вираз “*it is what it is*” допомагає підсилити ідею жорстокої правди й прямої, яких не можливо ні оминати, ні змінити.

Для опису нещирих або ж іронічних вибачень можна використати фразу “*sorry not sorry*”. Прикметно, що ця фраза вдало описує ситуацію, коли хтось ставить запитання, обговорює теми, які можуть бути неприємними для інших і при цьому вибачається, насправді ж він не вибачається і йому не шкода. (eg. “*My music was really loud last night. Sorry not sorry*”. *Вчора ввечері моя музика була дуже гучною. Але не шкодую про це.*). У наведеному прикладі ми маємо ситуацію, у якій згадується про слухання музики дуже гучно. Слід відзначити, що незважаючи на можливий дискомфорт для сусідів, людина не відчуває провини. Вираз «*sorry not sorry*» надає можливість зрозуміти, що вибачення не є щирими, а виступають лише формою жарту. Прикметно, що сленговий вираз “*sorry not sorry*” репрезентує межу між формальними вибаченнями і неприйняттям провини внутрішньо.

Цікавим вбачаємо походження виразу “*no face, no case*”. Зауважимо, що в багатьох країнах, зокрема й США, прийнято вважати підозрюваного невинним, якщо його обличчя не засвідчене й не зафіксоване. Відсутність обличчя означає або відсутність свідків, або ж коли справжнє обличчя підозрюваного чітко незафіксоване. Тобто, навіть якщо підозрюваний відповідає опису, але його обличчя чітко не засвідчене на фото, справу буде закрито у зв’язку із відсутністю доказів. Наразі ця фраза активно використовується в соціальних мережах для опису фотографій, на яких люди навмисно приховують свої обличчя. (eg. “*They covered their faces in this photo. No face no case*”. *На цьому фото вони закрили свої обличчя. Немає обличчя, немає справи*). Зауважимо, що вираз “*no face, no case*” дозволяє описати людей, які приховують свої обличчя на фотографіях задля збереження анонімності. Також, згаданий сленговий вираз дозволяє описати тих людей, які намагаються залишатись «невидимими» або ж уникають втручання в особисте життя.

Підсумовуючи вище сказане, може зробити висновок про те, що сленг є досить поширеним явищем, яке активно використовується в розмовному

мовленні. Оскільки проблема сленгу є популярною й актуальною, вбачаємо подальші наукові розвідки з цієї проблеми перспективними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балашова І. Англійський сленг в музиці: зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф. (12 травня 2021 р.). Рівне : НУВГП, 2021. С. 109–113. URL: https://ep3.nuwm.edu.ua/22133/1/zbirnik_ii_vseukrajinskoji_2021_1_%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%80.pdf#page=110
2. Загребнюк Ю. Особливості молодіжного сленгу в англійській мові. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/13626/1/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf
3. Шимчук Л. Молодіжний сленг у сучасній англійській мові. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20374/5464.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
4. Dictionary.com. URL: <https://www.dictionary.com/>.

Тетяна Молгамова

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Мова – значущий засіб регуляції діяльності людей у різних сферах. Будучи знаряддям спілкування, мова, як дзеркало, відображає особливості його носіїв, їхню культуру та історію, реагує на всі зміни в суспільстві. Сучасний світ динамічно розвивається і разом із ним у постійному розвитку перебуває мова. Вона слідує за змінами, що відбуваються в нашому житті, пов’язаними зі зміною культурних орієнтирів, цінностей та установок.

Сленг, будучи невід’ємною частиною мови, є одним із основних та найбільш проблематичним питанням лексикології, оскільки відображає лінгвокультурні особливості соціуму. За визначенням Т. Кондратюка, сленг – це

мовна підсистема, яка виникає в певних соціальних і культурних контекстах і використовується для вираження соціальної групової ідентичності [3].

Крім того, мовознавці вказують на те, що виникнення терміна «сленг» в українській мові зумовлене зростаючим інтересом до англійських культур і популяризацією англійської мови. Сленг являє собою специфічну форму спілкування, яка дозволяє передавати думки більш глибоко, оригінально і стисло [2].

Дослідники виділяють два основних типи сленгу: загальний і спеціальний. Загальний сленг охоплює лексичні одиниці, які є відомими широкій аудиторії і не обмежуються конкретними соціальними чи професійними групами. Загальний сленг складається з образних слів і виразів, які широко використовуються в розмовній мові і мають емоційний відтінок. Ці елементи виходять за межі літературної мови, прагнуть до новизни та оригінальності, виконуючи функцію синонімів літературних термінів.

Загальний сленг зберігає свою популярність протягом певного часу, хоча сленгові вирази можуть перетворюватися на колоквиалізми або зовсім зникати. Важливо зазначити, що загальний сленг відрізняється від спеціалізованого, оскільки він бере свій початок із різних джерел. Також характерною рисою загального сленгу є його різноманітність у ступені наближення до фамільярного спілкування, хоча в цілому він протистоїть розмовній мові як частина просторіччя. Натомість спеціальний сленг представляє собою нестандартний лексикон, характерний для певної соціальної групи, що може включати різноманітні стилістичні елементи [5].

П. Грабовий, О. Глазова та Л. Ставицька класифікують спеціальний сленг за соціальними та віковими критеріями на кілька категорій:

- 1) професійний сленг, до якого належать терміни з комп'ютерної, військової, медичної, музичної, футбольної, морської та космічної сфер;
- 2) мова окремих соціально-вікових груп, яка включає молодіжний сленг, сленг підлітків, університетський (студентський) сленг, шкільний сленг, а також

терміни злодіїв (які не слід плутати з арго — таємною мовою злодіїв; кримінальний сленг став відомим за межами арго) [4].

Молодіжний сленг – це специфічний аспект національної мови, що відображає спосіб спілкування молоді та певною мірою вказує на рівень культури, освіти і розвитку суспільства. Сьогодні він підлягає впливу масової культури, що охоплює різні групи молоді. Цей сленг, як і інші його форми, базується на фонетичних і граматичних принципах загальнонаціональної мови, але має розмовний і часом грубий характер.

На нашу думку, важко провести чітку межу між молодіжним та загальним сленгом, оскільки «обидва види сленгу мають багато спільного, зокрема, складність у визначенні специфічної лексики, що стосується спеціалізованих сленгів у порівнянні з ядром загального сленгу» [1]. Також не просто відокремити терміни, які належать до спеціальних сленгів (наприклад, комп'ютерного, наркоманського, музичного чи тих, хто входить до неформальних угруповань), від молодіжних сленгізмів. Важливо враховувати, що мобільність і відкритість молодіжного сленгу сприяють його активній взаємодії з іншими соціальними діалектами, що призводить до постійного оновлення словникового запасу й відображає зміни в суспільстві [7].

Отже, молодіжний сленг є важливим соціолінгвістичним явищем, яке відображає не лише мовні інновації, а й культурні, соціальні та психологічні аспекти життя молоді. Його динамічність і здатність до адаптації свідчать про активну взаємодію молодіжної субкультури з іншими соціальними групами, а також про постійні зміни в суспільстві.

Класифікація молодіжного сленгу дозволяє виділити різні його аспекти, що підкреслює багатогранність молодіжного мовлення і його роль у формуванні ідентичності молоді. Подальші дослідження в цій галузі можуть допомогти глибше зрозуміти механізми розвитку мови та її зв'язок із соціальними змінами, що відбуваються в сучасному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грабовий П. Молодіжний сленг у системі соціолектів сучасної української мови. URL : <http://litmisto.org.ua/?p=7963>
2. Довгаль Є. А. Молодіжний сленг : щодо проблеми класифікації сленгізмів. URL : www.nbuv.gov.ua/portal/.../u1113dov.pdf
3. Кондратюк О. Молодіжний сленг як мовне явище. URL : <https://www.ji.lviv.ua/n38texts/kondratyuk.htm>
4. Ставицька Л. Про взаємодію жаргону і сленгу. *Українська мова і література*. 2000. №15. С. 7–8.
5. Столяр М. Ю. Аксіологічні особливості лексики молодіжного сленгу (на матеріалі художнього дискурсу кінця ХХ – початку ХХІ століть). *Актуальні проблеми філології та перекладознавства : збірник наукових праць. Хмельницький* : ФОП Бідюк Є. І., 2016. Вип. 10. Том 3 (Р-Я). С. 102–108.
6. Столяр, М. Ю. Молодіжний сленг у постмодерній українській прозі: прагмалінгвістичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Одеса, 2018. 22 с.
7. Український молодіжний сленг. Сучасна картина світу / за ред. Ю. Л. Мосенкіса. Київ, Умань : ПП Жовтий, 2010.

Марія Педько

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

FROM 'UNHINGED' TO 'HINGED': THE ROLE OF BACK-FORMATION AND INTERNET CULTURE IN MODERN ENGLISH

Language is a complex sign system used for communication and thinking. It is characterised by variability, and as a consequence, it evolves. A static language is a dead language, such as Latin; its static and fixed nature can be explained by the fact that Latin is no longer used for active communication.

English is the lingua franca, and thus the most widely spoken language in the world. As of 2022, approximately 1.35 million people knew English either as a first or second language, which is about 17% of the population at the time of the study [1].

English is commonly used in international communication, aided by its relatively easy grammar and simplified structure. However, this widespread use leads

to changes in the language, including the backward formation processes discussed in this work. This process plays an important role in adapting the language to new needs and allows it to remain alive and relevant to speakers around the world. The influence of Internet culture and social media makes such changes particularly rapid and noticeable, which only emphasises the need to study them in modern language.

This paper will examine these processes using the example of the word ‘hinged’ and ‘unhinged’ as examples.

We have all likely encountered the word ‘unhinged’ at least once, either in a literal context or in a context where this adjective describes a person. Dictionaries give the meaning of this word as ‘mentally ill, unstable’. This variant, where the word “unhinged” characterised the mentally unstable, was documented even earlier than the direct meaning: “taken off the hinges” [2].

However, notwithstanding this, the word hinged, in the expressive sense of an adjective applied to a person or idea, has not been used until recently.

“Hinged” is an academic-slang term that describes someone who is a sane or rational person [3].

We can't pinpoint exactly which wordsmith used the word, but we can trace how it evolved.

In English, we often observe how some words are formed ‘backwards’. That is, existing forms such as ‘unhinged’ become the basis for the creation of new words such as ‘hinged’. Such processes include back-formation, reanalysis and the creation of antonyms, which allows the language to develop and enrich itself by adding original and neologous forms. These phenomena play an important role in English, especially in the modern world where the Internet and social media facilitate their rapid spread.

In linguistics, back-formation is the process of forming a new word (neologism) by removing actual or assumed suffixes from another word. In simple terms, a reflexive formation is a shortened word (for example, editor) formed from a longer word (editor). Verb: a reflexive formation (which is itself a reflexive formation). It is also called a reflexive derivative.

The term back-formation was coined by the Scottish lexicographer James Murray, editor-in-chief of the Oxford English Dictionary from 1879 to 1915.

The concept of back-formation usually involves removing perceived affixes from words that speakers interpret as complex. Although less common than affixation, this process has a long history in English, dating back to Middle English. It is often driven by the linguistic need to create simpler or contrasting forms from existing words. [5] For instance, “unhinged” was a well-established adjective to describe instability or mental disarray, painting a picture of someone as a “door” that has metaphorically lost its hinge, and thus, balance. As “unhinged” gained popularity, especially in psychological and social descriptions, the need for a contrasting positive term grew, leading speakers to experiment with a back-formed “hinged” to describe mental stability.

In recent times, the term ‘hinged’ has acquired a special status in informal discourse, especially in online communities frequented by younger members of the population. Originally coined as an ironic analogue to ‘unhinged’, the term ‘hinged’ playfully subverts expectations by endowing people with a sense of stability, composure or rationality in contexts where these traits are not often explicitly labelled. The use of the word ‘hinged’ is in line with a broader trend of linguistic humour online, where terms are often created to reflect ironic or exaggerated qualities.

Social media platforms such as Twitter and TikTok have accelerated the spread of the word “hinged” and made it a semi-serious label within internet culture. The viral nature of these platforms encourages rapid adoption and widespread use of newly coined words, especially when they resonate with cultural sentiment or serve as humorous commentary. For example, users often use the word “hinged” in a linguistic sense, such as in statements like “I’m feeling particularly hinged today” to emphasize an unusual sense of control or rationality in an otherwise chaotic context. This example shows how Internet culture encourages playful linguistic innovation and provides speakers with novel, creative expressions that can reflect or mock social norms.

This use of back-formation aligns with Kate Burridge’s observation that back-formed words often arise to fill an apparent lexical gap. In this case, “hinged” provides

an antonym to the widely used “unhinged”, offering a new way to express the concept of mental composure or rationality. Originally a humorous or ironic term, “hinged” has now become a semi-serious descriptor in informal language, particularly within internet culture, which encourages language play and the swift adoption of neologisms.

REFERENCES

1. English Language Statistics of 2022 in the UK & Worldwide. URL: preply.com
2. Online Etymology Dictionary. URL: [hinge | Etymology of hinge by etymonline](https://www.etymonline.com/word/hinge)
3. Hinged. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Hinged>
4. Richard Nordquist. Definition and Examples of Back-Formation, 2018.
5. Elma Miniri. Back Formation as a Minor Process of Word Formation. State University of Tetova, Faculty of Philology Department of English Language and Literature, North Macedonia, 2023.

Анастасія Працюк

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Алексенко С.Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ІДІОМ У ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

Дослідження англомовних ідіом у лінгвокультурологічному аспекті має значний науковий інтерес, оскільки ідіоми є відображенням культурних та ментальних особливостей англомовних народів. Вони виконують роль мовних маркерів, що зберігають і передають культурні традиції, цінності та історичні події [1, с. 78]. Лінгвокультурологічний аналіз ідіом дозволяє виявити приховані смисли, закладені у виразах, та зрозуміти вплив національної ментальності на мовні одиниці [6, с. 54].

Ідіоми є значущим культурним маркером, що відображає історичні традиції, цінності та соціальні норми англомовного суспільства. Кожна культура

має унікальні ідіоми, що виникають у специфічному культурному контексті та зберігають глибинні значення, закладені століттями. Ідіоми дозволяють зрозуміти культурні практики, якими керувалися носії мови у повсякденному житті, а також символи, що мають значення тільки в межах певної спільноти [2, с. 34].

Наприклад, ідіома “*white elephant*” має азійське походження та означає непотрібний, дорогий подарунок. У Таїланді білий слон вважається священним, але його утримання є дуже затратним, що перетворює цю тварину на своєрідний “тягар”. В англійській мові цей вираз став метафорою для опису непрактичних і обтяжливих речей, ілюструючи, як культурні символи адаптуються в іншій мові [8, с. 89]. Ідіома “*to spill the beans*” походить із давньогрецької практики голосування за допомогою бобів. Випадкове розсипання бобів розкривало результати, що привело до метафоричного значення “розкрити секрет”. Цей приклад підкреслює, як історичні ритуали трансформуються у мовні вирази, надаючи їм нових культурних значень [9, с. 112].

Тож, ідіоми є не лише мовними виразами, але й носіями культурної інформації, що відображає багатовікові звичаї та символи англомовних народів. Їхнє вивчення у культурологічному аспекті дозволяє зрозуміти культурний контекст англійської мови, а також те, як суспільні цінності впливають на мовні форми.

Ідіоми є потужним засобом відображення національної ментальності та культурних особливостей англомовних народів. Через стійкі мовні конструкції вони виражають світогляд, соціальні установки та характерні риси мислення суспільства. Англійські ідіоми підкреслюють прагматизм, стриманість, важливість самоконтролю та орієнтацію на результат, що є характерними рисами англомовної ментальності [9, с. 54].

Ідіома “*stiff upper lip*” відображає здатність англійців зберігати спокій і стриманість навіть у важких ситуаціях. Ця фраза символізує стійкість і самоконтроль, які вважаються важливими для англомовного суспільства, підкреслюючи цінність стійкості в англійській культурі [3, с. 120]. Інший

приклад – *“time is money”*, що демонструє високий рівень цінності часу та ефективності. Ідіома показує, як англомовні народи сприймають час як ресурс, який необхідно використовувати продуктивно, акцентуючи увагу на прагматизмі та орієнтації на успіх [4, с. 89].

Як бачимо, ідіоми служать важливим джерелом для дослідження ментальних установок, розкриваючи характерні риси мислення та світогляду англомовних народів. Їх вивчення дозволяє глибше зрозуміти специфіку англомовної культури та підходи до соціальної взаємодії.

Ідіоми є не лише відображенням національних цінностей і світогляду, але й становлять складний елемент міжкультурної комунікації. Культурно специфічні значення ідіом часто викликають труднощі в розумінні й перекладі, оскільки в них закладені унікальні соціальні та культурні коди, що не завжди мають аналог в інших мовах [10, с. 73]. Прикладом може бути ідіома *“raining cats and dogs”*, яка в англійській мові означає сильний дощ. Для представників інших культур це висловлювання може здатися абсурдним, адже у них немає схожої асоціації. Подібні ідіоми створюють бар'єри у спілкуванні, коли культурний контекст не є спільним для обох сторін [7, с. 56].

Важливою вивченні ідіом у міжкультурному аспекті є адаптація культурно специфічних висловів, щоб зробити їх зрозумілими в іншій культурі. Наприклад, ідіома *“to kill two birds with one stone”*, яка означає досягнення двох цілей одночасно, має дослівні еквіваленти у багатьох мовах, що полегшує її сприйняття у різних культурах. Проте, є і багато таких ідіом, які не можуть бути дослівно перекладені без втрати значення [5, с. 34], адже міжкультурний аспект ідіом вимагає глибокого розуміння культурного контексту, у якому вони сформувалися. Це дозволяє уникати непорозумінь у міжкультурній комунікації та зберігати справжнє значення мовних виразів у процесі перекладу.

Завдяки метафоричним і метонімічним зв'язкам ідіоми стають виразним засобом передачі абстрактних понять через конкретні образи, що робить їх важливими інструментами комунікації. Ідіоми виконують важливу роль у міжкультурній комунікації, а їх аналіз дозволяє краще розуміти мовну картину

світу та культурні особливості англомовних народів. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення ідіом є необхідним для глибшого розуміння мови, що слугує містком між культурами та сприяє порозумінню між різними народами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Allan K. The Oxford Handbook of the History of Linguistics. Oxford: Oxford University Press, 2014. 752 p.
2. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 524 p.
3. Gibbs R. W. Embodiment and Cognitive Science. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 322 p.
4. Halliday M. A. K. Language, Context, and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective. Oxford: Oxford University Press, 2014. 240 p.
5. Kövecses Z. Metaphor in Culture: Universality and Variation. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 360 p.
6. Lakoff G., & Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press, 2008. 256 p.
7. Littlemore J. Metonymy: Hidden Shortcuts in Language, Thought and Communication. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 262 p.
8. Mieder W. Proverbs: A Handbook. New York: Greenwood Publishing Group, 2004. 347 p.
9. Simpson J. A., & Weiner E. S. C. The Oxford English Dictionary. Oxford: Clarendon Press, 1989. 900 p.
10. Wierzbicka A. English: Meaning and Culture. Oxford: Oxford University Press, 2006. 364 p.

Чжен Цзішань

к.філол.н., доц. Тетяна Давидова

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА КЛЮЧОВОЇ ЛЕКСЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ *ЮНІСТЬ*

В мові передбачається існування великої кількості синонімів для позначення концепту *ЮНІСТЬ*, що виступають його вербалізаторами. Згідно з проаналізованими нами лексикографічними джерелами, англійська мова

представлена низкою семантичних одиниць зі значенням «юність», наприклад *boyhood, girlhood, infancy, springtime, nonage, immaturity, juvenility, juvenescence, youth, babyhood, toddlerhood*, [2] та ін. (Див. далі у табл. 1.), проте концепт може бути представлений в мові не лише зазначеними іменниками, але також іншими частинами мови, ідіомами, фразами, фразеологічними зрощеннями тощо, і не лише експліцитно, але й імпліцитно: завдяки метафорам чи контекстуальним синонімам. Серед існуючих в мові номінаторів концепту *ЮНІСТЬ* обираємо одне – *adolescence* – на позначення досліджуваного концепту в англійській мові за принципом узагальненості його значення та стилістичної нейтральності. Слово функціонує в системі лінгвокультурної парадигми і утворене його семантичною варіацією, синонімічний ряд слів, що мають ідентичне лексичне значення. Вважаємо за потрібне провести аналіз синонімічного ряду лексичних одиниць на позначення концепту *ЮНІСТЬ* в англійському дискурсі (табл. 1).

Таблиця 1. Ключові синонімічні лексеми на позначення концепту *ЮНІСТЬ* / *ADOLESCENCE* в лексикографічному висвітленні

Ключова лексема на позначення концепту ADOLESCENCE	Лексеми - синоніми
<i>adolescence</i>	1. <i>infancy: babyhood, toddlerhood, boyhood, girlhood, preadolescence;</i> 2. <i>youth: juvenescence, juvenility, nonage, minority,</i> 3. <i>immaturity: bloom, springtime, prime, flush, heyday;</i> - https://www.merriam-webster.com/thesaurus/youth - https://www.merriam-webster.com/thesaurus/adolescence

Як видно з табл. 1, концепт може бути представлений у мові зафіксованими у словниках синонімами, але, як зазначалося вище, це не єдиний спосіб його вираження. Концепти репрезентуються в мові за допомогою лексичних і синтаксичних мовних засобів. Зважаючи на те, що концепт базується на ознаках *суб'єктивного* світосприйняття певного індивіда (автора), вибір таких лексем-репрезентантів, які вербалізують цей концепт, можуть бути абсолютно різними, що, по-перше, підтверджується існуючими в мові синонімічними рядами, а по-друге, спонтанністю вибору слів людиною, яка продукує речення

або текст. По-третє, кожен автор може користуватися так званим «набором слів», властивих лише йому і його «почерку» (ідіостилію). Зважаючи на це, маємо намір дослідити ідіостиль Дж. Селінджера та вивчити обсяг концепту *ЮНІСТЬ* в обраному для аналізу романі “*The Catcher in the Rye*”.

Слід зауважити, що наведені вище номінативні елементи концепту *ЮНІСТЬ* можуть репрезентувати різні аспекти його вербалізації. Кожен компонент синонімічного ряду здебільшого реалізує певне смислове забарвлення та надає новий погляд на зміст концепту. Дослідження синонімічного ряду дозволяє виявити додаткові ознаки концепту у його поняттєвих складових.

До прикладу, якщо проаналізувати такий номінатор концепту *ЮНІСТЬ*, як *toddlerhood*, від англ. *toddler* (малюк, який робить перші кроки) можна сказати, що ця лексема показує вік, від якого розпочинається юнацтво, і що в англійській мові обсяг концепту *ЮНІСТЬ* охоплює також дитячі роки, що також підтверджується іншими вербалізаторами концепту *babyhood, boyhood, girlhood, infancy* та ін. Інший номінатор концепту *immaturity (lacking complete growth, differentiation, or development)* свідчить про недостатні фізіологічні та емоційно-психологічні параметри, а лексеми *bloom* та *springtime, prime, flush, heyday*, наприклад, навпаки свідчать про розквіт та інтенсивність розвитку та/або формування певних властивостей особистості у зазначений відрізок часу, як-от форми, досвіду, психіки тощо. Проведений аналіз дозволяє виявити наявність енантіосемічних компонентів у смисловому обсязі концепту *ЮНІСТЬ*, що у свою чергу передбачає наявність протиріч в самому референті. На наш погляд, це зумовлено, по-перше, суб'єктивним досвідом мовців, які бачать *ЮНІСТЬ* по-різному, по-друге, дифузністю власне самого денотата, по-третє, об'єктивними часово-просторовими параметрами, які не дозволяють точно встановити часовий інтервал початку і закінчення юності, адже в різних епохах і культурах, а також за різних соціальних умов цей інтервал може змінюватися.

Безперечно, у структурі концепту передбачається також наявність аксіологічного (оцінного) компоненту, який формується у суспільстві протягом

формування певних культурних устоїв та догматів. Традиційно прийнято вважати, що *ЮНІСТЬ* – це один з найкращих моментів життя, так званих “праймів”, про що свідчить наявність семантичного компоненту *prime*, у семантиці ядра концепту *ЮНІСТЬ*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепт. Вікіпедія – вільна енциклопедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82_\(%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82_(%D1%84%D1%96%D0%BB%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F))
2. Merriam Webster Dictionary Online. URL: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus/adolescence>
3. Salinger J. D. *The Catcher in the Rye*. Київ. 1999 р. 276 с.

Анна Чичикало

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФЕМІНИТИВІВ– НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стрімкий розвиток у сфері технологій та вплив соціокультурних, економічних явищ впливає на зміни у мові та на її лексичний склад. Останні роки у світі піднімається тема гендерної нерівності та жінки прагнуть до автономії та їх повного визнання чоловіками. Систему знань, тобто гендер – комплекс соціально-філософських, соціологічних, політологічних, психологічних, культурологічних та інших теорій, що аналізують розвиток чоловічої та жіночої ідентичностей та суб’єктивності, становище жінки й чоловіка в суспільстві, систему чоловічого домінування, формування нормативних зразків «чоловічого» та «жіночого» в певній культурі [4]. Не можна не відзначити що саме це стало початком використання фемінітивів у сучасній англійській мові. Адже все починається з мови. Поява фемінітивів – неологізмів

є доказом того що мова змінюється та продовжується розвиток. Фемінітиви в англійській мові менш розповсюджені, як наприклад, в українській. Наявність роду – основний показник появи фемінітивів, але не стало проблемою те, що в англійській мові не відбувається поділ на роди. В українській мові фемінітиви широко використовують в юридичній чи науковій сфері, наприклад заступниця, директорка, лекторка. Але що відбувається в англійській мові? В ЗМІ ми неодноразово бачили приклади actor – actress чи host – hostess чи найрозповсюдженіше waiter – waitress. За останні десять років все більше і більше прикладів вживання гендерно забарвлених слів.

У суспільстві з'явилася потреба у створенні нових слів для певних сфер нашого життя. Технологічний розвиток дав початок створення нового поняття в лексикології. В сучасній літературній англійській мові широко використовуються неологізми на рівні з фемінітивами. Неологізми - це слово чи мовний зворот, створений для вираження нового поняття. Наприклад 'coach potato,' 'meme,' and 'wiener dog. Причиною появи цих слів є 1) потреба називати нові предмети, явища, поняття. Наприклад, кіднепінг, лістинг; 2) потреба замінити назви точнішими, зрозумілішими, які б більше відповідали нормам сучасної мови. Створення словників, сайтів та публікацій присвячених неологізмам дає уявлення, що неологізми широко використовуються в нашому спілкуванні [1].

Сучасні неологізми в англійській мові, які часто використовуються в ЗМІ, зазвичай виникають у відповідь на соціальні, технологічні та культурні зміни. Ось кілька популярних неологізмів, що стали звичними в англійській мові останнім часом:

1. **Selfie** – фотографія, зроблена самостійно, зазвичай на смартфон. Слово виникло у 2000-х роках і стало популярним завдяки соціальним мережам.
2. **Binge-watch** – перегляд кількох серій або навіть повного сезону серіалу підряд. Це слово набуло популярності з розвитком стрімінгових сервісів, таких як Netflix, де користувачі мають доступ до всіх серій одночасно.

3. **Crowdfunding** – збирання коштів на проекти чи ідеї через платформу, де кожен може внести невелику суму. Такі платформи, як Kickstarter і GoFundMe, допомогли закріпити це слово в медіа.

4. **Ghosting** – розрив всіх зв'язків спілкування в мережі. Найчастіше використовуються в психологічних публікаціях.

5. **Fake news** – неправдива інформація або дезінформація, яка поширюється у ЗМІ та соцмережах з метою маніпуляції. Термін став особливо популярним у політичних новинах.

6. **Clickbait** – заголовки або зображення, які спонукають натиснути на новину чи статтю, часто обіцяючи шокуючий або скандальний контент. Зазвичай обговорюється в контексті якості інформації в ЗМІ.

Лексичний склад сучасної літературної мови активно поповнюють засоби масової інформації. Мовна норма в публіцистичному дискурсі постійно випробовується суспільною практикою [3]. Екстралінгвальні чинники зумовлюють продукування неологізмів із метою мовної економії, експресії чи новизни. Інноваційну лексику використовують для посилення прагматичної спрямованості мовлення, більшого впливу на адресата. Неологічна лексика у мові мас-медіа реалізує низку стилістичних функцій, спрямованих на увиразнення комунікативних процесів. Динаміка оновлення лексичного складу сучасної літературної мови створює передумови для подальших наукових пошуків у царині неології, зокрема перспективним є порівняльне вивчення новотворів у різних мовах, а також дослідження гібридного словотворення неологізмів [3].

Через постійний розвиток у всіх сферах нашого життя мова піддається постійним змінам. Саме тому поява неологізмів та фемінітивів є важливим об'єктом дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Neologisms (new words) – GPB. *GPB – Grant Pearson Brown Consulting Ltd.* URL: <https://www.gpb.eu/2023/05/neologisms-new-words.html>.

2. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів: ПАІС, 2007. 228 с.

3. Підкамінна Л. Лінгвостилістика неологізмів у мові сучасних українських ЗМІ. *Лінгвостилістичні студії*. 2019. С. 144–153.
URL: <https://doi.org/10.29038/2413-0923-2019-10-144-153>.

4. *Херсонський державний університет*.
URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/SOCIALCULTURE%20GEN.docx?id=68cf7cfd-79ba-448c-a3d8-4ca0abc426bd>

СЕКЦІЯ 6. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКОГНІТОЛОГІЇ

Влада Гомоля

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

THE PROPERTIES AND REPRESENTATION OF THE UNITY/MULTIPLICITY IMAGE SCHEMAS IN ENGLISH

Image schema is a recurrent, dynamic pattern, shape, and regularity, which is based on human bodily experience (movement, object manipulation, perception) and unites and manifests in itself different experiences, while ordering human cognitive processes [2, pp. 2, 29].

The following schemas fall into the group of UNITY/MULTIPLICITY: MERGING, COLLECTION, SPLITTING, ITERATION, PARTWHOLE, COUNT-MASS, LINK(AGE) [1, p. 190].

The UNITY/MULTIPLICITY image schemas share the general characteristics of other image schemas, thus let us outline them. An image schema:

- is pre-conceptual in origin
- can give rise to more specific concepts
- derives from interaction with and observation of the world
- is inherently meaningful
- is an analogue representation
- can be internally complex
- is not the same as a mental image
- is multi-modal
- is subject to transformations
- can occur in clusters [1, pp. 179-189].

By stating that image schemas are pre-conceptual in origin we mean that they are the framework for all other concepts, since image schemas are of corporeal origin

and come from the simplest cognitive processes, namely sensation and perception. The UNITY/MULTIPLICITY schemas are grounded on the human ability to perceive (using touch and vision) the property of objects being spatially limited. For instance, the COUNT-MASS schema is based on objects having or being devoid of clearly defined bounds. Another example is the PARTWHOLE schema being grounded on objects sharing or confining spatial limits of other objects. The MERGING and SPLITTING schemas are concerned with spatio-temporal change of bounds of different objects. The COLLECTION, ITERATION and LINKAGE schemas are related to the position of objects in relation to other objects over the course of time.

To consider how UNITY/MULTIPLICITY image schemas can be internally complex, let us enumerate and illustrate the aspects of the LINKAGE schema [2, pp. 117-119]:

1) COUPLING OF PHYSICAL OBJECTS

the pair of scissors, neither of my parents

2) TEMPORAL CONNECTIONS

He won't come until we invite him.

3) CAUSAL CONNECTION

We haven't invited him, therefore he's not here.

4) FUNCTIONAL LINKING

It left traces like a brush.

5) GENETIC CONNECTIONS

Their family is of Polish descent.

6) SIMILARITY

The food was cold as ice.

To illustrate how the UNITY/MULTIPLICITY can give rise to more specific concepts, let us consider some linguistic units and grammar categories derived from these image schemas. The COUNT-MASS schema can be observed in the noun number category [3, p. 428]. The PARTWHOLE schema can be found in the genitive of integer, e.g. *Becca's shoulders*; whereas the genitive of comparison is based on SIMILARITY, e.g. *bull's eye*. The TEMPORAL CONNECTIONS schema underlies

the meaning of conjunctions of time: *when, after, before, until, since, while, once, as and as soon as*; whereas the COUPLING OF PHYSICAL OBJECTS schema is lexicalized by the following words: *both, either, former, latter, between* (compare with *all, any, first, last, among* respectively). The SPLITTING schema underpins such lexical items as *to grow apart, to put off, asunder, to halve* etc.

In conclusion, the UNITY/MULTIPLICITY image schemas include MERGING, COLLECTION, SPLITTING, ITERATION, PARTWHOLE, COUNT-MASS, LINK(AGE). Their corporeal origin consists in humans experiencing visually and tactilely certain spatial limits, their ability (or its absence) to undergo changes, interact with and resemble other objects. The UNITY/MULTIPLICITY schemas are widely represented in the noun category, both lexically and grammatically.

REFERENCES

1. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh University Press, 2006. 830 p.
2. Johnson M. *The Body in the Mind*. The University of Chicago Press, 1987. 233 p.
3. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things*. The University of Chicago Press, 1987. 614 p.

Ліза Краковецька

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Козачишина О.Л.

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського)*

ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ТА КОНЦЕПТОСФЕРИ

В даний час термін «концепт» широко використовується в багатьох гуманітарних науках: в літературознавстві, філософії, лінгвістиці, психології, культурології і т.д. [2, с. 58].

Згідно словника О. Селіванової, концепт – інформаційна структура свідомості, різноsubstrатна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого [4, с. 256]. Тобто, концепт – це складна і багатопланова структура, яка зберігає в

собі всі знання про певний об'єкт, зібрані як усвідомлено, так і несвідомо, й включає як словесні, так і несловесні елементи.

Концепт є одним з ключових понять у вивченні етнічної мовної картини світу, тобто того, як певна етнічна група сприймає і описує навколишній світ через свою мову. З цих позицій концепт можна розуміти як певний смисловий вузол або культурний сенс, що є важливим для цієї групи людей. Він формується і виражається через мову, яку використовують представники цієї етнічної групи [3, с. 1].

У сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвоконцептології існують п'ять основних підходів щодо розуміння терміну “концепт”: лінгвокогнітивний, лінгвокультурологічний, логічний, семантико-когнітивний та філософсько-семіотичний підходи [5, с.128].

Різні підходи до розуміння концепту відображають багатогранність цього поняття, що, у свою чергу, обумовлює існування численних класифікацій самих концептів за різними критеріями. Такий підхід дозволяє глибше осмислити сутність концептів і способи їхньої репрезентації в мові та культурі.

Виокремлюють такі класифікації концептів:

- *за гносеологією* (способом пізнання): концепти наукової та повсякденної свідомості, що відображають наукову чи наївну картину світу;
- *за способом вираження*: пізнавальні (мають поняттєву природу) та художні (побудовані на художніх асоціаціях);
- *за ознакою унікальності-універсальності*: концепти-універсалії, присутні в будь-якій лінгвокультурі, та концепти-унікалії – ідіоетнічні;
- *за відношенням концепту до суб'єкта концептуалізації* – індивіда, групи, етносу, людства (тут визначальним є національний, становий, класовий, професійний, сімейний та особистий досвід людини-користувача концептом; етнокультурні, соціокультурні та індивідуально-культурні) чи космічні або універсальні, соціальні та національні. Вважаємо оптимальним варіант їх зведення до універсальних, національних, соціокультурних та індивідуально-культурних;

- *за походженням*: первинні (вихідні, з яких пізніше утворюються інші) та вторинні;
- *за часом існування*: концепти Античності, концепти Середньовіччя, концепти Відродження, концепти Просвітництва, концепти Нового часу тощо;
- *за структурою*: прості і складні;
- *за способом репрезентації у мові*: лексичні, фразеологічні і граматичні;
- *за об'єктом і змістом концепту*: концепт-мінімум, концепт-максимум та енциклопедичний додаток;
- *за рівнем абстракції імен концептів*: концепти-універсалії духовної культури і концепти-символи – окультурені реалії, між якими на проміжному рівні (між предметною та абстрактною сферами) перебувають емоційні концепти;
- *за критерієм досвіду*: апріорні (переддослідні) та апостериорні (дослідні, емпіричні);
- *за рівнем когнітивного осягнення*: базові, абстрактні та конкретні;
- *за характером понятійного та емоційного змісту*: предметні, образно-схематичні та емоційні [5, с. 129].

Концепт є ключовим поняттям, яке об'єднує мову і культуру в єдину систему, що дозволяє людям не лише передавати інформацію, а й формувати, зберігати та відображати культурний досвід. Як ментальна одиниця, концепт існує в свідомості людини і виконує роль своєрідного посередника між об'єктивним світом і мовними засобами, через які цей світ відображається [1, с. 53].

Основними складовими концепту є:

- *Понятійний компонент*: Це раціональний аспект концепту, що формується на основі наявної інформації про реальний чи уявний об'єкт або явище. Понятійний компонент охоплює сукупність суджень про основні та суттєві ознаки досліджуваного об'єкта. Це свого роду результат пізнання предмета, що фіксується в свідомості людини і структурує її розуміння світу.

- *Образний компонент*: Це емоційний та асоціативний аспект концепту, який виражається через метафори, метонімії, епітети та інші тропи. Цей компонент надає концепту яскравість і барвистість, дозволяючи передавати не лише логічні, але й чуттєві уявлення про світ.

Концепт також охоплює всі можливі смисли і уявлення, що виникають під час озвучення і осмислення певної мовної одиниці. Він не лише відображає знання про класи предметів і явищ, але й вміщує в собі їх соціокультурне значення, що робить його важливою частиною етнічної мовної картини світу.

Крім того, концепт завжди містить соціальний компонент, оскільки те, що має назву в мові, обов'язково має певне значення або цінність для суспільства. Це значення може бути усвідомленим або неусвідомленим, але воно завжди відображає певний досвід і культурний контекст, що характерний для конкретного народу чи спільноти.

Нарешті, концепт не існує ізольовано; він є частиною концептосфери — складної системи зв'язків між концептами, що функціонують у певній культурі. Концептосфера інтегрує ці зв'язки в узгоджене ціле, яке відображає всі аспекти культури, від її цінностей до конкретних життєвих практик, створюючи цілісну картину.

Отже, концепт – це не просто елемент мови, а багатовимірне культурне явище, яке існує в рамках концептосфери. Він містить у собі історію, досвід, соціальні й культурні уявлення народу, а в поєднанні з іншими концептами формує цілісну картину світу, відображаючи унікальні риси культури, що впливають на сприйняття і взаємодію з реальністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдук Н. Національно-культурна специфіка мови в лінгвістиці. *Філологічні науки*. 2017. Т. 86, № 2. С. 51-56
2. Гусейнов А. Когнітивні аспекти дослідження концепту. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2017. № 2. С. 57-62
3. Єрмоленко Є. М. Вербалізація деконструкції поняття «супергерой» у лексичних одиницях та проблеми їх перекладу українською мовою (на матеріалі

скриптів телесеріалу The Boys ‘Хлопаки’): кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства; наук. кер. О. І. Чернікова. Київ. нац. лінгв. ун-т. К., 2021. 83 с.

4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля–К, 2006. 718 с.

5. Шевченко О. Поняття концепту у сучасній перекладознавчій парадигмі. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2021. Т. 4, № 48. С. 128-131.

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Анастасія Задорожна

Науковий керівник – к. філол. н. доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка)*

ВІДОБРАЖЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗКАХ

Літературна казка як жанр художньої літератури є унікальним джерелом інформації про морально-етичні та соціальні цінності суспільства. Англійські літературні казки, створені такими видатними авторами як Льюїс Керрол Оскар Уайльд, Редьярд Кіплінг та інші, відображають фундаментальні цінності британського суспільства та їх еволюцію протягом різних історичних періодів.

Дослідження показує, що основними морально-етичними цінностями, відображеними в англійських літературних казках, є:

1. Справедливість та чесність у соціальних відносинах. У казках О. Уайльда («Щасливий принц», «Відданий друг») ці цінності часто протиставляються соціальній нерівності та лицемірству вищих класів суспільства>

2. Працьовитість та наполегливість як шлях до успіху. Казки Р. Кіплінга («Just So Stories») підкреслюють важливість старанності та цілеспрямованості у досягненні мети;

3. Раціональність та логічне мислення, що яскраво представлені у творах Л. Керрола («Аліса в Країні Див»), де абсурд використовується як інструмент критики нерационального мислення.

Соціальні цінності проявляються через: повагу до традицій та соціальних норм, важливість освіти та самовдосконалення, критичне ставлення до соціальної нерівності, значущість сімейних зв'язків.

Особливістю англійських літературних казок є їх дидактичний характер, який проявляється не через пряме моралізаторство, а через іронію, гумор та парадокс. Автори часто використовують такі художні засоби як:

- Аллегорія (для критики соціальних вад);
- Сатира (викриття суспільних недоліків);
- Метафора (осмислення моральних дилем) [5].

Аналіз текстів показує, що англійські літературні казки відображають як традиційні вікторіанські цінності (стриманість, працьовитість, моральність), так і прогресивні ідеї свого часу (соціальна справедливість, рівність можливостей, права особистості).

Важливим аспектом є те, що ціннісні орієнтири в казках часто подаються через призму дитячого світосприйняття, що робить їх більш доступними та впливовими для формування моральних установок молодого покоління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Carpenter H. *Secret Gardens: A Study of the Golden Age of Children's Literature*. London: Faber & Faber, 2009. 336 p.
2. Hunt P. *An Introduction to Children's Literature*. Oxford: Oxford University Press, 2009. 256 p.
3. Zipes J. *Victorian Fairy Tales: The Revolt of the Fairies and Elves*. London: Routledge, 2018. 392 p.
4. McGillis R. *The Nimble Reader: Literary Theory and Children's Literature*. New York: Twayne Publishers, 1996. 216 p.
5. Nikolajeva M. *The Rhetoric of Character in Children's Literature*. Lanham: Scarecrow Press, 2002. 333 p.

Богдан Назорний

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

МУЛЬТИМОДАЛЬНА ОБРАЗНІСТЬ ЯК ТРЕНД У СУЧАСНІЙ ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ

Мультимодальна образність у сучасній поетичній творчості постає як тенденція, що інтегрує різні медіаелементи для створення глибшого й багатовимірного сприйняття поезії. У загальних термінах поняття мультимодальності можна визначити як здатність людини комбінувати різні способи пізнання світу та взаємодії, зокрема вербальний (мовний), візуальний (зоровий) і руховий (кінетичний). Як зазначали Білецька Т.О. та Гаврилюк О.О., мультимодальність є здатністю людини поєднувати декілька шляхів пізнання світу та спілкування – вербальний, візуальний, кінетичний (за допомогою жестів) та деякі інші [1]. Це поняття виходить за межі звичайного сприйняття, оскільки передбачає одночасне використання різних модальностей для повнішого розуміння та передачі сенсів.

Вербальний спосіб, наприклад, охоплює не тільки слова, але і їх інтонацію та структуру, що дозволяє людині не лише говорити, а й тонко передавати емоції та нюанси значень. Візуальний спосіб включає не лише бачення, але й інтерпретацію зображень, кольорів та форм, що дає змогу «прочитати» значення образів або жестів. Руховий або кінетичний аспект залучає жести, міміку, положення тіла – все те, що передає сенс через фізичну взаємодію.

Мультимодальність допомагає інтегрувати ці різні елементи в єдине сприйняття, що створює більш об'ємне та насичене розуміння інформації або твору мистецтва. Наприклад, під час перегляду фільму ми одночасно сприймаємо діалоги (вербально), візуальні образи та рухи персонажів, що дозволяє нам глибше зануритися у сюжет та відчути емоційний зв'язок з персонажами.

Мультимодальний підхід у сучасній поезії розширює можливості традиційного тексту, додаючи візуальні, звукові та кінетичні елементи, які роблять сприйняття поетичного твору багатошаровим і динамічним. У своїй збірці *Creme* український поет та фотограф Сергій Рафальський [2] майстерно використовує цей принцип, поєднуючи поетичний текст із насиченою візуальною стилістикою, що дозволяє читачеві глибше зануритися в атмосферу твору. Візуальні образи та текстові елементи тут продумані до деталей – вони взаємодіють між собою, утворюючи унікальну естетичну тканину збірки.

Так, наприклад, у деяких віршах *Creme* розташування слів і фраз на сторінці утворює додатковий смисл, де формується зоровий ритм, який доповнює ритміку самого тексту. Це створює ефект «бачення» поезії як художнього полотна, де кожне слово виступає окремим штрихом, доповнюючи загальну картину. Такий підхід дозволяє читачеві не просто читати вірші, а й бачити їх як частину зображення, яке додає емоційної глибини.

У поемі Лани Дель Рей *Happy* мультимодальність стає ключовим елементом, де текст поєднується з фотографією, створюючи цілісний емоційний настрій. Фотографія, прикріплена до цієї поеми, слугує важливим нагадуванням про щасливі моменти, які героїня зберігає в пам'яті, підкреслюючи тему ностальгії та минулого щастя. Візуальний елемент не лише доповнює слова, але й посилює їх, створюючи візуальний контекст для її емоційного переживання. Це і є яскравий приклад мультимодальності: зображення, яке розкриває слова з іншого боку, додає їм глибини й резонансу.

Через текст *Happy* Лана передає відчуття втраченої радості та моментів, що залишаються у свідомості як образи й відчуття. Фотографія служить як візуальний спогад, створюючи ефект «бачення» минулого щастя на власні очі. Це допомагає читачеві не тільки «прочитати» емоції поетеси, а й ніби відчутти їх разом з нею. Такий підхід дозволяє ідентифікуватися з героїнею, яка повертається до цих моментів, сприймаючи їх як символ щасливих часів.

Поєднання тексту та зображення у *Happy* робить сприйняття поеми багатошаровим, де кожен елемент доповнює інший, дозволяючи читачеві як

читати, так і «бачити» щастя, яке вона переживала. Мультимодальність тут надає поемі новий рівень, відкриваючи простір для більш глибокого емоційного зв'язку, що дарує тексту особливу інтимність і щирість.

Використання мультимодальних технік дозволяє поетам виходити за межі традиційної поезії, звертаючись до універсальних тем, що можуть глибше резонувати з аудиторією, а також створювати більш потужну та відчутну атмосферу. Завдяки мультимодальності, поезія здатна поєднувати слова з візуальними або звуковими елементами, що допомагають читачеві повніше зануритися в емоційний і символічний простір твору.

В епоху цифрових технологій цей підхід стає не просто актуальним, а й необхідним, адже сучасна аудиторія має потребу в більш глибоких, багатошарових формах вираження. Мультимодальність дозволяє зробити поезію медіапродуктом, що відповідає сучасним вимогам споживачів контенту, які цінують унікальний і новаторський підхід до мистецтва. Наприклад, цифрові платформи можуть інтегрувати відео, аудіо чи візуальний контент до поетичних творів, створюючи сучасний досвід сприйняття поезії. Завдяки цьому, поезія не тільки зберігає свою актуальність, але й здатна конкурувати з іншими популярними формами мистецтва, адаптуючись під нові естетичні запити аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька Т. О., Гаврилюк О. О. Мультимодальність текстів сучасних англomовних журналістів-блогерів (на матеріалі блогів Філіппі де Франко та Арви Махдаві) 2022 ст. 87 №1. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/part_1/15.pdf
2. Видання “Verbum” саття на тему Сергій Рафальський. URL: <https://www.verbum.com.ua/author/rafalsky/>

Аделія Немчунова

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В ЖАНРІ ФЕНТЕЗІ НА ПРИКЛАДІ ТРИЛОГІЇ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА «ВОЛОДАР ПЕРСНІВ»

Фентезі є одним з найпопулярніших літературних жанрів, який вирізняється своєю особливою мовною експресивністю та здатністю занурювати читача у фантастичні світи. Одним із найяскравіших прикладів цього жанру є трилогія Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перснів», яка стала своєрідним каноном фентезі. Толкін створив не просто твір з вигаданими персонажами та подіями, але й цілий всесвіт з його власною міфологією, мовами та культурними кодами. Мовна експресивність у «Володарі перснів» має свої характерні особливості, що відрізняють цей жанр від інших літературних форм.

Однією з найвизначніших рис мовної експресивності в жанрі фентезі є багат шаровість мови та її глибокий символізм. У «Володарі перснів» це проявляється у використанні вигаданих мов, таких як ельфійська, чорна мова Мордору, рунічні знаки, що надають тексту не лише художньої глибини, але й філософського підтексту. Мовна структура у творі Толкіна підтримує особливу атмосферу вигаданого світу, де кожна мова відображає культурні особливості того чи іншого народу [3].

На відміну від інших жанрів, таких як реалізм або модернізм, де мова зазвичай є максимально наближеною до щоденного життя, фентезі активно використовує архаїзми, риторичні фігури та високий стиль. Це надає мовній експресивності глибокого символічного змісту, що підкреслює епічність і міфологічність подій. Однією з головних рис фентезі є міфологізація світу [2]. У «Володарі перснів» Толкін створює не просто сюжет про боротьбу добра і зла, а цілий міфологічний всесвіт. Експресивність тексту підкреслюється через міфи і легенди, що описують минулі епохи, події, боги і герої. Наприклад, легенди про

Еру Ілуватара та Сильмарили, які згадуються в інших творах Толкіна, створюють додаткову текстову насиченість і підкреслюють велич і епічність світу [4].

Міфологічний аспект фентезі дозволяє авторові розширювати межі експресивності, використовуючи мову не тільки для опису дій, а й для передачі атмосфери величі, магії, таємниць. Це відрізняє фентезі від жанрів реалістичної прози, де автори акцентують увагу на повсякденному житті та соціальних реаліях [1].

Лексичний рівень мовної експресивності у фентезі вирізняється широким використанням епітетів, метафор та порівнянь, які підсилюють відчуття фантастичності й величі. У «Володарі пернів» епітети, такі як «Темний Володар», «Середзем'я», «Кільце Влади», надають символічного змісту і формують особливу поетичність мови. Порівняння також часто використовуються для опису грандіозних явищ і подій, наприклад, битви або магичні дії, які передають велич і силу світу [4].

У порівнянні з іншими жанрами, де мова зазвичай є більш лаконічною і функціональною, у фентезі кожен образ або дія має глибоке експресивне значення. Лексичні засоби стають важливим інструментом для створення відчуття чарівності й загадковості [2].

Відмітимо, що експресивність у творах Толкіна досягається за допомогою синтаксичних засобів, зокрема, риторичних фігур та інверсій. Інверсія використовується для підкреслення значущості окремих слів або висловлювань, що підсилює драматизм. Наприклад, у моментах підготовки до битви або в описах героїчних вчинків персонажів синтаксичні структури набувають урочистого характеру, нагадуючи риторику давніх епічних поем. Ця риса також відрізняє фентезі від більш реалістичних жанрів, де переважають прості синтаксичні конструкції, які спрямовані на чіткість і зрозумілість [4].

Експресивність у «Володарі пернів» також передається через звукопис і фонетичні засоби. Толкін майстерно використовує алітерацію та асонанс, щоб передати певний настрій або атмосферу. Наприклад, у сценах битв звукопис створює ритмічність і підсилює відчуття динаміки та енергії. Фонетичні засоби

надають тексту музикальності, що є ще однією відмінністю фентезі від реалістичної літератури, де фонетика мови частіше грає другорядну роль і не спрямована на підкреслення магічності світу [4].

Зазначимо, що «Володарі перснів» персонажі мають різноманітну мовну індивідуальність, що також є засобом експресивності. Мова ельфів є витонченою, поетичною та урочистою, що відображає їхню мудрість та безсмертність. Мова гобітів, навпаки, є простою, часом іронічною, що додає до їх образів певної легкості й земної наївності.

Підкреслимо, що діалоги персонажів у фентезі не тільки передають інформацію, але й формують емоційний настрій, підкреслюють контраст між добром і злом, світлом і темрявою, що надає тексту драматичної напруги. У цьому аспекті фентезі є близьким до драматичних творів, де експресія мови персонажів грає ключову роль у побудові сюжетних конфліктів [3].

Отже, експресивність у жанрі фентезі, зокрема у творах Дж. Р. Р. Толкіна, вирізняється багат шаровістю, поетичністю та міфологічною символікою. Лексичні та синтаксичні засоби, особливості мов персонажів, звукопис і фонетичні засоби створюють унікальну атмосферу, яка занурює читача в магічний світ. Відмінність фентезі від інших жанрів полягає в тому, що мова в ньому не просто передає події, а й формує емоційний та філософський фон твору. Толкін, будучи одним із засновників жанру, продемонстрував, як експресивність мови може підсилити епічність і глибину фантастичних сюжетів, роблячи їх універсальними і водночас унікальними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Навч.-методичний посібник Вінниця: Нова Книга. 2014. 240 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
3. Stableford Brian. Historical dictionary of fantasy literature. Lanham : Scarecrow Press, 2005. 568 p.
4. Tolkien J.R.R. The Lord of the Rings. London, 2008. 1217 p.

Ілля Сахно

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ТЕРРІ ПРАТЧЕТТ І ЙОГО РОМАНИ ЦИКЛУ “ДИСКОСВІТ” У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ХИМЕРНОЇ ПРОЗИ

Террі Пратчетт є одним із найвидатніших британських письменників у жанрі фентезі, який здобув популярність завдяки серії романів «Дискосвіт». Ці твори стали визначними не лише для фанатів фентезі, але й для літературознавців, які вбачають у них новий підхід до химерної прози. Завдяки багатогранній структурі, де поєднуються гротеск, сатира і глибока філософська думка, «Дискосвіт» не тільки описує вигаданий світ, а й віддзеркалює сучасне суспільство, запрошуючи читачів замислитися над буденними питаннями нашого буття.

Химерна проза – це піджанр прози, головними ознаками якого є виражене використання гротеску, жартування, гіперболи та іронії. За допомогою таких прийомів твір має більш іронічно-бурлескнуну манеру викладу, а ніж традиційні твори [1]. Розглядаючи саме поняття химерності, зазначимо, що це щось, що повинно викликати подив, щось незвичне або чудернацьке [2]. Основними характеристиками химерної прози є її фольклорно-філософська природа, оскільки крім вигаданого автор через діалоги, або персонажів закладає нам філософські думки, як у байках; лірико-гротескних та алегоричних творах [3, с. 15-18].

Аналізуючи романи Террі Пратчетта циклу «Дискосвіт», розглянемо декілька яскраво-виражених прикладів, які дають змогу нам зрозуміти, чому саме ці романи можна віднести до химерних. Сам світ, Дискосвіт, в якому живуть персонажі, який існує на спині черепахи, що несе чотирьох слонів, є метафорою на позначення нестабільності та абсурдності нашого світу або може бути потрактований як іронія, або висміювання над здогадками наших предків щодо форми нашої планети [4].

Образ Смерті – головний персонаж 5 книг Террі Пратчетта, яка ходить із косою та з чорною накидкою, є іронічним символом незмінного явища, яке в Дискосвіті намагається зрозуміти людей та людські емоції. Таким чином автор через абсурдні ситуації та персонажів дозволяє нам не тільки посміятись зі смерті, а й порушити питання про її невідворотність та про значення життя на рівні парадоксу.

Крізь текст можна також розглянути філософські мотиви, які автор намагається донести до нас : *“That's mortals for you”, Death continued. “They've only got a few years in this world and they spend them all in making things complicated for themselves.”* (Ось вони, смертні. Все, що в них є – це декілька років у цьому світі і вони витрачають їх, ускладнюючи все, до чого доторкнуться.) Автор за допомогою вигаданого світу й абсурдних ситуацій підштовхує читачів замислитися над складними питаннями, що стосуються людського існування. Така комічна і водночас серйозна манера дозволяє розкривати глибокі сенси, зберігаючи простоту та доступність викладу [5, с. 40-41].

Тож, Террі Пратчетт у своїх романах створив світ, який хоч і є химерним та вигаданим, водночас відображає наші реалії, з нашими недосконаlostями та протиріччями. Дискосвіт є не лише зразком сучасної химерної прози, але й інструментом критики і культурного самопізнання, що дозволяє поєднувати сміх і філософські роздуми над серйозними питаннями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чайковська В. Українська химерна проза: історія народження терміна.
URL: <http://eprints.zu.edu.ua/991/1/06chbtnt.pdf>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005.
URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000728_13
3. Кобилко Н. Химерна проза в українській літературі як сфера актуалізації міфопоетичного.
URL:

[https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22390/1/Наталія%20КОБИЛКО%20\(Харків\).pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22390/1/Наталія%20КОБИЛКО%20(Харків).pdf)

4. Simpson J., Pratchett T. Folklore of Discworld. Transworld Publishers Limited, 2010. P.15-18.

5. Pratchett T. Mort. Penguin Random House, 2008. P. 40-41.

Марія Симоненко

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

РОМАН ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ У СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ТА ЛІНГВІСТИЧНОМУ ТРАКТУВАННІ

Жанр фентезі є результатом тривалої еволюції, що бере початок у давніх міфах і легендах різних культур. Мотиви подорожей, боротьби добра зі злом, магічних істот та чарівних світів, які ми часто зустрічаємо у сучасному фентезі, мають свої корені в таких джерелах, як:

- Давньогрецька міфологія;
- Скандинавська міфологія;
- Кельтська міфологія;
- Середньовічні лицарські романи.

Згідно з визначенням, «фентезі – це жанр літератури, в якому наявні магічні і надприродні елементи, яких немає в реальному світі» [1].

Серед основних причин популярності цього жанру можна виділити:

- ескапізм;
- візуальна культура;
- пошук сенсу;
- соціальна критика;
- можливість самоідентифікації;
- розширення світогляду.

Роман жанру фентезі у сучасному потрактуванні представлений багатоаспектно.

Сучасні літературознавці приділяють значну увагу дослідженню фентезі, розглядаючи його як багатогранний і складний жанр. Дослідники прагнуть визначити його жанровоспецифічні особливості, аналізують змістоутворюючі елементи як то наявність магічного дійства, фантастичних світів, міфологічних істот, а також пошук героєм свого місця у світі.

Так британський літературний критик Колін Манлов у книзі “Modern Fantasy: Five Studies” [2] визначав ключові риси жанру фентезі, відрізняючи його від наукової фантастики та готики, проводив детальний аналіз сюжетів, персонажів та символіки в кожному з розглянутих творів.

Дж. Р. Р. Толкін, не тільки створював власні світи, але й зробив значний внесок у теоретичне обґрунтування цього жанру. У своєму есе “On Fairy-Stories” [3] він детально досліджував природу казки та її роль у літературі.

Лінгвісти вивчають номінативний простір жанру фентезі, зокрема, лексику на позначення магічних понять, істот, артефактів; а також синтаксичні особливості мови фентезі, відповідаючи на питання, як синтаксичні конструкції передають динаміку подій, внутрішній світ персонажів та особливості фантастичного світу.

У своїй роботі “A cognitive linguistic approach to the analysis of fantasy text characters” [4] Дмитро Павкін пропонує когнітивно-лінгвістичний підхід до аналізу персонажів фентезі. Автор детально аналізує, як мова створює унікальні світи та формує свідомість персонажів у творах Дж. Р. Р. Толкіна.”

У культурологічному аспекті дослідники вивчають, як фентезі інтегрується в постмодерні культуру, вплив фентезі на розвиток уяви та світогляду дітей.

У своїй роботі “Children’s responses to fantasy in literature” [5] Жанн Маклейн Хармс досліджує вплив фентезі на розвиток уяви дітей. Вона стверджує, що фентезі може розширити світогляд дитини та допомогти їй краще розуміти реальність.

Ключовими напрямками сучасних лінгвістичних досліджень фентезі є:

- інтертекстуальність (аналіз зв’язків між різними текстами фентезі);

- постколоніальна критика (дослідження расових і культурних стереотипів у фентезі);
- екокритика (аналіз взаємовідносин людини і природи у фентезійних світах);
- психоаналітична критика (дослідження підсвідомих мотивів і символів у фентезі).

Отже, фентезі – це складний культурний феномен, який відображає суспільні процеси, людські цінності та прагнення. Крізь призму фантастичних історій читачі набувають можливості краще зрозуміти себе та навколишній світ. Фентезі, як жанр, продовжує надихати сучасних авторів, художників, кінематографістів та мільйони читачів у всьому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. What Is the Fantasy Genre in Literature? URL: <https://www.masterclass.com/>. URL: <https://www.masterclass.com/articles/what-is-the-fantasy-genre-history-of-fantasy-and-subgenres-and-types-of-fantasy-in-literature>
2. Manlove C. N. Modern Fantasy: Five Studies. Wipf & Stock Publishers, 2020. 318 p.
3. Tolkien on Fairy-Stories. HarperCollins Publishers, 2014.
4. A cognitive linguistic approach to the analysis of fantasy text characters. <https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse/about/editorialTeam>. URL: <https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse/article/view/16061>
5. Harms J. M. Children's responses to fantasy in relation to their stages of intellectual development. 1973. 298 p.

Анна Яременко
Науковий керівник – к.філол.н, доц. Алексенко С. Ф.
(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІТЕРАТУРНОГО ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Формування жанру фентезі у художній літературі почалося на рубежі ХІХ–ХХ ст. Утім для того, щоб стати повноцінним жанром нарівні з міфологією,

античною легендою, кельтським і середньовічним романтизмом, фентезі довелося пройти непростий шлях, необхідний для того, щоб завершилося формування жанровидових ознак.

Найбільш широко фентезі можна визначити як літературний жанр, основним сюжетним та/або тематичним компонентом якого є магія, тобто втручання або вплив сил, що не піддаються раціональному поясненню [1, с. 218], на відміну від наукової фантастики, де сюжет не повинен хоча б зовні суперечити сучасним науковим уявленням. Попри те, що становлення фентезі як жанру художньої літератури відбулося на початку ХХ ст., об'єктом активного наукового розгляду воно стало лише на перетині XVIII – XIX століть, коли, як зауважує Т. Савицька, «експансію жанру стало неможливим не помічати» [3]. Назвавши фентезі плодом культурної глобалізації, який «тихою сапою колонізував чималі ареали творчого самовираження, блокуючи відтворення новоєвропейської класики з властивою їй апеляцією до глибинних проблем життя, психологізмом і загалом усіляким «реалізмом» у трактуванні людини й соціуму», учена зазначає: «Концептуальні та стильові основи жанру фентезі з'явилися у творчості англійських письменників-романтиків, які акцентували увагу на міфологічних сюжетах, ностальгії за минулим» [3].

Польський письменник-фантаст А. Сапковський у праці «Піруг або нема золота в сірих горах» (1992 р.), не заперечуючи певного зв'язку жанру фентезі з казкою, наголошує, однак, на його укоріненні в міфології: «Англосакси, які домінують у фентезі і які створили сам жанр, мають у своєму розпорядженні значно кращий матеріал: кельтську міфологію. Артуріанська легенда, ірландські саги і повір'я, бретонський чи валлійський Мабіногіон значно більшою мірою підходять як вихідний матеріал для фентезі, ніж інфантильна і примітивно сконструйована казка» [4].

Жанр «фентезі» знайшов свою естетичну програму в есе англійського прозаїка Дж. Р. Р. Толкіна «Про чарівні казки» (1999 р.). У цій роботі письменник стверджує, що в основі такого роду творів закладений принцип ескапізму, тобто втечі від дійсності [5]. Світ готівкової реальності, тобто світ справжньої

дійсності, світ потворності, створений нашими власними руками, в якому Толкін бажає говорити від імені всього людства ХХ ст., сприймається людиною як лякаючий. Альтернативою такого світу має стати, на думку Толкіна, світ естетичної реальності, реальності літературного тексту. Свою концепцію Толкін намагається обґрунтувати з позицій християнства, знаходячи аналогію чарівній казці – саме так він називає твори жанру «фентезі» – у євангельському тексті, який, на думку письменника, зумів перетворитися з казкового оповідання в дійсність.

На противагу ескапістському обґрунтуванню появи жанру існує думка британського літературного критика Шейли Егоф, який стверджує, що фентезі – це новітній літературний жанр, ціллю якого не є втеча від дійсності, а, навпаки, «освітлення» реальності: фентезі намагається донести до нас інші світи, але демонструє існування незмінних цінностей, які продовжують діяти всюди – у будь-якому можливому світі [7, с. 134]. Анн Свінфен, французький літературний критик, зазначає, що фентезі – це інтерпретація справжнього світу та дослідження моральних, філософських та інших дилем, поставлених цим світом перед нами [8, с. 113]. На останньому особливо наголошує Ю. Ковалів. У його літературознавчій енциклопедії зазначено: визначальними для фентезі є фатум, бінарна етична опозиція «добро-зло», винагорода за зусилля в подоланні перешкод та диво [2 с. 259]. Порівнюючи наукову фантастику та фентезі, О. Яковенко вирізняє такі особливості фентезі як жанру: 1) належність творів фентезі до можливих світів; 2) наявність середньовічного антуражу; 3) високий ступінь фантастичного; 4) ненауковість, ірраціональність, зумовлена наявністю магії [6, с. 143].

Згідно з дослідженням Шейли Егоф, витоки фентезі датовано ХVІІІ ст. [7, с. 123]. Із цією думкою погоджується також Т. Савицька, стверджуючи, що готика ХVІІІ ст. розпалася на наукову фантастику, фентезі та літературу жахів [3]. Фентезі значною мірою є продовженням алегоричної традиції англійської літератури.

Більшість англомовних авторів, які працюють у жанрі міфологічного фентезі, беруть за основу своїх творів міфологічну модель світу. Це явище обумовлено історично: давньогерманські племена, котрі змішалися з кельтами і з норманами, склали основу майбутньої англійської нації. Тому звернення до своїх першовитоків є історично виправданим для англомовних письменників. Сьогодні існує значна кількість дослідницьких робіт, присвячених вивченню жанру фентезі. Автори визначають, що для міфологічного фентезі характерні деякі специфічні ознаки, серед яких виокремлюють такі: місце дії, особливі герої твору, наявність ворога або ворогів, опис поєдинку, магічний атрибут і шлях, який повинен пройти герой для досягнення головної мети – перемоги добра над злом [3-5].

Отже, відсилання до скандинавських сказань і епосу, вживання міфічних сюжетів і образів у сучасних романах відіграють роль літературних свідчень, розширюють семантику тексту за рахунок підключення різних асоціацій, культурних алюзій, служать засобом характеристики персонажів, а також є різновидом авторської металітературної гри з читачем.

На підставі розгляду феномену фентезі, окреслення його джерел, виокремлення провідних характеристик можна стверджувати, що фентезі – це новітній літературний жанр із притаманними лише йому ознаками, який увібрав деякі риси архаїчної міфології, архетипи фольклорних казок, епічних саг, героїчних пісень і лицарських романів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаданова Т.В. Сучасне християнське фентезі: варіативність використання традиційних біблійських сюжетів. *Вісник ХНУ*. № 727. Сер. Філологія. Вип.47. Харків: Вид-во ХНУ, 2006. С. 217 - 220
2. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія: Київ: Видавничий центр «Академія». 2007. 622 с. Т. 2.
3. Савицька Т.Є. Фентезі: становлення глобального жанру. 2012. № 2. URL: <http://infoculture.rsl/>.
4. Сапковський А. Піруг, або нема золота в сірих горах. URL: http://royallib.ru/read/sapkovskiy_pirug_ili_net_zolota_v_serih_gorah.html

5. Толкін Дж. Р. Р. Про чарівні казки. 1999. С. 315-410.
6. Яковенко О.К. Жанрові особливості фентезі (на основі аналізу словникових дефініцій фентезі та наукової фантастики). *Вісник Іркутського державного лінгвістичного університету*. 2008. № 1. С. 143–144.
7. Egoff Sh. *Worlds Within: Children's Fantasy from the Middle Ages to Today*. Chicago: ALA, 1988. 339 p.
8. Swinfen A. *In Defense of Fantasy: A Study of the Genre in English and American Literature since 1945*. Boston: Routledge and Kenan Paul, 1984. 253 p.

СЕКЦІЯ 8. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Олена Булах

Науковий керівник – к. пед. н., доц. Христич Н.С.

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНИХ АБРЕВІАТУР І СКОРОЧЕНЬ

Сьогодні медичний українсько-англійський та англо-український переклад є затребуваним, адже тисячі українських громадян знаходяться закордоном і потребують медичного супроводу або лікування. Неадекватний переклад аббревіатур, що дуже часто зустрічається в медичній документації, може коштувати людині здоров'я чи навіть життя. Тому особливо гостро стоїть питання про утворення і упорядкування аббревіатур.

У лінгвістиці існують різні терміни на позначення аббревіації. Аббревіатура (від лат. *abbrevio* – скорочую) – звичайно іменник, утворений шляхом скорочення простого слова або компонентів складного слова чи елементів твірної словосполуки до рівня звуків або букв, складів чи інших фрагментів слів [2]. Через те, що в аббревіатурах інформація передається меншою кількістю знаків, тому «ємкість» кожного знака є більшою, що дає можливість розглядати аббревіацію як один з видів оптимізації мовного повідомлення. Однак, дуже часто скорочення створює труднощі для розуміння і перекладу усної і писемної мови.

Аббревіація є проявом мовної економії, суть якої полягає у використанні мінімуму мовних засобів для передачі максимального змісту. З іншого боку, аббревіація – це прояв мовної компресії як специфічного лінгвістичного явища, що виникає в умовах, коли є можливість скорочення якоїсь частини тексту без будь-якої суттєвої шкоди його змісту. Тенденція до економії мовних засобів впливає на функціонування та розвиток усіх рівнів англійської мови. *Фонетична компресія* виявляється у порушенні фонетичних норм через швидкість мовлення. Для *морфологічного рівня* характерне використання особливих морфем для створення усічених розмовних форм слів та висловлювань. *Синтаксичному*

рівню властива еліптичність не лише на рівні речення, але й на рівні цілого тексту. Тож компресію можна розглядати як характерне для англійської мови явище.

Абревіатури виникають внаслідок утворення з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття, як-от: *МОН* – *Medical Officer of Health* – санітарний лікар; *ВР* – *blood pressure* – тиск крові; *ВРС* – *British Pharmaceutical Codex* – Британський фармацевтичний Кодекс; *СНС* – *central nervous system* – центральна нервова система; *СХР* – *chest X-ray* – рентгенограма грудної клітини; *DVT* – *deep venous thrombosis* – тромбоз глибоких вен; *FB* – *foreign body* – інородне тіло; *MRC* – *Medical Research Council* – Рада з медичних досліджень; *MVP* – *mitral valve prolapse* – пролапс ступок мітрального клапана.

Графічні скорочення не є самостійними словами, вони використовуються лише на письмі і при читанні. Серед графічних абревіатур розрізняють стандартні та широко відомі, але обмежені функціонально рамками офіційною медичною документацією, такі як: *АТС* (*around the clock*) – цілодобово (про призначення ліків); *2HPG* (*2 hours (after meals) plasma glucose*) – Рівень глюкози плазми через 2 години після їжі; *НPI* (*history of present illness*) історія теперішньої хвороби (лат. *anamnesis morbi*); *T.S.T.H.* (*too sick to send home*) – не повністю вилікуваний, щоб відпустити додому зі стаціонару; *VS* (*vital signs*) – показники життєдіяльності (включають в себе частоту серцевих скорочень, частоту дихання, артеріальний тиск, температуру тіла, сатурацію кисню).

Останнім часом утворилося дуже багато різноманітних абревіатур, і деякі з них своїми ініціалами співпадають за своєю фонетичною структурою із загальноновживаними словами. Це явище називається омоакронімія: *SAT* (*computerized axial tomography*) – аксиальна комп'ютерна томографія; *МАР* (*mean arterial pressure*) – середній артеріальний тиск.

Для адекватного перекладу абревіатур необхідно провести ретельний аналіз структури скорочення і розшифрувати його компоненти. Передача скорочень українською мовою може бути здійснена наступними способами:

а) Повні запозичення – це запозичення в початковому вигляді, наприклад: *англ. CCNU – «chloroethylcyclohexylnitroso-urea» (code designation for lomustine)* *укр. – CCNU – «ломустин» (антинеопластичних препарат)*.

б) Транслітерація. Наприклад: *англ. CI – ум. «Cardiac index» - укр. CI – серцевий індекс; англ., CK – creatine kinase – КФК – українською мовою звучить як «креатинкіназа».*

в) Транскрибування. Наприклад, скорочення *CABG – coronary artery bypass grafting – аортокоронарне шунтування* – в усному мовленні вимовляється як «кебідж».

г) Звуко-буквене транскрибування. Наприклад, *англ. HBV – «hepatitis B virus» – «Вірус гепатиту В»* передається українською мовою як «ейч– бі–ві».

д) Переклад повної форми і створення на його основі українського скорочення. Наприклад: *англ. A/B – «acid-base ratio» / укр. КОС – «кислотно-лужний стан»; англ. NSAD – «non-steroid antiinflammatory drug» / укр. НПЗП – «нестероїдні протизапальні препарати».*

Н. Христич азначає, що «існують скорочення, що складаються лише з однієї ініціальної літери: *P – pulse, protein; R – right, respiration, red; S – single, sugar*. Такі скорочення тлумачаться контекстуально. Під контекстом розуміємо мовне оточення, в якому вживається та чи інша лексична одиниця». [3, с. 195-196].

Для зменшення ймовірності помилок під час перекладу медичних текстів, рекомендується використовувати лише стандартні аббревіатури. Але, як свідчать результати аналізу обраних з медичного словника медичних термінів [1] для дослідження, серед них трапляється велика кількість аббревіатур, які повторюються і мають навіть не два, а три і чотири різні значення (розшифровки). Тому потрібно зважати вузький контекст і розуміти зміст речень, щоб не допустити помилок при перекладі.

Отже, аббревіацію медичних термінів можна розглядати як один із можливих способів мовної економії, що є ще одним переконливим доказом наявності тісних зв'язків предметів, явищ і мови у реальному світі. Особливістю

абревіації є те, що вона спрямована на утворення значно коротших в порівнянні з вихідними структурами номінацій-синонімів, що дає можливість економити місце в обмежених за обсягом медичних текстах без скорочення мовної інформативності. Розгляд медичного дискурсу з урахуванням цілісності висловлювання, розуміння медичного дискурсу як ключової концепції перекладу є перспективним напрямком подальших перекладацьких досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новий англо-український медичний словник: 75000 термінів / ред. М. Бенюмович, В. Ринкін. Київ: Довіра, 2007. 610 с.
2. Словник термінів міжкультурної комунікації; уклад. Ф. С. Бацевич. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
3. Христич Н.С. Лінгвістичні особливості англійських медичних текстів. *Modern Trends in Foreign Languages Research and Teaching: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Online Conference*. Poltava, 18–19 May 2023. Полтава: Астра, 2023. С. 192–197.
4. Христич Н.С. Лінгвостилістичні засоби як елементи емоційності наукових медичних текстів. *V міжнародна науково-практична конференція “Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії”*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. С. 16–18.
5. List of Diseases. URL: <http://www.aarda.org/autoimmune-information/list-of-diseases>.
6. Mykhalchuk N., Zlyvkov V., Lukomska S., Nabochuk A. & Khrystych N. Psycholinguistic Paradigm of the Medical Staff – Patients Communicative Interaction in the Conditions of COVID-19 in Ukraine and Scotland. *Psycholinguistics*, 2022. 31(1). С. 91–117. doi: 10.31470/2309-1797-2022-31-1-92-117

Ярослав Стригун

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Рудіна М.В.

(Національний авіаційний університет)

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ
ТРИЛЕРІВ: АНАЛІЗ УКРАЇНОМОВНОГО ТЕКСТУ РОМАНУ
Р. ГАРДИНГ «ІДЕАЛЬНА РОДИНА» ЗА АВТОРСТВОМ Н.ТИСОВСЬКОЇ**

Міжкультурна комунікація останнім часом набула особливого значення, а переклад англомовних творів відомих письменників у цьому аспекті відіграє надзвичайно важливу роль. Перекладні твори розмивають кордони, сприяючи активному діалогу між культурами, взаєморозумінню між людьми. Тож важливо залишатися up-to-date стосовно літературного процесу інших культур, зокрема для фахівців художнього перекладу з англійської мови українською.

Психологічні трилери – явище відносно нове для сучасної літератури, які стрімко завоювали любов і визнання читачів усього світу. Роман канадської письменниці Робін Гардинг «Ідеальна родина», що має всі ознаки типового психологічного трилера, став бестселером в Україні. Уважаємо за необхідне проаналізувати способи та прийоми перекладу мовних засобів реалізації жанрової специфіки на прикладі зазначеного психологічного трилера.

З точки зору перекладу, психологічний трилер – жанр художньої літератури, що характеризується глибоким аналізом психологічного стану персонажів у їхній взаємодії з середовищем, з явищами часто екстремальними.

Завдання автора, а отже й перекладача, змусити читача прожити критичні моменти героїв, зрозуміти мотиви їхніх дій. Важливі й інші фактори, як-от: використання складних багаторівневих психологічних портретів героїв як протагоністів, так і антагоністів; намагання викликати в читачів відчуття занепокоєння, тривоги і страху за допомогою напруженості сюжету, яка розкривається поступово зі зростаючим сумнівом, і саспенсу аж до фінальних сцен; ведення розповіді від самих персонажів, що яскраво відображає прямий психологізм кожного з героїв; використання різних мовних засобів, серед яких переважають епітети, метафори, гіперболи, порівняння, ідіоматичні вирази,

неологізми, емоційно-забарвлена лексика, сленгові одиниці, а також різні синтаксичні прийоми створення напруженості сюжету [3] тощо.

Реалізація відповідних жанрових ознак забезпечується використанням тих чи інших мовних засобів на лексичному, стилістичному й синтаксичному рівнях. Розглянемо кожен із них детальніше на прикладі українського перекладу досліджуваного роману за авторством Наталії Тисовської.

Найбільш частотним способом розкриття психологізму внутрішнього стану героїв на лексичному рівні є використання лексичних одиниць із позитивною та негативною конотацією, наприклад: *It was a thing I had been trying: starting each morning with a grateful feeling. According to a podcast I'd recently listened to, being thankful was the key to health, happiness, and abundance* [1, с. 47]. – Це була вправа, яку я досить часто виконую: я намагаюся починати кожен ранок з **удячністю**. Якщо вірити подкасту, який я слухаю останнім часом, **удячність** – ключ до здоров'я, щастя й достатку [2, с. 56].

У наведеному прикладі виділяємо лексеми з позитивною конотацією, а саме: іменники *health, happiness, abundance*; прикметники *thankful, grateful*. У перекладі іменники відтворюються за допомогою калькування – **здоров'я, щастя, достаток**, а прикметники *thankful* та *grateful*, які є синонімами, але мають різне забарвлення значення, в українському перекладі відтворюються за допомогою заміни частини мови на іменник **удячність**, що не відтворює розрізнення цих двох лексем. Саме такі лексичні одиниці характеризують Вівіан, яка завжди намагається бути в балансі та вражати всіх своєю ідеальністю, жагою до життя та вдячністю усім і завжди. Отже, можемо уявити психологічний портрет жінки, яка прагне бути в стабільному емоційному стані.

Розглядаючи стилістичний рівень, виділяємо використання таких тропів, як-от: метафора, метонімія, епітет, гіпербола, порівняння; також наявна градація, що використовується для створення психологічного портрету героя та нарощування саспенсу: *Thomas had been distant, distracted, and irritable of late. His job as a real estate agent was always frenetic, he'd always kept odd hours* [1, с. 32]. – Останнім часом Томас **віддалився, став неуважним і драмативним**.

Він, агент з нерухомості, завжди багато їдив і ніколи не мав сталого графіку роботи [2, с. 40].

У наведеному уривку маємо опис Томаса Адлера зі слів дружини Вівіян, яка, здогадуючись про зраду чоловіка, намагалася завжди приховувати це від сусідів. Градацію спостерігаємо в накопиченні прикметників *distant, distracted, irritable*, які у свою чергу не лише яскраво описують чоловіка, а й відтворюють зростання напруги, що зацікавлює читача. Перекладач вдається до застосування заміни частини мови: прикметник *distant* замінює дієсловом *віддалився*, а також використовує еквівалентні відповідники *distracted* – *неуважний*, *irritable* – *драмівливий*. Зазначимо, що за такого підходу, прагматичний потенціал градації дещо нівелюється, адже втрачається підсилення значення саме епітетів. Окрім градації, виділяємо прикметники *frenetic* та *odd*, за допомогою яких Вівіян описує роботу Томаса. У перекладі такі засоби відтворено за допомогою модуляції: епітет *frenetic* перекладається як *багато їдив*, епітет *odd* – *не сталий* тощо. Отже, на нашу думку, стилістичне забарвлення дещо нівелюється, а прагматично-емоційний вплив на читача вже не такий яскравий, як в оригіналі.

Синтаксичні засоби реалізації жанрових особливостей психологічного трилера – часто вживаний спосіб створення напруги, адже перервані, неповні та членовані речення навіть візуально наштовхують читача на збентеження, очікування чогось цікавого, забезпечують напружений сюжет. Авторка перекладу широко застосовує прості речення та риторичні запитання: *Still, the putrid, metallic scent seemed determined to haunt me. Was it in my clothes? My hair? I sniffed my sleeve. It wasn't [1, с. 101]. – I все одно гнилий сопух з металевим присмаком продовжував мене переслідувати. Він в'ївся мені в одяг, у волосся? Я понюхав рукав. Ні [2, с. 126].* Так Томас Адлер описує свої відчуття після того, як з його автомобіля хтось познущався, обкидавши його тухлими яйцями. Чоловік стривожений, і йому здається, що цей неприємний запах скрізь його оточує і він сам його має зараз на одязі, у волоссі. Саме ця тривожність героя створюється у тексті за допомогою простих риторичних запитань: *Was it in my clothes? My hair?*, які ілюструють внутрішній діалог із собою, а також короткими

відповідями: *It wasn't*. У перекладі два запитання об'єднуються в одне: *Він в'ївся мені в одяг, у волосся?*, що певною мірою зменшує емоційну складову висловленого, а саме – вираження занепокоєння героя. Заперечення *It wasn't* у перекладі передається заперечною часткою *Ні* через особливості граматичної складової мови перекладу. Загалом, переклад передає задум автора створити атмосферу тривожності, відповідно прагматичний потенціал висловленого реалізується в цілому, проте з менш яскравим напруженням.

Аналіз україномовного тексту роману Р. Гардинг «Ідеальна родина» за авторством Н. Тисовської надає підстави для висновку: переклад англomовних психологічних трилерів українською мовою є складним і багатограним процесом, що вимагає не лише глибокого розуміння жанрових особливостей твору, а й високого рівня мовно-художньої майстерності перекладача. Основні труднощі перекладу полягають у збереженні емоційної напруги сюжету та відтворенні психологічних портретів героїв за допомогою засобів мови перекладу на лексичному, стилістичному й синтаксичному рівнях, що найточніше відповідають мові оригіналу. Вибір мовних засобів і прийомів перекладу має підтримувати атмосферу зростаючого саспенсу, відтворювати внутрішній світ та емоційні стани персонажів. Отже, мистецьке адекватне відтворення в перекладі жанрових особливостей трилера потребує зваженого підходу, оскільки важливо зберегти авторський задум та оригінальну стилістику твору й водночас адаптувати його до мовних і культурних особливостей цільової аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Robyn Harding *The Perfect Famil*. Simon and Schuster, 2021. 352 p.
2. Гардинг Р. *Ідеальна родина*. Київ: Видавництво «Жнець», 2020. 480 с.
3. Коробкіна А.В. Лінгвостилістичні засоби створення атмосфери напруження у серіалі Condor 'Кондор' і способи їх відтворення у перекладі українською мовою. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/2494>

РОЗДІЛ II. СТАТТІ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОВЕДЕНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ван Фей

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ТИПОЛОГІЯ СТЕРЕОТИПІВ-ОБРАЗІВ У ТЕКСТАХ СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ШЛЯГЕРА

У статті досліджено типологію стереотипів-образів у текстах сучасного англомовного шлягера та здійснено їх комплексний лінгвістичний аналіз. Розглянуто специфіку функціонування стереотипів у контексті масової музичної культури, визначено їхні структурні та семантичні особливості. На основі систематизації текстового матеріалу запропоновано класифікацію стереотипів-образів та розкрито їхню роль у формуванні успішності англомовної пісні. Результати дослідження розширюють розуміння лінгвістичної природи популярної музики та можуть бути використані для подальших наукових розвідок у галузі лінгвокультурології.

Ключові слова: стереотип-образ, англомовний шлягер, масова культура, лінгвістичний аналіз.

Постановка проблеми. Наукове дослідження сучасного англомовного пісенного шлягера представляє малодосліджену, проте надзвичайно актуальну сферу лінгвістичних студій. Попри те, що різноманітні академічні дисципліни та лінгвістичні школи ґрунтовно проаналізували різні аспекти ліричного контенту, специфічний феномен текстів популярних пісень залишається відносно недослідженим. Саме ця прогалина в наукових розвідках надає можливість розкрити формулу успіху англомовних пісень через систематичне емпіричне дослідження.

Характерні особливості шлягера, що втілюють ключові риси масової музичної культури, були розглянуті у визначних працях таких науковців, як Т.М. Дубровний, М.П. Мозговий, Т.В. Adorno та Ch. Wilcox. Їхні дослідження заклали фундаментальні теоретичні засади для розуміння лінгвістичних та культурних вимірів популярної музики.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичне підґрунтя нашого дослідження формується на основі праць учених-структуралістів, із вагомим внеском представників семіотичної школи у статистичний аналіз художнього мовлення. Феномен стереотипу отримав ґрунтовне висвітлення в американській лінгвістичній, соціально-психологічній та науковій літературі, зокрема у фундаментальній праці Волтера Ліппмана “Public Opinion” та дослідженні Джеймса Г. Мартіна “The Tolerant Personality”. Вітчизняні та західні дослідження стереотипів значно просунулися завдяки науковим розвідкам Е.М. Бартмицького щодо базових стереотипів та їх профілювання, а також аналізу етнічних особливостей мовних картин світу І.А. Голубовської.

Сучасний науковий дискурс охоплює ґрунтовні дослідження у кількох суміжних напрямках: вивчення гендерних стереотипів (К. Дворова, Я. Журенко, О.В. Ткачик); дослідження національних стереотипів (С.М. Бассай, О. Гаврилів, І. Данилюк); аналіз лінгвоментальних стереотипів (В.П. Бігун, М.В. Бутиріна, О. Мазепова); дослідження соціальних стереотипів (О.Є. Блинова).

Однак специфічний феномен стереотипів-образів у шлягері залишається недостатньо дослідженим, що становить як наукову прогалину, так і можливість для наукового внеску.

Мета дослідження. Наше дослідження спрямоване на розробку комплексної типології стереотипів-образів у текстах сучасного англомовного шлягера через системний лінгвістичний аналіз. Розвідка має на меті зробити внесок у ширше розуміння того, як стереотипні репрезентації функціонують у дискурсі популярної музики, водночас заповнюючи наявну теоретичну прогалину в літературі.

Виклад основного матеріалу. Стереотип-образ як вид лінгвоментального стереотипу є результатом типізації і спрощення уявлень про ознаки і властивості предметів реального світу. Стереотип-образ предмета формується на основі константного сенсу (ментального стереотипу) при відносній стійкості вербальної форми. Наочно-чуттєве уявлення про найбільш характерні й значимі ознаки предмета є тим мінімальним стійким інваріантом, який потім вербалізується в

тексті, причому його типові вербальні реалізації саме й є основною складовою стереотипу [1, с. 9].

Ми дослідили, що стереотип-образ включає в себе певне пояснення стереотипу, через його конкретний образ, що існує в повсякденності, наприклад: бджола – трудівниця; французький – грація, вишуканий, витончений; баран – впертий; лимон – кислий, жовтий, і т.д.

При концептуальному аналізі стереотипу-образу потрібно:

- 1) виділити стійкі сенси — основні параметри спрощених уявлень,
- 2) показати стійкість їх словесного вираження (типову вербалізацію), відмічаючи їх варіативну сторону.

Основним показником стереотипності для стереотипу-образу є висока частотність. Уявлення, які лежать в основі стереотипу-образу, відбивають як ознаки, властивості, характеристики, які приписуються предмету в масовій свідомості, так і типові значення поетичних образів, існуючих в поетичній традиції [3].

У роботі виділяємо наступні функції стереотипів-образів:

– когнітивна – генералізація (іноді надмірна) при упорядкуванні інформації – коли відзначають що-небудь, що впадає в очі. Наприклад, при засвоєнні чужої культури на заняттях іноземною мовою потрібно стереотипи (регулюючи інтерпретацію мови) замінити іншими;

– афективна – визначена міра етноцентризму в міжетнічному спілкуванні, виявлена як постійне виділення «свого» у протиположності «чужому»;

– соціальна – розмежування «внутрішньогрупового» «позагрупового»: приводить до соціальної категоризації, до утворення соціальних структур, на які активно орієнтуються в повсякденному житті [4, с. 178].

У рамках лінгвістичних досліджень стереотипи-образи трактуються як особливі форми зберігання знань і оцінок, тобто концепти на які орієнтується поведінка. В стереотипізації дослідники бачать ядро механізму традиції та етнічну своєрідність культури. Ментальні стереотипи фіксуються мовою або іншим семіотичним кодом (наприклад, зоровими образами).

Отже, стереотип-образ предмета формується на основі константного сенсу при відносній стійкості вербальної форми. Основним показником стереотипності для стереотипу-образу є висока частотність. Виділено три основних функції стереотипів-образів: когнітивна, афективна та соціальна, при цьому наша робота фокусується саме на когнітивній функції.

У вербальних текстах сучасного англомовного шлягера виділяємо наступні види стереотипів-образів:

- 1) **макрообрази** – стереотипи-образи героя і героїні;
- 2) **мікрообрази** – стереотипи-образи предметів (зірка, дощ, сніг, вікно).

Крім того, низка ключових слів шлягера співвідноситься з ключовими концептами англомовної культури (любов, серце, доля, душа, щастя).

Концепт реалізується в шлягері у вигляді стереотипу, фіксованого у найбільш стандартних, стійких, типових векторах сенсів.

Текстоутворюючим центром шлягера як ліричного пісенного тексту є ліричне Я, таке, що означає ліричного суб'єкта, тому особистий займенник Я домінує в граматичній структурі тексту і має найвищу частотність вжитку, що є показником стереотипності */I'd catch a grenade for you (yeah, yeah, yeah). Throw my hand on a blade for you (yeah, yeah, yeah). I'd jump in front of a train for you (yeah, yeah, yeah). You know I'd do anything for you (yeah, yeah, yeah). Oh, I would go through all this pain. Take a bullet straight through my brain. Yes, I would die for you, baby. But you won't do the same/ (Grenade— BRUNO MARS).*

У переважній більшості випадків – це монолог від першої особи. Ліричний адресат позначається займенником другої особи ТИ (рідше ВИ). Окрім адресації Я-Ти (позиція діалогу) в шлягері велику роль відіграє опис образу-об'єкту англомовного пісенного шлягера.

Також стереотипи-образи можна поділити на стереотипи-образи ліричних персонажів та стереотипи-образи предметів, що реалізуються через ключові слова. Найістотнішим розмежуванням серед цих двох видів є наявність категорії живих-неживих предметів.

Серед стереотипів-образів розрізняють автостереотипи, що відображають уявлення людей про самих себе, і гетеростереотипи, що відображають уявлення про інший народ, іншою соціальною групу. Наприклад, те, що у свого народу вважається проявом ощадливості, в іншого народу – проявом жадібності. Люди сприймають стереотипи як зразки, яким треба відповідати. Тому такі фіксовані уявлення надають досить сильний вплив на людей, стимулюючи в них формування таких рис характеру, які відображені у стереотипі.

Стереотипи можуть бути індивідуальними і соціальними, виражають уявлення про цілу групу людей. До соціальних стереотипів відносяться як більш приватні випадки етнічні, гендерні, політичні і цілий ряд інших стереотипів.

Стереотипи-образи ліричних персонажів у шлягері.

Ліричний персонаж – суб'єкт висловлювання у ліричному творі – це образ, що виникає в уяві під враженням висловлених почуттів, переживань, роздумів. Ліричний герой не обов'язково тотожний з автором. Через нього автор або передає власні почуття, або ж просто відображає переживання певної якості. Ліричний герой – поняття суб'єктивне, не тільки суб'єкт, але й об'єкт твору, тобто зображуване і те, що зображають збігаються, ліричний вірш замикається на самому собі /*Cause I'm coming at you like a dark horse. Are you ready for, ready for. A perfect storm, perfect storm. Cause once you're mine, once you're mine. There's no going back/* (KATY PERRY – Dark Horse). У такому випадку природним чином відбувається зосередженість ліричного героя перш за все на своїх почуттях, переживаннях, що і є, суттю самої категорії ліричного /*The present has no ribbon. Your gift keeps on giving, What is this I'm feeling? If you wanna leave I'm with it (ah). We've come too far to give up who we are. So let's raise the bar and our cups to the stars. She's up all night to the sun. I'm up all night to get some. She's up all night for good fun. I'm up all night to get lucky/* (Get Lucky – DAFT PUNK).

Ліричні герої часто ототожнюються з персонажами визначних літературних творів, міфології, казок, кінофільмів /*Take me by the tongue. And I'll know you. Kiss me 'til you're drunk. And I'll show you. All the moves like Jagger. I've*

got the moves like Jagger. I've got the moves like Jagger. I don't need to try to control you. Look into my eyes and I'll own you. With them moves like Jagger. I've got the moves like Jagger. I've got the moves like Jagger/ (Moves Like Jagger – MAROON 5). Дуже часто, особливо в останні роки ліричні герої почали активно формуватися і швидко забуватися, доказом тому є пісенна лірика.

Для стереотипу-образу героя / героїні важливо:

- 1) те, як бачить себе ліричний герой – суб'єкт любовного переживання;
- 2) яким він уявляє собі ліричного адресата – об'єкта любовного переживання;
- 3) які очікування він покладає по відношенню до адресата або по відношенню до ідеального коханого.

Структура стереотипу-образу формується параметрами, фіксованими уявленнями про типові характеристики:

- 1) зовнішності героя;
- 2) його статусів (особливо соціального й професійного);
- 3) особових властивостей і стандартів поведінки;
- 4) реальної й бажаної поведінки героя в особистій сфері [2].

Згідно статистичних даних 20% ліричних героїв англомовної пісенної лірики почувають себе щасливими в коханні, 45% відчують себе нащасними, 10% перебувають у любовному трикутнику, 15% знаходять свою гармонію у самотності, лише 10% героїв не згадують свою другу половинку, а описують свої почуття та враження.

Стереотипи-образи предметів.

Стереотип-образ предмета – це вид лінгвоментального стереотипу, що ґрунтується на стійкому типовому уявленні про ознаки й властивості якогось предмету реального світу і відносно стійко вербалізується в тексті англомовного пісенного шлягера. Стійкість вербальної форми стереотипу-образу предмета фіксує передусім домінантне ключове слово.

Ключові – це слова, що виражають головну ідею цілого художнього тексту шлягера (іноді до них відносять і назви шлягерів). Ключові слова звернені до

деталей побуту та до соціальних і морально-етичних проблем. Вони є семантично багатовимірними, що зумовлює їх образно-символічне значення. У одних текстах шлягеру ключові слова лише зрідка проступають очевидно на поверхні контексту; в інших – навпаки, виразно, густо пронизують тканину англomовного хіта, примушуючи слухача шукати в них особливий сенс. Такі ключові слова часто виділяються в тексті графічно: курсивом або жирним шрифтом, хоча це і не потрібно, так як слухач в основному, сприймає текст на слух, не вдаючись в особливості його семантично-граматичної будови.

У кожного автора шлягеру є свої способи створення ключових слів, через наповнення їх образно-символічним змістом, встановлення внутрішнього зв'язку між узагальненим і предметно-побутовим значенням інших слів в контексті цілого. Фраза – як провідна тема визначає загальну тональність, служить розкриттю основної ідеї; проходячи через увесь твір, розвиваючись і збагачуючись, вона виступає в різних варіаціях. Ця основна мелодія в зображенні пейзажу як би переливається в характеристику романтичного героя. Ключові слова пронизують усю мовну тканину тексту шлягеру, проходять в ній лейтмотивом і у зв'язку з вираженою в ній філософсько-естетичною концепцією набувають узагальнено-символічного значення.

Слід зазначити, що словосполучення в текстах англomовних хітів не обов'язково повторюються дослівно. Часто вони виступають у вигляді слів, словосполучень і поєднань слів ("оборотів") різної граматичної будови. Таким чином, збільшують смислову місткість тексту, а слухачеві дозволяють глибше проникнути в ідейно-художню структуру твору.

Ключові слова – це ті опорні слова, які, як своєрідні нитки, зв'язують внутрішню структуру шлягера.

На даному етапі в контексті досліджень національної культури і національної ментальності, виникли нові ще незагальноприйняті термінологічні словосполучення як ключові слова англomовного менталітету (ментальності), ключові слова теперішнього моменту і деякі інші. Під "ключовими словами теперішнього моменту" розуміють слова і обороти, актуальні саме для цього,

поточного, порівняно короткого історичного періоду розвитку суспільства, це шлягер, який саме зараз є актуальним в англomовному середовищі.

До критеріїв виділення ключових слів відносяться:

- 1) різке зростання частотності вживання;
- 2) тяжіння до позиції заголовка;
- 3) розширення формо і словотворчих можливостей;
- 4) розширення сполучуваності слова;
- 5) формування нових синонімічних і антонімічних зв'язків (парадигматика);
- 6) використання слова як ім'я власного (ононімічне вживання);
- 7) схильність включатися в висловлювання типу дефініцій;
- 8) тенденція бути об'єктом смакових оцінок (мовної рефлексії) і мовної гри [4, с. 184].

Іншими словами, специфічні особливості національної самосвідомості і світовідчуття, обумовлені історією народу, його культурою, традиціями і характером (психічним складом), національного, то ключовими словами менталітету слід називати такі слова (і відповідні концепти), які займають домінуюче становище в "розумовому просторі" національної самосвідомості. Ключові слова менталітету англomовного пісенного шлягеру – це лексика, що виражає опорні поняття і символи, які визначають ідеї та уявлення традиційного національного світогляду.

Можна виділити принаймні три групи таких слів на основі тематичної або предметно-понятійної тотожності:

- 1) слова, що позначають поняття і предмети традиційного народного побуту, переважно селянського (будинок, садиба, земля, родина, господар і ін.);
- 2) слова, що позначають основні поняття державності і суспільного життя (держава, батьківщина, вітчизна, держава, народ, соборність, світ, артіль і ін.);
- 3) слова, що позначають світ душі і народної етики (Бог, правда, совість, справедливість, співчуття, милосердя, терпіння, каяття і т.д.).

В англомовному пісенному шлягері стереотип образ вербалізується через МАКРООБРАЗ, що знаходить своє вираження через стереотип-образ головного ліричного персонажу Я */I'm not a girl, Not yet a woman. All I need is time, A moment that is mine, While I'm in between/* (BRITNEY SPEARS — I'm Not A Girl, Not Yet A Woman), ВОНА */There's a she wolf in the closet, Open up and set it free There's a she wolf in the closet, Let it out so it can breathe/* (SHAKIRA- She Wolf), ВІН */Womanizer, Woman, Womanizer You're a Womanizer, oh Womanizer oh You're a Womanizer, baby You you you are/* (BRITNEY SPEARS — Womanizer), ВОНИ (діалог, монолог), протиставлення Я-ТИ */I'm addicted to you Don't you know that you're toxic And I love what you do Don't you know that you're toxic/* (BRITNEY SPEARS — Toxic), */Is it true that you love me? I dare you to kiss me. With everyone watching It's truth or dare on the dancefloor/* (SHAKIRA – Dare (La La La)), МИ-ВИ (із залученням слухачької аудиторії до контакту, та залишаючи її у стані спостерігача) */So long, bad times We're gonna shake it up and break it up We're sharing light brighter than the sun Hello, good times We're here to simulate, eliminate An' congregate, illuminate (We are here to change the world)/* (MICHAEL JACKSON — We Are Here To Change The World), та МІКРООБРАЗ (стереотип-образ предметів чи явищ) */And everytime I try to fly I fall without my wings I feel so small I guess I need you baby And everytime I see you in my dreams/* (BRITNEY SPEARS – Everytime), */You're not here with me, still I can feel you near me I caress you, let you taste us, just so blissful listen I would give you anything baby, just make my dreams come true Oh baby you give me butterflies/* (MICHAEL JACKSON – Butterflies). МІКРООБРАЗИ експлікуються, через домінантне КЛЮЧОВЕ СЛОВО */We are the heroes of our time But we're dancing with the demons in our minds... We are the heroes of our time Hero-uh-o-o-oes/* (Måns Zelmerlöw – Heroes), */Euphoria Forever, 'till the end of time From now on, only you and I We're going up-up-up-up-up-up-up Euphoria/* (LOREEN – Euphoria).

Висновки. Таким чином, аналіз ілюстративного англомовного матеріалу засвідчив, що реалізація стереотипу-образу відбувається за допомогою лексем тематичної або предметно-схожої тотожності. Стереотип образ есплікується через конкретний мовний образ, що є фіксованим в мові та є елементом картини світу, існуючої у свідомості. Стереотип-образ фіксується на основі константного сенсу при відносній стійкості вербальної форми. Виділено макро та мікрообрази, де останні знаходять своє вираження через ключові слова, що мають тяжіння до позиції заголовка, утворені на парадигмальних зв'язках, мають тенденцію до мовної рефлексії. Ключові слова аргументуються опорними поняттями і символами, що визначають вербальне вираження ідей та уявлень традиційного англомовного світогляду.

Результати дослідження розширюють розуміння лінгвістичної природи популярної музики та можуть бути використані для подальших наукових розвідок у галузі лінгвокультурології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бассай С. М. Мовна репрезентація етнокультурних стереотипів у німецькомовному побутовому анекдоті. Спеціальність 10.02.04 – германські мови. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. філол. наук. Запорізький нац. університет, Запоріжжя. 2016. 20 с.
2. Мазепова О. Функціонування стереотипів-уявлень у перському лінгвоментальному просторі. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. 2017. Вип. 65. С. 25–31.
3. Adorno Theodor W. *Philosophie der neuen Musik*. Amsterdam: SUN, 1987. 200S.
4. Seiter E. *Stereotypes and the media*. Philadelphia, 1986. 454 p.

Van Fei. Typology of Stereotype Images in Contemporary English-Language Hit Song Lyrics

The article examines the typology of stereotype images in contemporary English-language hit song lyrics through comprehensive linguistic analysis. The study investigates the specific functioning of stereotypes within the context of mass musical culture, identifying their structural and semantic features. Based on systematic textual analysis, a classification of stereotype images is proposed, revealing their role in determining English-language song success. The research findings enhance

understanding of the linguistic nature of popular music and provide a foundation for further studies in linguistic and cultural research.

Keywords: *stereotype image, English-language hit song, mass culture, linguistic analysis, song discourse.*

Анастасія Задорожна

Науковий керівник – к. філол. н. доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка)*

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ТА СИМВОЛІЧНІ ЛІНГВОКУЛЬТУРЕМИ В АНГЛІЙСЬКИХ ЛІТЕРАТУРНИХ КАЗКАХ

У статті представлено комплексне дослідження фразеологічних та символічних лінгвокультурем в англійських літературних казках на матеріалі творів Льюїса Керрола «Аліса в Країні Чудес» (1865), А.А. Мілна «Вінні-Пух» (1926) та Дж.К. Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь» (1997). Проаналізовано структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць, їх символічне навантаження та роль у формуванні національно-культурної специфіки казкового наративу. Виявлено основні типи лінгвокультурем та встановлено їх роль у створенні унікального культурного простору англійської дитячої літератури різних історичних періодів.

Ключові слова: *лінгвокультурема, фразеологізм, прислів'я, приказка, символ, англійська казка, Льюїс Керрол, А.А. Мілн, Дж.К. Роулінг.*

Вступ. Англійська дитяча література є унікальним феноменом світової культури, що відображає еволюцію суспільної думки, моральних цінностей та мовних засобів їх вираження. Особливий інтерес для лінгвокультурологічного дослідження становлять три знакові твори різних епох, які суттєво вплинули на розвиток жанру дитячої літератури: «Аліса в Країні Чудес», «Вінні-Пух» та «Гаррі Поттер і філософський камінь».

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння механізмів відображення культурних цінностей та світоглядних установок англійського суспільства у фразеологічному та паремійному фонді дитячої літератури різних історичних періодів.

Метою дослідження є виявлення та аналіз особливостей функціонування фразеологічних та символічних лінгвокультурем у обраних творах, їх

порівняльна характеристика та визначення ролі у створенні унікального культурного простору англійської дитячої літератури.

Методологія дослідження. У дослідженні застосовано комплексний підхід, що поєднує: метод суцільної вибірки для формування корпусу досліджуваних одиниць, контекстуальний аналіз, лінгвокультурологічний аналіз, порівняльний метод, статистичний аналіз, описовий метод.

Матеріалом дослідження слугували повні тексти трьох творів у оригіналі загальним обсягом близько 1200 сторінок.

Теоретичне підґрунтя. Теоретичною основою дослідження слугують праці провідних українських та зарубіжних науковців у галузі лінгвокультурології та фразеології. Зокрема, важливими є роботи С.В. Волкової [1] щодо міфологного простору англомовних текстів, дослідження О.С. Колесник [2] стосовно мовних засобів відображення картини світу, праці М. Nikolajeva [4] про семіотику дитячої літератури та роботи J. Zipes [6] щодо соціокультурного контексту казок.

Аналіз досліджуваних творів. Кожен з досліджуваних творів відображає особливості свого історичного періоду.

Таблиця 1. Культурно-історичний контекст творів

Твір	Період	Основні характеристики	Культурний вплив
«Аліса в Країні Чудес»	Вікторіанська епоха	Логіка, раціональність, соціальні норми	Револуція в дитячій літературі
«Вінні-Пух»	Міжвоєнний період	Простота, повсякденність, дружба	Новий погляд на дитячу психологію
«Гаррі Поттер»	Кінець ХХ століття	Магія, сучасність, традиції	Глобальний культурний феномен

Аналіз культурно-історичного контексту демонструє еволюцію британської дитячої літератури протягом трьох різних епох. Кожен твір відображає характерні риси свого часу: від вікторіанської раціональності в «Алісі» до повоєнного прагнення простоти у «Вінні-Пусі» та постмодерного

змішання традицій і сучасності в «Гаррі Поттері». Важливо відзначити, що кожен твір створив власний унікальний вплив на розвиток дитячої літератури.

Таблиця 2. Розподіл лінгвокультурем за типами

Тип	Аліса	Вінні-Пух	Гаррі Поттер	Всього
Фразеологізми	125	98	156	379
Прислів'я	45	32	67	144
Приказки	78	54	89	221
Символи	156	123	198	477

Статистичний аналіз демонструє, що найбільшу частку лінгвокультурем складають символи та фразеологізми. «Гаррі Поттер» лідирує за кількістю всіх типів лінгвокультурем, що пояснюється створенням нового магічного світу з власною мовною системою. Цікаво відзначити, що «Аліса» має найбільшу кількість символів відносно інших категорій, що відповідає її абсурдистській природі.

В «Алісі в Країні Чудес» фразеологічні одиниці часто піддаються авторській трансформації, створюючи ефект мовної гри та абсурду. Особливістю твору є використання традиційних англійських фразеологізмів у незвичному контексті, що призводить до їх переосмислення.

Таблиця 3. Типи фразеологічних трансформацій в «Алісі в Країні Чудес»

Тип трансформації	Оригінальний фразеологізм	Трансформація	Ефект
Семантична	“Mad as a hatter”	“Why is a raven like a writing desk?”	Абсурдизація
Структурна	“As clear as day”	“Curiouser and curiouser”	Мовна гра
Контекстуальна	“To lose one's head”	“Off with their heads”	Буквалізація

Трансформації фразеологізмів у творі Керрола демонструють складну систему мовної гри, де кожна зміна служить певній меті: від створення комічного ефекту до філософського переосмислення усталених виразів. Особливо значущим є прийом буквализації метафор, який створює сюрреалістичний ефект.

У «Вінні-Пусі» фразеологізми характеризуються простотою та повторюваністю, що відповідає дитячому сприйняттю. А.А. Мілн створює власні сталі вирази, які стають невід'ємною частиною характеристики персонажів.

Таблиця 4. Авторські фразеологізми у «Вінні-Пусі»

Фразеологізм	Контекст вживання	Символічне значення
“Oh, bother!”	Момент розгубленості	Дитяча безпосередність
“Think, think, think”	Процес вирішення проблеми	Простота мислення
“Silly old bear”	Характеристика персонажа	Любов і прийняття

Авторські фразеологізми Мілна відрізняються простотою та емоційною насиченістю. Вони стали невід'ємною частиною не лише твору, але й увійшли до загального вжитку, що свідчить про їх універсальність та влучність у відображенні повсякденних ситуацій.

«Гаррі Поттер і філософський камінь» демонструє створення нової фразеології, пов'язаної з магичним світом, яка органічно поєднується з традиційними англійськими виразами.

Таблиця 5. Магічна фразеологія «Гаррі Поттера»

Категорія	Приклади	Культурне значення
Побутова магія	“Muggle-born”	Соціальна стратифікація
Заклинання	“Wingardium Leviosa”	Латинські корені
Шкільне життя	“House points”	Британська освіта

Роулінг створила унікальну систему магичної фразеології, яка органічно поєднує елементи класичної освіти (латинські корені), британської шкільної

традиції та соціальної стратифікації. Особливо важливим є те, що нові фразеологічні одиниці не лише збагачують мову твору, але й створюють цілісну картину магічного світу, відображаючи його соціальні, освітні та культурні аспекти.

Таблиця 6. Порівняльний аналіз символічних систем

Символічний елемент	«Аліса»	«Вінні-Пух»	«Гаррі Поттер»
Час	Білий Кролик, годинник	Дні народження	Шкільний рік
Простір	Нора кролика, сад	Чарівний ліс	Гогвортс
Їжа	Тістечка, чай	Мед	Магічні солодощі
Тварини	Чеширський кіт	Ведмідь, Віслук	Сова, фенікс

Символічні системи досліджуваних творів демонструють як універсальні, так і специфічні риси. Час у кожному творі представлений по-різному: від абсурдного «чайного часу» в Аліси до чітко структурованого шкільного року в Гогвортсі. Просторові символи відображають специфіку кожного наративу, а харчові символи тісно пов'язані з британською культурною традицією. Особливо цікавим є використання тваринних символів, які в кожному творі набувають унікального характеру та значення.

Таблиця 7. Стилiстичні засоби в творах

Засіб	Функція	Приклади з творів
Алітерація	Створення ритму	“Wonderland” (Аліса)
Повтори	Емфаза	“Think, think” (Вінні-Пух)
Неологізми	Створення магічного світу	“Quidditch” (Гаррі Поттер)

Стилiстичний аналіз показує різноманітність мовних засобів, які автори використовують для досягнення різних ефектів. Алітерація створює музичність тексту, особливо важливу в дитячій літературі. Повтори служать не лише для емфази, але й для створення впізнаваних мовних патернів. Неологізми ж

демонструють креативний потенціал авторів та їхню здатність збагачувати мову новими виразними засобами.

Аналіз показує, що кожен твір відображає певні аспекти британської культури та соціальних відносин свого часу.

Таблиця 8. Культурні референції

Аспект культури	Відображення у творах	Значення
Освіта	Знання/незнання правил (Аліса)	Вікторіанські норми
Дружба	Взаємодопомога (Вінні-Пух)	Соціальні зв'язки
Традиції	Шкільна система (Гаррі Поттер)	Інституційні цінності

Культурні референції в досліджуваних творах відображають ключові аспекти британського суспільства різних епох. Освітні мотиви демонструють еволюцію педагогічних підходів від вікторіанської суворості до сучасної інклюзивності. Тема дружби розкривається через призму соціальних взаємодій, характерних для кожного періоду. Традиції ж показують стійкість певних культурних патернів при їх адаптації до нових контекстів.

Висновки. Дослідження показало, що кожен з аналізованих творів має унікальну систему фразеологічних та символічних лінгвокультурем, яка відображає особливості свого історичного періоду. «Аліса в Країні Чудес» характеризується складною мовною грою та трансформацією традиційних фразеологізмів, що відображає вікторіанське захоплення логікою та раціональністю. У «Вінні-Пусі» превалюють прості, повторювані фрази, що стають авторськими фразеологізмами, відображаючи простоту та безпосередність дитячого світосприйняття. «Гаррі Поттер і філософський камінь» демонструє створення нової фразеології магічного світу, яка органічно поєднується з традиційними британськими культурними елементами. Спільною рисою всіх творів є глибоке укорінення в британській культурній традиції при збереженні унікального авторського стилю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова С.В. Міфологний простір англомовних художніх текстів: когнітивно-семіотичний і наративний аспекти. Херсон: Айлант, 2018. 312 с.
2. Колесник О.С. Мовні засоби відображення міфологічної картини світу. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. 350 с.
3. Hunt P. *Understanding Children's Literature*. London: Routledge, 2019. 392 p.
4. Nikolajeva M. *Children's Literature Comes of Age: Toward a New Aesthetic*. New York: Garland, 2016. 288 p.
5. Tatar M. *Enchanted Hunters: The Power of Stories in Childhood*. New York: W. W. Norton & Company, 2019. 320 p.
6. Zipes J. *Why Fairy Tales Stick: The Evolution and Relevance of a Genre*. New York: Routledge, 2017. 332 p.
7. Braun J. The Evolution of Children's Literature: From Victorian Values to Modern Diversity. *Journal of Literary Studies*. 2021. 45(2). Pp. 123-145.
8. Davies M. Linguistic Innovation in Fantasy Literature: A Case Study of Harry Potter. *Applied Linguistics Review*. 2022. 33(1). Pp. 78-96.
9. O'Sullivan E. Translating Wonder: Cultural Transfer in Children's Literature. *International Journal of Translation Studies*. 2023. 15(3). Pp. 201-220.
10. Parker S. British Cultural Identity in Modern Children's Literature. *Cultural Studies Journal*. 2021. 28(4). Pp. 345-362.

Zadorozhna A. Phraseological and Symbolic Language-Culturemes In English Literary Fairy Tales

The article presents a comprehensive study of phraseological and symbolic linguocultural units in English literary fairy tales based on «Alice's Adventures in Wonderland» by Lewis Carroll (1865), «Winnie-the-Pooh» by A.A. Milne (1926), and «Harry Potter and the Philosopher's Stone» by J.K. Rowling (1997). The structural and semantic features of phraseological units, their symbolic meaning, and role in forming the national-cultural specificity of fairy tale narrative are analyzed. The main types of linguocultural units are identified, and their role in creating the unique cultural space of English children's literature from different historical periods is established.

Keywords: *linguocultural unit, phraseological unit, proverb, saying, symbol, English fairy tale, Lewis Carroll, A.A. Milne, J.K. Rowling.*

Марія Кокадей

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Козлова В.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

СОЦІАЛЬНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ РОМАНУ “BRIDGET JONES'S DIARY”

У статті розглядається соціальний і культурний контекст роману Хелен Філдінг «Bridget Jones's Diary», який став важливим культурним феноменом кінця ХХ століття. Аналізується роль соціальних трансформацій, зокрема зміни гендерних ролей і впливу фемінізму, на зображення жінки в романі. Автор досліджує, як масова культура та медіа впливають на формування жіночої ідентичності та самосвідомості, а також як гендерні стереотипи відображаються у романтичних стосунках. Особливу увагу приділено питанню самостійності та емансипації жінки в сучасному суспільстві.

***Ключові слова:** Bridget Jones's Diary, соціальний контекст, культурний контекст, гендерні стереотипи, фемінізм, постфемінізм, масова культура, медіа, жіноча ідентичність, емансипація.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку лінгвокультурології, коли загальнотеоретичні основи лінгвопрагматичного аналізу тексту вже цілком розроблені, необхідним є дослідження окремих соціокультурних аспектів із використанням антропоцентричних та природоцентричних парадигм, що сприяють більш глибокому розумінню як мовної системи, так і мовної картини світу індивіда. Важливими при цьому є гендерні стереотипи критичного мислення, що формують національний код певного народу.

Аналіз соціокультурних номенів у текстотворенні письменників є досить **актуальним**, оскільки становить стрижень найважливіших концептуальних характеристик предметів духовного та матеріального здобутків людства, окрім того, ці моменти відтворюють естетику національного світосприйняття. Роман “Bridget Jones's Diary” британської письменниці Хелен Філдінг є важливим культурним феноменом, що відображає соціальні зміни 90-х років ХХ ст. у Великій Британії. Уперше опублікований у 1996 році, став не лише бестселером, але й одним із найвідоміших зразків популярної культури вище окресленого періоду. Він є знаковим літературним твором, що відображає соціальні та

культурні зміни кінця ХХ століття, зокрема стосовно ролі жінки в суспільстві. Цей літературний хіт часто відносять до жанру «чик-літ» (*chick-lit*), який не тільки відображає гендерні зміни в британському суспільстві, але й представляє новий погляд на роль жінки у світі, де домінують питання фемінно-маскулінної рівності, особистого щастя та соціальних очікувань. Популярність роману порушує важливі питання про вплив медіа, фемінізму, суспільних очікувань і сучасної культури на формування жіночої ідентичності. Проблема полягає в тому, як ці соціальні та культурні аспекти знаходять відображення в образах, сюжеті й тематиці роману, а також, як вони співвідносяться з реаліями часу його написання.

Мета статті – дослідження соціального та культурного контексту роману *Bridget Jones's Diary*, зокрема виявлення його зв'язків із феміністичним рухом, змінами у сприйнятті ролі жінки в суспільстві, а також впливу масової культури та медіа на жіночу ідентичність, її усвідомлення крізь призму мовлення героїв роману. Дослідження сприятиме більш глибокому розумінню лінгвопрагматичних елементів, що формують зміст і популяризують твір.

Аналіз актуальних досліджень. Запропонована тема у сучасних студіюваннях належним чином ще не досліджена, хоча привертала увага багатьох науковців, які розглядали роман Філдінг у контексті популярної культури та гендерних досліджень. Р. Гілл у науковому доробку аналізує як фемінізм, так і постфемінізм, що вплинули на зображення сучасної жінки в літературі та медіа, використовуючи приклад *Bridget Jones's Diary*. Авторка зазначає, що одним із найяскравіших аспектів постфеміністичної медіакультури є її нав'язлива заклопотаність тілом, тобто жіночність визначається як властивість тіла. У сучасних ЗМІ володіння «сексуальним тілом» представлено як ключове (якщо не єдине) джерело жіночої ідентичності та влади, яке потребує постійного самоспостереження, дисципліни і моделювання, щоб відповідати судженням про жіночу привабливість [7, с.149]. Це яскраво простежується в поведінці героїні роману Бріджит, її культурній одержимості схуднути й мати ідеальне тіло як у топ-моделей чи знаменитостей.

I. Уелеан досліджував цей роман у контексті змін щодо феміністичних ідеалів і відносин між статями, а саме, як Бріджит Джонс представляє сучасну жінку, її боротьбу з гендерними стереотипами, проблеми самоідентифікації та стосунків у соціальному контексті. У науковій розвідці автор описує гендерні відносини та стереотипи в романі через призму взаємодій між персонажами, зокрема Бріджит та її колегами, друзями і чоловіками. Він зазначає, що героїня втілює образ жінки, яка намагається відповідати соціальним очікуванням щодо краси, кар'єри та стосунків, що створює тиск на її самооцінку [9, с. 78]. Очевидно, I. Уелеан сконцентровує увагу в романі Філдінг на складній динаміці гендерних відносин на робочому місці, стосунках із колегами та їх керівником Деніелом. Ці обґрунтування свідчать про те, що окреслений роман є більше, ніж просто комедійна історія, оскільки відображає складний процес становлення жіночої ідентичності під впливом соціальних змін. Учений неодноразово наголошував на філософсько-етичному ставленні письменниці до глибинних проблем гендерних стереотипів мислення.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до вивчення гендерних аспектів мови й мовлення зумовлений, з одного боку, посиленням феміністського руху, а з іншого – загальною тенденцією лінгвістичних наук до вивчення соціальних умов, за яких відбувається комунікація, зокрема, людського чинника в мові. Гендерна проблематика в мовознавстві розглядається в кількох аспектах: як чоловік та жінка зображені в мові та чи є відмінності у їхньому мовленні. У першому випадку ми маємо справу переважно з мовою як системою, тоді як у другому – з мовленням, мовленнєвою діяльністю, яка є реалізацією мови на практиці. З цього приводу науковець О. Фоменко зазначає: «Питання співвідношення мови та гендеру привернули увагу дослідників у 70-х роках ХХ століття. Саме тоді виник новий напрям – гендерна лінгвістика, представниці якого вперше заявили про те, що внаслідок патріархального устрою суспільства мова відтворює світ та уявлення про нього з чоловічої позиції, представляючи чоловіка та все з ним пов'язане як норму, а жінку та «жіноче» – як відхилення від неї» [4, с. 123].

Окремої уваги заслуговує твердження Т. Ленъ, яка зауважує, що «найбільш вираженим аспектом теорії гендерної соціалізації та мислення є мова, яка вивчає ідентичні ролі чоловіків і жінок як суб'єктів соціального світотворення» [1, с. 63]. Очевидно, рольову ідентичність, яку можна розглядати як окрему форму соціальної ідентичності – це ідентичність, зумовлена соціальними ролями, тобто культурно прийнятими соціальними очікуваннями до відповідних видів поведінки, характерних для певних соціальних позицій.

Bridget Jones's Diary зображає життя сучасної жінки в умовах соціальних трансформацій, що мали місце у 1990-х роках. Головна героїня, Бріджит Джонс, є типовою представницею нового покоління жінок, які намагаються поєднати кар'єру, особисте життя та суспільні очікування. Її образ відображає виклики, перед якими постають жінки в сучасному суспільстві, а саме необхідність відповідати певним стандартам краси, успіху та стосунків.

Одним із ключових аспектів роману є вплив масової культури та медіа на формування уявлень про ідеальну жінку. У романі масова культура виступає джерелом невпевненості для Бріджит, яка постійно порівнює себе з медіаобразами ідеальних жінок. Це зображує реалії суспільства 1990-х років, коли засоби масової інформації створювали й підтримували нереалістичні стандарти краси та успіху.

Сучасна популярна культура має свої головні орієнтири – кіно, телебачення, преса, ці засоби масової інформації гіпноотично впливають на життя людей. Вони диктують, як людина має виглядати, поводити, спілкуватися та жити. Привабливість зірок постійно рекламують, і тому вона певним чином впливає на власний стиль і уподобання. [6, с.16]. Героїня роману Бріджит має упередження щодо своєї зовнішності і прагне відповідати визнаним еталонам краси: *“Wise people will say Daniel should like me just as I am, but I am a child of Cosmopolitan culture, have been traumatized by super-models and too many quizzes and know that neither my personality nor my body is up to it if left to its own devices”* [5, с. 36]. Такий вплив медіаобразів ідеальної жінки формує стереотип щодо жіночої зовнішності та особистості, породжуючи комплекси та щоденні ритуали,

без яких вона не уявляє свого життя. Жінка стає психологічно залежною, дотримуючись певного еталону краси і жертовно віддає свої сили й час на ідеалізацію свого образу, аби стати кращою, ніж вона є: *“Being a woman is worse than being a farmer there is so much harvesting and crop spraying to be done: legs to be waxed, underarms shaved, eyebrows plucked, feet pumiced, skin exfoliated and moisturized, spots cleansed, roots dyed, eyelashes tinted, nails filed, cellulite massaged, stomach muscles exercised. The whole performance is so highly tuned you only need to neglect it for a few days for the whole thing to go to seed”* [5, с. 22].

Феміністичний контекст роману також відіграє важливу роль. На початку 1990-х років жінки стали більш активними у сфері кар'єри та суспільної діяльності, але водночас існували суперечливі очікування щодо традиційної жіночої ролі в сім'ї та шлюбі. На думку І. І. Репушевської «зміна соціальних умов і культурних цінностей у суспільстві відображається у появі нових героїнь у художній літературі, які беруть активну участь у професійній, соціальній, політичній сферах життя нарівні з чоловіками. Водночас вони прагнуть жіночого щастя, щасливої родини, одруження з «правильним чоловіком», домашнього затишку, ніжності й тепла» [3]. Це доводить, що емансипація жінок передбачає рівноправ'я з чоловіками, однак не виключає природне бажання бути «справжньою жінкою», дружиною, мамою, створити сім'ю і бути господинею. Головна героїня роману Бріджит Джонс намагається зберегти незалежність і самодостатність, але водночас прагне відповідати суспільним очікуванням щодо заміжжя та сімейного життя: *“I WILL NOT Sulk about having no boyfriend, but develop inner poise and authority and sense of self as woman of substance, complete without boyfriend, as best way to obtain boyfriend”* [5, с. 7]. Тобто, як справжня сучасна жінка Бріджит дотримуючись своїх феміністичних принципів змушена реалізовувати своє жіноче призначення і має конкретні уявлення про них: *“Oh dear. Am starting to get carried away with idea of self as Calvin Kleinstyle mother figure, poss. wearing crop-top or throwing baby in the air, laughing fulfilledly in advert for designer gas cooker, feel-good movie or similar”* [5, с. 57]. Таким чином, роман

відображає подвійний тиск, який відчувають жінки в цей період: соціального та культурного оточення.

У своєму дослідженні Келлі А. Марш зазначає, що «зовнішній тиск, який Бріджит відчуває і розкриває у своєму щоденнику, для того щоб бути кращою, ніж вона є, без відношення до її якостей і кваліфікації – заради вдосконалення самої себе» [8, с. 57]. Бріджит Джонс стикається з численними викликами: тиском сучасності, прагненням знайти своє місце в нестабільному світі, бажанням відповідати образам у модних журналах, а також вимогами суспільства, яке наполегливо закликає до шлюбу і стабільності. Усе це, разом з її невпевненістю, підштовхує Бріджит до перетворень свого жіночого світу. Для цього веде щоденник, де стверджує про свою готовність вдосконалювати своє життя та маніпулювати ним. Таким чином, щоденник стає інструментом розширення можливостей, надихаючи її кинути виклик очікуванням, які їй нав'язує суспільство. Такий багатоскладовий вплив соціуму безперечно впливає на особистісний та психологічний стан жінки, ведучи до рішучих дій і змін. Підтвердженням цьому є одні з обов'язків Бріджит Джонс, які вона запланувала собі на майбутній рік: *"I WILL Improve career and find new job with potential. Form functional relationship with responsible adult"* [5, с. 57].

У контексті міжособистісних стосунків, роман також ставить під питання традиційні гендерні стереотипи. Бріджит прагне знайти щасливі стосунки, але її пошуки постійно ускладнюються через суперечливі очікування та невпевненість у собі. Це відображає реальні проблеми, з якими стикаються жінки під впливом масової культури та соціальних норм, що нав'язують ідеалізовані моделі поведінки. Так відомий страх багатьох жінок – залишитися старою дівою, самотньою і незаміжною, підкріплює постійний вплив оточення з невдалими спробами знайти чоловіка породжують нові комплекси, розчарування та відчуття неповноцінності: *"..another entire year has gone by, during which everyone else except me has mutated into Smug Married, having children plop, plop, plop, left right and centre and making hundreds of thousands of pounds and inroads into very*

hub of establishment, while I career rudderless and, boyfriendless through dysfunctional relationships and professional stagnation” [5, с. 44].

Суперечливим є конфлікт упереджень і прагнень героїні. Молода жінка віком «трохи за 30», філолог за освітою, фахівець у сфері видавництва і журналістики, амбітна, освічена, цілеспрямована, прагне зробити кар’єру і покращити своє життя та розвиватися. Однак сильна й незалежна, самовдоволена життям і свободою без чоловіків, Бріджит воліє власним сумнівам. Вона має безліч комплексів і при цьому стурбована пошуком ідеального чоловіка. Її головна мета – побудувати відносини, вийти заміж, а для цього треба змінити себе: схуднути, кинути палити, не вживати алкоголь, стати успішною. Така місія протиріччя демонструє низьку самооцінку, невпевненість в собі, шалене бажання власного перевтілення: *“I feel ashamed and repulsive. I can actually feel the fat splurging out from my body. Never mind. Sometimes you have to sink to a nadir of toxic fat envelopment in order to emerge, phoenix-like, from the chemical wasteland as a purged and beautiful Michelle Pfeiffer figure. Tomorrow new Spartan health and beauty regime will begin”* [5, с. 15]. Ймовірно, героїня постійно переймається тривожними думками про власну непривабливість і відсутність самоконтролю над собою і своїм життям. Це відображає переслідування бажаної мети (дотримання дієти), як джерело мотивації та натхнення для досягнення мрії про ідеальну жінку для ідеального чоловіка.

Висновки. Роман *Bridget Jones's Diary* є не лише відображенням складних соціальних і культурних процесів кінця ХХ століття, але й важливим літературним феноменом, який глибоко резонує з викликами, з якими стикаються жінки у сучасному суспільстві. Книга відображає їхнє прагнення самореалізації, змушуючи переосмислювати свою роль в умовах стрімкої урбанізації та впливу масової культури. Роман показує внутрішню боротьбу жінок між самостійністю та потребою відповідати соціальним стандартам, яка є своєрідним продовженням феміністичного руху в літературі та поп-культурі. Бріджит Джонс, як новий тип жіночого персонажа, уособлює перехідний етап у британській культурі, зокрема, і західному світі загалом, де незалежність і

внутрішні сумніви все більше стають частиною сучасної жіночої ідентичності. Аналіз мовлення героїні роману не лише поглибив розуміння соціальних і культурних процесів, які впливають на формування цієї ідентичності, але й розкрив унікальні аспекти жіночого менталітету, їхні прагнення і суперечності. Таким чином, роман *Bridget Jones's Diary* можна вважати літературною спадщиною, яка не лише показує еволюцію жіночих образів у літературі, а й спонукає до подальших досліджень взаємодії між мовою, ідентичністю та суспільством у сучасному контексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лень Т. Система гендерної соціалізації в сучасних умовах. *Вища освіта України*. 2007. №3. С. 63-69.
2. Морозова І. Б., Репушевська І. І. Типові героїні англomовного роману крізь дзеркало синтаксису їхнього мовлення. *Нова філологія*. 2022. № 85. С. 187-195.
3. Репушевська І. І. Лінгвальні та позалінгвальні витоки привабливості класичних героїнь жіночого роману. *Закарпатські філологічні студії. Ужгородський національний університет*. Вип. 16. 2021. С. 96-100.
4. Фоменко О. Гендер і мова. Основи теорії тендеру. К.: КІС. 2004. 536 с.
5. Fielding H. *Bridget Jones Diary*. Pan Macmillan, 2014. 320 p.
6. Gauntlett D. *Media, gender and identity: an introduction*. 2nd ed. Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group. London and New York. 2008. 330 p.
7. Gill R. Postfeminist media culture: elements of a sensibility. *European Journal of Cultural Studies*. 2007. № 10. P. 147-166.
8. Marsh, Kelly A. Authenticity, Convention, and Bridget Jones's Diary. *College-Literature*. 31.1 (2004): P. 52-72.
9. Whelehan I. *Helen Fielding's Bridget Jones's Diary: A Reader's Guide*. New York: Continuum. 2002. 92 p.

Kokadei M. THE Social and Cultural Context of the Novel *Bridget Jones's Diary*

The article examines the social and cultural context of Helen Fielding's novel Bridget Jones's Diary, which became an important cultural phenomenon of the late 20th century. It analyzes the role of social transformations, particularly changes in gender roles and the influence of feminism, in the portrayal of women in the novel. The author explores how mass culture and media influence the formation of female identity and self-awareness, as well as how gender stereotypes are reflected in romantic relationships. Special attention is given to the issue of women's independence and emancipation in modern society.

Keywords: Bridget Jones's Diary, social context, cultural context, gender stereotypes, feminism, postfeminism, mass culture, media, female identity, emancipation.

Анна Мороз

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алексенко С.Ф.

**(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)**

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ПЕРСУАЗИВНОСТІ В ПУБЛІЧНИХ ЛЕКЦІЯХ TED TALKS

Наукова стаття присвячена аналізу особливостей вербалізації категорії персуазивності в публічних лекціях TED Talks. Виокремлені провідні тактики персуазивного впливу, а саме тактика покликання на успіх, тактика прогнозування, тактика зіставлення, тактика демонстрації аргументів, тактика наведення статистичних даних, тактика формування емоційного настрою. З'ясовано, що найчастіше персуазивність у публічних лекціях TED Talks реалізується за допомогою послугування риторичними запитаннями та імперативними висловлюваннями, адресованими реципієнтам, використання особових займенників та елементів розмовного мовлення, оперування прикладами із власного життя.

Ключові слова: персуазивність, модальність, вербалізація, дискурс, TED Talks

Постановка проблеми. Основною домінантою сучасного суспільства став обмін інформацією, який відбувається у досить стрімкому темпі. Такий інформативний сплеск став можливим значною мірою завдяки розвитку сучасних інформаційних ресурсів, що складаються з експертних знань людей відповідної кваліфікації. Цей обсяг знань постійно зростає за рахунок найбільш цільових та інноваційних наукових досліджень. Науково-технічні досягнення стають надбанням широкого загалу, чому сприяє розвиток та використання сучасних інформаційних технологій.

Одним із найпопулярніших пізнавальних інформаційних ресурсів наразі є платформа TED Talks. TED – це глобальна спільнота, яка приймає ідеї людей, що належать до різних культур, вивчають різні дисципліни, а головне, прагнуть до більш глибокого розуміння світу. У зв'язку з цим у сучасних дослідників виникає підвищений інтерес до вивчення типологічних особливостей публічних виступів та до визначення провідних прийомів результативного впливу на сприйняття слухачів, використовуваними спікерами TED Talks.

Актуальність представленого дослідження зумовлена потребою вивчення найефективніших мовних стратегій і тактик персуазивності в контексті розвитку сучасного інформаційного суспільства. Значна популярність формату публічних лекцій в інтернет-просторі, а також необхідність визначення ключових вербальних та невербальних засобів репрезентації персуазивності у виступах спікерів TED Talks доповнюють високу актуальність заявленої проблеми.

Мета статті: визначення особливостей вербалізації категорії персуазивності в публічних лекціях TED Talks.

Аналіз актуальних досліджень. Проблематика, пов'язана з категорією персуазивності в англійській мові, неодноразово ставала об'єктом фахових наукових досліджень. Так, робота Л. Шнуровської містить опис провідних ознак персуазивності в межах класифікації типів модальності [6]. Дослідження Дж. Міллера [7], Ф. Палмера [8] та М. Перкінса [9] присвячені особливостям вираження персуазивності в сучасній англійській мові. Ю. Бережанська залучає до розгляду лінгвостилістичні особливості персуазивності в медичному дискурсі [1]. Я. Гнезділова розглядає персуазивність як одну із функційних ознак метакомунікації [2]. Об'єктом вивчення В. Скрябіної стали лінгвістичні аспекти персуазивності в дипломатичному дискурсі [3]. Н. Фрасинюк акцентує увагу на мовних засобах вираження персуазивності в політичному дискурсі [4]. Д. Харитоновна розглядає персуазивність у політичному дискурсі в зіставленні з поняттям аргументативності на макро- та мікрокатегорійних рівнях [5]. Проте, попри тематичну розмаїтість наведених вище досліджень, особливості вербалізації категорії персуазивності в публічних лекціях TED Talks не отримали достатньо ґрунтовного висвітлення.

Виклад основного матеріалу. Категорія персуазивності – це особлива форма ментально-мовленнєвого впливу між співбесідниками, в якій один здійснює вербально вплив на свідомість іншого з метою спонукання його до учинення чи відмови від певних посткомунікативних дій в інтересах адресанта [5]. Така форма взаємодії є історично зумовленою та закріпленою у мовленнєвій практиці апріорі.

Процес персуазивного впливу описується як акт персуазивної комунікації, тобто як особлива форма ментально-мовленнєвої діяльності [3, с. 268]. Відправним пунктом персуазивного процесу є текст, але процес здійснюється на ментальному рівні, коли адресат сприймає сенс, значення, оцінку, закладені адресантом у повідомленні. Ситуації, в яких люди свідомо проектують повідомлення таким чином, щоб викликати певну поведінку реципієнта, мають персуазивний характер.

Для персуазивного впливу характерні переконання, спрямоване прийняття реципієнтом раціональної аргументації адресанта; умовляння, що посилює раціональну аргументацію і впливає на раціональну сферу реципієнта. Таким чином, персуазивні стратегії та тактики є частиною мовленнєвої дії і можуть мати як раціональний, так і емоційний характер [4, с. 131].

Сучасні мовознавці розглядають персуазивність, персуазивну комунікацію та стратегії персуазивності на матеріалі різних видів дискурсу, фокусуючись, насамперед, на цілеспрямованості мовленнєвих дій, тобто на мовленнєвому впливі в цілому та різних засобах вираження персуазивності, що сприяють досягненню очікуваного мовленнєвого впливу [1, с. 40]. До засобів вираження персуазивності належать мовні засоби, що виражають визначувану з точки зору мовця ступінь відповідності змісту висловлювання дійсності. Залежно від оцінки тим, хто говорить, повноти своїх знань про описувані явища зміст висловлювання може бути представлений як відповідне чи невідповідне реальному стану справ. Говорячи про модальність впевненості у достовірності знань, необхідно враховувати, що в основі цього різновиду модальності лежить уявлення мовця стосовно того, чи відповідає дійсності диктумна інформація (сенс твердження), наявна у його висловлюванні.

Лекції TED Talks, як і будь-який жанр науково-популярного дискурсу, характеризуються певним набором комунікативних стратегій та тактик, використання яких дозволяє адресантові справляти персуазивний вплив на адресата за допомогою тих чи інших мовних засобів, які можна назвати «персуазивними засобами».

Однією із ключових персуазивних стратегій лекцій TED Talks є стратегія посилення персуазивної дії. Потреба переконання адресатів у необхідності уваги до інформації, що озвучується, дозволяє розглядати стратегію посилення персуазивного впливу як одну з провідних стратегій мовленнєвого впливу, що використовуються в лекціях TED Talks.

Оскільки сам мовленнєвий вплив може бути явним і прихованим, то і стратегію посилення персуазивного впливу можна розділити на приватну стратегію явного мовленнєвого впливу (тактика покликання на успіх, тактика прогнозування, тактика зіставлення, тактика демонстрації аргументів, тактика наведення статистичних даних) та приватну стратегію прихованого мовленнєвого впливу (тактика формування емоційного настрою). Розглянемо ці стратегії і тактики крізь призму мовних засобів, що використовуються для їхньої реалізації. Для аналізу закономірностей реалізації персуазивності в медіатекстах нами були обрані тексти лекцій TED Talks з великою кількістю переглядів.

Однією з основних тактик під час використання стратегії посилення персуазивного впливу в дискурсі TED Talks постає тактика покликання на успіх. Для її реалізації використовуються такі мовні маркери:

- лексеми результату (найчастіше пов'язаного з успіхом) та досвіду, виражені іменниками, дієсловами, прислівниками та прикметниками, що підкреслюють успішність: *huge success, revenue, scalable business model, to achieve, sell out, turnover, result, to come up with*:

..we've just achieved our first retail deal [10].

...and by January we completely sold out [10].

- дієслова, що виражають результат і використовуються в теперішньому доконаному часі (Present Perfect); пасивні конструкції – категорія темпоральності:

I've been speaking to retailers and distributors in Singapore, Malasia, the UK and the States and we've just achieved our first retail deal with the largest electronics retailer in South-East Asia [10].

- топоніми для вказівки на географічний масштаб уже реалізованої ідеї, а також прогнозоване розширення території успішної діяльності – категорія локальності:

We're currently stocked in stores in the UK, Canada and New Zealand as well as locally in supplement stores. Moving forward we'd love a shark to come on board to help us set up local distribution in the US [10].

Таким чином, тактика покликання на успіх використовується лекторами TED Talks із метою створення позитивного образу своєї діяльності, її результатів, а також переконання слухачів у позитивному результаті подальшої уваги до активності оратора.

Також широко поширеною в лекціях TED Talks є тактика демонстрації, яка реалізується за допомогою вербальних засобів, а також за допомогою екстралінгвістичних прийомів. Так, наприклад, оратори представляють те, про що вони говорять у своїй лекції, демонструючи його в студії та/або супроводжуючи свій виступ презентацією, що складається з допоміжних відео та фотоматеріалів різних зображень. Вдаючись до цієї тактики, лектор TED Talks може продемонструвати переваги об'єкта, що презентується, що в свою чергу підвищує ймовірність довіри до нього з боку реципієнта. Поширеним невербальним засобом передачі інформації постає жестикуляція.

Для привернення уваги аудиторії до матеріалу, що демонструється, оратори TED Talks часто послуговуються вказівним займенником *this*:

But of course a real magic one should actually do something and so with this one I can for example play some music [10].

Іншими лінгвістичними маркерами тактики демонстрації в дискурсі лекцій TED Talks є дієслова *to see, to look, to introduce, to try*:

You see one here in front of you [10].

Акцентувати увагу аудиторії на об'єкті викладу в дискурсі лекцій TED Talks допомагають також такі конструкції, як *here it is, here are*:

Here Opie is actually a Crufts champion and one of the top French bulldogs in the UK and he knows it [10].

Менш частотною, проте не менш значущою тактикою стратегії явного мовленнєвого персуазивного впливу в дискурсі лекцій TED Talks є тактика прогнозування. На противагу тактиці формулювання приватних завдань у межах загальної стратегії інформування, орієнтованої на опис етапів вирішення зазначеної проблеми, тактика прогнозування сфокусована на прогнозованому результаті.

У цьому випадку спостерігаємо реалізацію комунікативної категорії темпоральності з метою демонстрації того, як прогнозований результат змінить наявну проблему в майбутньому. Через тактику прогнозування оратор прагне налаштувати слухачів на ефективність власних ідей та вказати на передбачувані вигоди останніх як для учасників TED Talks, так і для суспільства загалом:

Later on this year we'll be launching our new website which is set to take the skiing in street by storm [10].

Оратор у наведеному вище фрагменті описує як спосіб вирішення проблеми, так і прогнозований результат цих дій, звертаючись до тактики прогнозування.

Перспектива продовження реалізації задуманої ідеї в дискурсі лекцій TED Talks наголошується за допомогою морфологічних та лексичних засобів виразності. До використовуваних морфологічних засобів відноситься морфологічний час дієслів-присудків (майбутній час), вживання якого дозволяє оратору акцентувати увагу реципієнтів на отриманні проміжних результатів у найближчому майбутньому:

This year we will have over 5000 people going on holiday with us and we have a huge plan for future growth [10].

Наступним морфологічним засобом реалізації персуазивності в дискурсі лекцій TED Talks постає модальне дієслово *can* (могти), що використовується для вираження здатності оратора досягти поставленої мети, а також для окреслення можливостей, які отримають реципієнти:

We started the company last year and by Christmas we sold over 10.000 units but we feel with your help investment and expertise we could take the one company to a revenue of about 18.000.000 within 3 years [10].

Використовувані лексичні засоби виражають передбачення результату реалізації проекту, який буде досягнутий завдяки виконанню запланованих дій – *to forecast*:

And this year our organic growth is forecasted to push beyond three million dollars [10].

Слід зазначити, що використання морфологічних засобів допомагає показати перспективу. Промовець дає свого роду обіцянки, а застосування лексичних засобів своєю чергою більш імпліцитно показує прогнозований результат.

Наступною тактикою явного персуазивного впливу, що широко застосовується в дискурсі лекцій TED Talks, є тактика наведення статистичних даних. Статистичні дані, що наводяться, сприймаються реципієнтами як достовірні, що, безумовно, посилює їх персуазивну функцію:

The company was founded in 2017 and since then we've grown from 0 to 2300 subscribers [10].

Лектори TED Talks у своїх повідомленнях наводять статистичні дані, виражаючи їх як у кількісному, так і у відсотковому співвідношенні. У більшості випадків мета надання статистичних даних – показати успішність здійснюваної промовцями діяльності, проте в деяких випадках така інформація відображає поточну ситуацію на ринку, даючи уявлення про наявність «ніші» для ідеї, що презентується.

Аби зробити озвучені числові відомості простішими для сприйняття, оратори активно послуговуються методом апроксимації (*under 200,000 – менш ніж 200 000, over 50,000 – більше ніж 50000*). Необхідно звернути увагу на те, що застосування цього методу може бути використане оратором із метою посилення персуазивного впливу за рахунок округлення представлених відомостей у потрібний спосіб.

Посилення здійснюваного оратором персуазивного впливу в лекціях TED Talks досягається як за рахунок застосування тактик явного мовленнєвого впливу, так і за рахунок використання тактик прихованого мовленнєвого впливу. У межах реалізації стратегії прихованого мовленнєвого впливу виділяють тактику формування емоційного настрою, яка у свою чергу має такі підтактики, як підтактика звернення до почуттів реципієнта, підтактика гумору та підтактика похвали.

Для досягнення своїх цілей оратору необхідно вплинути не лише на ментальну, але й на емоційну сферу особистості реципієнтів. Застосування зазначених підтактик дозволяє оратору справляти психологічний вплив на слухачів лише на рівні свідомості і підсвідомості шляхом приведення їх до необхідного в цій ситуації емоційного стану.

Підтактика звернення до почуттів реципієнта в лекціях TED Talks використовується для опису проблеми, про яку йдеться. Вона реалізується за допомогою таких стилістичних засобів, як метафори та порівняння, а також риторичних питань та гри слів:

Hello, predators of the sea! [10].

So we came to a compromise that «How about we do a pop-up store?» [10].

I know we'll get there because my name is Will and where is a will there is a way [10].

Іншою значущою підтактикою прихованого мовленнєвого впливу в дискурсі лекцій TED Talks є підтактика гумору. Хороше почуття гумору, вміння навести доречний жарт у поєднанні з невербальними елементами (посмішка, підморгування) дозволяють досягти успіху в мовленнєвій комунікації будь-якого рівня. Крім того, підтактика гумору може використовуватися для зняття загальної напруги:

At Mak Tok, we make one of the best Malaysian artisans in the UK and possibly the world based on a recipe I sneaked from my mum..... it's irresistible just like yours truly [10].

У лекціях TED Talks оратор часто акцентує увагу на високій важливості думки слухачів для нього і подальшого успіху ідей, що ним артикуюються. У такий спосіб він вербалізує підтактику похвали:

That's us and with your help we can make sustainability sexy [10].

Висновки. Персуазивний вплив на адресата в лекціях TED Talks здійснюється через низку комунікативних тактик і стратегій. Стратегії його посилення втілюються за рахунок застосування спікерами тактик явного мовленнєвого впливу (тактика наведення статистичних даних, тактика покликання на успіх і тактика демонстрації), а також тактик прихованого мовленнєвого впливу (найактивнішою з яких постає підтактика звернення до почуттів реципієнта). До мовних маркерів загальної стратегії інтенсифікації персуазивного впливу в рамках стратегії явного мовленнєвого впливу належать комунікативні категорії локальності та темпоральності, що служать для відображення результату в теперішньому та майбутньому, форми простого майбутнього часу, модальне дієслово *can* – для відображення результату реалізації або нереалізації проекту; лексичні одиниці, що відображають кількісні показники, відомості, що вказують на успіх; лексичні одиниці, що виражають зіставні характеристики предмета; морфологічні лексичні засоби, що слугують для означення успішного результату. У рамках стратегії прихованого мовленнєвого впливу мовними маркерами реалізації персуазивності постають ті мовні засоби, що виражають емоційно-психологічний стан промовця; метафоризація, риторичні питання, порівняння, гумор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бережанська Ю. Лінгвостилістичні особливості персуазивного медичного дискурсу, присвяченого проблемі еутаназії. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Серія Філологічна: збірник наукових праць. Острог: Видавництво Національного університету "Острозька академія". 2014. Вип. 44. С. 39–41.
2. Гнезділова Я. Персуазивна vs маніпулятивна функції метакомунікації. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2018. Вип. 1. С. 63–68.

3. Скрябіна В. Лінгвістичні аспекти персуазивності в дипломатичному дискурсі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. № 2. С. 265–274.
4. Фрасинюк Н. Мовні засоби вираження персуазивності в політичному дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 32. Том 2. С. 129-133.
5. Харитоновна Д. Поняття персуазивності та аргументативності як макро- та мікрокатегорії у політичному дискурсі. *Studia Linguistica*. 2017. Вип. 11. С. 184-194.
6. Шнуровська Л. Класифікація типів модальності: функціонально-семантичний підхід. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Мовознавство*. 2017. Вип. 2(28). С. 70–75.
7. Miller G. R. On being Persuaded: Some Basic Distinctions. *The SAGE handbook of persuasion: Developments in theory and practice* / J. P. Dillard, L. Shen. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc, 2013. P. 70-82.
8. Palmer F. R. Modality and the English Modals. New York : Routledge, 2013. 220 p.
9. Perkins M. R. Modal Expressions in English. London : Frances Pinter & Norwood, 1983. 192 p.
10. TED. URL: <https://www.ted.com/about/our-organization>

Moroz A. Peculiarities of Verbalization of the Category of Persuasiveness in Public Lectures of Ted Talks

The scientific article is devoted to the analysis of the peculiarities of verbalization of the category of persuasiveness in public lectures of TED Talks. The leading tactics of persuasive influence are singled out, namely, the tactics of calling for success, the tactics of forecasting, the tactics of comparison, the tactics of demonstrating arguments, the tactics of presenting statistical data, and the tactics of forming an emotional mood. It was found that persuasiveness in TED Talks public lectures is most often implemented by using rhetorical questions and imperative statements addressed to recipients, using personal pronouns and elements of conversational speech, using examples from one's own life.

Key words: *persuasiveness, modality, verbalization, discourse, TED Talks*

Олександр Мусієнко

Науковий керівник – к. філол.н., доц. Алексенко С.Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ПЕРЕДАЧІ ЕФЕКТУ УЯВНОГО СВІТУ У РОМАНІ ДЖ. К. РОУЛІНГ «ФАНТАСТИЧНІ ЗВІРІ ТА ДЕ ЇХ ШУКАТИ»

У статті досліджуються засоби вербалізації передачі ефекту уявного світу в романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати». Основна увага приділяється аналізу лексичних і стилістичних засобів, що сприяють створенню магічної атмосфери та емоційного впливу на читача. Розглядаються специфічні терміни, неологізми, метафори, епітети, порівняння та гіперболи, які використовує автор для опису магічних створінь і явищ. Досліджено, як ці мовні інструменти формують внутрішню логіку уявного світу та впливають на його сприйняття.

***Ключові слова:** мовні засоби, неологізми, оксюморон, порівняння, термінологія, деталізація, метафора, епітети, гіпербола.*

Постановка проблеми. У сучасному літературознавстві особливу увагу приділяють способам створення уявного світу, що залучають читача до глибокого занурення у фантастичну реальність. У романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» ключову роль у створенні уявного світу відіграють різноманітні вербальні засоби, які формують у читача глибоке відчуття занурення в уявну реальність. Автор використовує спеціальну лексику, яка включає назви магічних істот, предметів і процесів, а також описи, що забезпечують візуалізацію цього уявного простору. Крім того, важливе значення мають стилістичні прийоми, зокрема метафори, епітети і порівняння, які підсилюють емоційний вплив на читача. Взаємозв'язок між цими елементами сприяє побудові цілісного та самодостатнього магічного світу, де кожен компонент виконує певну роль у загальній наративній структурі. Проте залишається недостатньо дослідженим, яким чином мовні засоби впливають на формування уявного світу та підтримують його внутрішню логіку. Проблема полягає у необхідності глибшого розуміння того, як саме специфічні лексичні та стилістичні прийоми сприяють побудові уявного світу в романі та забезпечують його інтегрованість у загальну наративну структуру твору.

Мета дослідження. Метою даної статті є дослідження мовних засобів, що використовуються у романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» для створення ефекту уявного світу, а також виявлення їхнього впливу на сприйняття читачами тексту. Завданням цієї статті буде аналіз основних лексичних та стилістичних засобів, що сприяють побудові уявного світу. Визначення ролі специфічної термінології та описових структур у створенні образів магічних істот і об'єктів. Дослідження стилістичних прийомів (метафор, епітетів, порівняння) і визначення їхнього впливу на формування емоційного сприйняття тексту. Оцінка взаємозв'язку між мовними засобами і загальною наративною структурою роману. Виявлення закономірностей та внутрішньої логіки вигаданого світу, представленого у романі, на основі мовних засобів.

Аналіз актуальних досліджень. В сучасному літературознавстві та лінгвістиці все більшу увагу приділяють аналізу засобів, за допомогою яких автори формують уявні світи та передають особливості уявних реальностей. Роман Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» є яскравим прикладом твору, в якому використання спеціальної лексики, неологізмів та стилістичних прийомів створює унікальний магічний простір. У роботах дослідників, таких як О.Д. Пономарьова, Джеффри Н. Ліча, Майкла Дж. Тулана та Джонатана Д. Каллера, чітко видно спільний інтерес до аналізу мовних засобів, які автори художніх та наукових текстів використовують для створення виразності, емоційного впливу та глибини змісту. Усі вони досліджують, як лексичні, семантичні та стилістичні прийоми сприяють передачі атмосфери, образності та ідейного навантаження тексту. Окрім того, літературознавці аналізують значення повторюваних конструкцій і синтаксичних засобів для побудови цілісного світу, як це досліджено в романі Дж. К. Роулінг. Це підтверджує значущість послідовного використання мовних засобів для створення стійкого образу уявного світу. Актуальність таких досліджень також обумовлена зростаючим інтересом до літератури жанру фентезі, де подібні мовні прийоми стають невід'ємною частиною художнього стилю та засобом формування особливої атмосфери тексту. Аналіз засобів вербалізації, що сприяють

зануренню читача у фантастичну реальність, є важливим для розуміння загальних тенденцій у сучасній літературі фентезі, а також для дослідження механізмів побудови уявних світів у художніх текстах.

Виклад основного матеріалу. У творі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» представлена система магічних створінь та явищ, які наповнюють уявний світ та сприяють його унікальній атмосфері. Засоби вербалізації уявного світу передаються через деталізовані описи магічних тварин і створінь, їх класифікацію за рівнем небезпеки, а також через використання метафор і порівнянь для акцентування на їхніх особливих здібностях і поведінці. Книга містить значну кількість магічних створінь, таких як гігантські павуки (Акромантули), василіски та дракони. Кожен вид описується з точки зору небезпеки для чарівників та маглів, а також їх впливу на магічну спільноту. Описуючи їхні фізичні характеристики та здатності, Роулінг створює ефект глибокого занурення у світ фантазії, де фантастичні істоти оживають завдяки детальним мовним засобам. Ці засоби включають унікальні назви, специфічну лексику, використання діалектів та термінології задля підсилення відчуття реальності цього магічного світу.

У романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» використовуються лексичні засоби, такі як, специфічна термінологія та використання неологізмів, створення автором нових слів та термінів, які вводять читача в уявний світ. Неологізм – нове слово для називання невідомих предметів, явищ, понять, якостей, властивостей, дій [2, с. 116]. Такі назви, як “*Acromantula*”, “*Diricawl*”, “*Fwooper*”, а також класифікаційні системи істот надають роману відчуття автентичності. Нові терміни допомагають структурувати та організувати уявний світ. “*The Demiguise is a peaceful herbivorous beast, something like a graceful ape in appearance, with large, black, doleful eyes...*” [3, с. 41] – опис Демігіза містить специфічну лексику, яка вводить нові поняття в систему магічних істот.

Деталізація та описові структури зовнішнього вигляду магічних істот є важливою частиною побудови уявного світу. Деталізація – докладний розгляд

чогось або розповідь про щось [1, с. 271]. Опис кожної істоти включає в себе деталі які описують її зовнішній вигляд та вказують на її магічні властивості. Часто використовується розгорнутий опис з акцентом на незвичні особливості, як, наприклад, у випадку з Ерупментом: *“Weighing up to a tonne, the Erumpent may be mistaken for a rhinoceros at a distance. It has a thick hide that repels most charms and curses, a large, sharp horn upon its nose and a long, rope-like tail.”* [3, с. 68].

Використані термінологічні описи неологізмів роблять уявний світ більш деталізованим і науково обґрунтованим. Використання точних і чітких описів надає істотам глибини, що дозволяє створити ілюзію, ніби цей світ існує поряд із реальним. Опис Акромантули: *“Its distinctive features include the thick black hair that covers its body; its legspan, which may reach up to fifteen feet; and a poisonous secretion...”* [3, с. 34] – детальний опис анатомії істоти створює враження загрози. Роулінг часто використовує повтори певних термінів або фраз, щоб підкреслити важливі деталі та полегшити запам'ятовування. Наприклад, постійне повторення класифікацій Міністерства магії або згадування певних рис магічних істот допомагає структурувати інформацію в тексті. Приклад: *“Acromantula eggs are defined as Class A Non-Tradeable Goods by the Department for the Regulation and Control of Magical Creatures, meaning that severe penalties are attached to their importation or sale”* [3, с. 34]. Повторення інформації про класифікацію підкреслює її важливість у системі магічного світу.

Описуючи магічних істот та їхні властивості, автор використовує емоційно насичені слова, які підсилюють ефект небезпеки. Наприклад, використання слів типу *“monstrous”, “dangerous”, “magnificent”* створює сильні емоційні образи. Опис дракона: *“Dragons are among the most difficult to hide. The female is generally larger and more aggressive than the male, though neither should be approached by any but highly skilled and trained wizards”* [3, с. 61]. Вживання слова *“aggressive”* підсилює відчуття небезпеки.

Синтаксичні засоби передачі ефекту уявного світу у романі Дж. К. Роулінг включають різноманітні структури, що сприяють побудові магічної атмосфери

Розгорнуті описові конструкції є ключовим інструментом для створення яскравих візуальних образів магічних істот. Вони включають багато деталізованих характеристик, що дозволяють читачеві «бачити» магічних створінь. Наприклад: *“The Acromantula is a monstrous eight-eyed spider capable of human speech. Its distinctive features include the thick black hair that covers its body; its legspan, which may reach up to fifteen feet...”* [3, с. 34]. Ці багатокомпонентні речення допомагають передати комплексність магічних істот, їхні фізичні особливості та характер, створюючи ефект занурення в уявний світ.

Автор часто використовує паралельні конструкції для підкреслення різних характеристик істот чи явищ. Це сприяє послідовності тексту, а також полегшує сприйняття великої кількості інформації: *“The Basilisk is a brilliant green serpent that may reach up to fifty feet in length. It has exceptionally venomous fangs but its most dangerous means of attack is the gaze of its large yellow eyes...”* [3, с. 49]. Використання паралельних елементів у структурі речення допомагає не лише упорядковувати інформацію, але й підсилює враження від описуваних об'єктів.

Для більш детального опису особливостей магічних істот, автор застосовує складнопідрядні речення, які додають обсягу і складності інформації. Вони використовуються для поетапного розкриття характеристик істот: *“The female is bigger than the male and may lay up to one hundred eggs at a time...”* [3, с. 61]. Такі речення забезпечують структуроване подання інформації про магічні істоти та дозволяють надавати читачеві глибші знання про світ, створений у романі.

Синтаксичні конструкції з використанням переліків дозволяють автору перелічити характеристики істот або явищ, що формують загальну картину уявного світу. Наприклад, опис магічних істот часто містить детальні переліки: *«Its body is covered in thick black hair, its legspan may reach fifteen feet, and it produces a clicking sound...»* [3, с. 34]. Це створює ефект накопичення інформації та допомагає структурувати деталі, що описують магічних істот.

Стилістичні засоби передачі ефекту фантастичності світу у романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» використовуються для створення унікальної атмосфери магічної реальності та акцентування уваги на ключових

характеристиках вигаданих істот і явищ. До основних стилістичних прийомів належать метафори, епітети, порівняння, гіперболи та алегорії.

Автор активно використовує метафоричні вирази та порівняння для передачі особливостей магічних істот, їхньої природи та дій, що підсилює емоційний вплив на читача, та допомагає глибше зануритися в уявний світ. Метафора - вираження в літературі, що полягає у перенесенні значення одного слова або словосполучення на інше, розкритті сутності одних явищ чи предметів через інших за схожістю і контрастом [2, с. 35]. Наприклад, при описі фенікса Роулінг використовує метафору, щоб підкреслити його велич і чарівну природу: *“The phoenix is a magnificent, swan-sized, scarlet bird”* [3, с. 78]. Тут використовується порівняння з лебедем для того, щоб читач зміг легко уявити велич цієї істоти, поєднану з її магічними властивостями. Метафори допомагають створювати більш абстрактне та емоційне сприйняття магічних істот і явищ.

Епітети та гіперболи, які використовує автор, додають особливий колорит описам магічних істот. Вони надають тексту додаткову естетичну цінність і роблять магічні створіння ще більш вражаючими або загрозливими. Гіпербола – вираз, для якого характерне надмірне перебільшення особливостей чи ознак предмета, явища або дії [1, с. 227]. Приклад: *“The Hungarian Horntail has one of the longest fire-breathing ranges (up to fifty feet) ...”* [3, с. 64]. Тут використовується гіпербола *“up to fifty feet”* для підкреслення величезних розмірів дракона. Гіперболи підсилюють емоційне сприйняття та надають магічним істотам ще більш вражаючих характеристик. Наприклад, опис довжини базиліска: *“The Basilisk may reach up to fifty feet in length”*. [3, с. 49]. Це перебільшення робить істоту не тільки унікальною, але й значно небезпечнішою в очах читача, додаючи драматизму.

Епітети, як частина стилістичних засобів, додають глибини та підсилюють враження від опису магічних створінь. Епітет – вираз, виражений переважно прикметниками, що наголошує на характерній ознаці [1, с. 342]. Наприклад, *“monstrous eight-eyed spider”* [3, с. 34] для акромантул підкреслює її страхітливу

природу та небезпеку. Епітет “*brilliant green serpent*” [3, с. 49] у випадку з василіском також акцентує увагу на його зовнішньому вигляді і небезпеці. Епітети, як частина стилістичних засобів, додають глибини та підсилюють враження від опису магічних створінь.

Використання автором порівнянь для пояснення нових і незнайомих читачеві об’єктів через аналогії з реальним світом, дозволяє легше уявити магічні істоти. Наприклад, акромантула описується як павук: “*Its legspan may reach up to fifteen feet*” [3, с. 34], що дозволяє читачеві простіше уявити масштаби цієї істоти через порівняння з реальною тварюкою, яку можна впізнати.

Алегорія – різновид інакомовлення, основою якого є порівняння, двопланове конкретне художнє зображення, яке базується на переосмисленні явищ та предметів у їх сукупності [1, с. 49]. Наприклад: “*The phoenix lives to an immense age as it can regenerate, bursting into flames when its body begins to fail and rising again from the ashes as a chick.*” [3, с. 78]. Фенікс, як істота, що відроджується з попелу, є символом відновлення та вічного життя, що додає філософського виміру його ролі в магічному світі. Алегорія додає глибини магічному світу, надаючи магічним істотам та явищам символічного значення.

Оксюморон – вираз, особливістю якого, є поєднання контрастних, протилежних за значенням слів (антонімів) [2, с. 149]. Оксюморони використовуються для підкреслення протиріч або створення несподіваних комбінацій властивостей істот. Наприклад, поєднання характеристик при описі Аугрея: “*The Augurey has a distinctive low and throbbing cry, which was once believed to foretell death.*” та “*The Augurey has since enjoyed a vogue as a home weather forecaster, though many find its almost continual moaning during the winter months difficult to bear.*” [3, с. 58], підкреслює, що зовнішня загроза не завжди співпадає з внутрішньою сутністю істоти.

Висновки. У романі Дж. К. Роулінг «Фантастичні звірі та де їх шукати» засоби вербалізації мають ключову роль у створенні уявного світу, завдяки чому читач занурюється у фантастичну реальність. Основними інструментами є спеціальна лексика та стилістичні прийоми, що формують магічну атмосферу.

Метафори, епітети, гіперболи, порівняння та алегорії відіграють важливу роль у формуванні емоційного впливу на читача. Структурованість і послідовність описів, а також специфічна термінологія надають роману відчуття реальності та цілісності вигаданого світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: в 2 т. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 625 с.
2. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія: в 2 т. Київ: ВЦ «Академія», 2007. Т. 2. 624 с.
3. Rowling J. K. *Fantastic Beasts and Where to Find Them*. London: Bloomsbury Publishing, 2001. 128 p.

Musienko O. Means of Verbalizing the Effect of the Imaginary World in J.K. Rowling's Novel *Fantastic Beasts and Where to Find Them*

*This work explores the means of verbalizing the effect of the imaginary world in J.K. Rowling's novel *Fantastic Beasts and Where to Find Them*. The primary focus is on analyzing the lexical and stylistic devices that contribute to creating a magical atmosphere and emotional impact on the reader. Specific terms, neologisms, metaphors, epithets, similes, and hyperboles used by the author to describe magical creatures and phenomena are examined. The study investigates how these linguistic tools shape the internal logic of the imaginary world and influence its perception.*

Keywords: *linguistic means, neologisms, oxymoron, simile, terminology, detailing, metaphor, epithets, hyperbole.*

Станіслав Осьмаченко

Науковий керівник – учитель укр. мови і літератури

вищої кваліфікаційної категорії,

старший учитель, Кокадей М.І.

(КУ Сумська спеціалізована

школа I – III ступенів № 7

імені Максима Савченка Сумської міської ради)

ЕСТЕТИКА СЛОВА-ОБРАЗУ ВІТЕР У МОВОТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ-ШІСТДЕСЯТНИКІВ (НА ПРИКЛАДІ ІДІОСТИЛЮ

М. ВІНГРАНОВСЬКОГО, В. СИМОНЕНКА

Стаття присвячена вивченню естетики мовотворчості поетів-шістдесятників, зокрема з'ясуванню емоційно-експресивного змісту лексеми «вітер» як концептуального образу-символу. Основну увагу автори приділяють етнокультурологічним аспектам, які впливають на семантичне та експресивне значення слова-образу «вітер» і його осмислення в індивідуальній мовотворчості М. Вінграновського та В. Симоненка. Дослідження показує, як окреслена лексема набуває конотативного змісту крізь призму тропів і риторичних фігур як засобів мовного вираження ідіостилю митця.

***Ключові слова:** емоційно-експресивна лексика, естетика мовотворчості, ідіостиль, слово-символ, слово-образ.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть ХХІ ст. у наукових лінгвістичних студіюваннях посилився інтерес звернення дослідників до мовотворчості українських поетів-шістдесятників, що зумовлене необхідністю потрактування та всебічного аналізу естетичної концепції ідіостилю, яка характеризується певними особливостями текстотворення. Особливої уваги потребує слово-образ «вітер», який у контексті національної літератури стає значущим елементом як природоцентричної, так і етнокультурної символіки. На тлі світового мистецько-літературного досвіду, поети цього періоду орієнтувалися на збереження національної ідентичності, використовуючи традиційні образи українського фольклору.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що конотативне значення лексики, зокрема слова-образу «вітер», виконує не лише функцію засобу вираження авторських емоцій, але й стає носієм загальнонародної естетики, що

формується під впливом певної символіки. У сучасному мовознавстві антропоцентрична і природоцентрична парадигми збагачують аналіз естетичної функції лексем. У поетичному доробку поетів-шістдесятників М. Вінграновського та В. Симоненка, які надавали лексемі «вітер» глибокого символічного сенсу, помітним є віддзеркалення лінгвістичної парадигми, що ґрунтується на своєрідному сприйнятті та усвідомленні української ментальності як мовної картини пізнання культурологічного процесу.

Мета статті – виявити естетичні функції слова-образу «вітер» у мовотворчості поетів-шістдесятників. Для досягнення окресленої мети поставлені наступні завдання: 1) розглянути характеристику лексеми «вітер» за лексикографічними джерелами; 2) з'ясувати особливості художнього моделювання слова-образу «вітер» у поетичній мовотворчості М. Вінграновського та В. Симоненка; 3) розкрити конотативно-символічне значення лексеми «вітер» в індивідуальному авторському стилі.

Аналіз актуальних досліджень. Тема естетики слова неодноразово ставала предметом досліджень таких вітчизняних мовознавців, як С. Барабаш [1], Т. Берест [2], І. Грицютенко [7], С. Єрмоленко [9], Л. Кравець [11], Локайчук С. [13] та ін. Вони відзначали, що естетичне слово має здатність створювати символи, що викликають глибокі емоції у читача, виконуючи роль «знака-образу». При цьому лексема «вітер» також збагачена значеннями, пов'язаними з міфологічними образами. Так Г. Лозко підкреслює, що уявлення про вітер як про могутню силу здавна відоме слов'янам, де Стрибог був покровителем вітрів [12, с. 133].

Досліджуючи вплив естетики на людську діяльність, а, безумовно, й на свідомість, І. Франко підкреслював: «Духова діяльність людська полягає головню на двох прикметах психічного устрою: на можливості репродукції вражень, які колись безпосередньо торкали наші змисли і тепер є тільки психічними копіями, ідеями, і на другій прикметі того устрою, що одна така репродукована ідея викликає за собою іншу, цілі ряди інших ідей, ті знов, коли на них буде звернена особлива увага, викликають дальші ряди ідей, і так без кінця» [18, с. 234]. Автор

переконливо аргументує, що здатність до репродуктивності естетичних ідей має в основі художню дійсність, яка містить багатство фантазії, що зумовлюють до творення поетичних образів, про які вище констатує Г. Лозко.

До основних естетичних (лінгвостилістичних) прикмет художньої мови, або загальномовних естетичних категорій належать: глибока змістовність, влучність, стилістична гнучкість і витонченість вислову; ритмічність, милозвучність (разом із какофонією); інтонаційне багатство, полісемантичність, динамізм тощо. Усі ці категорії, діючи на реципієнта естетично, сприяють виникненню мовної експресії.

В естетичному оформленні та в експресивному тонуванні художнього тексту неабияка роль належить також деяким стилістичним фігурам та прийомам організації тексту. До експресивізації на естетичному ґрунті схильні елементи всіх структурних рівнів мови, але не однаковою мірою. Слушною є думка Л. Масенко, що «найбільшу схильність до естетики мови виявляють елементи лексичного й фразеологічного рівнів, меншу – словотворчого й фонетичного, ще меншу – граматичного» [14, с. 62].

Зважаючи на викладене вище, можна стверджувати, що естетика мови є однією з основ мовної експресії. Усе в мові, що є само по собі прекрасним, викликає уяву про незвичайне й небуденне і творить це прекрасне, незвичайне і небуденне, допомагає інтенсифікувати стилістичну виразність, моделює різноманітні художні образи – прекрасні, потворні, піднесені чи низькі. Особливістю мовної естетики художнього слова є те, що слово в тексті наділене особливою естетичною функцією, є індивідуалізованим, неповторним за своєю сутністю. Тому, розкриття контекстуального значення, естетичної значущості мовних одиниць постає одним із найважливіших завдань у дослідженні мовної естетики художнього тексту.

Виклад основного матеріалу. Лексикографічна характеристика лексеми «вітер» в поетичній мовотворчості шістдесятників має широкий спектр значень і символічних відтінків, які формуються як під впливом словникових значень, так і завдяки індивідуальним осмисленням авторів. За даними «Великого

тлумачного словника сучасної української мови», лексема «вітер» трактується як «рух повітря в горизонтальному напрямі» або ж як «потік заряджених частинок у космічному просторі» [5, с. 148-149]. У «Великому енциклопедичному словнику» значення уточнюється як «рух повітря щодо земної поверхні, спричинений нерівномірним розподілом атмосферного тиску, що характеризується швидкістю та напрямком» [4, с. 214].

Також слово «вітер» має синонімічні відповідники, що збагачують поетичне мовлення: наприклад, «буревій», «легіт», «суховій» (підкреслює сухість) та «бриз» (слабкий береговий вітер) [8, с. 38]. Поети-шістдесятники часто використовують ці відтінки значень, створюючи образну палітру, яка допомагає передати внутрішні емоції та духовні стани. Так В. Симоненко, наприклад, використовує «буревій» для підсилення образу непокірності та жаги до боротьби, наділяючи його певною духовною силою, що виражає внутрішній неспокій та поривання до свободи: «Увірвався до серця – зненацька... / Пробудив у мені – буревій! / Чи то вперта є риса – хижацька?! / Чи то дія твоїх гарних вій» [16, с. 285].

Василь Симоненко у своїх творах приділяє значну увагу концепту «вітер», використовуючи його для вираження як емоційних, так і філософських роздумів. Поет наділяє слово-образ «вітер» ознаками сили, незалежності, нерідко персоніфікуючи його. Наприклад, у рядках «Виє вітер, довго виє, навіть слухать обрида, / Ходить байда споконвічний та у вікна загляда» окреслена лексема символізує непримиренну силу, що вказує на психологічну напруженість і внутрішній неспокій ліричного героя [16, с. 285]. Також поет використовує вітер як символ боротьби, а іноді як уособлення духовного спільника. У поемі «Голодна симфонія» В. Симоненко звертається до вітру як до стихійного явища: «Хто ти, гордий брате Суховію? / Не убий в моєму серці останню надію», де своєрідний образ вітру постає символом природи, що «знаходиться» поруч із людиною, підтримує її, а водночас впливає на неї. Це звертання свідчить про особливу спорідненість ліричного героя з природою, що одночасно викликає відчуття відданості та довіри до природних сил [16, с. 156]. Для митця вітер є

образом духовної стійкості, яка допомагає герою боротися із власними переживаннями та пошуком сенсу життя.

На перший погляд, образ вітру в поетичних творах В. Симоненка цілком відповідає вище наведеним характеристикам, особливо коли аналізувати окремі поетичні твори. Зауважимо, що вітер як утілення повноти, внутрішньої злагодженості й гармонійності буття наявний у віршах «Пучок суниць», «Україні», «Суперники» та ін. Такий образ вітру зазвичай поднується з мотивами свята, закоханості, пейзажу та сільської праці: «У степу не було нікого, / тільки вітер, ти ми, й ковила. / І мовчала струнка дорога, / що, здавалося, в небо вела. / Та сміялося сонце в блакиті / над безмежжям нічим цілини. / В курені, що що соломною криті, / ми дівчатам несли кавуни» [16, с. 148]; «Тож послухайте, сонце і вітре! / Перестаньте скиглити на мить! / Маю річ я до вас не хитру, / ви подухайте, помовчіть. / Я б хотів, щоб мені ви сказали, / без брехні, без ридань, без виття: / скільки раз уже ви кохали / за своє безкінченне життя?» [16, с. 263]; «Встає над нами сонце, як вставало, гудуть вітри в розгойданих дротах. / Зелені верби руки заламали, / і заніміло сонце на вустах» [16, с. 74]. У цих коротких строфах вітер постає як зона поєднання земного і небесного, минулого і майбутнього, священного і побутового (до того ж побутове увиразнює сакральність простору); це ідеальний космос, місце безпеки і спокою, неприступне для сил хаосу і зла.

На нашу думку, В. Симоненко формує образ-символ «вітер», який наповнений не лише природоморфними формами, а й набуває антропоцентричності. У метафоричному структуруванні лексеми «вітер» відбито характеристики людини як суспільної істоти. З цією метою використовуються слоти концептосфери суспільства: «Ревли вітри... Ти стомлена ходою, / зійшла з дороги не твердий обліг, / змінила жар тепленькою ходою, / знайшла сухенький, затишний нічліг. / І заспівала про смачні цілунки, і людськи біль на вітрищах затиш, / бо ти забула про мужицькі клунки, / про жебраків на вулицях пустих...» [16, с. 77]. «Брат» – субсфера «міжособистісні відносини»: «Хоч ти гордий і завзятий брате *суховію*, / не убий в моєму серці останню

надію...» [16, с. 156]. «Вигнанець», «бідняк», «грабіжник», «зайда, «боягуз» – субсфера соціальний статус: «...Тут суховій підскочив полохливо, / оглянувся, відкашлявся і втік...» [98, с. 157], «І знову по землі, ударивши в тарель, / пройшовся *суховій*, / обпалюючи ниви, / висмоктуючи воду із джерел» [16, с. 159], «В обличчя вітер заглядав суворо, / він роси злизував жадібно по ночах – / і ті йому бездумно помагали, / правду обминаючи гірку...» [16, с. 159], «І вітер знову стрибнув до мене, / «Сховай! – промовив і дибки став. / Я чув крики убивць шалених, / їх лютий тупіт землею хитав... » [16, с. 164]. «Сурмач», «сторож «музикант», «співак», «дзвонар», «танцюрист» – субсфера діяльність людини: «Довго вітер уперто сурмив, / та чомусь того зову не чути. / Не дививсь ні на на кого, / бо падав із ніг від побачень у зморених очах твоїх...» [16, с. 271, «І раптом вітер стрибнув угору, / підняв шалений і дикий рев, рвав на деревах трухляву кору / і сльози-роси трусив з дерев. / Кричав і плакав і вив завзято, / і кидав хмари, немов м'ячі, / і десь далеко в порожній хаті / озивалися тільки сичі...» [16, с. 165], «Вітер пісню співав стогосно, / але раптом в екстазі німів. / зупинився біля тебе і млосно / зазіхав у волосі твоїм. / І підслухали зорі і трави, / і підслухали ріки й мости, / як шептав тобі вітер ласкаво: / я такої не бачив як ти» [16, с. 262], «Десь вітер грає на віолончелі, / морозні пальці приклада до скла, / і ти одна в звжуреній оселі / замріяно схилилась до стола» [16, с. 132], «Били в дзвони вітри, / калатали на сполох. / Зупинялися ріки і череди хмар. / То ховали байдужість, / На ратицях кволих / танцювали за гробом витяги бездар, / проводжали в дорогу останню. / До ями / понесли її пишну і чорну труну» [98, с. 199], «А потім вітер прямо із туману / у наше коло веселе вбіг, запальним зором у душу глянув, / а потім пустився до ніг» [16, с. 165].

Більшість метафор, створених за участю названих слотів, також виявляють певний зв'язок із мовною традицією. Натомість моделі, у яких задіяні слоти «дзвонар», «грабіжник», «боягуз» не належить до широковживаних в українській поезії шістдесятих років.

Зважаючи на викладене вище, є підстави твердити, що естетика слова вітер у творчому доробку В. Симоненка характеризується традиційними формами

вираження, які вказують на етнокультурну площину ідіостилю митця. Автор вдається до структурно-семантичних новотворів у моделюванні образу «вітру». Підґрунтям такого виокремлення стали слоти «правитель», «брат», «сурма», «танцюрист» та ін., які за допомогою художніх засобів, зокрема епітетів і метафор, набули експресивного забарвлення.

У поетичному світі письменника етнознак перебуває серед постійних і вельми значущих величин індивідуального світомислення й відіграє ключову роль філософсько-естетичного інструмента в його художній аксіології. Так, творчість М. Вінграновського репрезентує знакові для українського поетичного дискурсу поняття. Серед них певне місце займає номен «вітер», широко явлений генетично фольклорною і літературною традиціями.

Культурно-національна специфіка мовно-естетичного концептуального знака «вітер» зумовлена культурно-національним досвідом та традиціями, в основі яких лежить міфологія, філософське осмислення буття, фольклор: «Але – прощалось. Вітром-листом / чи по тобі, чи по мені. / Пустилось берега все чисто – / одна розлука на коні» [6, с. 89]. Синергетичні прояви номена «вітер» у творчості М. Вінграновського мають такі семантичні характеристики: 1) «вітер як вияв життєвих вражень, відбиток побаченого і почутого, своєрідний «знак» системи пізнання та відображення видимого та не видимого світів»: «Ви чуєте? Ви чуєте – він спить! / я жду вас, товариство, як епоху! / Не дай вам Бог його в мені збудить... / Не кваптися, беріть мені по троху. / Спочатку губи, руки і чоло, / а потім очі, ноги і легені, / здається, зайвого у мене не було – / оце і все, що в мене... будьте певні! / Несіть мене! Пора прийшла якраз! / На досвітку її літак прикрилить... / Скажіть їй, що мене не буде довгий час / і що мпене надійні руки вкрили. / Скажыть їй так: вночі знайшли мене, / лежав на серці всі останні ночі, / іще одне! Малесеньке одне: / Сховайте для поетів мої очі. / А руки мої дайте літакам... / Легені – вітру... А чоло – блакиті... / Віддайте губи хвилям і волам, / А ноги – квітам, щоб ходили квіти. / Оце і все... У слід мені візьміть / Багрянну орхідею у відерці... / Ви чуєте? Ви чуєте – він спить! / Він спить, мій звір! Прекрасний звір у серці!» [6, с. 120]; 2) «вітер як сутність індивіда, його

екзистенція»: «Що я з тобою ще одні сніги / зимуємо на щастя, як на листі. / Нога в дорозі. Вітер з-під ноги. / І наша пам'ять – мак в одній колісці» [6, с. 139]; 3) «як форма звертання у виявленні особливо ніжних, інтимних почуттів»: «Ходімте в сад. Я покаджу вам сад, / де на колінах яблуні спит вітер. / А згорблений чумацький небопад / освітлює пахучі очі квітів» [26, с. 50]; 4) «як морально-естетична пам'ять, як сукупність морально-етичних норм»: «І глянув я на тебе з білоти, / забіг туди, забіг і звідти глянув! / Тебе я прошу: з погляду, з туману, / з могил і вітру серце відпусти!» [6, с. 9].

Мовно-естетичний знак «вітер» у творчості М. Вінграновського, на відміну від вище аналізованої творчості В. Симоненка сприймається як естетичний стрижень, біля якого формується естетичність, чистота намірів, жертівність заради моральних ідеалів, тобто за Л. Мініч, «вторинна назва віддає частину інформації про типове уявлення в новій назві, зберігаючи риси подібно гештальт-структурі, яка й стимулює емоційну реакцію» [15, с. 102]. Семантико-сміслові трансформації навколо номена «вітер» виводять іноді на опозицію понять світло – темрява. Вітер як відкритий простір насамперед сприймається як світло. Поява такого явища залежить від того, чим наповнюється вітер, тобто від того, наскільки прозорі кордони цього внутрішнього простору та чи є спроможним цей простір перебувати в гармонії з зовнішнім світом: «У чорної райдуги в пальцях вітер / і кров голуба – в крові небо сія. / І телефон біля ліжка, і квіти. / Квіти мої, і за квітами – я» [27, с. 136]. Автор вдається до опису кольористики вітру, яка сприймається як внутрішній світ ліричного героя. За допомогою художнього моделювання веселки чорного кольору, митець підсвідомо протиставляє поняття світло-темрява, які є втіленням гармонії, а водночас і хаотичного руху в природі.

Ключове слово «вітер» посідає, на нашу думку, чільне місце в текстах поета, оскільки ліричному герою властиве шанобливе ставлення до вітру, й зумовлює виразний антропоморфізм цього образу. «Вітер» у свідомості митця є всемогутньою та щедрою силою, яка сприяє реалізації задумів і мрій, саме тому він звертається з найпотаємнішим благанням до нього: «Ти, водо пливи, і ти вітре, війн: / де кратер бджоли? Де життя синій кратер? Тебе обіймаю, вітре

війни, один як ніколиньки, мій оператор» [6, с. 44]. Прагнення бути корисним природі та мрія про особисте щастя, що висвітлене в закличному зверненні до вітру. Ліричний герой свято вірить у те, що благословення вітру супроводжує його на кожному етапі життя: «Мій тихий путівець, мій кожний крок благословляє вітер» [6, с. 124], він ставиться до нього з благовінням, а тому прагне возвеличити його як одну з найпотужніших стихій природи, а водночас ніжну, щедру істоту: «Снігами вітровінь поля відволочила, / прижовклено збіліла далина – / Дніпровими високими очима / дитинно-сіро глянула весна. / Весна моєї вільної надії! Гінка тремтінь у промені дощу! Як дні і ночі, як життя дівоче / тебе від себе я не відпущу» [6, с. 62].

Показовою для мовотворчості М. Вінграновського є сполучуваність лексеми «вітер» із дієслівними колокатами іти, шукати, розплющувати, кричати, дрімати, писати: «З-поза чого, з далекого незгоддя, / заснув у глині шумерійський серп, / дорогою століть в очах мого народу / ідуть вітри у чорноплечий степ» [6, с. 36]; «В полі вітер шука порожнини, / котить небом Чумацький Віз... / дзвонять дядькові всі стежини, / щоб Європу сюди приніс» [6, с. 148]; «Дрімає вітру срібна дуда, / і дика груша в сні дичить. / Лиш не ляга моя прибудда, / лиманом з поля ідучи» [6, с. 157]; «Скоцюрбивсь хвіст дубового листа, / сорока з глоду водить в небо оком, / і вітер пише вітрові листа, / сорочим оком пише білобоко, / що гай з землі дивився і стояв, / що солов'ї маліли, як марельки, / А Київ, мов скажений, цілував / в степах село, чиєсь, чуже, маленьке» [6, с. 139].

Таким чином, використання темпоральних колокатів в індивідуально-авторській мовотворчості М. Вінграновського сприяє глибокому розумінню семантики слова-образу «вітер» як фольклорно-поетичного. При цьому естетична платформа всебічно розкриває конотативне значення як змістову виразність додаткового підтексту, яку мовець формує не експліцитно, а шляхом формування контексту з комунікативно-стилістичним наміром викликати відповідні асоціації.

Естетика мовотворчості М. Вінграновського є засобом відображення предметів і явищ навколишньої дійсності, які зафіксовано в семантиці номена

«вітер», що займає особливе місце в лексико-семантичній системі ідіостилю письменника, а також відображає ментально-психологічну специфіку та ціннісні орієнтири українського народу. Мовно-естетичний знак «вітер» реалізує категорію оцінки у художньому дискурсі, оскільки оцінка як елемент семантичної структури лексичних одиниць вносить той додатковий зміст, що надає значенню естетично-експресивного забарвлення.

Висновки. Дослідження символіки слова-образу «вітер» у творчості поетів-шістдесятників, зокрема В. Симоненка та М. Вінграновського, дозволяє виявити його важливу роль як носія глибоких естетичних і культурних значень. У контексті української поезії шістдесятників «вітер» виступає не тільки природним явищем, але й важливим символом внутрішнього світу людини, виразником її переживань і прагнень. Образ «вітру» поєднує різні культурні традиції та міфологічні уявлення, у яких він є символом як сили, так і оновлення. У поезії В. Симоненка він стає виразом людської незламності та пошуку свободи, а в М. Вінграновського відображає глибину філософських роздумів про природу та місце людини у світі. Автор наділяє образ «вітру» якостями живої істоти, звертаючись до нього як до «брата», що допомагає передати стосунки людини з природою, прагнення до свободи і внутрішньої сили, яка протистоїть життєвим негараздам.

У свою чергу, М. Вінграновський використовує в поетичній мовотворчості символіку «вітру» як прояв нескінченного циклу життя, природного руху, що об'єднує людину з навколишнім світом. Таке зображення вітру підкреслює філософський підхід поета до розуміння природи, яка в його поезії стає носієм універсальних істин і відображає вічність.

Завдяки етнокультурному аналізу символіки «вітру» в мовотворчості поетів-шістдесятників стає зрозумілим, що цей образ тісно пов'язаний із народними уявленнями та фольклором. Зокрема, він зберігає давнє сакральне значення, яке асоціюється з міфологічними уявленнями про Стрибога – слов'янського бога вітрів, що відображає багатовікові уявлення українців про стихії. Цей культурний контекст дозволяє поетам-шістдесятникам актуалізувати

архетипний символ, наповнюючи його новими значеннями й емоційними відтінками, які відповідають сучасним викликам і стану душі.

Використання окресленими поетами природної символіки демонструє важливість зв'язку між особистістю і світом. Ця символіка відображає складний процес національної самоідентифікації, де природа і людський дух співіснують у гармонії та взаємодії. У той же час образ «вітру» допомагає створити багатогранну картину духовного світу ліричного героя, що об'єднує його індивідуальний досвід із загальнонародною символікою.

Естетика слова-образу вітер у мовотворчості поетів-шістдесятників є втіленням сакрально усталених норм українського народу. Коли відбувається акт мовного переходу від загальноприйнятих норм до індивідуально-авторських новотворів, то певною мірою змінюється й мовна естетика образів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш С. Етика поетичного живопису Ліни Костенко. *Українська мова та література*. 2003. №1. С. 24–26.
2. Берест Т. Семантика художнього слова в поезії 80 – 90-х років ХХ ст. (на матеріалі творів молодих українських авторів) : монографія. Харків, 1999. 199 с.
3. Борев Ю., Колеснік М. Естетика : навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 208 с.
4. Великий енциклопедичний словник у 2-х т. / редкол.: А. Прохоров та ін. Київ: Радянська енциклопедія, 1991. Т. 1. 893 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і головний редактор: В. Бусел. Київ: ВТФ Перун, 2004. 1440 с.
6. Вінграновський М. Цю жінку я любив. Київ: Дніпро, 1990. 205 с.
7. Грицютенко І. Естетична функція художнього слова в українській прозі 30 – 60-х років ХІХ ст. : монографія. Львів, 1972. 180 с.
8. Деркач П. Короткий словник синонімів української мови. Київ: Радянська школа, 1960. 209 с.
9. Єрмоленко С. Історико-культурна динаміка мовно-естетичного знака вітер. Збірник UCRAINICA. Olomouc. 2020. С. 207 – 216. URL: https://www.ff.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/sla/dokumenty/ukrajnistika/JErmojenko_Svitlana_ISTORIKO-KULTURNA_DINAMIKA_MOVNO-ESTETICHNOGO_ZNAKA.pdf

10. Єрмоленко С. Мовно-естетичні знаки української культури. Київ: Гелікон, 2009. 352 с.
11. Кравець Л. Метафора вітру в українській поезії ХХ ст. *Культура слова*. 2010. №72. С. 23 – 34.
12. Лозко Г. Українське народознавство. Харків: Фоліо, 2010. 4-те вид., доп. 470 с.
13. Локайчук С. Образ вітру в мовотворчості Богдана Ігоря-Антонича. *Лінгвостилістичні студії*, вип. 13, 2020. С. 93-102.
14. Масенко Л. Альтернативне мовознавство шістдесятників. *Українська мова та література*. 2004. №25–28. С. 59–65.
15. Мініч Л. Загальнонаціональні концепти душа, життя, любов, вода, земля в поезії М. Вінграновського. *Рідний край. Альманах Полтавського державного педагогічного університету*. 2010. № 1 (22). С. 101 – 104.
16. Симоненко В. Я кличу вас у відчаї не гнуться. Київ: Вид. дім Власті, 2005. 407 с.
17. Філіпова І. Коло вітровеє. *Українська культура*. 2006. № 12. С. 32 – 38.
18. Франко І. Із секретів поетичної творчості. Зібрання творів у 50 т. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1981. 119 с.

Osmanchenko S. The Aesthetics of the Word-Image «Wind» in the Language Creation of Sixtiers Poets (Based on the Idiolects of M. Vinhranovskyi and V. Symonenko)

Abstract: *This article examines the aesthetic qualities of language as crafted by Ukrainian «Sixtiers» poets, specifically exploring the emotional-expressive meanings of the lexeme «wind» as a symbolic, conceptual image. The authors focus on ethnocultural aspects that shape the semantic and expressive nuances of «wind» as a word-image, highlighting how it is interpreted uniquely in the individual styles of Mykola Vinhranovskyi and Vasyl Symonenko. The research shows how this lexeme gains connotative depth through the use of tropes and rhetorical figures, which serve as key tools in expressing the distinct linguistic style of each poet.*

Keywords: *emotional-expressive vocabulary, aesthetics of linguistic creativity, idiolect, word-symbol, word-image.*

Ярослава Палівода

науковий керівник – к.філол.н., ст. викл. Бондаренко В.О.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

SOCIO-LINGUISTIC PECULIARITIES OF TRANSLATING SPEECH OF BRITISH TEENAGERS IN FILMS

Дана стаття присвячена вивченню соціолінгвістичних особливостей перекладу мовлення британських підлітків у художніх та документальних фільмах. Актуальність такого дослідження зумовлена тим фактом, що підлітковий сленг є однією з найгнучкіших та динамічніших ланок мовлення не лише англійського, а й будь-якого іншого у сучасному світі. Практичні напрацювання даної наукової розвідки доводять, що мовлення підлітків – результат не лише лінгвістичних тенденцій конкретно взятої мови, а і продукт соціокультурних досвідів мовців у різноманітних комунікативних ситуаціях.

***Ключові слова:** підлітковий сленг, мовленнєва ситуація, мовний стандарт, мовленнєвий варіант, комунікативна ситуація, соціальний чинник, лінгвістична тенденція.*

The statement of problem. Teenage slang is one of the most dynamic components of modern language, reflecting changes in culture, technology, and social environments. This is particularly relevant in the context of British teenagers' speech, which is constantly evolving with the emergence of new words, phrases, abbreviations, and borrowings. Studying teenage slang helps us better understand youth language trends and the linguistic processes occurring in the language as a whole. The relevance of this topic lies in the fact that youth slang not only mirrors contemporary socio-cultural realities but also plays an important role in shaping national linguistic identity.

The topicality. Today, it is important to understand how teenagers' speech differs from accepted language norms and standards, as it can alter communication rules. In cinema, especially in films depicting youth culture, language serves as a key element that authentically recreates the cultural setting. Translating such films into other languages becomes crucial, as the misinterpretation of youth slang can result in the loss of emotional weight, meaning, and the communicative function of the dialogues.

Cinema plays a vital role in reproducing authentic speech among British teenagers. Films not only portray the lives of young people but also convey the

language used by them in specific socio-cultural contexts. Youth slang, jargon, and other informal language elements are integral parts of teen films, as they create a realistic atmosphere and allow viewers to immerse themselves in the unique world of youth. Translating such films poses a challenge for translators, as they must preserve both linguistic and cultural nuances, which are crucial for understanding the essence of the dialogues and characters [3, p. 72].

The purpose of this research is to analyze the lexical features of translating British teenagers' speech in films. To achieve this, attention must be paid to the specifics of youth slang, its features, the influence of social and cultural factors on the formation of linguistic units, and the strategies applied during translation.

The material of the research. The characteristics of British teenagers' speech include several important aspects. First, teenage language is fleeting, with its vocabulary often undergoing changes. New technologies, social networks, and pop culture affect how young people communicate. Teenagers tend to use abbreviations, allowing them to communicate faster, especially in text format. Such abbreviations often present challenges for translation, as the translator must retain not only the meaning but also the rhythm and nature of the speech. For example, British teenagers actively use shortened words like “*babe*” (from “baby”), “*fam*” (from “family”), or “*sus*” (from “suspicious”). These words may lack obvious equivalents in the target language, forcing the translator to seek alternative ways to maintain stylistic consistency.

Second, youth slang plays a significant role in teenage communication. It is a way of self-identification and expressing belonging to a particular social group. In films, this slang emphasizes the characters' social affiliations and their status within the teenage environment. For instance, British teen films often feature slang expressions such as “*innit*” (a contraction of “isn't it”), “*peng*” (attractive), or “*bare*” (a lot, much). These are typical of British youth speech and lend a distinctive flavor to the dialogues. Translating such words requires the translator to pay close attention to context and appropriately adapt them for the target audience. Often, instead of literal translation,

adaptation is used, where equivalent youth slang expressions in the target language can convey a similar meaning and emotional tone [1, p. 3].

Additionally, British youth vocabulary is heavily influenced by social and cultural factors. For example, teenagers' speech is shaped by music, films, TV shows, video games, and other forms of media culture. Social groups can also have their own specific jargon used exclusively within their communities. It's important to note that British teenage slang also includes borrowings from other languages, particularly from Afro-Caribbean culture, which has a significant impact on modern British youth culture. Words like “*mandem*” (friends, mates), “*tings*” (things), or “*wagwan*” (what's up?) are part of youth jargon and demonstrate the multicultural influence on the lexical makeup of British youth. When translating, it is essential to preserve this multicultural context to convey the diversity and uniqueness of teenage speech.

Another feature of youth slang is the use of euphemisms and sarcasm. Teenagers often use veiled expressions or humorous techniques to hide the true meaning of what they are saying or to make their statements less direct. This style of speech is common in films, where teens may use such techniques to express dissatisfaction or sarcasm. The translator must preserve this style and adapt it according to the culture and language norms of the target audience [2, p. 154].

An important aspect of translating teenage slang is the need to maintain the rhythm and intonation of the speech. Youth language is often fast-paced, emotional, and filled with specific intonation patterns that emphasize the character's mood and personality. In translation, it is crucial to convey this tempo and dynamic to preserve the authenticity of the scenes and not lose the emotional impact. For example, in teenage dialogues, short sentences, exclamations, and other elements are often used to make the speech lively and energetic.

Since youth slang evolves rapidly, translators must stay attuned to new language trends and continuously update their vocabulary to convey current expressions. Translating teen films requires special attention to detail, as every word, phrase, or intonation can play a significant role in shaping the character and advancing the plot.

Let's consider the documentary film *A Plastic Ocean*, which uncovers a key environmental issue — the impact of plastic on the environment and human health. After the screening, Jo Ruxton, the film's producer, gave a speech in which she shared the idea behind the film and discussed with the audience possible alternatives to plastic use in everyday life. Each year, 300 million tons of plastic are produced globally, half of which is used once and then discarded [4, p. 171].

More than 8 million tons of plastic enter the oceans annually via rivers and ocean currents, breaking down into micro-particles that absorb toxic substances. These harmful elements enter the human food chain through fish and other marine life. The producer worked on researching this global issue for eight years.

Filming took about four years and spanned 20 different locations in the Pacific Ocean. Together with the main characters, viewers explore ocean expanses, coastlines, and local communities. During the research, a large amount of microplastics was found, and many animals, such as birds and marine creatures, die mistaking plastic for food. Local residents have become so accustomed to plastic that they even use it to start fires, which is especially dangerous, as burning releases harmful substances that imperceptibly harm health.

The primary goal of the film is to raise awareness that humanity can change the course of this seemingly irreversible process if it starts to consume more responsibly. It's crucial not to think that discarded plastic simply disappears — it will likely break down into microplastic and return to our plates through fish [4, p. 57].

The film is narrated by a man and a woman with the original audio playing in the background, adding depth to the conveyance of the global issue. Despite the use of specific terms from chemistry and biology, even an untrained viewer will grasp the main point. The translation is done with high quality, using appropriate transformations that do not hinder the comprehension of the material.

One of the most challenging scenes for the translators involved the researchers visiting remote locations and interacting with locals. Their customs and way of life differ from ours, notably using plastic for cooking by burning it. The title *A Plastic Ocean* was translated in line with the original, aptly reflecting the essence of the film.

Overall, the translation of the film, compared to other documentary works, is of high quality. It's especially important that the main characters in the original engage the viewer on a journey that reveals the beauty of the ocean concealing a hidden threat — plastic pollution [5, p. 306]

Conclusion. Thus, British teenagers' speech is a complex and multifaceted phenomenon that reflects not only linguistic trends but also socio-cultural processes. Youth slang, jargon, abbreviations, and borrowings from other languages create a unique lexical layer that requires careful translation to preserve authenticity and emotional impact. Films highlighting the lives of British teenagers showcase the richness and diversity of their speech, making the translation process both challenging and exciting. On the other hand, the specific peculiarities of translation of the teenagers' speech lie in the communicative situation itself alongside all the linguistic and extra linguistic parameters of verbal interaction. All in all, the present study outlines further scientific research, deepening into all the factors determining the essence of the youth slang.

REFERENCES

1. Андреева І. О. Мульти模альний аналіз дискурсу: методологічна основа та перспективи напряду. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2016. № 7. С. 3–8.
2. Град Н. Я. Відеовербальний текст як об'єкт вербальної і невербальної комунікації у сучасних мульти模альних студіях. *Молодий вчений*. 2015. № 5 (2). С. 153–157.
3. Kress G. R. *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge, 2009. 232 p
4. O'Sullivan C. *Translating popular film*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011. 243 p.
5. Venuti L. *Strategies of Translation*. Routledge: *Encyclopedia of Translation Studies*. Ed. by Mona Baker. L.: Routledge, 2001. 353 p.

This article is devoted to the study of socio-linguistic features of translating speech of the British teenagers in feature and documentary films. The relevance of such a study is determined by the fact that the teenage slang is one of the most flexible and dynamic parts of speech, not only in English, but also in any other language in the modern world. The practical results of this scientific investigation prove that teenage speech is the result not only of the linguistic tendencies

of a specific language, but also of the sociocultural experiences of speakers in various communicative situations.

Key words: *teenage slang, speech situation, language standard, speech variant, communicative situation, social factor, linguistic tendency.*

Катерина Підлужна

Науковий керівник – к.філол. н., доц. Алексенко С. Ф.

**(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)**

РОЛЬ ПИТАНЬ У СТРУКТУРІ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРВ'Ю: ТИПИ ТА ЇХ КОМУНІКАТИВНА ЗНАЧУЩІСТЬ

У статті розглядається роль питань як комунікативного типу речень у структурі політичних інтерв'ю, з акцентуванням уваги на їх різних типах та комунікативній значущості. Дослідження має на меті підкреслити важливість добре сформульованих питань для сприяння змістовному діалогу та покращення розуміння текстів англомовних політичних інтерв'ю аудиторією.

Ключові слова: *політичне інтерв'ю, комунікативна значущість, політична комунікація*

Постановка проблеми. У сучасному медійному середовищі політичні інтерв'ю стали важливим засобом комунікації між політиками та суспільством. Вони виконують кілька функцій: інформування громадськості, формування громадської думки, а також забезпечення прозорості політичних процесів. Однією з ключових складових політичних інтерв'ю є структура питань, які журналісти ставлять респондентам [3, с. 155].

Проте, незважаючи на їхню важливість, дослідження ролі питань у політичних інтерв'ю залишається недостатньо розробленим. Існує потреба в детальному аналізі типів питань, які використовуються в цих інтерв'ю, та їхньої комунікативної значущості. Чи можуть різні типи питань суттєво впливати на динаміку розмови? Яким чином формулювання питань визначає сприйняття інформації аудиторією? Які наслідки має вибір питання для формування громадської думки?

Ці питання є критично важливими для розуміння того, як журналісти можуть покращити свої інтерв'ю та зробити їх більш ефективними у досягненні

комунікативних цілей. Таким чином, дана стаття прагне дослідити ці аспекти, аналізуючи різні типи питань у політичних інтерв'ю та їх вплив на комунікацію в цілому.

Мета – визначити та охарактеризувати основні типи питань, які використовуються в текстах англомовних політичних інтерв'ю та дослідити вплив питань на динаміку розмови.

Аналіз актуальних досліджень. Політична комунікація є об'єктом наукових досліджень багатьох науковців. Серед них можна виділити Ч. Кулі, Н. Вінера, К. Шеннона та У. Уівера. Значний внесок зробили такі вчені, як Р. Бреддок, Г. Лассуелл, М. Макклоен, Р. Парк. Також розвиток знань в цій галузі ведуть такі українські вчені, як О. Дубас, О. Зернецька, Ю. Ганжуров, Г. Почепцов, В. Різун, М. Сомов, Ю. Шайгородський та інші фахівці.

Виклад основного матеріалу. Політичні інтерв'ю є важливим інструментом комунікації, який дозволяє журналістам отримувати інформацію від політиків і сприяє формуванню громадської думки. Однією з ключових складових таких інтерв'ю є питання, які не лише визначають хід розмови, але й впливають на сприйняття інформації аудиторією.

Питання в політичному інтерв'ю виконують багатогранну роль, сприяючи продуктивності та ефективності комунікації. Вони виконують наступні ключові функції у політичному інтерв'ю:

- Отримання інформації. Питання дозволяють журналісту отримувати факти та пояснення від респондента, що є основною метою інтерв'ю.
- Формування дискурсу. Ставлення певних питань може визначити напрямок розмови, акцентуючи увагу на важливих темах і проблемах.
- Контроль за відповідями. Контрольні питання дозволяють журналісту перевіряти точність та послідовність відповідей, виявляючи можливі протиріччя.

- Виклик до роздумів. Відкриті та риторичні питання спонукають респондента до глибшого аналізу своїх думок, що може призвести до більш змістовних відповідей.

- Створення довіри. Правильно сформульовані питання можуть сприяти встановленню довірливих відносин між журналістом і респондентом, що підвищує відкритість у спілкуванні.

- Формування громадської думки. Питання можуть впливати на сприйняття інформації аудиторією, формуючи певні установки та думки щодо політичних питань [3, с. 168].

Питання є основним механізмом, через який відбувається обмін інформацією. Вони можуть мати різні функції, включаючи отримання інформації, перевірку фактів, стимулювання дискусії та вираження емоцій. У межах соціолінгвістичної теорії питання розглядаються як комунікативні акти, які можуть формувати взаємодію між учасниками діалогу [1, с. 297].

Питання можна класифікувати за кількома критеріями:

За типом відповідей:

- Закриті питання (так/ні).
- Відкриті питання (вимагають розгорнутої відповіді).

За функцією:

- Інформаційні питання (для отримання фактів).
- Риторичні питання (для акцентування уваги).
- Контрольні питання (для уточнення)
- Залежні питання (для поглиблення дискусії)
- Уточнюючі питання (для прояснення незрозумілих відповідей)
- Контрпитання (для спростування або доповнення думки респондента)

[5, с. 75].

Питання не лише формують зміст інтерв'ю, але й впливають на його структуру. Порядок питань, їх тип і формулювання можуть змінювати динаміку розмови та сприйняття інформації [4, с. 102].

Закриті питання. Закриті питання містять обмежений спектр відповідей, найчастіше «так» чи «ні». Наприклад: «*I want to ask you a very simple question tonight: do you want Ukraine to win this war?*» [6]. Ці питання часто використовуються для отримання чіткої інформації чи підтвердження фактів.

Комунікативна значущість. Закриті питання можуть створити чіткість у відповідях, але також можуть обмежити можливість респондента розвивати свою думку. Вони можуть використовуватися для контролю за дискусією та уникнення відхилень від теми.

Відкриті питання. Відкриті питання запрошують респондента надавати детальніші та розгорнуті відповіді. Наприклад: «*If you are elected, what would you do on day one in the White House?*» [7]. Вони дозволяють респонденту висловити свою точку зору та поділитися досвідом.

Комунікативна значущість. Вони сприяють розвитку дискусії, виявляють нюанси у позиції респондента та створюють можливості для глибшого аналізу теми.

Риторичні питання. Риторичні питання не вимагають відповіді і використовуються для підкреслення певних аспектів. Приклад: «*And what if my line is busy?*» [8]. Вони часто служать для залучення уваги аудиторії.

Комунікативна значущість. Риторичні питання можуть впливати на емоційний стан слухачів, підсилювати аргументацію та викликати роздуми.

Контрольні питання. Контрольні питання використовуються для перевірки або уточнення інформації. Наприклад: «*Now Ukraine is opening its borders with other countries. Does this mean that the battle against COVID-19 has been won , or is it just an attempt to save, in particular, the economy?*»[9]. Вони допомагають уточнити позицію респондента та забезпечити точність інформації.

Комунікативна значущість. Контрольні питання можуть підкреслити недоліки у відповіді респондента, стимулюючи його до більшої точності. Вони

також можуть слугувати засобом контролю за ходом дискусії, запобігаючи уникненню теми.

Залежні питання. Ці питання формуються на основі попередніх відповідей. Вони можуть бути як відкритими, так і закритими. Наприклад: «*But looking back on it now, don't you wish you destroy them?*» [7]. Залежні питання демонструють активне слухання та залученість журналіста в бесіду.

Комунікативна значущість. Вони сприяють поглибленню дискусії, показують зацікавленість журналіста у темі та дозволяють респонденту розкрити свої думки більш детально.

Уточнюючі питання. Допомагають журналістам глибше зрозуміти позицію респондентів та спонукають до більш глибокої дискусії. Наприклад: «*Mr. President, just to clarify the question: do you believe that it's the US best interest for Ukraine to win this war?*» [6].

Комунікативна значущість. Уточнюючі питання в політичному інтерв'ю забезпечують ясність і глибше розуміння позицій політиків, сприяючи активному діалогу та перевірці достовірності інформації. Вони також допомагають виявити суперечності в аргументації, що підвищує довіру до інтерв'ю та формує більш збалансовану громадську думку.

Контрпитання. Контрпитання в політичному інтерв'ю допомагають виявити суперечності в словах політиків і показати їх слабкі місця. Вони змушують респондентів давати більше деталей, що допомагає краще зрозуміти ситуацію. Крім того, ці питання підвищують рівень критичного аналізу, що сприяє формуванню більш обґрунтованої громадської думки. Наприклад: «*So, you've been a vice-president for 3,5 years. This things you are talking about right now, why aren't they done already?*» [7].

Комунікативна значущість. Дозволяють виявити суперечності в аргументації політиків і спонукати їх до більш детального пояснення своїх позицій. Це сприяє більш глибокому аналізу питань, формуючи обґрунтовану громадську думку та підвищуючи рівень довіри до інформації.

Комунікативна значущість питань у політичних інтерв'ю. Типи питань, які задаються під час інтерв'ю, можуть суттєво впливати на те, як інформація сприймається аудиторією [3, с. 176]. Закриті питання можуть створювати враження простоти та чіткості, але в той же час можуть обмежувати глибину дискусії. Відкриті питання, навпаки, можуть сприяти різноманітності думок, але іноді можуть призводити до розгубленості у слухачів [3, с. 178].

Політичні інтерв'ю часто є важливими для формування громадської думки. Питання, які ставить журналіст, можуть підкреслювати певні аспекти проблеми, впливаючи на те, як аудиторія сприймає позицію респондента. Наприклад, риторичне питання може викликати емоційний відгук у слухачів, що може сприяти змінам у їхній думці [2, с. 18].

Питання також визначають динаміку взаємодії між журналістом і респондентом. Активне слухання журналіста, використання залежних питань та вміння адаптувати питання під хід розмови можуть створити атмосферу довіри та відкритості. Це, в свою чергу, може сприяти більш глибокому та продуктивному обговоренню.

Важливо, щоб журналіст формулював питання нейтрально, уникаючи упередженості. Це дозволяє респондентові надати свою точку зору без відчуття тиску. Журналіст повинен бути гнучким у формулюванні питань залежно від контексту розмови. Якщо респондент проявляє інтерес до певної теми, журналіст може розширити питання, щоб дослідити цю тему глибше. Це не лише збагачує інтерв'ю, але й демонструє журналістську компетентність [4, с. 101]. Інтерв'юер повинен вміти активно слухати, щоб точно реагувати на відповіді респондента. Це означає, що журналіст може ставити додаткові питання на основі сказаного, що сприяє більш глибокій дискусії.

Висновки. Питання є невід'ємною частиною структури політичних інтерв'ю, відіграючи ключову роль у формуванні змісту розмови та впливаючи на сприйняття інформації. Різні типи питань, такі як закриті, відкриті, риторичні, контрольні та залежні, уточнюючі та контрпитання мають свою

комунікативну значущість і можуть бути використані для досягнення різних цілей у процесі спілкування.

Успішне політичне інтерв'ю вимагає від журналіста не лише вмілого формулювання питань, але й здатності адаптуватися до реакцій респондента, активно слухати та створювати атмосферу довіри. Таким чином, питання не лише слугують інструментом для отримання інформації, але й формують динаміку комунікації, що має суттєвий вплив на формування громадської думки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубас О. Політична комунікація у глобальному інформаційному суспільстві: надбання і виклики. *Політологічний вісник. Збірник наукових праць*. Вип. 30. Київ, 2007. С. 297-303.
2. Кондратенко Н. В. Типологія мовленнєвих жанрів українського політичного дискурсу. *Збірник наукових праць*. Вип. 9. Одеса, 2017. С. 18-22.
3. Михайлин І. Л. Основи журналістики: навчальний посібник. Київ, 2011. 496 с.
4. Недопитанський М. І. Сучасна практика журналістського інтерв'ю: стратегія запитання. Київ: *Наук. записки інституту журналістики*, 2004 Т. 15. С. 101-103.
5. Проноза І. І. Роль політичних комунікацій у сучасному інформаційному просторі. *Політикус*. Одеса, 2021. С. 75-80.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

6. Політичні дебати Гарріс-Трампа URL: <https://abcnews.go.com/Politics/harris-trump-presidential-debate-transcript/story?id=113560542>
7. Спільне інтерв'ю К. Гарріс та Т. Уолз CNN URL: <https://edition.cnn.com/2024/08/29/politics/harris-walz-interview-read-transcript/index.html>
8. Відповідь Президента В. Зеленського Президенту А. Дуді URL: <https://tvpworld.com/81813520/zelenskyy-jokes-he-may-not-answer-dudas-mercy-call-amid-potential-russian-retreat>
9. Онлайн-інтерв'ю Президента В. Зеленського The Globe and Mail: повний текст URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/skype-intervyu-volodimira-zelenskogo-kanadskomu-vidannyu-glo-61769>

Pidluzhna K. The Role of Questions in the Structure of English Political Interviews: Types and Communicative Significance

This article examines the role of questions in the structure of English political interviews, focusing on different types of questions and their communicative significance. The study aims to highlight the importance of well-formulated questions in fostering meaningful dialogue and enhancing audience understanding.

Keywords: *political interview, communicative significance, political communication.*

Анастасія Сіробаба

Науковий керівник – к.філол.н., доц. Коваленко А.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

**ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ
КОМУНІКАЦІЇ: МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ЗАСОБИ ТА КРОС-КУЛЬТУРНА
АДАПТАЦІЯ В СУЧАСНОМУ МЕДІАПРОСТОРИ**

У статті досліджуються лінгвопрагматичні особливості цифрової комунікації в сучасному медіапросторі, зокрема роль мультимодальних засобів та аспекти крос-культурної адаптації. Розглядаються специфічні характеристики цифрової комунікації, включаючи креолізовані тексти, гіпертекстуальність та інтерактивність. Аналізуються особливості використання вербальних і невербальних семіотичних ресурсів у цифровому просторі та їх вплив на ефективність міжкультурної комунікації. На основі аналізу визначено основні тенденції розвитку мовної системи в цифровому середовищі та її адаптації до потреб сучасної комунікації.

Ключові слова: *цифрова комунікація, мультимодальність, крос-культурна адаптація, семіотичні ресурси, медіапростір, інтернет-комунікація, креолізований текст.*

Постановка проблеми. Розвиток інформаційно-комунікативних технологій та цифровізація суспільства призвели до формування нового комунікативного середовища, що характеризується специфічними лінгвістичними та прагматичними особливостями. Особливої актуальності набуває дослідження мультимодальних засобів комунікації та питань крос-культурної адаптації в цифровому просторі, оскільки традиційні моделі комунікації трансформуються під впливом нових технологічних можливостей.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика цифрової комунікації досліджувалася багатьма науковцями. Pérez-González [1] розглядав питання

мультимодальності в перекладі та інтерпретації текстів. Adilbayeva та співавтори [2] досліджували використання цифрових технологій у навчанні іноземним мовам. Значний внесок у розуміння лінгвопрагматичних особливостей інтернет-комунікації зробили дослідження сучасних форм цифрової взаємодії та їх впливу на розвиток мовної системи [3, с. 108].

Мета дослідження. Мета статті полягає у визначенні та аналізі лінгвопрагматичних особливостей цифрової комунікації, зокрема ролі мультимодальних засобів та аспектів крос-культурної адаптації в сучасному медіапросторі.

Виклад основного матеріалу. Цифрова комунікація є багатограним феноменом, який виходить за межі простого обміну інформацією. Еволюція цифрових комунікативних практик сприяє виникненню нових форм вираження, де гібридний стиль спілкування відображає складні взаємодії між формальними та неформальними комунікативними кодами. Сучасна цифрова комунікація характеризується інтеграцією вербальних і невербальних елементів, що призводить до формування креолізованих текстів. Такі тексти є результатом синтезу лінгвістичних, візуальних, аудіальних та інших семіотичних компонентів. [1, с. 122]

Також особливістю сучасної цифрової комунікації є її гіпертекстуальність та інтерактивність [3, с. 109]. Гіпертекстуальність у цифровій комунікації означає, що текстові матеріали можуть бути з'єднані між собою через гіперпосилання. Це надає можливість читачам переходити з одного елементу контенту до іншого, що створює нелінійні шляхи споживання інформації. Основні аспекти гіпертекстуальності включають:

1. **Нелінійність:** На відміну від традиційних текстів, які зазвичай читаються послідовно, гіпертекст дозволяє користувачам обирати власний шлях через інформацію. Це означає, що користувач може вирішити, що читати далі, в залежності від своїх інтересів.

2. **Доступ до додаткової інформації:** Гіперпосилання забезпечують легкий доступ до додаткових ресурсів, таких як статті, зображення, відео та інші

медіа. Це допомагає поглибити розуміння теми та надає можливість дослідження.

3. Зв'язки між темами: Гіпертекстуальність сприяє створенню зв'язків між різними темами, що дозволяє користувачам бачити контекст і взаємозв'язок інформації.

Інтерактивність відображає активну участь користувачів у процесі комунікації. Це може проявлятися у кількох формах:

1. Зворотній зв'язок: Цифрові платформи дозволяють користувачам надавати зворотній зв'язок, залишати коментарі, брати участь у обговореннях, що сприяє більш динамічному обміну думками та інформацією.

2. Можливість створення контенту: Користувачі не лише споживають інформацію, але й мають можливість створювати свій власний контент, ділитися ним та взаємодіяти з іншими. Це може включати ведення блогів, створення відео, публікацію статей та інше.

3. Інтерактивні елементи: Інтерактивні елементи, такі як опитування, ігри, вікторини, надають можливість залучати користувачів до активного навчання та дослідження.

Отже, гіпертекстуальність забезпечує можливість нелінійного читання та швидкого переходу між пов'язаними інформаційними блоками, а інтерактивність дозволяє користувачам активно взаємодіяти з контентом та іншими учасниками комунікації.

Крос-культурна адаптація

Крос-культурна адаптація в цифровому просторі набуває особливого значення через глобальний характер комунікації [2, с. 24]. Мультимодальні засоби допомагають подолати мовні та культурні бар'єри, створюючи універсальні способи передачі інформації. При цьому важливу роль відіграє врахування культурних особливостей цільової аудиторії при створенні та адаптації контенту.

Адаптація контенту може включати зміну не лише мовного оформлення, але й використання візуальних елементів, кольорової палітри, стилю та форматів,

які є прийнятними та зрозумілими для різних культур. Наприклад, те, що в одній культурі вважається привабливим і ефективним, в іншій може бути сприйняте як неприйнятне або навіть образливе. Таким чином, врахування культурних контекстів стає необхідним для забезпечення успіху комунікаційних кампаній на міжнародному рівні.

Крім того, мультимодальні засоби, такі як відео, інфографіка та інтерактивні платформи, здатні адаптуватися під різні мовні групи, забезпечуючи більшу доступність інформації. Наприклад, візуальні метафори або символи можуть мати різні значення в різних культурах, тому важливо ретельно обирати ці елементи, щоб уникнути непорозумінь.

Важливо зазначити, що крос-культурна адаптація вимагає постійного моніторингу і коригування контенту на основі зворотного зв'язку від користувачів. Використання аналітичних інструментів може допомогти виявити, які елементи контенту є найбільш ефективними, а які потребують доопрацювання для кращого сприйняття в різних культурних контекстах. Цей динамічний підхід забезпечує можливість підтримувати актуальність і привабливість контенту для глобальної аудиторії, створюючи умови для успішної комунікації.

Аналіз показує, що в цифровому середовищі формується особливий різновид мови [3, с. 110], який характеризується:

- Спрощенням граматичних конструкцій
- Використанням специфічних лексичних одиниць
- Активним застосуванням емотиконів та інших паралінгвістичних засобів
- Гібридизацією усного та письмового мовлення

Спрощення граматичних конструкцій

Одним з найбільш помітних явищ у сучасній цифровій комунікації є тенденція до спрощення граматичних конструкцій, що відображає фундаментальні зміни у способах мовного вираження в цифровому просторі. Це явище проявляється в редукції синтаксичних структур і скороченні довжини

речень, де прості речення переважають над складними, а також в уникненні складних підрядних конструкцій. Часто використовуються еліптичні конструкції, у яких частина речення опускається без втрати змісту. Зміни також відбуваються в морфологічній структурі, зокрема спостерігається тенденція до аналітичних форм вираження граматичних значень, спрощення часових форм дієслів та зменшення використання дієприкметникових і дієприслівникових зворотів. Як зазначає Pérez González, спрощення граматичних конструкцій у цифровій комунікації виконує кілька важливих функцій: пришвидшує процес комунікації, полегшує сприйняття інформації, сприяє крос-культурному порозумінню та зменшує когнітивне навантаження на учасників комунікації.

Дослідження Adilbayeva [2, с. 27] показує, що спрощення граматичних конструкцій має особливе значення в контексті навчання мови:

- полегшує початкове засвоєння мовних структур
- створює більш природне середовище для комунікативної практики
- допомагає подолати мовний бар'єр у початківців

Як підкреслює Воробей [3, с. 110], спрощення граматичних конструкцій у цифровій комунікації не слід розглядати як деградацію мови, а радше як природну адаптацію мовної системи до нових комунікативних потреб та можливостей цифрового середовища.

Використання специфічних лексичних одиниць у цифровій комунікації

Основні тенденції розвитку лексичної системи в цифровому просторі включають неологізми, такі як технічні терміни (наприклад, «лайкнути», «репостити», «твітнути»), професійний сленг ІТ-сфери та новотвори, пов'язані з соціальними мережами.

Лексичні одиниці можна класифікувати на кілька категорій: неологізми цифрової епохи, скорочення та аббревіатури, запозичення та інтернаціоналізми. Функціональні особливості цих одиниць включають економію мовних засобів, підвищення експресивності, маркування соціальної приналежності та створення специфічного стилістичного ефекту.

Активне застосування емотиконів та інших паралінгвістичних засобів у цифровій комунікації

Основні типи паралінгвістичних засобів включають традиційні текстові смайли, графічні емодзі, стікери та GIF-анімації. Вони виконують емоційно-експресивні функції, такі як вираження емоцій, пом'якшення конфліктних ситуацій та створення дружньої атмосфери, а також прагматичні функції, що допомагають компенсувати відсутність невербальних засобів.

Гібридизація усного та письмового мовлення в цифровій комунікації

Гібридизація усного та письмового мовлення в цифровій комунікації характеризується розмиванням традиційних меж між цими формами. Вона проявляється через поєднання елементів розмовного і письмового стилів, використання розмовних конструкцій, спрощення синтаксичних структур і імітацію усного мовлення на письмі. Гібридні форми мовлення відзначаються діалогічністю, спонтанністю, неформальністю та емоційною насиченістю.

На лексичному рівні спостерігається використання розмовної лексики, жаргонізмів і вигуків, тоді як синтаксис включає еліптичні речення та переривчастість конструкцій. Вплив комунікативних платформ, таких як месенджери та соціальні мережі, підсилює миттєвість і інтерактивність спілкування.

Функціонально гібридизація підвищує експресивність та ефективність комунікації, водночас скорочуючи дистанцію між співрозмовниками. Позитивні аспекти цього процесу включають збагачення виражальних засобів мови, але є й проблеми, такі як ризик зниження грамотності і розмивання стилістичних норм.

За висновками Pérez González [1, с. 129], гібридизація усного та письмового мовлення в цифровому просторі є природним процесом еволюції мовної системи, що відповідає потребам сучасної комунікації. Важливо розуміти та вміти ефективно використовувати ці нові форми, зберігаючи при цьому функціональне багатство мови.

Висновок. Цифрова комунікація демонструє тенденцію до активного використання мультимодальних засобів та потребує врахування аспектів крос-

культурної адаптації. Основними характеристиками сучасної цифрової комунікації є креолізованість текстів, гіпертекстуальність та інтерактивність. Подальші дослідження мають зосередитися на вивченні впливу нових технологічних можливостей на розвиток мовної системи та комунікативних практик.

ЛІТЕРАТУРА

1. González, L. Pérez. "Multimodality in Translation and Interpreting Studies: Theoretical and Methodological Perspectives." *A Companion to Translation Studies, First Edition*, 2014, pp. 119-131.
2. Adilbayeva, U., et al. "Digital Communication Technology for Teaching a Foreign Language and Culture through Reading. *International Journal of Society. Culture & Language*, 2022, pp. 22-30.
3. Воробей, Ю. В. "Лінгвопрагматична специфіка Інтернет-комунікації." *Science and Education a New Dimension Philology, IV(18)*, 2016, pp. 107-110.

Sirobaba A. Linguopragmatic Features of Digital Communication: Multimodal Means and Cross-Cultural Adaptation in the Modern Media Space

The article investigates the linguopragmatic features of digital communication in the contemporary media space, specifically the role of multimodal means and aspects of cross-cultural adaptation. It examines the specific characteristics of digital communication, including creolized texts, hypertextuality, and interactivity. The study analyzes the use of verbal and non-verbal semiotic resources in the digital space and their impact on the effectiveness of intercultural communication. Based on the analysis, the main trends in the development of the linguistic system in the digital environment and its adaptation to the needs of modern communication are identified.

Keywords: *digital communication, multimodality, cross-cultural adaptation, semiotic resources, media space, internet communication, creolized text.*

Надія Хилько

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Алексенко С. Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ЕМОЦІЙНО-ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕМОКРАТІЇ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджено використання лінгвістичних засобів експресії в політичних промовах Бориса Джонсона та Ріші Сунака на позначення інституту демократії. Зокрема, досліджено емоційно-забарвлену лексику, яка сприяє підвищенню ступеня експресивності політичних промов. Виокремлено лексеми з емоційно-позитивною, емоційно-негативною та емоційно-нейтральною конотацією. В межах кожного типу конотації з'ясовані семантичні групи лексем. У статті висвітлюється зв'язок між емоційно-забарвленою лексикою на позначення інституту демократії та підвищенням ступеня експресивності промови для доведення важливості демократичних цінностей.

***Ключові слова:** емоційно-забарвлена лексика, англійський політичний дискурс, категорія експресивності, емоційно-позитивна лексика, емоційно-негативна лексика, емоційно-нейтральна лексика*

Постановка проблеми. Лінгвістичні засоби вираження експресії відіграють важливу роль у політичній риторичі, допомагаючи ораторам досягати певного емоційного ефекту та впливу на аудиторію. В сучасному світі політичні промови посідають значне місце в комунікації між народом та владою. Кожне сказане слово буде розглянуте під мікроскопом, люди будуть зчитувати сенс та тон мовця. Аналізуючи лінгвістичні особливості промов обох політиків, ми можемо краще зрозуміти їхні стратегії комунікації та те, як вони досягають впливу на різні аудиторії.

Мета. Метою даної статті є дослідження лінгвістичних засобів вираження експресії в політичних промах Бориса Джонсона та Ріші Сунака, як ці політики використовують експресивні мовні засоби для формування емоційного впливу та ефективної комунікації з аудиторією.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасна наукова думка демонструє значний інтерес до дослідження політичного дискурсу, який має на меті

управління громадською думкою та формування емоційної реакції у масовій аудиторії. До вивчення цього явища долучилися такі науковці, як Дж. Лакофф, Т. ван Дейк, Р. Блакар, Р. Водак, Н. Вербич, П. Чілтон, К. Шаффнер, Хірт'ла де Ландшир, Аль-Саїді, Аль-Шайбані, Сарват та інші. Р. Водак вважає, що головна функція політичного дискурсу полягає у досягненні та підтримці політичної влади [5, с. 115]. Це завдання виконується через інформування, вплив та переконування аудиторії, а також через маніпулювання думками та переконаннями, які можуть бути вигідні адресанту. За словами Н. Вербич, ключовим результатом публічних виступів є зміни у свідомості слухачів, що ведуть до переходу від знання до переконання [1, с. 91]. Тому для досягнення успіху у публічному мовленні важливо ефективно донести свою думку та зміст виступу. Метою оратора завжди є переконання слухачів у своїй правоті та спонукання до певних дій. Важливим інструментом для досягнення цієї мети є емоційно-насичене мовлення, яке має значний вплив.

Виклад основного матеріалу. Визначення політичного дискурсу тісно пов'язане з розумінням політичної діяльності у широкому та вузькому смислі. Широке визначення політики включає діяльність тих організацій, які належать до громадянського суспільства і які не обов'язково регулюються державою, але водночас конкурують за ресурси – профспілок, бізнес-асоціацій, екологічних груп тощо. Зміни у соціальному середовищі прирівнюються до політичних змін, адже складна сукупність політичних та ідеологічних практик спричинює еволюцію лінгвістичних і соціальних феноменів [3, с. 423]. Вузьке розуміння політики зосереджується на діяльності, яка безпосередньо пов'язана з державою, її інституціями та процесами управління. Відповідно, існує два підходи до визначення політичного дискурсу: широкий і вузький [4, с. 162].

У широкому розумінні політичний дискурс можна визначити як мову засобів масової інформації чи інших інституцій, яка зазвичай використовується в соціальних і політичних сферах спілкування. Політичний дискурс – це дискурс політика, і якщо розглядати його в професійних рамках, то його можна розглядати як інституційну форму дискурсу. Це означає, що лише ті дискурси

можуть бути кваліфіковані як політичні, які відбуваються в таких інституційних ситуаціях, в яких спікер висловлює свою думку як політик (наприклад, засідання уряду, парламентські дискусії, виборчі кампанії, політичні дебати тощо). У вузькому розумінні, політичний дискурс обмежується комунікацією, яка безпосередньо пов'язана з офіційними державними та владними інституціями. Він охоплює ті випадки, в яких мовлення використовується для здійснення, підтримки або критики політичної влади та управління державою [4, с. 169].

Категорія експресивності є однією зі стрижневих категорій політичного дискурсу. В широкому сенсі «експресивність» визначається як збільшення образності та виразності мови за рахунок певної властивості існуючих мовних засобів посилювати перлокутивний ефект висловлювання та надавати йому психологічної спрямованості. Категорія експресивності прослідковується на всіх мовних рівнях і включає емоційність, оцінність, інтенсивність та модальність. Усі ці елементи ніколи не функціонують окремо, а лише разом [2, с. 8]. Прослідкуємо вираження цієї категорії на лексичному рівні політичних промов британського політичного дискурсу.

Дослідження політичних промов двох британських політиків – Бориса Джонсона та Ріші Сунака засвідчило, що стиль їх промов досить різниться. Борис Джонсон відрізняється своєю активною підтримкою та симпатією до України, тому в його інтерв'ю та промовах присутні заклики до збереження української демократії. В інтерв'ю він неодноразово наголошує на тому, що Україна повинна бути вільною та суверенною державою, говорить про підтримку партнерів та НАТО [8]. Ріші Сунак акцентує здебільшого увагу на значимості парламентської демократії та сміливості українського народу в протистоянні з автократією, яку Україні намагаються нав'язати окупанти. Своєю лексикою він формує позитивний та сильний образ демократії як невід'ємної частини національної ідентичності України, підкреслюючи її роль як країни, що відстоює свої свободи та суверенітет [9].

Лінгвістичний аналіз політичних промов зазначених політиків на предмет емоційно-забарвленої лексики дозволив розподілити її на наступні три групи:

емоційно-позитивна лексика, емоційно-негативна лексика, емоційно-нейтральна лексика. Лексика першої групи підкреслює демократичні цінності та право громадян на вільне волевиявлення, акцентуює увагу на захисті свобод і прав особистості в суспільстві, передає відчуття довіри та підзвітності державних органів перед громадянами.

Лексика другої групи наголошує на зловживанні владою та підриві демократичних принципів, підкреслює контроль влади без належних демократичних процесів, обмеження свобод, описує ситуацію, коли одна особа або група осіб незаконно концентрує владу, викликає асоціації з порушенням балансу між гілками влади та зростанням авторитаризму.

Лексика третьої групи означає загальні терміни для системи правління, що базується на виборах і правах людини, описує систему виборів без акценту на позитивних чи негативних аспектах, державний устрій, заснований на основному законі країни (конституції).

Таблиця 1. Лексичні одиниці на позначення інституту демократії

Категорія лексики	Семантичні групи	Приклад
<i>Емоційно-позитивна лексика</i>	<i>Вільні вибори</i>	<i>"free elections", "fair voting", "electoral freedom"</i>
	<i>Права людини</i>	<i>"human rights", "freedom of speech", "individual liberties"</i>
	<i>Прозорість влади</i>	<i>"transparency", "accountability", "open governance"</i>
	<i>Громадянське суспільство</i>	<i>"civil society", "public engagement", "community involvement"</i>
	<i>Розподіл влади</i>	<i>"separation of powers", "checks and balances", "judicial independence"</i>
	<i>Свобода слова</i>	<i>"freedom of expression", "press freedom", "right to speak"</i>

	Верховенство права	"rule of law", "legal equality", "justice for all"
	Плюралізм	"pluralism", "diversity of opinions", "multi-party system"
	Політична участь	"political participation", "voter engagement", "active citizenship"
Емоційно-негативна лексика	Політична корупція	"political corruption", "bribery", "abuse of power"
	Авторитаризм	"authoritarianism", "dictatorship", "undemocratic rule"
	Узурпація влади	"power grab", "illegitimate rule", "concentration of power"
	Фальсифікація виборів	"election fraud", "vote rigging", "manipulated elections"
	Репресії проти опозиції	"repression of opposition", "political persecution", "crackdown on dissent"
	Політична цензура	"political censorship", "media blackout", "restricted speech"
	Концентрація влади	"power concentration", "centralized control", "unchecked authority"
Емоційно-нейтральна лексика	Демократія	"democracy", "democratic governance", "people's rule"
	Виборчий процес	"electoral process", "voting system", "election mechanism"
	Парламентська система	"parliamentary system", "representative democracy", "legislative body"
	Конституційний лад	"constitutional order", "legal framework", "constitutional governance"

Розглянемо промову колишнього прем'єр-міністра Великобританії Бориса Джонсона для видання EuroPravda в якій політик підкреслює свою чітку позицію в тому, що перемога України є не лише бажаною, але й необхідною для збереження демократичних принципів [6]. Це прослідковується у вислові “*Putin must fail, and Ukraine must succeed*” Він вживає сильну, рішучу лексику, яка покликана наголосити на важливості поразки авторитаризму та зміцнення демократії. “*The sovereign people of Ukraine*”. Висловлюючи повагу до демократичної незалежності України, Джонсон акцентує на тому, що рішення щодо долі країни мають ухвалювати самі українці, підкреслюючи основний принцип демократії – суверенітет народу.

Говорячи про ядерну загрозу, Джонсон намагається зняти паніку, використовуючи фразу “*it's vanishingly unlikely*” щодо можливості ядерного удару. Це допомагає заспокоїти аудиторію та підкреслити, що демократії мають впевнено протистояти залякуванням з боку автократів, як путін. “*We should not be trapped by Putin into talking about some nuclear logic or standoff*” [7]. Тут він закликає зосередитися на традиційних демократичних цінностях і принципах, а не піддаватися страху перед диктатурою та ядерними погрозами.

Джонсон в інтерв'ю неодноразово наголошує на тому, що Україна повинна бути вільною та суверенною державою “*the objective of all Ukraine's friends is... a free sovereign, independent Ukraine*”, підкреслюючи демократичні цінності, такі як свобода, суверенітет та незалежність, які є основою демократичного устрою. Джонсон також говорить про майбутнє України як “*a free, flourishing, democratic country*”, що створює позитивну емоційну картину успішної демократичної держави після війни. Джонсон говорить про створення “*new security architecture for Europe*”, що знову акцентує на важливості демократії та стабільності в регіоні [8].

Ріші Сунак акцентує здебільшого увагу на значущість парламентської демократії та сміливості українського народу в протистоянні з автократією, яку нам намагаються принести окупанти. “*Your courage is defending it. Even as the enemy came within 20 kilometers of this chamber*” [9]. Тут акцентується на

смівливості українських законодавців, які, незважаючи на небезпеку, продовжують захищати демократію та суверенітет.

Емоційно забарвлений вислів *“This is where you are keeping alive the cause of democracy alive in the face of the greatest threat we have faced in this century”* підкреслює виняткову роль українського парламенту та народу у збереженні демократії перед обличчям війни. Словосполучення *“a free people”* у твердженні *“No army can ever defeat the will of a free people”* підкреслюється непереможність волі народу, який вибрав демократію, а також те, що жодна сила не може подолати це прагнення до свободи (*“no army can ever defeat”*). *“Ukraine looked to the future as a sovereign European democracy”* – цей вислів підкреслює мрію та прагнення українського народу до демократичного майбутнього як частини Європи.

Розглянемо висловлювання Ріші Сунака *“Think of what you have already achieved. putin believed he could **subjugate** Ukraine by force in a matter of weeks. Instead, with every rocket he fires, the Ukrainian people become even more **determined** and their sense of nationhood becomes **stronger** still”*, в якому політик підкреслює силу демократії через рішучість українців. Поняття «підкорення» (лексема *“subjugate”*) протиставляється ідеї рішучості та національної сгуртованості (лексеми *“determined”*, *“nationhood becomes stronger”*), яка зміцнюється під час війни. Лексика на кшталт *“determined”* і *“stronger”* підкреслює, як народ України згуртовується навколо демократичних ідеалів. *“These **victories** show that russia can be **defeated** in its war of aggression, and has already lost nearly half a million men”*. Лексика *“victories”* і *“defeated”* акцентує на успіхах України як демократичної держави у боротьбі проти агресора. Це також підкреслює здатність демократії перемагати у війні, де росія виступає як символ автократії.

Емоційно забарвлена фраза *“Ukraine will not **yield**, and the United Kingdom will **never walk away!**”* підкреслює єдність демократичних країн. Використання слова *“yield”* акцентує на стійкості демократичного духу України, а *“never walk away”* підкреслює надійність підтримки демократії Великобританією. *“Our shared faith in **fairness, freedom, and democracy**”* [9]. Сунак наголошує на

демократичних цінностях, таких як “*fairness*” та “*freedom*”, які є основою демократії. Це створює емоційний зв'язок між народами Великобританії та України, які поділяють ці ідеали. У реченні “*Perhaps all this will support Ukraine complete the historical path you have chosen: to become a free, independent democracy in the center of Europe*” лексема “*free*” та словосполучення “*independent democracy*” є ключовими для опису демократичного інституту України. Це підкреслює демократичний вибір України та її прагнення до незалежності як демократичної держави. “*Democracies who endure will always prevail*” – ця фраза підкреслює віру Сунака в те, що демократичні країни, які переживають важкі часи, завжди переможуть, що підсилює ідею неминучої перемоги демократії над авторитаризмом [9].

Лексика, що була використана цими політиками, формує позитивний та сильний образ демократії як невід'ємної частини національної ідентичності України, підкреслюючи її роль як країни, що відстоює свої свободи та суверенітет.

Висновки. Отже, емоційно забарвлена лексика посідає значне місце серед лінгвістичних засобів вираження категорії експресивності в політичних промах. Вони докорінно можуть змінити настрій слухача, надати промові потрібного тону та стилю, налаштувати на певні емоції та вплинути на сприйняття. Борис Джонсон та Ріші Сунак у своїх виступах наголошують на ключових демократичних цінностях – свободі, справедливості та суверенітеті. Використовуючи емоційно-забарвлену лексику певних лексико-семантичних груп, вони підкреслюють роль демократичних інститутів як основи для вільної держави. Окрім цього, їхня риторика ставить акцент на єдності демократичних націй і спільній відповідальності за захист демократії на глобальному рівні. Демократія описується як вища цінність і підкреслюється глобальне значення боротьби за права та свободи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербич Н. Інтонація публічного виступу: основні напрями дослідження. *Мовознавство*. 2011. №5. С.90-94
2. Apresyan M. On the Concept of “Expressiveness” In Modern Linguistics. *Annals of Language and Literature*. 2018. Volume 2. Issue 4. P 8-12
3. Fairclough N., Frawley W. Discourse and social change. *Cambridge: Polity*, 1992. Pp. vii + 259. *Language in Society*. 1993. 22(3). P. 421-424.
4. Kirvalidze N., Samnidze N. Political discourse as a subject of interdisciplinary studies. *Journal of teaching and education*. 2016. (п.1.2). P. 161-170.
5. Wodak R. Language, Power, and Ideology: Studies in Political Discourse. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 1989. Т. 7. 288 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Boris Johnson: Focus on Ukraine, Not Putin. URL: <https://www.kyivpost.com/post/11320>
7. Boris Johnson: honest interview on Ukraine, war, ways to defeat Putin and chances of nuclear strike. <https://www.youtube.com/watch?v=mlaKe4ZU14M>
8. Boris Johnson: I Believe That Ukraine Will Retake Crimea and Donbas, but Russia Will Not Dissolve. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/eng/interview/2023/01/18/7154388/>
9. The speech by the Prime Minister of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland Rishi Sunak in the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://www.rada.gov.ua/en/news/News/top_news/245558.html

Khylko N. Emotionally-Charged Vocabulary Denoting the Institution of Democracy as a Means of Verbalizing the Category of Expressiveness in the English-Language Political Discourse

The article examines the use of linguistic means of expression in the political speeches of Boris Johnson and Rishi Sunak to highlight the concept of democracy. Specifically, it explores emotionally charged vocabulary that enhances the expressiveness of political speeches. Lexemes with emotionally positive, emotionally negative, and emotionally neutral connotations are identified. Semantic groups of lexemes are determined within each type of connotation. The article highlights the connection between emotionally charged vocabulary referring to the institution of democracy and the increased expressiveness of speech aimed at affirming the importance of democratic values.

Keywords: *emotionally-charged vocabulary, english political discourse, expressiveness category, emotionally positive vocabulary, emotionally negative vocabulary, emotionally neutral vocabulary.*

